

Međunarodna znanstveno-stručna konferencija

**MIGRACIJE I IDENTITET:
KULTURA, EKONOMIJA, DRŽAVA (3)**

Zagreb, 11. – 12. studenoga 2024.

International Scientific and Professional Conference

**MIGRATION AND IDENTITY:
CULTURE, ECONOMY, STATE (3)**

Zagreb, November 11 – 12, 2024

**KNJIGA SAŽETAKA
BOOK OF ABSTRACTS**

KNJIGA SAŽETAKA

Međunarodna znanstveno-stručna konferencija

MIGRACIJE I IDENTITET: KULTURA, EKONOMIJA, DRŽAVA (3)

BOOK OF ABSTRACTS

International Scientific and Professional Conference

MIGRATION AND IDENTITY: ECONOMY, CULTURE, STATE (3)

11. – 12. studenoga 2024. / November 11 – 12, 2024

NAKLADNIK / PUBLISHER

Institut za istraživanje migracija

Trg Stjepana Radića 3, 10000 Zagreb

ZA NAKLADNIKA / FOR THE PUBLISHER

dr. sc. Marina Perić Kaselj

UREDNICI / EDITORS

dr. sc. Marina Perić Kaselj

dr.sc. Irena Martinović Klarić

dr.sc. Marko Turk

Vjekoslav Blazsetin

LEKTURA I KOREKTURA / PROOFREADING AND EDITING

Vjekoslav Blazsetin

Adrian Beljo

GRAFIČKO OBLIKOVANJE / GRAPHIC DESIGN

Irena Jurković

Zagreb, Hrvatska, 2024.

ISBN 978-953-6028-84-9

Međunarodna znanstveno-stručna konferencija

MIGRACIJE I IDENTITET: KULTURA, EKONOMIJA, DRŽAVA (3)

Zagreb, 11. – 12. studenoga 2024.

International Scientific and Professional Conference

MIGRATION AND IDENTITY: CULTURE, ECONOMY, STATE (3)

Zagreb, November 11 – 12, 2024

KNJIGA SAŽETAKA / BOOK OF ABSTRACTS

Zagreb, 2024.

Sažetci

Abstracts

dr. sc. **Ivor Altaras Penda**

Libertas međunarodno sveučilište

ivoraltaras@gmail.com

Promjene u motivaciji za migracije kod migranata u Hrvatskoj tijekom vremena

Ovaj rad bavi se temom promjena u temeljnim motivacijama za migracije kod ljudi koji su kao migranti dolazili tijekom vremena na prostor današnje Republike Hrvatske. Naime, može se jasno uočiti kako se njihovi razlozi za dolazak u Hrvatsku još od vremena bivše Jugoslavije pa sve do današnjih dana u bitnome mijenjaju, a primarno su određeni širim ekonomskim, ali istovremeno i političkim te geopolitičkim uvjetima. Sažeto, ta bi se promjena u vremenu mogla prikazati kroz prevladavajuće aspiracije migranata i to u obliku „obrazovnih-nacionalnih-tranzitornih-poslovnih” razloga. Sve to na izravni način utječe na socio-ekonomski profil ljudi koji nam kao migranti dolaze, što je za nas kao domaćine od iznimne važnosti prepoznati. Naročito u kontekstu razumijevanja, osmišljavanja i provođenja migracijskih i demografskih politika, što postaje jedno od ključnih sposobnosti suvremenih europskih država, koje gotovo sve imaju iskazan demografski pad. Također, sve to može imati direktnog utjecaja na budući razvoj ili pak stagnaciju pojedinih država i to u svim sferama socio-ekonomskog i kulturnog života zajednice. Iako je prostor današnje Republike Hrvatske kroz dobar dio svoje povijesti uglavnom bio svojevrsni bazen iz kojeg su ljudi u značajnom broju odlazili, činjenica je da su na ove prostore ljudi i dolazili. Razumjeti zašto su to oni radili otvora nam priliku da prepoznamo njihove temeljne motive i želje te da im ponudimo zadovoljavajuće uvjete ostanka, ali nam pomaže i u tome da bolje upoznamo sebe i svoje potencijale. U budućnosti će se mudrost državnih politika lako moći mjeriti. I to brojem ljudi koji na nekom prostoru (u ovom slučaju prostoru Republike Hrvatske) žele živjeti, a mi s njima želimo dijeliti jedinu svoju državu koju imamo.

Ključne riječi: motivacija za migracije, socio-ekonomski profil migranata, demografske politike, migrantske politike

Ivor Altaras Penda, PhD
Libertas International University
ivoraltaras@gmail.com

Changes in Motivation for Migration Among Migrants in Croatia Over Time

This paper deals with the topic of changes in the fundamental motivations for migration among people who have migrated over time to the territory of today's Republic of Croatia. It is evident that their reasons for coming to Croatia, from the time of the former Yugoslavia to the present day, have significantly changed, primarily driven by broader economic, but also political and geopolitical conditions. In summary, this shift over time can be illustrated through the prevailing aspirations of migrants, specifically in terms of "educational-national-transitory-business" reasons. All of this directly affects the socio-economic profile of the people who come to us as migrants, which is of great importance for us as hosts to recognize. This is especially true in the context of understanding, designing, and implementing migration and demographic policies, which has become one of the key competencies of modern European states, almost all of which are experiencing demographic decline. Additionally, all of this can have a direct impact on the future development or stagnation of individual European countries, affecting all spheres of the socio-economic and cultural life of the community. Although the territory of today's Republic of Croatia has historically been predominantly a pool from which people emigrated in significant numbers, it is also a fact that people have migrated to these areas. Understanding why they did so opens the opportunity for us to recognize their fundamental motives and desires and to offer them satisfactory conditions to stay. It also helps us better understand ourselves and our potential. In the future, the wisdom of state policies will be easily measurable, specifically by the number of people who wish to live in a given area (in this case, the territory of the Republic of Croatia), and with whom we want to share the only country we have.

Keywords: migration motivation, socio-economic profile of migrants, demographic policies, migration policies

Juanito Anor Jr.

Far Eastern University, Institute of Arts and Sciences

Francis Esteban

Far Eastern University, Institute of Arts and Sciences

Roman Sarmiento Jr. II

Far Eastern University, Institute of Arts and Sciences

Melquiades Acomular Jr.

Far Eastern University, Institute of Arts and Sciences

Agnes Beatrice Silva

Far Eastern University, Institute of Arts and Sciences

Exploring the motivations of Filipino migrants to Croatia: A narrative inquiry

In 2023, according to the Ministry of Interior (MUP), there was a shift in migration patterns in Croatia. The largest number of residence and work permits were issued to citizens of Bosnia and Herzegovina, Serbia, Nepal, North Macedonia, India, Kosovo, Bangladesh, and the Philippines (European Commission). Since then, Croatia has witnessed a significant increase in third-country nationals, including Filipinos. According to Simmonds (2024), there are fewer than 10,000 Filipino workers in the country. The influx of Filipino migrants presents an intriguing opportunity to explore the factors that influence their decision to seek employment in Croatia, a relatively new destination for Overseas Filipino Workers (OFW). In line with this, this study aims to explore the reasons behind this growing trend of Filipino migrants working in Croatia, which is a country relatively new in terms of working destination. By conducting a narrative inquiry, the study will focus on the personal narratives of the selected Filipino migrants in Zagreb. Through in-depth interviews and analysis of their experiences, the study will identify the key factors that shape their migration decisions. These insights can help inform the development of more effective policies to protect the well-being and rights of Filipino migrants abroad.

Keywords: Filipino migrants, Croatia, narrative inquiry, Overseas Filipino Workers (OFW)

Branka Arlović, mag. iur.

barlovic12@gmail.com

Načelo solidarnosti i pravedne podjele odgovornosti u upravljanju azilom i migracijama u Europskoj uniji po Uredbi (EU) 2024/1351 Europskog parlamenta i Vijeća

Polazeći od interesa za djelotvornim ostvarivanjem zajedničke politike Europske unije u području azila i migracija, njezine države članice obvezne su ispunjavati svoje obveze u skladu s Uredbom (EU) 2024/1351 Europskog parlamenta i Vijeća. Uredba je dio Pakta o azilu i migracijama Europske unije koji je prošao dugotrajan proces usuglašavanja, od 2016. do donošenja 14. svibnja 2024., s predviđenim rokom od dvije godine za stupanje na snagu.

Načelo solidarnosti i pravedne podjele odgovornosti utemeljeno je člankom 80. Ugovora o funkcioniranju Europske unije i u svojem supstancijalnom sadržaju razrađeno je odgovarajućim člancima Uredbe.

Ono je jedno od ključnih načela na kojima počiva i od kojih se polazi u sveobuhvatnom pristupu i utvrđivanju provođenja integralnih politika u području azila i migracija u skladu s međunarodnim pravom i pravom Europske unije, uključujući Povelju EU-a o temeljnim pravima, njezina članka 18. o pravu na azil uz poštovanje pravila iz Ženevske konvencije od 28. srpnja 1951. i Protokola od 31. siječnja 1967. o statusu izbjeglica.

Načelo je u uspostavljanju, održavanju i provođenju nacionalnog sustava upravljanja azilom i migracijama oblikovano. Ostvaruje se kao obveza država članica u zajedničkom djelovanju u ovom području s Europskom unijom, i to svakoga u njegovu djelokrugu nadležnosti kako ga propisuje Uredba.

U ovom ću radu, polazeći od Uredbe, analizirati kako ona ovo načelo razrađuje u svojem sadržaju, koji je njegov sadržaj i pravna obvezatnost, koje instrumente i tijela utvrđuje Uredba za njegovu implementaciju s jedne strane, a s druge strane koje i kakve su odgovornosti država članica za neizvršavanje njihovih obveza propisanih ovom Uredbom.

Ključne riječi: azil, migracije, uredba, solidarnost, odgovornosti, potpora, djelotvorne mjere

Branka Arlović, mag. iur

barlovic12@gmail.com

The principle of solidarity and fair sharing of responsibility in the management of asylum and migration in the European Union, according to Regulation (EU) 2024/1351 of the European Parliament and the Council

Proceeding from the interest in the effective implementation of the common policy of the European Union concerning asylum and migration, its member states are obliged to fulfil their obligations in accordance with its Regulation (EU) 2024/1351 of the European Parliament and of the Council. As part of the Pact on Asylum and Migration of the European Union, which went through a long process of negotiation, from 2016, until its adoption on 14 May 2024, with a 2-year deadline for entry into force.

The principle of solidarity and fair sharing of responsibilities is based on Article 80 of the Treaty on the Functioning of the European Union and is elaborated in its substantial content through the corresponding articles of the Regulation.

It is one of the key principles on which the comprehensive approach and is the basis for the determination of the implementation of integral policies in the field of asylum and migration, in accordance with international law and the law of the European Union, including the EU Charter of Fundamental Rights, its Article 18 on the right to asylum, in compliance with the rules of the Geneva Convention of July 28, 1951 and the Protocol of January 31, 1967 on the Status of Refugees.

It is mandatory in the establishment, maintenance and implementation of the national asylum and migration management system. It is realized as an obligation of the member states in joint activities in this area with the European Union, each in their sphere of competence as prescribed by the Regulation.

In this paper, starting from the Regulation, I will analyse how it elaborates this principle in its content, what is its content and legal obligation, what instruments and bodies the Regulation determines for its implementation on the one hand, and on the other hand, what are the responsibilities, as well as the nature of those responsibilities, of the member states in the event of failure to fulfil the obligations prescribed by this Regulation.

Keywords: asylum, migration, regulation, solidarity, responsibilities, effective support, effective measures

dr. sc. **Mato Arlović**
Ustavni sud Republike Hrvatske

Vladimir Arlović, mag. iur.
odvjetnik

Obveze države članice u zaštiti maloljetnih migranata prema Uredbi (EU) 2024/1351 Europskog parlamenta i Vijeća od 14. svibnja 2024.

Polazeći od Ugovora o funkcioniranju Europske unije, napose njegova članka 78. stavka 2. točke 6. i članka 79. stavka 2. točaka (a), (b) i (c), Europski parlament i Vijeće su 14. svibnja 2024. donijeli Uredbu (EU) 2024/1351.

Navedena je Uredba zajednički (pravni) europski odgovor na izazove koje pred Europsku uniju postavljaju migracije kao jedno od složenijih društvenih pitanja danas. Uredbom Europska unija daje pravni odgovor kako na njezinu prostoru dugoročno upravljati migracijama. Njome se, s pravnog aspekta, propisuje zaštita i sigurnost osoba koje pristižu u Europsku uniju, s jedne strane, a s druge se strane Europljanima jamči da će se s migracijama upravljati na djelotvoran i human način u skladu s međunarodnim pravom i najvišim vrednotama koje prihvaća Europska unija.

Uredba u svojem sadržaju posvećuje poseban prostor maloljetnim migrantima, konkretnije rješavanju njihova statusa, ostvarivanju i zaštiti prava i sloboda. U tom kontekstu Uredba propisuje obveze (pozitivne i negativne) državama članicama koje one moraju provoditi u zaštiti maloljetnih migranata.

U radu ćemo posvetiti posebnu pažnju upravo pitanjima koja se odnose na položaj, ostvarivanje i zaštitu prava i sloboda maloljetnih migranata u pojedinoj državi članici EU-a. U tom kontekstu posvetit će se posebno pažnja pozitivnim i negativnim obvezama države članice u ispunjavanju ovih zadaća u zaštiti maloljetnih migranata. Dakako, radi što boljeg razumijevanja cjelovite pravne problematike, u radu će biti obrađeno pitanje pravne prirode, pravne snage i obveznosti ove Uredbe EU-a, posebno u odnosu na unutarnje pravo države članice, konkretno Republike Hrvatske, kako s teorijskog, tako i s praktičnog ustavno-pravnog aspekta. Naravno, polazeći od teorijskih spoznaja koje se odnose na ovu problematiku, s jedne strane, tako i od stajališta Ustavnog suda Republike Hrvatske koje je on zauzeo postupajući i odlučujući u predmetima koji se odnose na zaštitu ljudskih prava i sloboda maloljetnih migranata.

Ključne riječi: Uredba EU-a, maloljetni migranti, pozitivne i negativne obveze države, Ustavni sud Republike Hrvatske, monizam ustavno-pravnog poretka Republike Hrvatske

dr. sc. **Mato Arlović**
Constitutional Court of the Republic of Croatia

Vladimir Arlović, mag. iur.
Attorney at Law

Obligation of member states to protect migrant minors under Regulation 2024/1351 of the European Parliament and of the Council of 14 May 2024

Starting from the Treaty on the Functioning of the European Union, and in particular Article 78(2), Item (e), and Article 79(2), Items (a), (b) and (c), thereof, the European Parliament and the Council adopted Regulation 2024/1351 on 14 May 2024.

The Regulation is a common (legal) European response to migration, as one of the most complex societal challenges of our time. With this regulation, the European Union provides a legal answer to the question of how migration flows can be managed in the long term. From a legal perspective, the Regulation provides protection and security for persons arriving in the EU and guarantees EU citizens that migrations will be managed efficiently and humanely in accordance with international law and the highest values accepted by the EU.

The Regulation provides a special place to migrant minors (persons under the age of 18), in particular as regards their status in the realisation and protection of their rights and freedoms. In this context, the Regulation sets out the obligations (positive and negative) that the Member States must fulfil in protecting migrant minors.

The article deals in particular with the issues relating to the status, realisation and protection of the rights and freedoms of the migrant minors in the individual Member State. In this context, the positive and negative obligations of the Member States in fulfilling these tasks are also analysed. For a better understanding of the entire legal issue, the article will deal with the legal and binding nature of this EU regulation, especially in relation to the internal law of the Member State, in particular the Republic of Croatia, not only from a theoretical but also from a practical constitutional and legal perspective. In doing so, the authors take as a starting point both the theoretical knowledge on these issues and the views of the Constitutional Court of the Republic of Croatia on the protection of human rights and freedoms of migrant minors.

Keywords: EU regulation, migrant minors, positive and negative obligations of a state, the Constitutional Court of the Republic of Croatia, monism of the constitutional and legal order of the Republic of Croatia

dr. sc. **Mato Arlović**

Ustavni sud Republike Hrvatske

***Kolektivna prava i pozitivna diskriminacija nacionalnih manjina
conditio sine qua non njihova opstanka***

Među (još uvijek) otvorenim pitanjima glede utvrđivanja statusa, prava i sloboda nacionalnih manjina su i pitanja priznavanja postojanja njihovih kolektivnih prava i prava na njihovu pozitivnu diskriminaciju. Neovisno o dilemama oko toga treba li priznati i prihvatiti ova prava ili ne (kao i kod pitanja definiranja samog pojma nacionalnih manjina), nema dvojbe da se s praktičnog i teorijskog aspekta radi o veoma značajnim pitanjima i implikacijama koje njihovo priznavanje i/ili nepriznavanje proizvode za samu opstojnost nacionalne manjine.

U radu se bavim teorijskim pitanjima glede prihvaćanja odnosno neprihvaćanja postojanja kolektivnih prava nacionalnih manjina i prava na njihovu pozitivnu diskriminaciju. Zatim, kako su ta pitanja ustavno-pravno uređena u Republici Hrvatskoj te kakve posljedice po nacionalne manjine kao kolektivitet njihovo prihvaćanje i/ili neprihvaćanje ima.

U završnom radu osvrćem se i na posljedice koje ima i/ili može imati prihvaćanje kolektivnih prava nacionalnih manjina i njihova prava na pozitivnu diskriminaciju u zemljama u kojima su Hrvati kao dijaspora jedna od (manjinskih u odnosu na većinski narod) etničkih skupina.

Ključne riječi: nacionalne manjine, kolektivna prava, pravo na pozitivnu diskriminaciju, ustavno-pravno uređenje, individualna prava pripadnika nacionalnih manjina, ljudska prava i slobode

Mato Arlović, PhD

Constitutional Court of the Republic of Croatia

The collective rights of national minorities and their positive discrimination as a conditio sine qua non for their existence

The recognition of the collective rights of national minorities and their positive discrimination are among the still open issues regarding their status, rights and freedoms. Apart from the dilemma of whether to recognise them and accept them or not (the same applies to the definition of national minorities), there is no doubt that these issues are very important not only from a practical but also from a theoretical point of view, and that their recognition and/or non-recognition has implications on the very existence of national minorities.

In the article, I deal with theoretical questions of recognising and not-recognising the existence of the collective rights of national minorities and their right to positive discrimination. Furthermore, I analyse the constitutional and legal regulation of these issues in the Republic of Croatia, and how their recognition/non-recognition affects the national minorities as a collective.

Finally, I analyse the consequences that result or could result from the recognition of the collective rights of national minorities and their right to positive discrimination in the countries where Croats as a diaspora (minority vis-à-vis the majority) are one of the ethnic groups.

Keywords: national minorities, collective rights, right to positive discrimination, constitutional and legal regulation, individual rights of national minorities, human rights and freedoms

dr. sc. **Dragutin Babić**

Institut za istraživanje migracija

dragutin.babic@imin.hr

Nacije, etničke zajednice, identiteti: slučaj Hrvatske

U ovom se radu interpretiraju nacionalni/etnički identiteti i dovode u vezu sa sociopolitičkom zbiljom globalnog i hrvatskog društva u dvadeset prvom stoljeću. Teorijska razina rada uključuje preispitivanje pojmova iz sfere nacije i nacionalnog s temeljnim pitanjem što čini sadržaj nacionalnih/etničkih identiteta i kako se oni mijenjaju tijekom vremena. U Hrvatskoj koja je devedesetih godina dvadesetog stoljeća bila socijalistička republika u sastavu SFRJ-a, kao i na čitavu prostoru bivše države, dolazi do strukturnih promjena kako na razini poretka tako i na razini države. S promjenom poretka došlo je postupno do disolucije bivše države, najprije u političkim konfliktima da bi sve završilo u ratnim sukobima sa srpskim osvajačkim ratom kao temeljnim generatorom. U tim vremenima dotadašnji se identiteti preispituju, a kao središnje identitetske osi nameću se nacionalni identiteti, što će u sociopolitičkom ambijentu etničkih oblika nacije dovesti do sukoba oko suvereniteta na datom prostoru. Iako su u pojedinim fazama političkih sukoba i ratova različiti akteri instrumentalizirali nacionalni identitet u svrhu kodiranja 'našeg' teritorija, neprijeporno je da je pritom srpski etnonacionalizam otišao najdalje, sve do inzistiranja na državi koja će obuhvatiti sve Srbe neovisno o republičkim granicama. U razdoblju nakon međunarodnog priznanja novonastalih država, a kasnije u poslijeratnom razdoblju, nekada konstitutivni narodi u SFRJ-u postaju nacionalne manjine. Za razliku od 'starih' nacionalnih manjina koje povijesno traju duže, 'nove' su se nacionalne manjine tek trebale pozicionirati u novim okolnostima, što pred njih kao i pred većinsko stanovništvo i državne institucije postavlja nove zahtjeve/izazove. Identiteti nacionalnih i etničkih manjina imaju više različitih segmenata, a među strukturnim dimenzijama tih identiteta najvažnije mjesto zauzimaju kulturni i politički aspekti, što je predmet analize u ovom radu.

Ključne riječi: nacije, etničke zajednice, identiteti, nacionalne manjine, Hrvatska

Dragutin Babić, PhD
Institute for Migration Research
dragutin.babic@imin.hr

Nations, ethnic communities, identities: The case of Croatia

In this paper, national/ethnic identities are interpreted and brought into connection with the sociopolitical reality of global and Croatian society in the twenty-first century. The theoretical level of the paper includes a re-examination of concepts from the sphere of nation and national, with the fundamental question of what constitutes the content of national/ethnic identities and how they change over time. In Croatia, which in the nineties of the twentieth century was a socialist republic within the SFRY, as well as in the entire area of the former state, structural changes are occurring both at the level of order and at the level of the state. With the change of order, the former state gradually dissolved, first in political conflicts, and then everything ended in military conflicts with the Serbian war of conquest as the fundamental generator. In these times, the previous identities are re-examined and national identities are imposed as central identity axes, which, in the sociopolitical environment of ethnic forms of the nation, will lead to conflicts over sovereignty in the given area. Although in certain phases of political conflicts and wars, various actors instrumentalized national identity for the purpose of encoding “our” territory, it is indisputable that Serbian ethno-nationalism went the furthest, up to the insistence on a state that would include all Serbs, regardless of republican borders. In the period after the international recognition of the newly created states and later in the post-war period, the former constituent nations of the SFRY became national minorities. In contrast to the “old” national minorities, which have historically lasted longer, the “new” national minorities have yet to position themselves in the new circumstances, which poses new demands/challenges to them as well as to the majority population and state institutions. The identities of national and ethnic minorities have several different segments, and among the structural dimensions of these identities, the most important place is occupied by cultural and political aspects, which is the subject of analysis in this paper.

Keywords: nations, ethnic communities, identities, national minorities, Croatia

dr. sc. **Matijas Baković**
Institut za istraživanje migracija
matijas.bakovic@imin.hr

Naša ognjišta o iseljavanju na „privremeni rad” iz Hercegovine tijekom 1970-ih

Nakon otvaranja jugoslavenske granice i omogućavanja odlaska u inozemstvo krajem 60-ih godina 20. stoljeća, velik broj ljudi iz Hercegovine odlučio je iskoristiti tu pogodnost i otići na, kako se tada zvalo, privremeni rad. Sredinom 1971. u tadašnjem Duvnu franjevci su odlučili pokrenuti vjerske novine simbolično nazvane *Naša ognjišta*. Odmah od prvoga broja jedna od glavnih tema bio je odlazak radnika na rad u inozemstvo i posljedice koje njihov odlazak ostavlja u domovini, prije svega u obiteljima. U izlaganju će se predočiti kako su *Naša ognjišta* popratila taj egzodus mlade radne snage na svojim stranicama tijekom 1970-ih godina i ključne točke na koje su se fokusirali u svojem pisanju o toj problematici.

Ključne riječi: Duvno, Hercegovina, *Naša ognjišta*, iseljništvo, obitelj

Matijas Baković, PhD
Institute for Migration Research
matijas.bakovic@imin.hr

Naša Ognjišta about emigration “temporary work” from Herzegovina during the 1970s

After the opening of the Yugoslav border and the possibility of going abroad at the end of the 1960s, a large number of people from Herzegovina decided to take advantage of this opportunity and go for, as it was then called, temporary work. In the middle of 1971, in what was then Duvno, the Franciscans decided to start a religious newspaper symbolically called *Naša ognjišta*. Right from the first issue, one of the main topics was the departure of workers to work abroad and the consequences that their departure had in their homeland, above all in their families. The presentation will show how *Naša ognjišta* followed this exodus of young labour on its pages during the 1970s and the key points on which they focused in their writing on this issue.

Keywords: Duvno, Herzegovina, *Naša ognjišta*, emigration, family

dr. sc. **Ivan Balabanić**
Institut za istraživanje migracija
ivan.balabanic@imin.hr

Nezadovoljstvo mladih društvenim i političkim uređenjem kao potisni faktor iseljavanja iz Hrvatske

U radu se prezentiraju rezultati anketnog istraživanja provedenog na nacionalno reprezentativnom uzorku od 1040 mladih građana Hrvatske u dobi od 18 do 29 godina, koje je provedeno u sklopu projekta *Mreža 2050 – Demografija, od izazova do odgovora*. Naglasak je stavljen na prezentaciju rezultata vezanih uz percepciju mladih o društvenoj i političkoj situaciji u Hrvatskoj, poput razine nepotizma i korupcije, zadovoljstva političkom situacijom u državi, mišljenja o utjecaju inozemne radne snage na cijenu rada na tržištu, perspektivama hrvatskog gospodarstva, poreznoj politici u državi te mogućnosti života u Hrvatskoj s obzirom na visinu financijskih primanja. Svi navedeni segmenti sagledat će se kao eventualni potisni faktori za iseljavanje mladih iz Hrvatske. Rezultati istraživanja bit će prezentirani i kroz razlike prema socio-demografskim osobinama mladih u Hrvatskoj.

Ključne riječi: mladi, nepotizam, korupcija, zadovoljstvo političkom situacijom, iseljavanje

Ivan Balabanić, PhD
Institute for Migration Research
ivan.balabanic@imin.hr

Youth dissatisfaction with social and political system as a push factor for emigration from Croatia

This paper presents the results of a survey conducted on a nationally representative sample of 1,040 young Croatian citizens aged 18 to 29, carried out as part of the project "Network 2050 - Demography, from Challenges to Responses." The focus is on presenting results related to young people's perceptions of the social and political situation in Croatia, such as the levels of nepotism and corruption, satisfaction with the political situation in the country, opinions on the impact of foreign labour on wage levels in the labour market, outlook on the Croatian economy, the state's tax policy, and the possibility of living in Croatia considering the level of financial income. All these aspects will be viewed as potential push factors for the emigration of young people from Croatia. The research results will also be presented in terms of differences according to the socio-demographic characteristics of young people in Croatia.

Keywords: youth, nepotism, corruption, satisfaction with the political situation, emigration

dr. sc. **Monika Balija**

Fakultet hrvatskih studija Sveučilišta u Zagrebu

mbalija@fhs.hr

dr. sc. **Tamara Bodor**

Fakultet hrvatskih studija Sveučilišta u Zagrebu

tbodor@fhs.hr

Hrvati u Švedskoj – povijesni i suvremeni aspekti iseljavanja

Već se desetljećima među privlačnim europskim odredišnim zemljama hrvatskih iseljenika ističe Švedska u kojoj danas prema podacima švedskoga ureda za statistiku živi nešto više od 10 000 hrvatskih državljana, odnosno rođenih u Hrvatskoj. Neslužbeno i više jer se u taj broj, prema navodima Središnjeg ureda za statistiku Švedske, ne ubrajaju oni s dvojnim državljanstvom (hrvatskim i švedskim). Prema procjenama Veleposlanstva Republike Hrvatske te hrvatskih društava i katoličkih misija hrvatskih iseljenika i njihovih potomaka u Švedskoj ipak je znatno više – oko 40 000, a smješteni su ponajprije u gradovima na jugu Švedske, Göteborgu i Malmöu (Središnji državni ured za Hrvate izvan Republike Hrvatske). Među intenzivnijim „valovima” iseljavanja s prostora današnje Hrvatske u Švedsku ističu se razdoblje 1960-ih i 1970-ih godina, devedesete godine prošloga stoljeća i razdoblje nakon 2013. godine, odnosno ulaska Republike Hrvatske u Europsku uniju, kad se Švedska izdvojila među nekoliko najprivlačnijih odredišnih zemalja članica Europske unije za hrvatske iseljenike. Stoga brojnost Hrvata u Švedskoj, njihova obilježja, identitetska pripadnost, tradicija iseljavanja te značaj u kontekstu demografskoga revitalizacijskoga potencijala Republike Hrvatske nameću potrebu njihova istraživanja. Cilj je izlaganja komparativnom analizom podataka hrvatskoga i švedskoga statističkoga ureda utvrditi obujam, intenzitet i obilježja iseljavanja iz Hrvatske u Švedsku, odnosno brojnost i obilježja Hrvata u Švedskoj te na temelju rezultata kvalitativnoga istraživanja, točnije polustrukturiranih intervjua s iseljenim hrvatskim državljanima u Švedskoj – u gastarbajterskom, poslijeratnom razdoblju (na prelasku iz 20. u 21. stoljeće) te razdoblju nakon 1. srpnja 2013. godine i ulaska Hrvatske u Europsku uniju – prikazati motive i iskustva iseljavanja te njihove namjere povratka u Republiku Hrvatsku.

Ključne riječi: Republika Hrvatska, iseljavanje, Švedska, demografska obilježja, motivi iseljavanja i namjere povratka

Monika Balija, PhD

University of Zagreb, Faculty of Croatian Studies

mbalija@fhs.hr

Tamara Bodor, PhD

University of Zagreb, Faculty of Croatian Studies

tbodor@fhs.hr

Croats in Sweden – historical and contemporary aspects of emigration

For decades, Sweden has stood out among the attractive European destination countries for Croatian emigrants, where today, according to the Swedish Central Bureau of Statistics, slightly more than 10,000 Croatian citizens (born in Croatia) live. Unofficially, there are more Croatian citizens living in Sweden, because according to the Swedish Central Bureau of Statistics, those with dual (Croatian and Swedish) citizenship are not included in that number. According to the estimates of the Embassy of the Republic of Croatia and Croatian organizations and Catholic missions in Sweden, there are still significantly more – about 40,000 Croatian emigrants and their descendants, located primarily in the cities in the south of Sweden – Göteborg and Malmö (Central State Office for Croats Abroad). Among the more intense “waves” of emigration from the territory of today's Croatia to Sweden are the period of the 1960s and 1970s, the 1990s and the period after 2013, i.e. Croatia's accession to the European Union, when Sweden stood out among several of the most attractive destination EU member countries for Croatian emigrants. The number of Croats in Sweden, their characteristics, identity, the tradition of emigration, and their importance in the context of the demographic revitalization potential of the Republic of Croatia impose the need for their research. Therefore, the presentation aims to, through a comparative analysis of data from the Croatian and Swedish statistical offices, determine the volume, intensity and characteristics of emigration from Croatia to Sweden, i.e. the number and characteristics of Croats in Sweden, and based on the results of qualitative research, more specifically semi-structured interviews with Croatian citizens who have emigrated to Sweden in the 1960s and 1970s, the post-war period (at the transition from the 20th to the 21st century) and the period after 1 July 2013 and Croatia's accession to the European Union, to find out the motives and experiences of emigration and their intentions to return to the Republic of Croatia.

Keywords: Republic of Croatia, emigration, Sweden, demographic characteristics, motives for emigration and return intentions

dr. sc. **Goran Bandov**

Središnji ured za međunarodne odnose i održiv razvoj Sveučilišta u Zagrebu

goran.bandov@unizg.hr

Zaštita nacionalnih i etničkih manjinskih zajednica u suvremenim europskim društvima

Rad se koncentrira na teoretski okvir zaštite manjina u suvremenim europskim društvima, koji će biti analiziran kroz četiri razine zaštite. Početak rada bit će fokusiran na definiranje ključnih pojmova za rad i kratki povijesni pregled manjinske zaštite. Rad će se u nastavku usmjeriti na konkretne razine manjinske zaštite. Prva razina obuhvaća pitanja fundamentalne zaštite, koja uključuje pitanja priznanje identiteta, priznavanje statusa te pitanja nestigmatizacije i nediskriminacije pripadnika manjinskih zajednica. Druga je razina zaštite kulturna, koja uključuje pitanje zaštite jezika i pisma zajednice, obrazovanje, informiranje i medije na jeziku zajednice te zaštitu tradicije i običaja manjinske zajednice. Treća je razina zaštite politička, koja cilja osnaženju političke pozicije manjine kroz različite modele političkog predstavljanja, a usmjerena je na lokalnu, regionalnu i nacionalnu razinu političkog predstavljanja i zagovaranja interesa manjinske zajednice. Četvrta razina manjinske zaštite pripada novoj generaciji manjinske zaštite, a ostvaruje se kroz socio-ekonomsku zaštitu i osnaženje položaja zajednice, regija u kojim žive, ali i konkretnih pripadnika manjina kroz različite socio-ekonomske modele zaštite.

Ključne riječi: manjina, identitet, manjinska zaštita, kultura, političko predstavljanje

Goran Bandov, PhD

University of Zagreb,

University Office for International Relations and Sustainable Development

goran.bandov@unizg.hr

Protection of national and ethnic minority communities in contemporary European societies

The paper concentrates on the theoretical framework of the protection of minorities in contemporary European societies, which will be analysed through four levels of protection. The beginning of the paper will be focused on defining key concepts and a brief historical overview of minority protection. This will be followed by a focus on specific levels of minority protection. The first level covers issues of fundamental protection, which includes issues of identity recognition, recognition of status, and issues of non-stigmatization and non-discrimination of members of minority communities. The second level of protection is cultural, which includes the issue of protecting the community's language and script, education, information and media in the community's language, and the protection of the traditions and customs of the minority community. The third level of protection is political, which aims to strengthen the political position of the minority through different models of political representation, and is aimed at the local, regional and national level of political representation and advocacy of the interests of the minority community. The fourth level of minority protection belongs to the new generation of minority protection instruments and is realized through socio-economic protection and strengthening of the position of the community, the regions in which they live, but also of specific members of minorities through various socio-economic models of protection.

Keywords: minority, identity, minority protection, culture, political representation

dr. sc. **Mario Bara**

Hrvatsko katoličko sveučilište

mario.bara@unicath.hr

dr. sc. **Zlatko Šram**

Hrvatsko akademsko društvo, Subotica

Migracije i obrazovanje: primjer studenata Hrvata iz Vojvodine na sveučilištima u Hrvatskoj

Studiranje nacionalnih manjina i potomaka iseljenika u matičnim domovinama predaka ima dugu tradiciju, napose u Europi. Motivi koji su prisutni kod studenata najčešće uključuju bolje obrazovne mogućnosti, kulturne i jezične veze te mogućnost lakše integracije na tržište rada zemlje u kojoj se studira. U slučaju Hrvata iz Vojvodine postojala je duga tradicija studiranja na sveučilištima nekadašnje Austro-Ugarske Monarhije, zatim na sveučilištima u Jugoslaviji, dok studiranje u Hrvatskoj dobiva na značaju tijekom 20. st. i promjene njihova političkog statusa nakon 1990-ih. Primarni motivi u razdoblju ratnih i političkih nesigurnosti 1990-ih bili su nacionalni identitet i povezanost s Hrvatskom. Od 2000. zbog ograničenih obrazovnih i poslovnih mogućnosti, percipirane i stvarne diskriminacije u domicilnoj državi dodatno jačaju motivi za pristupom boljim akademskim resursima, a potom i karijernim perspektivama u Europskoj uniji. U radu se izlažu rezultati kvalitativnog istraživanja, provedenih polustrukturiranih intervjuja s bivšim i sadašnjim studentima iz Vojvodine na sveučilištima u Hrvatskoj.

Ključne riječi: migracije, obrazovanje, Hrvati, Vojvodina, Hrvatska

Mario Bara, PhD
Catholic University of Croatia
mario.bara@unicath.hr

Zlatko Šram, PhD
Croatian Academic Society Subotica

Migration and education: The case of Croatian students from Vojvodina at universities in Croatia

The tradition of studying in ancestral homelands is long-standing, particularly among national minorities and the descendants of emigrants, especially in Europe. The motivations driving such students commonly include better educational opportunities, cultural and linguistic connections, and the possibility of easier integration into the labour market of the country where they study. In the case of Croats from Vojvodina, there has been a long tradition of studying at universities within the former Austro-Hungarian Empire, followed by universities in Yugoslavia. Studying in Croatia gained significance during the 20th century, particularly after the political changes of the 1990s. The primary motivations during the periods of war and political uncertainty in the 1990s were national identity and ties to Croatia. Since 2000, due to limited educational and employment opportunities, as well as perceived and real discrimination in the country of residence, the desire for better academic resources and subsequently improved career prospects in the European Union has strengthened. This paper presents the results of qualitative research, based on semi-structured interviews with former and current students from Vojvodina at Croatian universities.

Keywords: migration, education, Croats, Vojvodina, Croatia

Darko Baštovanović

darko1bastovanovic@gmail.com

Teorijska rekonceptualizacija pravde i pomirenja i implikacije u posttranzicijskim društvima: interetničke i intergrupne perspektive

U ovom radu nastojim izvršiti rekonceptualizaciju teorijskih postavki dvaju složenih koncepata kakvi su pravda i pomirenje te sagledati implikacije koje oni imaju u posttranzicijski podijeljenim društvima s osobitim stavljanjem fokusa na etnokulturološke skupine pogođene ponajprije konfliktima, a zatim i košmarima tranzicijskih izazova. Započinjući s analizom klasičnih teorijskih kanona pravde, sagledavajući je kao prvi korak k izgradnji adekvatnih politika pomirenja i njihovu implementaciju kroz adekvatan institucionalni okvir, na taj i takav način rasvjetljam značaj obaju koncepata za društva koja su izišla iz konfliktnog razdoblja i još se uvijek nalaze u tranzicijskome limbu. Pomirenje se razmatra kao politički i društveni proces uz političko-filozofsku i političko-sociološku refleksiju o kolektivnom identitetu, dinamici moći i asimetričnim odnosima između većinskih i manjinskih grupa. Normativni modeli pomirenja analiziraju se kroz prizmu liberalne inkluzivnosti, ali i agonističkog pluralizma, ukazujući na nužnost dijaloga između univerzalističkih i partikularističkih pristupa, dok istodobno nastojim istražiti kako pravda i pomirenje utječu na rekonstrukciju društvenog ugovora u podijeljenim društvima jasno ukazujući kako ti procesi mogu potaknuti inkluzivnu demokratizaciju.

Ključne riječi: pravda, pomirenje, posttranzicijska društva, konflikti, kolektivni identitet, manjinske zajednice, inkluzivnost, partikularizam, društveni ugovor, demokratizacija

Darko Baštovanović

darko1bastovanovic@gmail.com

A Theoretical Reconceptualization of Justice and Reconciliation and Implications in Post-Transitional Societies: Interethnic and Intergroup Perspectives

In this paper, I attempt to reconceptualize the theoretical assumptions of two complex concepts, justice and reconciliation, and investigate the implications they have in post-transitional, divided societies, with a special focus on ethnocultural groups affected primarily by conflicts and then by the nightmares of transition challenges. Starting with the analysis of the classic theoretical canons of justice, seeing it as the first step towards the construction of adequate policies of reconciliation and their implementation through an adequate institutional framework, in this manner shedding light on the significance of both concepts for societies that have emerged from the conflict period and are still in transitional limbo. Reconciliation is considered a political and social process, along with a political-philosophical reflection on collective identity, power dynamics, and asymmetric relations between majority and minority groups. Normative models of reconciliation are analysed through the prism of liberal inclusivity, but also agonistic pluralism, pointing to the necessity of dialogue between universalist and particularist approaches. At the same time, I try to investigate how justice and reconciliation affect the reconstruction of the social contract in divided societies, clearly indicating how these processes can encourage inclusive democratization.

Keywords: justice, reconciliation, post-transition societies, conflicts, collective identity, minority communities, inclusivity, particularism, social contract, democratization

dr. sc. **Tomislav Belić**
Hrvatsko katoličko sveučilište
tomislav.belic@unicath.hr

dr. sc. **Roko Mišetić**
Hrvatsko katoličko sveučilište
roko.misetiic@unicath.hr

Prostorni aspekt (ne)pouzdanosti demografskih podataka u Hrvatskoj – razlike migracijskog salda službenih podataka i podataka vitalno-statističke metode

Podatci o migracijama obično su najslabiji dio demografske statistike. Fenomen je posebno izražen u zemljama poput Hrvatske koje još nisu uvele registar stanovništva. Brojni empirijski dokazi upućuju na nepotpunost i nepouzdanost službenih podataka o migracijama Državnog zavoda za statistiku. Glavnina istraživanja fokusirana je na podatke državne razine i njihovu usporedbu sa službenim podacima drugih europskih država. Rezultati tih istraživanja upućuju na podcijenjenost intenziteta iseljavanja i povoljniju migracijsku bilancu službenih podataka DZS-a u odnosu na stvarnost. No vrijedi li isti zaključak za sve podatke i prostor cijele Hrvatske? U ovom se radu razmatra problematika (ne)pouzdanosti podataka o migracijama u Hrvatskoj s naglaskom na prostorni aspekt fenomena. Na podacima lokalne razine istražuju se razlike migracijskog salda službenih podataka DZS-a i migracijskog salda dobivenog vitalno-statističkom metodom na temelju podataka popisa 2011. i 2021. godine te vitalne statistike. U oba seta podataka korištena je prosječna godišnja stopa migracijskog salda. Metodološki okvir sastoji se od deskriptivne i prostorne statistike. Prema podacima DZS-a Hrvatska je između popisa 2011. i 2021. godina zabilježila negativan migracijski saldo (-114 000 ili prosječno godišnje -2,8 ‰). Četiri su županije ostvarile pozitivnu migracijsku bilancu, a sve ostale negativnu. Na lokalnoj razini migracijski je saldo pozitivan u 29,3 % gradova/općina, dok je negativan u preostalih 70,7 % (medijan -5,8 ‰). Vitalno-statističkom metodom dobiva se negativniji migracijski saldo Hrvatske (-257 000 ili prosječno godišnje -6,3 ‰), dok sve županije bilježe negativnu migracijsku bilancu. Nadalje, migracijski je saldo pozitivan u 16,2 % gradova/općina, a u preostalih 83,8 % negativan (medijan -6,9 ‰). Iako rezultati potvrđuju povoljniju migracijsku bilancu pri službenim podacima DZS-a, istraživanje na lokalnoj razini pokazuje da to vrijedi samo za 70,7 % jedinica. Prostornom statistikom detektirana su područja koja se ističu znatno pozitivnom ili znatno negativnom razlikom dvaju setova podataka. Izdvojena područja odnose se na jedinice upitne pouzdanosti migracijske statistike i/ili upitne pouzdanosti popisnih podataka.

Ključne riječi: demografija, migracije, migracijski saldo, statistika, Hrvatska

Tomislav Belić, PhD
Catholic University of Croatia
tomislav.belic@unicath.hr

Roko Mišetić, PhD
Catholic University of Croatia
roko.misetetic@unicath.hr

Spatial aspect of (un)reliability of demographic data in Croatia – differences in migration balance between official data and data from the vital-statistical method

Migration data are usually the weakest part of demographic statistics. This phenomenon is particularly pronounced in countries like Croatia, which have not yet implemented a population register. Numerous empirical evidence indicates the incompleteness and unreliability of the official migration data from the Croatian Bureau of Statistics (CBS). Most research focuses on national-level data and their comparison with official data from other European countries. The results of these studies suggest an underestimation of emigration intensity and a more favourable migration balance in the official data of the CBS compared to reality. But does the same conclusion apply to all data and the entire territory of Croatia? This paper examines the issue of the (un)reliability of migration data in Croatia, with an emphasis on the spatial aspect of the phenomenon. The differences in migration balance between the official data of the CBS and the migration balance obtained using the vital-statistical method, based on the 2011 and 2021 census data and vital statistics, are explored at the local level. In both data sets, the average annual migration balance rate was used. The methodological framework consists of descriptive and spatial statistics. According to the data of the CBS, between the 2011 and 2021 censuses, Croatia recorded a negative migration balance (-114,000 or an average annual rate of -2.8‰). Four counties had a positive migration balance, while all others had a negative one. At the local level, the migration balance was positive in 29.3% of towns/municipalities, while it was negative in the remaining 70.7% (median -5.8‰). Using the vital-statistical method, a more negative migration balance is obtained for Croatia (-257,000 or an average annual rate of -6.3‰), with all counties recording a negative migration balance. Furthermore, the migration balance was positive in 16.2% of towns/municipalities, and negative in the remaining 83.8% (median -6.9‰). Although the results confirm a more favourable migration balance in the official data of the CBS, the research at the local level shows that this only holds true for 70.7% of units. Spatial statistics identified areas that stand out with a significantly positive or significantly negative difference between the two data sets. The identified areas refer to units of questionable reliability of migration statistics and/or questionable reliability of census data.

Keywords: demography, migration, migration balance, statistics, Croatia

Zlata Berkeš, doktorandica
Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku
zlataberkes77@gmail.com

Obrazovanje na mađarskom jeziku u osnovnim i srednjim školama u Republici Hrvatskoj

Jedno je od prava pripadnika nacionalnih manjina u Republici Hrvatskoj i obrazovanje na vlastitom jeziku i pismu. Odgoj i obrazovanje na jeziku i pismu nacionalnih manjina provodi se u osnovnim i srednjim školama s nastavom na jeziku i pismu kojim se nacionalne manjine služe prema trima osnovnim modelima školovanja (modeli A, B i C). Polazeći od prihvaćene tvrdnje da je jezik posebno važan za očuvanje identiteta i kulture nacionalnih manjina, autorica u ovom radu na primjeru osnovnih modela školovanja na mađarskom jeziku u osnovnim i srednjim školama u Republici Hrvatskoj (model A, model B i model C) prikazuje i uspoređuje kretanje broja učenika koji se obrazuju na mađarskom jeziku po postojećim modelima obrazovanja u Republici Hrvatskoj kroz tri razdoblja: u školskoj godini 2003./2004., 2013./2014. i 2023./2024. Cilj je istraživanja utvrditi postoje li razlike u kretanju broja učenika u navedena tri ciklusa, odnosno postoji li porast broja učenika, njihov pad ili stagnacija. Obrazovni model C jedini je prisutan kod većeg broja manjina, tako i mađarske manjine. Uzrok je tome prema Izvješću nadležnog Ministarstva u manjem broju pripadnika jedne nacionalne manjine na određenom području gdje nije moguće organizacijski ustrojiti nastavu prema modelima A i B. Jedno od takvih područja je i Bjelovarsko-bilogorska županija u kojoj prema posljednjem popisu stanovništva živi svega 633 izjašnjenih pripadnika mađarske nacionalne manjine, odnosno 0,62 %. Drugo je istraživanje koje će se provesti u ovom radu strukturirani intervju primjeren dječjem uzrastu kroz prigodni uzorak među učenicima koji pohađaju mađarski jezik po modelu C na području Bjelovarsko-bilogorske županije koji ima za cilj odgovoriti na pitanje postoji li korelacija između upisa učenika na obrazovni model C (njegovanje jezika i kulture) na mađarskom jeziku i očuvanja identiteta Mađara na području Bjelovarsko-bilogorske županije.

Ključne riječi: mađarski jezik, učenici, model C, identitet, Bjelovarsko-bilogorska županija

Zlata Berkeš, PhD student
Josip Juraj Strossmayer University of Osijek
zlataberkes77@gmail.com

Education in the Hungarian language in primary and secondary schools in the Republic of Croatia

In the Republic of Croatia one of the rights national minorities have is the right to be educated in their minority's language and script. Education in the language and script of national minorities is conducted in primary and secondary schools via classes held in the language and script of national minorities, according to three basic education models (Model A, B and C). Starting from the universally accepted claim that language is particularly significant in the preservation of national minorities' identity and culture, using the basic models of education conducted in the Hungarian language in primary and secondary schools in the Republic of Croatia, in this paper, the author illustrates and compares the trends concerning the number of students educated in the Hungarian language according to existing education models in the Republic of Croatia, in three time periods: the 2003/2004, 2013/2014 and 2023/2024 academic years. The research aims at establishing whether there are any differences in the trends concerning the number of students in the three mentioned cycles, i.e. if the number of students increased, decreased or stagnated. Education Model C is the only model persistent among the larger number of minorities, including the Hungarian minority. According to the report issued by the Ministry of Science, Education and Youth, this is due to a lower number of minority members present in certain areas, where organising education according to Models A and B is impossible. One such area is the Bjelovar-Bilogora County where there are merely 633, i.e. 0,62 % of people who identify as members of the Hungarian national minority, according to the data collected in the most recent census. The second research covered in this paper is a child-appropriate structured interview conducted on an adequate-sized sample consisting of students studying the Hungarian language according to Model C in Bjelovar-Bilogora County, aiming to find out whether there is a correlation between the enrolment of pupils in education Model C (nurturing language and culture) in the Hungarian language and preserving the Hungarian identity in Bjelovar-Bilogora County.

Keywords: Hungarian language, students, Model C, identity, Bjelovar-Bilogora County

dr. sc. **Stefan Bianchini**

Odjelu za političke i društvene znanosti Sveučilišta u Bologni

stefano.bianchini@unibo.it

Europski pad, migracijski tokovi i njihov društveno-politički utjecaj na jadransko-jonsko područje

Izlaganje Stefana Bianchinija tematizira pad Europe u smislu ekonomskoga i političkoga utjecaja te kako taj pad utječe na migracijske tokove i društveno-političku dinamiku u jadransko-jonskoj regiji. Proučava regiju kao ključnu tranzitnu zonu za migrante, a pritom ističe pritiske koje tranzitna zona stavlja na mjesne zajednice i strukture upravljanja. Bianchini također razmatra širi utjecaj migracijskih obrazaca na političku stabilnost, gospodarski razvoj i društvenu koheziju u regiji uzimajući u obzir promjenjivu ulogu Europe u globalnoj geopolitici i njezinu sposobnost da odgovori na nastale izazove.

Stefan Bianchini, PhD

University of Bologna, Department of Political and Social Sciences

stefano.bianchini@unibo.it

European Decline, Migration Flows, and Their Socio-Political Impact on the Adriatic-Ionian Area

Stefano Bianchini's presentation addresses the decline of Europe in terms of economic and political influence, and how this affects migration flows and socio-political dynamics in the Adriatic-Ionian region. He explores the region as a key transit zone for migrants, highlighting the pressures this places on local communities and governance structures. Bianchini also discusses the broader implications of these migration patterns for political stability, economic development, and social cohesion in the region, while considering Europe's shifting role in global geopolitics and its capacity to respond to these challenges.

Mirna Bičanić, doktorandica
Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu
mirnabicanic882@gmail.com

Identiteti lingvističkih manjina u Hrvatskoj

U Hrvatskoj postoje tri lingvističke manjine, Istrioti, Istrorumunji i Arbanasi, koji ne potpadaju pod tipični okvir nacionalnih manjina i jezika. To su ujedno govornici jednih od najugroženijih jezika na svijetu. Prema UNESCO-ovu izvještaju iz 2014., istrorumunjski je na trinaestome mjestu, istriotski na šesnaestome, a arbanaški na osamnaestome mjestu najugroženijih jezika svijeta. Premda je riječ o autohtonom romanskom jeziku (istriotski), četvrtome povijesnom dijalektu rumunjskoga (istrorumunjski) te posebnome izolantu gegijskoga dijalekta albanskoga (arbanaški) u Hrvatskoj prava zaštite imaju samo nacionalne, a ne i lingvističke manjine (NN 51/00, 56/00). Naime, oni se nerijetko identificiraju kao Hrvati (ili Talijani ili regionalno Istrijani u slučaju istriotskoga) što ih stavlja u nezavidan položaj pred vladinim institucijama. Uglavnom su prepušteni samima sebi i lokalnim entuzijastima koji se bore protiv utjecaja globalizacije i politički „važnijih” jezika. Ponekad im se nameće i učenje standardnih oblika jezika zemalja iz kojih potječu, što nerijetko ima negativan utjecaj na očuvanje njihovih jezika i identiteta kao zasebnih, povijesno i jezično odvojenih entiteta (Vrzić 2021). Stoga je prijeko potrebno redefiniranje zakona o manjinskim jezicima i uključivanje lingvističkih manjina pod zaštitu vladinih institucija. U ovom će se radu istražiti kako diskrepancija između konstruktivističkog, multidimenzionalnog osjećaja vlastitog identiteta spomenutih lingvističkih manjina i jednodimenzionalnog, nacionalističkog vladinog pripisivanja određenog identiteta utječe na njihov jezični i kulturni opstanak.

Ključne riječi: istriotski, istrorumunjski, arbanaški, lingvističke manjine, identitet

Mirna Bičanić, PhD student

University of Zagreb, Faculty of Humanities and Social Sciences

mirnabicanic882@gmail.com

Identities of the linguistic minorities in Croatia

In Croatia, there are three linguistic minorities – Istriots, Istro-Romanians and Arbanasi – who do not belong under the typical framework of the national minorities and languages. They are likewise speakers of some of the most endangered languages in the world. Namely, according to UNESCO's report from 2014, Istro-Romanian is in thirteenth place, Istriot in sixteenth, and Arbanasi in eighteenth place of the most endangered languages in the world. Even though one is an autochthonous romance language (Istriot), one is the fourth historical dialect of Romanian (Istro-Romanian), and one is a special isolate of the Gheg dialect of Albanian (Arbanasi), in Croatia only the national minorities have the right for protection (NN 51/00, 56/00). The speakers of these languages frequently identify as Croatians (or Italians, or regionally Istrians in the case of Istriot speakers) which puts them in an unfavourable position when facing government institutions. They mostly try to keep the languages alive by their own means and efforts. Likewise, they rely on help from local enthusiasts who fight against the influence of globalization and politically more „important” languages. Sometimes studying standard forms of languages of the countries their ancestors were from is imposed on them. That frequently negatively affects the preservation of their languages and identities as individual, historically and linguistically separate entities (Vrzić 2021). Hence, redefining the laws about minority languages is vitally needed, as is the inclusion of linguistic minorities under government protection. In this paper it will be investigated how the discrepancy between the constructivist, multidimensional feeling of the aforementioned linguistic minorities and the onedimensional nationalistic governmental ascribing of certain identities influences their cultural and linguistic survival.

Keywords: Istriot, Istro-Romanian, Arbanasi, linguistic minorities, identity

dr. sc. **Petar Bilobrk**
Rektorat Sveučilišta u Zagrebu
petar.bilobrk@unizg.hr

Robert Horvat
Fakultet hrvatskih studija Sveučilišta u Zagrebu
rhorvat@fhs.hr

Ispitivanje utjecaja ekonomske situacije na migracijske tokove iz Hrvatske nakon pridruživanja EU-u

U ovom izlaganju analizirat će se utjecaj ekonomske situacije na migracijske tokove iz Hrvatske s naglaskom na razdoblje nakon pridruživanja Europskoj uniji. Korištenjem kvalitativnih metoda istraživanja, uključujući intervjue s pojedincima različitih dobnih skupina i generacija, istražujemo motive, iskustva i izazove migranata. Intervjui će uključivati osobe koje su trenutačno u Europskoj uniji, kao i one koje su se vratile u Hrvatsku. Osim intervjua proved ćemo i upitnik koji će biti distribuiran široj populaciji kako bismo dobili kvantitativne podatke o migracijskim tokovima i ekonomskim faktorima. Upitnik će sadržavati pitanja o razlozima odlaska, percepciji ekonomskih prilika i osobnim iskustvima ispitanika.

Također ćemo provesti pregled postojeće literature na temu migracija i ekonomske situacije s posebnim fokusom na razdoblje nakon pridruživanja Hrvatske EU-u. Ovaj će nam pregled omogućiti da bolje razumijemo teorijske okvire i prethodne nalaze istraživanja te ih usporedimo s našim rezultatima. Cilj je identificirati ključne faktore koji potiču migracije te razumjeti kako ekonomske prilike i prepreke utječu na odluku o migraciji. Na temelju naših nalaza nastojat ćemo dati preporuke za poboljšanje ekonomskih uvjeta i smanjenje migracijskih tokova iz Hrvatske.

Ključne riječi: migracije, ekonomska situacija, Europska unija, Hrvatska, povratnici

Petar Bilobrk, PhD
University of Zagreb, Rectorate
petar.bilobrk@unizg.hr

Robert Horvat
University of Zagreb, Faculty of Croatian Studies
rhorvat@fhs.hr

Examining the impact of economic conditions on migration flows from Croatia after EU accession

This paper examines the impact of economic conditions on migration flows from Croatia, with a particular focus on the period following accession to the European Union. Using qualitative research methods, including interviews with individuals from various age groups and generations, we explore the motives, experiences, and challenges of migrants. The interviews will include individuals currently in the European Union, as well as those who have returned to Croatia. In addition to interviews, we will conduct a survey distributed to a broader population to gather quantitative data on migration flows and economic factors. The survey will include questions about reasons for leaving, perceptions of economic opportunities, and personal experiences of the respondents.

We will also conduct a literature review on migration and economic conditions, focusing particularly on the period after Croatia's accession to the EU. This review will help us understand theoretical frameworks and previous research findings, allowing us to compare them with our results. The aim is to identify key factors driving migration and to understand how economic opportunities and barriers influence the decision to migrate. Based on our findings, we aim to provide recommendations for improving economic conditions and reducing migration flows from Croatia.

Keywords: migration, economic conditions, European Union, Croatia, returnees

dr. sc. **Marina Blagaić**
Institut za etnologiju i folkloristiku
marina@ief.hr

Dora Dunatov, doktorandica
Institut za etnologiju i folkloristiku
dunatovdora@gmail.com

dr. sc. **Iva Niemčić**
Institut za etnologiju i folkloristiku
iva@ief.hr

Pučke pobožnosti kao mjesta povratka na otok i reprodukcije pripadanja zajednici

Priključujemo se raspravi o stanovništvu i mobilnostima na primjerima izraza pučke pobožnosti na četiri hrvatska otoka. Promatrajući običaje vezane za religijski aspekt života zajednice u kojima pojedinci skupno sudjeluju u izvedbi, ponavljanju i kontinuiranom obnavljanju, promišljat ćemo o ulozi religije i kulture kao veziva pojedinaca sa zajednicama iz kojih su emigrirali. Studije slučaja koje ćemo prikazati su: korizmene procesije na otoku Hvaru (*Za križen* u mjestu Jelsa i selima Pitve, Vrisnik, Svirče, Vrbanj, Vrboska te *Križić* u gradu Hvaru), ophod *Lancuni* u mjestu Preko na Ugljanu te proljetna procesija *Križi* u gradu Rabu i okolnim mjestima Barbat, Banjol, Mundanije, Kampur, Supetarska Draga i Lopar. Razumijevajući ove procesije kao kulturom uvjetovanu stvarnost, kao proizvod i odraz kulture, a ne usmjeravajući se na vjerska ishodišta (usp. Belaj 2012), u istraživanju smo se usmjerile na reprodukciju zajedništva, afektivne doživljaje i prakse izražavanja pobožnosti pojedinaca, heterogenost motivacija uvjetovanih osobnim i općim razlozima. Promatrajući procesije kao prostore društvenih odnosa, usmjerit ćemo se na narative o njima u pisanim materijalima, na rodne i dobne aspekte pojedinih aktera provedbe te na propitivanja o granicama zajednica i pripadanja. Zajedničko kretanje i tjelesni doživljaj procesijskog puta, zajedničko stvaranje zvučnih krajolika uz duhovno iskustvo svakog pojedinca vidimo kao ključne aspekte za etnološko i kulturno-antropološko promišljanje kontinuiteta zajednica usprkos intenzivnim mobilnostima stanovništva.

Ključne riječi: otoci, mobilnosti, pripadanje, procesije, pučke pobožnosti

dr. sc. **Stjepan Blažetin**

Znanstveni zavod Hrvata u Mađarskoj, Filozofski fakultet Sveučilišta u Pečuhu

blazsetin.istvan@pte.hu

Hrvati u Mađarskoj i kulturna autonomija

Pretežan dio Hrvata u Mađarskoj živi raštrkano od austrijsko-slovačko-mađarske tromeđe do srbijansko(vojvođansko)-mađarske granice, a njihov se broj procjenjuje na tridesetak tisuća. U takvim uvjetima stvaranje teritorijalne autonomije nailazi na nesavladive prepreke. Nakon demokratskih promjena politički čimbenici u Mađarskoj pitanje nacionalnih manjina sve više nastoje riješiti u okviru tzv. „kulturne autonomije”. U tome smislu Parlament Republike Mađarske 1993. donosi Zakon o pravima nacionalnih i etničkih manjina (LXXVII.) koji uvodi pojam kulturne autonomije, ali ga posebno ne definira, nego naglašava da je stvaranje kulturne autonomije zadaća samoupravnih tijela nacionalnih manjina. Novi Zakon o pravima narodnosti (nacionalnih manjina) (CLXXIX.) prihvaćen 2011. jasno definira pojam kulturne autonomije i njezino ostvarenje prije svega vidi u osnivanju različitih institucija i ustanova za pojedine nacionalne zajednice. U radu će se prikazati geneza pojma „kulturna autonomija” u mađarskom zakonodavstvu te pokazati kako hrvatska zajednica u Mađarskoj nastoji iskoristiti mogućnosti koje institucija kulturne autonomije pruža.

Ključne riječi: Hrvati u Mađarskoj, kulturna autonomija, nacionalna manjina, manjinska politika, manjinske institucije

Stjepan Blažetin, PhD

Scientific Institute of Croats in Hungary / University of Pécs, Faculty of Humanities and Social Sciences

blazsetin.istvan@pte.hu

Croats in Hungary and cultural autonomy

The majority of Croats in Hungary live scattered from the Austrian–Slovak–Hungarian tri-border to the Serbian (Vojvodina)–Hungarian border, with their number estimated at around thirty thousand. In such circumstances, the creation of territorial autonomy faces insurmountable obstacles. After the democratic changes, political actors in Hungary increasingly sought to address the issue of national minorities within the framework of so-called “cultural autonomy”. In this regard, the Parliament of the Republic of Hungary passed the Law on the Rights of National and Ethnic Minorities (LXXVII) in 1993, which introduced the concept of cultural autonomy, but did not specifically define it, rather emphasizing that the creation of cultural autonomy is the task of the self-governing bodies of national minorities. The new Law on the Rights of Nationalities (National Minorities) (CLXXIX), adopted in 2011, clearly defines the concept of cultural autonomy, primarily seeing its realization in the establishment of various institutions and organizations for individual national communities. This paper will present the genesis of the concept of “cultural autonomy” in Hungarian legislation and demonstrate how the Croatian community in Hungary seeks to utilize the opportunities offered by the institution of cultural autonomy.

Keywords: Croats in Hungary, cultural autonomy, national minority, minority policy, minority institutions

dr. sc. **Vanda Babić Galić**
Institut za istraživanje migracija
vanda.babic.galic@imin.hr

Vjekoslav Blazsetin, doktorand
Institut za istraživanje migracija
vjekoslav.blazsetin@imin.hr

Usporedba kurikula za nastavu hrvatskoga jezika u Mađarskoj i Crnoj Gori

U izlaganju će se prikazati stanje manjinskoga obrazovanja Hrvata u Crnoj Gori i Mađarskoj. Predstavit će se mogućnosti učenja hrvatskoga jezika u okviru manjinskoga obrazovanja u dvjema državama u kojima postoji mogućnost pohađanja predmeta Hrvatski jezik, tj. različiti programi učenja hrvatskoga jezika, udžbenici i institucije. Središnji dio izlaganja temeljit će se na usporedbi kurikula predmeta Hrvatski jezik za pripadnike hrvatske nacionalne manjine u Crnoj Gori i Mađarskoj. Usporedit će se struktura, odgojno-obrazovni ishodi, tematske cjeline, preporučene korelacije s drugim predmetima i predviđen fond sati dvaju kurikula. Posebna će se pozornost posvetiti sadržaju odgojno-obrazovnih ishoda i tematskih cjelina u kojima se spominje manjinska nacionalna te hrvatska matična identitetska komponenta. U analizi poseban će naglasak biti na tematskim cjelinama kurikulā u kojima se obrađuju povijest, jezik, narodno stvaralaštvo (narodna glazba i ples), običaji te književnost hrvatske nacionalne manjine u Crnoj Gori i Mađarskoj. Istaknut će se sličnosti i razlike dvaju manjinskih kurikula te će se propitati kako kurikuli predmeta Hrvatski jezik utječu na oblikovanje učenikova identiteta (zavičajnoga, nacionalnoga, kulturnoga, državnoga itd.). Tim će se uspostaviti profil imaginarnoga učenika koji je pretpostavljen proizvod manjinskoga obrazovnog sustava, idealan rezultat kojemu teže kurikuli predmeta Hrvatski jezik u Crnoj Gori i Mađarskoj. Na temelju usporedbe dvaju kurikula analizirat će se položaj hrvatske manjine u Crnoj Gori i Mađarskoj (organiziranost, politički potencijal, odnos prema većinskomu narodu itd.).

Ključne riječi: kurikulum, hrvatski jezik, manjinski jezik, Hrvati u Crnoj Gori, Hrvati u Mađarskoj, manjinsko obrazovanje

Vanda Babić Galić, PhD
Institute for Migration Research
vanda.babic.galic@imin.hr

Vjekoslav Blazsetin, PhD student
Institute for Migration Research
vjekoslav.blazsetin@imin.hr

Comparison of Croatian language curricula in Hungary and Montenegro

The presentation will examine the state of minority education for Croats in Montenegro and Hungary. It will highlight the opportunities for learning the Croatian language within minority education in both countries, focusing on the different Croatian language learning programmes, textbooks, and institutions. The main part of the presentation will be based on a comparison of the Croatian language curricula for members of the Croatian national minority in Montenegro and Hungary. It will compare the structure, educational outcomes, thematic units, recommended correlations with other subjects, and the allocated hours in both curricula. Special attention will be given to the content of educational outcomes and thematic units that mention the minority national and Croatian homeland identity components. The analysis will emphasize the thematic units of the curricula that cover the history, language, folk creativity (folk music and dance), customs, and literature of the Croatian national minority in Montenegro and Hungary. Similarities and differences between the two minority curricula will be highlighted, and the impact of the Croatian language curricula on shaping the student's identity (regional, national, cultural, civic, etc.) will be examined. This will establish a profile of the imagined student, the presumed product of the minority education system, the ideal outcome to which the Croatian language curricula in Montenegro and Hungary aspire. Based on the comparison of the two curricula, the position of the Croatian minority in Montenegro and Hungary (organization, political potential, relationship with the majority population, etc.) will be analysed.

Keywords: curriculum, Croatian language, minority language, Croats in Montenegro, Croats in Hungary, minority education

dr. sc. **Lidija Bogović**

Fakultet hrvatskih studija Sveučilišta u Zagrebu

lbogovic@fhs.hr

Očuvanje jezika i kulturnoga identiteta Hrvata u Mađarskoj u novije vrijeme

Za razliku od hrvatskoga iseljništva koje se javlja u 19. stoljeću, a takvom tipu migracija svjedočimo i danas, Hrvati u Mađarskoj stara su hrvatska autohtona manjinska zajednica. Pripadnici manjinskih zajednica, pa tako i Hrvata u Mađarskoj, nakon migracija nastavili su živjeti načinom života kojim su živjeli u matičnoj domovini. U Mađarskoj autohtone manjinske zajednice dijele se na migracijske (nastale seljenjem većega broja stanovništva s područja na kojem su živjeli na novo teritorijalno područje) te nemigracijske koje su migracijskom zajednicom postale promjenom državne granice. Takav tip nemigracijskih manjinskih zajednica u Mađarskoj čine Hrvati u Podravini i Pomurju. Promjene u načinu života pripadnika hrvatskih autohtonih manjinskih zajednica u Mađarskoj i čuvanju njihova vlastitoga jezika i kulturnoga identiteta počinju se događati u 20. stoljeću, znatnije u drugoj polovici 20. stoljeća. Tema izlaganja i predmet istraživanja usmjereni su na promatranje promjena u životu pripadnika hrvatskih autohtonih manjinskih zajednica u Mađarskoj s naglaskom na očuvanju njihova hrvatskoga jezika i kulturnoga identiteta u suvremenome dobu. Također, promatrat će se načini kojima se Hrvati u Mađarskoj bore protiv snažne jezične asimilacije i ubrzane mađarizacije te kako pristupaju očuvanju svojega vlastitog nacionalnog identiteta.

Ključne riječi: Hrvati u Mađarskoj, migracijske i nemigracijske zajednice, asimilacija stanovništva, čuvanje jezičnoga i kulturnoga identiteta

Lidija Bogović, PhD

University of Zagreb, Faculty of Croatian Studies

lbogovic@fhs.hr

The preservation of the language and cultural identity of Croats in Hungary in recent

In contrast to Croatian emigration, which began in the 19th century and continues to this day, Croats in Hungary represent an old, indigenous Croatian minority community. Members of minority communities, including Croats in Hungary, continued to live in much the same way as they had in their homeland following migration. In Hungary, indigenous minority communities are classified into migratory communities (those that formed as a result of a large population relocating from one territory to another) and non-migratory communities, which became part of a new state by a change in national borders. Croats in the Podravina and Pomurje regions of Hungary belong to the latter type of non-migratory communities. Significant changes in the way of life, language preservation, and cultural identity of these indigenous Croatian minority communities in Hungary began to occur in the 20th century, particularly in the latter half. This paper focuses on observing the changes in the lives of members of these Croatian indigenous minority communities in Hungary, with a specific emphasis on the preservation of their Croatian language and cultural identity in contemporary times. Additionally, the study will examine the strategies used by Croats in Hungary to resist strong linguistic assimilation and the rapid process of Magyarization, as well as their efforts to safeguard their national identity.

Keywords: Croats in Hungary, migratory and non-migratory communities, population assimilation, preservation of linguistic and cultural identity

Valerija Botrić, PhD

The Institute of Economics, Zagreb

vbotric@eizg.hr

Does citizenship affect labour market outcomes of foreign-born youth in EU countries?

The impact of citizenship on the labour market outcomes of migrants is a widely debated topic in the literature. While previous studies highlight the benefits of naturalization, they often focus on countries with traditionally high immigration rates. Empirical evidence on the impact of citizenship on labour market outcomes is relatively scarce in post-transition countries and is rarely studied from a comparative perspective. Croatia, a country experiencing recent increases in immigration, lacks empirical evidence in this area. Furthermore, existing evidence is strongly based on aggregate migrant population in the prime working age with little attention to the heterogeneities in the labour force.

Using EU-LFS microdata from 2006 to 2022, this study explores the effect of citizenship on youth labour market outcomes in several EU countries – a demographic often overlooked in naturalization studies. The focus on youth is due to their status as newcomers to the labour market, where the citizenship factor may have a more pronounced effect compared to the more experienced workforce.

While EU countries attempt to harmonize their immigration policies, the specific conditions and procedures for obtaining citizenship remain under the jurisdiction of each country. School-to-work transitions and the degree of youth vulnerability in the labour market also vary significantly across EU countries. Given that economic crises tend to disproportionately affect the more vulnerable segments of the labour market – frequently including both youth and migrant population, it is essential to provide empirical evidence from a comparative perspective to make adequate policy recommendations.

Keywords: youth, labour market outcomes, foreign-born, citizenship

dr. sc. **Vanda Božić**

Središnji ured za međunarodne odnose i održivi razvoj Sveučilišta u Zagrebu

vbozic@unizg.hr

Krijumčarenje ljudi kao oblik nezakonitih migracija i organiziranog kriminaliteta

Krijumčarenje ljudi je nezakonit oblik migracija i vrlo često oblik organiziranog kriminaliteta. Predstavlja kazneno djelo inkriminirano člankom 326. Kaznenog zakona Republike Hrvatske pod nazivom „Protuzakonito ulaženje, kretanje i boravak u Republici Hrvatskoj, drugoj državi članici Europske unije ili potpisnici Šengenskog sporazuma”. Nezakonite migracije u suprotnosti su s pozitivnim propisima i države porijekla (prelazak državne granice bez putne isprave) kao i s nacionalnim zakonodavstvom države tranzita i odredišta (neispunjavanje uvjeta za ulazak, boravak ili rad). Glavni su ciljevi kriminalnih organizacija koje se bave krijumčarenjem ljudi stjecanje brzog i ekstremno visokog profita te da nezakonite djelatnosti postanu legalne kad se okončaju faze akumulacije, stabilizacije, ekspanzije i monopolizacije. Konvencija UN-a protiv transnacionalnog organiziranog kriminala i Protokol protiv krijumčarenja migranata kopnom, morem i zrakom osnovni je međunarodni kaznenopravni okvir protiv krijumčarenja ljudi. Koristoljublje je bitan element tog kaznenog djela jer krijumčar čini to kazneno djelo kad iz koristoljublja omogućuje ili pomaže drugoj osobi da nedozvoljeno uđe, iziđe, kreće se ili boravi u Republici Hrvatskoj ili drugoj državi članici Europske unije ili potpisnici Šengenskog sporazuma. U radu je napravljena analiza nezakonitih prijelaza državne granice Republike Hrvatske na temelju dostupnih statističkih podataka u posljednjem desetogodišnjem razdoblju. Rad sadrži i analizu stanja u sudskoj praksi za desetogodišnje razdoblje u odnosu na prijavljene, optužene i osuđene osobe za krijumčarenje ljudi. U zaključnim razmatranjima navedeni su prijedlozi *de lege ferenda* s ciljem suzbijanja krijumčarenja ljudi kao nezakonitih migracija i borbe protiv tog oblika organiziranog kriminaliteta.

Ključne riječi: krijumčarenje ljudi, nezakonite migracije, protuzakonito ulaženje, kretanje i boravak, protuzakonito prebacivanje osoba preko državne granice, organizirani kriminalitet

Vanda Božić, PhD

University of Zagreb, Office for International Relations and Sustainable Development

ybozic@unizg.hr

Human smuggling as a form of illegal migration and organized crime

Human smuggling is an illegal form of migration and very often a form of organized crime. It represents a criminal offense incriminated by Article 326 of the Criminal Code of the Republic of Croatia entitled “Illegal entry, movement and stay in the Republic of Croatia, another member state of the European Union or signatories of the Schengen Agreement.” Illegal migration is contrary to the positive regulations of the country of origin (crossing the national border without a travel document), as well as the national legislation of the country of transit and destination (failure to meet the conditions for entry, residence or work). The main goals of criminal organizations involved in human smuggling are to obtain quick and extremely high profits and for illegal activities to become legal when the phases of accumulation, stabilization, expansion and monopolization are completed. The UN Convention against Transnational Organized Crime and the Protocol against Smuggling of Migrants by Land, Sea and Air is the basic international criminal legal framework against human smuggling. Personal gain is an essential element of this criminal offense, because a smuggler commits this criminal offense when, for personal gain, they enable or help another person to illegally enter, leave, move or stay in the Republic of Croatia or another member state of the European Union or a signatory of the Schengen Agreement. The paper analyses illegal crossings of the state border of the Republic of Croatia based on available statistical data in the last ten-year period. The paper also contains an analysis of the situation in judicial practice for a ten-year period in relation to reported, accused and convicted persons for human smuggling. In the final considerations, the proposals of *de lege ferenda* with the aim of suppressing human smuggling as illegal migrations and fighting against this form of organized crime are stated.

Keywords: human smuggling, illegal migration, illegal entry, movement and residence, illegal transfer of persons across the state border, organized crime

dr. sc. **Marita Brčić Kuljiš**
Filozofski fakultet u Splitu
mbrcic@ffst.hr

Mirela Majstrovic, mag. prim. educ.

Politika integracije djece migranata u programe primarnog obrazovanja u Republici Hrvatskoj

Hrvatska se zadnjih nekoliko godina postupno pretvara iz emigracijske u imigracijsku državu. Nedostatak radne snage te sve veće potrebe tržišta rada dovele su do povećanog broja radnih migracija na teritorij Republike Hrvatske.

Iako se radne migracije smatraju privremenim i cirkularnim migracijama u kojima osobe dolaze na privremeni rad u drugu državu, podaci pokazuju kako je samo jedan dio radnih migracija cirkularan, dok se ostali radni imigranti odlučuju na trajni boravak u odredišnoj zemlji, a vrlo često im se u toj situaciji pridružuju njihove obitelji, uključujući i djecu.

S obzirom na to da je najveći dio država članica Europske unije već prošao i još uvijek prolazi taj proces, možemo se poslužiti primjerima dobre prakse, ali i biti u mogućnosti ne ponavljati pogreške na primjerima loše prakse. Neke od primjera dobre, ali i loše prakse prikazat ćemo u izlaganju.

U ovom ćemo izlaganju također dati prikaz postojećih praksi integracije djece migranata u programe primarnog obrazovanja u Republici Hrvatskoj, fokusirajući se na razrednu nastavu. Cilj je prepoznati prednosti, ali i nedostatke postojećih obrazovnih praksi te definirati do koje mjere su institucionalizirane.

S obzirom na to da se migracije pa tako ni radne migracije neće zaustaviti, potrebno je donošenje politike integracije migranata u programe primarnog obrazovanja, koja bi bila dio politike integracije migranata u Republici Hrvatskoj općenito.

Ključne riječi: djeca migranti, integracija, primarno obrazovanje, politika integracije, radni migranti

Marita Brčić Kuljiš, PhD

Faculty of Humanities and Social Sciences in Split

mbrcic@ffst.hr

Mirela Majstrovic, mag. prim. educ.

The policy of integration of migrant children in primary education programmes in the Republic of Croatia

Over the past few years, Croatia has been gradually transforming from an emigration country to an immigration country. The lack in the labour force and the increasing needs of the labour market have led to increased labour migrations to the territory of the Republic of Croatia.

Although labour migration is considered temporary and circular migration in which people come to work temporarily in another country, the data show that only one part of labour migration is circular. In contrast, a number of labour migrants decide to stay permanently in the destination country, and very often their families, including children, join them too.

Given that most of the EU member states have already gone through and are still going through this process, we can use examples of good practice, but also be able to avoid mistakes based on examples of bad practice. We will present some examples of good and bad practices in the presentation.

In this presentation, we will also provide an overview of the existing practices of integrating migrant children into primary education programmes in the Republic of Croatia.

The goal is to recognize the advantages and disadvantages of existing educational practices and to define to what extent they are institutionalized.

Given that migration, including labour migration, will not stop, it is necessary to adopt a policy of integration of migrants into primary education programmes, which would be part of the policy of integration of migrants in the Republic of Croatia in general.

Keywords: migrant children, integration, primary education, integration policy, labour migrants

dr. sc. **Marita Brčić Kuljiš**
Filozofski fakultet u Splitu
mbrbic@ffst.hr

Modeli integracijske politike u EU-u: Kakav model odgovara Republici Hrvatskoj?

Europska unija u svoje službene dokumente pojam integracije migranata uvela je tek 2003. godine definirajući ga kao „dvosmjernan proces koji se temelji na uzajamnim pravima i pratećim obvezama državljana trećih zemalja u zakonitom boravku i društva primitka, a omogućava punu participaciju migranata”. Dvosmjerni proces naglašava uzajamnost i spremnost zemlje primateljice i imigranta na integraciju.

Na tragu *Novog pakta o migracijama i azilu* Europska komisija 2021. godine donosi *Aksijski plan za integraciju i uključivanje 2021. – 2027.* prema kojem se odluke o integracijskim politikama trebaju donositi i na nižim razinama odlučivanja (državnim, regionalnim i lokalnim). Stoga je svaka država članica pozvana razvijati vlastitu integracijsku politiku, a ona se kreće između dva idealno-tipska modela integracijskih politika: multikulturalizam i asimilacija (republikanskog tipa).

Unatoč pluralizmu modela integracija imigranata sadržava tri međusobno povezana aspekta integracije: pravno-politički, društveno-ekonomski i kulturno-religijski. Navedeni aspekti bit će ključni pri oblikovanju budućih integracijskih politika posebice ako je cilj integracije revitalizacija političke cjeline i zajednice unutar europskih društava.

S obzirom na to da Republika Hrvatska, kako pokazuju podatci Državnog zavoda za statistiku, proživljava intenzivnu i naglu transformaciju iz emigrantske u imigrantsku državu, strateški je neophodno jasnije definirati hrvatski model integracijske politike kako bi migracijski procesi bili na korist migrantima, ali i određenoj državi, odnosno Republici Hrvatskoj.

Ključne riječi: asimilacija republikanskog tipa, Europska unija, hrvatski model integracijske politike, integracijska politika, multikulturalizam

Marita Brčić Kuljiš, PhD

Faculty of Humanities and Social Sciences in Split

mbrcic@ffst.hr

Models of integration policy in the EU What kind of model suits the Republic of Croatia?

The European Union introduced the concept of migrant integration in its official documents only in 2003, defining it as a two-way process based on the mutual rights and accompanying obligations of citizens of third countries in legal residence and the receiving society, and enables the full participation of migrants. The two-way process emphasizes the reciprocity and willingness of the receiving country and the immigrant to integrate.

Following the New Pact on Migration and Asylum, in 2021, the European Commission is adopting the Action Plan for Integration and Inclusion 2021 - 2027, according to which decisions on integration policies should also be made at lower decision-making levels (state, regional and local).

Each member state is, therefore, invited to develop its own integration policy, and it moves between two ideal-type models of integration policies: multiculturalism and assimilation (republican model).

Despite the pluralism of the model, the integration of immigrants contains three interrelated aspects of integration: legal-political; socio-economic; and the cultural-religious aspect. The aforementioned aspects will be crucial in shaping future integration policies, especially if the goal of integration is the revitalization of the political entity and community within European societies.

The Republic of Croatia, as shown by the data of the Croatian Bureau of Statistics, is experiencing an intense and sudden transformation from an emigrant to an immigrant country, so it is strategically necessary to define the Croatian model of integration policy more clearly for the benefit of the immigrants, but also the Republic of Croatia.

Keywords: republican model of assimilation, Croatian model of integration policy, European Union, integration policy, multiculturalism

dr. sc. **Miriam Mary Brgles**
Hrvatsko katoličko sveučilište
miriam.brgles@unicath.hr

dr. sc. **Marica Marinović Golubić**
Fakultet hrvatskih studija Sveučilišta u Zagrebu
mmarinovi@fhs.unizg.hr

dr. sc. **Josip Ježovita**
Hrvatsko katoličko sveučilište
josip.jezovita@unicath.hr

Dinamika odnosa sudionika i istraživača u provedbi kvalitativnog intervjua s migrantima

U radu će se predstaviti dinamika odnosa između istraživača i sudionika iz migrantskih skupina. Dinamika odnosa podrazumijeva neke osnovne karakteristike kvalitativnih istraživanja poput reflektivnosti i etičkih zahtjeva, koji predstavljaju zahtjeve za istraživača, te participacije i epifanije (otkrivanja), koje su dodatni zahtjevi za sudionika. Reflektivnost i etički zahtjevi osiguravaju pouzdanost istraživanja, a participacija i epifanija jačaju glas sudionika te pridaju važnost elastičnosti metode intervjua, koji se može provoditi na više načina („u hodu”, *online* itd.). Poseban aspekt reflektivnosti istraživača odnosi se na motivaciju za istraživanjem te na postojeće kvantitativne podatke o migracijama i istraživačevoj ulozi kada se pozicionira u odnosu prema tim podacima. Isto tako, kod istraživanja s migrantima, kao ranjivom skupinom, dinamika se odnosi i na strategije prikupljanja podataka na stranom jeziku (Resch i Enzenhofer 2018) te kvalitetu prikupljenih podataka (Barbour 2018). Strategija prikupljanja podataka na stranom jeziku može uključivati i neke druge aktere, poput prevoditelja, što će opet mijenjati dinamiku odnosa između istraživača i sudionika, a prevođenje će imati učinke i na kvalitetu podataka. Stoga je glavni cilj rada opisati spomenute karakteristike pri istraživanjima koja se provode metodom intervjua s migrantima i identificirati temelje za daljnje kreiranje nadopuna u protokolima za intervjue.

Ključne riječi: intervjue, istraživač, sudionik, migranti

Miriam Mary Brgles, PhD
Catholic University of Croatia
miriam.brgles@unicath.hr

Marica Marinović Golubić, PhD
University of Zagreb, Faculty of Croatian Studies
mmarinovi@fhs.unizg.hr

Josip Ježovita, PhD
Catholic University of Croatia
josip.jezovita@unicath.hr

Relationship dynamics between participants and researchers in conducting qualitative interviews with migrants

This paper will present the dynamics of the relationship between researchers and participants from migrant groups. The relationship dynamics involve some fundamental characteristics of qualitative research, such as reflexivity and ethical demands, which pose requirements for the researcher, as well as participation and epiphany (discovery), which are additional demands for the participant. Reflexivity and ethical demands ensure the reliability of the research, while participation and epiphany amplify the voice of the participants and highlight the flexibility of the interview method, which can be conducted in various ways (“on the go”, online, etc.). A particular aspect of researcher reflexivity concerns the motivation for the research and the existing quantitative data on migration, as well as the researcher's role when positioned in relation to that data. Additionally, in research involving migrants, a vulnerable group, the dynamics also concern strategies for collecting data in a foreign language (Resch and Enzenhofer, 2018) and the quality of the data collected (Barbour, 2018). The plan for data collection in a foreign language may also involve other actors, such as translators, which again alters the dynamics of the relationship between the researcher and the participants, and translation will impact the quality of the data. Therefore, the main aim of the paper is to describe the aforementioned characteristics in research conducted through interviews with migrants and to identify the foundations for further development of interview protocols.

Keywords: interview, researcher, interviewee, participant, migrants

Ana Budimir

Fakultet političkih znanosti Sveučilišta u Zagrebu

ana.budimir@fpzg.hr

dr. sc. Ružica Šimić Banović

Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu

ruzica.simic@pravo.unizg.hr

dr. sc. Valentina Vučković

Ekonomski fakultet Sveučilišta u Zagrebu

vvuckovic@efzg.hr

Trebaju li ostati ili vratiti se? Istraživanje mogućnosti angažmana dijaspora za Hrvatsku

Hrvatska je tradicionalno emigracijska zemlja. Međutim, najnoviji val emigracije, koji je u velikoj mjeri potaknut pristupanjem EU-u, bio je drukčiji. Za razliku od ranijih valova, najnoviji je u velikoj mjeri uključivao cijele obitelji, tj. mlađu populaciju koja se vjerojatno neće vratiti. Osim toga, Hrvatska je među zemljama koje su teško pogođene odljevom mozgova i starenjem stanovništva. Posljedično, predviđa se da će postati jedno od žarišta depopulacije u bliskoj budućnosti. Posljednji popis stanovništva zabilježio je manje od 4 milijuna stanovnika Hrvatske, što je najniži broj u njezinoj novijoj povijesti, s gotovo 10 posto smanjenja u zadnjih deset godina.

Istodobno, pripadnici prve, druge i treće generacije hrvatske dijaspora i dalje pokazuju interes za različite vrste suradnje i ulaganja u svoju zemlju. Doprinosi dijaspora ne odnose se samo na osobne transfere, koji su bili najviši u EU (7,6 posto BDP-a u 2022. godini), nego uključuju i investicijske prilike, razvojnu pomoć, akademska istraživanja, poduzetničke pothvate, programe osnaživanja za nedovoljno zastupljene skupine itd. U posljednjim desetljećima državne institucije zadužene za hrvatsku populaciju izvan Hrvatske pokrenule su nekoliko projekata, ali oni su uglavnom ostali jednokratni pothvati i nisu imali dugoročan utjecaj ili sustavan nastavak.

Prema našim saznanjima ovo je prva preliminarna studija koja istražuje inicijative mobilizacije dijaspora u drugim zemljama jugoistočne Europe koje bi mogle poslužiti kao dobre prakse koje se mogu prilagoditi hrvatskim iseljenicima. To uključuje mapiranje odljeva mozgova, transnacionalno poduzetništvo i udruge koje pružaju platformu za komunikaciju, zagovaranje i (poslovno) povezivanje. Oslanjajući se na intervjue i sekundarne izvore, ovaj rad pruža pregled prikladnih modela za hrvatsku dijasporu i preporuke za moguće prijenose politika.

Ključne riječi: migracijski trendovi, dijaspora, povratna migracija, Hrvatska, doznake

Ana Budimir

Faculty of Political Science,
University of Zagreb
ana.budimir@fpzg.hr

Ružica Šimić Banović, PhD

Faculty of Law, University of Zagreb
ruzica.simic@pravo.unizg.hr

Valentina Vučković, PhD

Faculty of Economics and Business University of Zagreb
vvuckovic@efzg.hr

Should they stay or should they go (back)? Exploring diaspora engagement possibilities for Croatia

Croatia has traditionally been an emigration country. However, the most recent emigration wave, largely triggered by its accession to the EU, has been distinctive. Unlike earlier waves, the latest one has predominantly included the entire families, i.e., young(er) population that is unlikely to return. Moreover, Croatia is among the countries severely affected by brain drain and an ageing population. Consequently, it is projected to become one of the depopulation hotspots in the near future. The last census recorded Croatia's population at under 4 million, marking the lowest in its recent history, with nearly a 10% decrease over the span of ten years.

At the same time, members of the first, second and third-generation Croatian diaspora continue to show interest in various types of cooperation and investment in their country of origin. Contributions extend beyond personal transfers, which were the highest in the EU (7.6% of GDP in 2022), and include investment opportunities, development aid, academic research, entrepreneurial ventures, empowerment schemes for underrepresented groups, etc. In the last decades, the state institutions in charge of the Croatian population outside of Croatia have initiated several projects, but these have mostly remained one-off endeavours and have not had a long-term impact or systematic continuation.

To our knowledge, this is the first study preliminary investigating diaspora mobilization initiatives in other Southeast European countries that could serve as good practices to be adapted for Croatian emigrants. These include brain drain mapping, transnational entrepreneurship and associations providing a platform for communication, advocacy and (business) matchmaking. Drawing on interviews and secondary sources, this paper provides an overview of suitable models for the Croatian diaspora and recommendations for possible policy transfers.

Keywords: migration trends, diaspora, return migration, Croatia, remittances

dr. sc. **Renata Burai**

Akademija likovnih umjetnosti Sveučilišta u Zagrebu

rburai@alu.unizg.hr

Interkulturalnim odgojem i obrazovanjem od nacionalnog prema europskom (i kozmopolitskom) identitetu

U radu se prezentiraju metode i politike koje se koriste u oblikovanju novog nadnacionalnog europskog identiteta. Iako se temelji na tradicijom konstituiranim nacionalnim identitetima, Europska unija nastoji stvoriti novi, nadnacionalni, europski identitet koji ne bi ugrozio postojeće nacionalne identitete. U tome smislu služi se obrascima kojima se generiraju i formiraju nacionalni identiteti, ali apstrahirajući ih od partikularnih nacionalnih sadržaja i svodeći ih na vrijednosne elemente koji mogu zadovoljiti zahtjeve svakog od njih, a to su općeljudske, kozmopolitske vrijednosti. Za razvoj europskog identiteta od posebnog je značaja kultura. Kulturnim identitetom te interkulturalnim odgojem i obrazovanjem promiču se vrijednosti nacionalnih identiteta koji su tvorbeni čimbenici identiteta Europske unije i kojim se potiče stvaranje europskog obrazovnog prostora.

Posebno se analiziraju politike u području obrazovanja kao dugoročno najučinkovitije metode u generiranju takva identiteta. Podatci o ulaganjima u europske obrazovne mreže pokazuju opseg i zamisao tih politika. Potvrđuje se da je stvaranje europskog identiteta ujedno i stvaranje kozmopolitskog identiteta koji nije suprotstavljen nacionalnom, nego ga podržava i omogućuje.

Ključne riječi: identitet, europske vrijednosti, kozmopolitizam, kultura, interkulturalni odgoj i obrazovanje

Renata Burai, PhD

University of Zagreb, Academy of Fine Arts

rburai@alu.unizg.hr

From national to European (and cosmopolitan) identity through intercultural upbringing and education

The paper presents the methods and policies used in shaping a new supranational European identity. Although its foundations lie upon traditional national identities, the European Union strives to form a new, supranational, common European identity, which would not pose a threat to the existing national identities. In this respect, it uses the patterns by which national identities are generated and formed, however, abstracting them from the particular national contents and combining them into values which can represent any of these, being generally humanistic and cosmopolitan. Culture is of utmost importance for the development of the European identity. Cultural identity and intercultural upbringing and education promote the values of national identities, which are formative factors of the identity of the European Union, and which encourage the creation of a European educational space.

In particular, policies in the education domain are analysed as long-term methods which have proved to be highly effective in generating such an identity. Data on investments into European educational networks show the scope and general idea of such policies. It is therefore argued that forming a European identity also means the creation of a cosmopolitan identity, which supports the underlying national identities, rather than opposing them.

Keywords: identity, European values, cosmopolitanism, culture, intercultural education

dr. sc. **Ivan Burić**

Fakultet hrvatskih studija Sveučilišta u Zagrebu

iburic@fhs.hr

dr. sc. **Renata Burai**

Akademija likovnih umjetnosti Sveučilišta u Zagrebu

renata.burai@alu.unizg.hr

Postoji li interes za povratak? Procjena povratničkog potencijala nove dijaspore

Povratak hrvatske dijaspore u domovinu jedan je od ključnih društvenih i političkih imperativa u Republici Hrvatskoj. U skladu s tim zadnjih godina pokrenuto je niz inicijativa i aktivnosti kojima se namjerava poticati povratak iseljenika (npr. mjera *Biram Hrvatsku*). S druge strane, očit je manjak relevantnih podataka o interesu dijaspore za povratak. Namjeravajući barem donekle nadomjestiti navedeni nedostatak, u svibnju i lipnju 2024. provedeno je istraživanje na prigodnom uzorku tzv. nove dijaspore kojim je testiran interes za povratak u domovinu. Istraživanje je provedeno metodom *online* anketiranja na prigodnom uzorku od 383 sudionika iz većeg broja europskih država. Interes za povratak u Hrvatsku operacionaliziran je polazeći od mikromigracijskog modela Heinza Fassmanna i Christiane Hintermann (1997) koji je u Hrvatskoj već korišten u nekoliko istraživanja kojima se mjerio emigracijski potencijal (Božić i Burić 2005, Burić 2024). Ovaj koncept razlikuje tri vrste migracijskog kontingenta od kojih je svaki definiran na osnovu intenziteta uključenosti u proces povratka. Ukupni migracijski kontingent čine svi oni sudionici koji su u zadnjih godinu dana razmišljali o povratku. Vjerojatni migracijski kontingent čine oni koji pri tom često, vrlo često ili stalno, razmišljaju o povratku te smatraju da je vrlo vjerojatno ili sigurno kako će ga realizirati. Sigurni migracijski kontingent čine oni koji su uz navedeno već poduzeli i konkretne aktivnosti za povratak. U skladu s tim konceptom procijenjena je veličina svakog od navedena tri potencijalna povratnička kontingenta. Ukupni povratnički kontingent procijenjen je na 33 % vjerojatni na 20 %, a sigurni na 11 % obuhvaćenog uzorka. Također, prikupljeni podatci ukazuju na postojanje tipičnih socio-demografskih i socio-ekonomskih profila potencijalnih povratnika. Iako je istraživanje provedeno na prigodnom uzorku koji ne omogućuje pouzdanu procjenu populacijskih parametara, navedene podatke moguće je tumačiti kao dodatne indicije o tome da u određenim segmentima iseljeničtva postoji nezanemariva razina interesa za povratak u Hrvatsku.

Ključne riječi: dijaspora, povratak, ukupni povratnički kontingent, vjerojatni povratnički kontingent, sigurni povratnički kontingent

Ivan Burić, PhD

Fakultet hrvatskih studija Sveučilišta u Zagrebu

iburic@fhs.hr

Renata Burai, PhD

Akademija likovnih umjetnosti Sveučilišta u Zagrebu

renata.burai@alu.unizg.hr

Is there interest for returning? Assessment of the return potential of the Croatian (new) diaspora.

The return of the Croatian diaspora to the homeland is one of the most important social and political imperatives in the Republic of Croatia. Accordingly, in recent years several initiatives and activities intended to encourage the return of emigrants (e.g. “Biram Hrvatsku”) have been launched. On the other hand, there is an obvious lack of relevant data on the diaspora's interest for returning. To address this deficiency, a survey was conducted in May and June 2024 on a convenience sample of 383 participants from the Croatian diaspora in European countries. The main objective of the survey was testing the interest among the members of diaspora for returning to the homeland. The interest for returning to Croatia was operationalized based on the micro-migration model by Heinz Fassmann and Christiane Hintermann, which has already been used in several studies of Croatia's diaspora potential. This concept distinguishes three types of migration contingents. Each is defined based on the intensity of involvement in the return process. The total migration contingent consists of all participants who have considered returning in the past year. The probable migration contingent includes those who often, very often, or constantly think about returning and consider it highly probable or certain. The real migration contingent consists of those who, in addition to the above, have already taken specific steps towards returning. According to this concept, the size of each of the three potential returnee contingents was estimated. The total returnee contingent was estimated at 33%, the probable at 20%, and the real at 11% of the sample. Furthermore, the collected data indicate the presence of typical socio-demographic profiles among potential returnees. Although the research was conducted on a convenience sample that does not allow for a reliable assessment of population parameters, the aforementioned data can be interpreted as further evidence of a significant level of interest for returning to Croatia among certain segments of the diaspora.

Keywords: diaspora, return, total returnee contingent, probable returnee contingent, real returnee contingent

dr. sc. **Hrvoje Butković**

Institut za razvoj i međunarodne odnose

hrvoje.butkovic@irmo.hr

Izazovi upravljanja migracijskim tokovima visokokvalificirane radne snage u Hrvatskoj

U poglavlju se analiziraju demografski i gospodarski izazovi pred Hrvatskom nastali kao posljedica iseljavanja visokokvalificiranih domaćih radnika. Ovaj odljev u novije vrijeme nastoji se kompenzirati poticajnim mjerama za povratak radnika u Hrvatsku, ali isto tako i mjerama za useljavanje visokokvalificiranih radnika iz trećih zemalja. Poglavlje se primarno bavi svrsishodnošću potonjih mjera nastalih transpozicijom europskih direktiva u nacionalno zakonodavstvo. U fokusu je analize naročito Direktiva o uvjetima za ulazak i boravak državljana zemalja izvan EU-a u svrhu zapošljavanja visokokvalificiranih radnika iz 2021. godine, poznatija još i kao Direktiva o plavoj karti EU-a. Poglavlje će nastojati utvrditi može li Hrvatska samo uz pomoć zadanog europskog okvira preokrenuti sadašnje trendove i postati privlačna destinacija visokokvalificiranim radnim migrantima. Istraživačka metoda koja se primjenjuje u radu metoda je deskriptivnog ili dijagnostičkog istraživanja.

Ključne riječi: visokokvalificirani radnici, iseljavanje, useljavanje, priznavanje kvalifikacija, Plava karta EU-a, Hrvatska

Hrvoje Butković, PhD

Institute for Development and International Relations

hrvoje.butkovic@irmo.hr

Challenges of managing migration flows of highly skilled workers in Croatia

The chapter analyses the demographic and economic challenges facing Croatia because of the emigration of highly skilled domestic workers. In recent times, efforts have been made to compensate for this outflow with incentive measures for the return of workers to Croatia, but also with measures for the immigration of highly skilled workers from third countries. The chapter primarily deals with the expediency of the latter measures resulting from the transposition of European directives into national legislation. In particular, the focus of the analysis is the Directive on conditions for the entry and residence of citizens of non-EU countries for the purpose of employing highly skilled workers from 2021, also known as the EU Blue Card Directive. The chapter will aim to determine whether Croatia can reverse the current trends and become an attractive destination for highly skilled labour migrants solely with the help of the given European framework. The research method used in the paper is descriptive or diagnostic research.

Keywords: highly skilled workers, emigration, immigration, recognition of qualifications, EU Blue Card, Croatia

dr. sc. **Mirjana Crnić Novosel**

Institut za hrvatski jezik

mcrnic@ihj.hr

dr. sc. **Nina Spicijarić Paškvan**

Zavod za povijesne i društvene znanosti HAZU u Rijeci

nspicijaric@hazu.hr

Jadranski kulturni krug – romanski jezici na Kvarneru i u Istri¹

Na području sjevernoga Hrvatskog primorja, tj. Istre i Kvarnera s otocima, brojni narodi i plemena obitavaju još od prapovijesti, što je ostavilo trag na kulturološkom, jezičnom i etnološkom planu. Na navedenu su području, uz čakavsko narječje, romanski govori/dijalekti: istriotski ili istroromanski na jugozapadu Istre, istrorumunjski koji se govori u dva odvojena područja na sjeveroistoku Istre te mletački dijalekti: istromletački na području Istre, fijumanski u Rijeci, kvarnerski mletački govori na Krku, Cresu i Lošinj te mletački govori na području Liburnije (Opatija, Lovran i Mošćenička Draga). I danas ti dijalekti predstavljaju komunikacijski kod svakodnevnoga sporazumijevanja dijela stanovništva rasprostranjenoga u Istarskoj i Primorsko-goranskoj županiji. Važnost je ovih dijalekata i u tome što su to većinom materinski jezici određenoga broja pripadnika talijanske nacionalne manjine u RH (izuzev Istrorumunja koji ne pripadaju talijanskoj manjini). Stoga je namjera ovoga izlaganja pobliže predstaviti romanske jezike koji povijesno tvore jadranski kulturni krug, a pritom prikazati njihovu zastupljenost u pojedinim talijanskim školama na promatranome području. S tim u vezi fokus će biti i na talijanskome jeziku, službenom jeziku odabranih kvarnerskih i istarskih škola, relevantnom za naše istraživanje.

Ključne riječi: sjeverni Jadran, istriotski, mletački, istrorumunjski, talijanski

¹ Ova će tema biti obrađena u okviru projekta ***Repozitorij nacionalnomanjinskih jezika u Hrvatskoj (RENA)***, koji financira Europska unija – *NextGenerationEU*. Za iznesene stavove i mišljenja odgovorni su samo autori te ti stavovi ne odražavaju nužno službena stajališta Europske unije ili Europske komisije. Ni Europska unija ni Europska komisija ne mogu se smatrati odgovornima za njih.

Mirjana Crnić Novosel, PhD

Croatian Language Institute

mcrnic@ihjj.hr

Nina Spicijarić Paškvan, PhD

Institute for Historical and Social Sciences HAZU in Rijeka

nspicijaric@hazu.hr

Adriatic cultural circle – Romance languages in the Kvarner Region and Istria

In the area of the northern Croatian coast, specifically in Istria and Kvarner with its islands, numerous peoples and tribes have inhabited the region since prehistoric times, leaving an imprint on its cultural, linguistic, and ethnological landscape. In this area, alongside the Chakavian dialect, there are Romance languages/dialects: Istriot or Istroromance in the southwestern part of Istria, Istro-Romanian spoken in two separate areas in northeastern Istria, and Venetian dialects: Istro-Venetian in Istria, Fiuman in Rijeka, Kvarner Venetian dialects on the islands of Krk, Cres, and Lošinj, as well as Venetian dialects in the Liburnian region (Opatija, Lovran, and Mošćenička Draga). Even today, these dialects serve as a means of everyday communication for part of the population spread across the Istrian and Primorje-Gorski Kotar Counties. The importance of these dialects also lies in the fact that they are, for the most part, the mother tongues of a certain number of members of the Italian national minority in Croatia (except for Istro-Romanians, who do not belong to the Italian minority). Therefore, the purpose of this presentation is to provide a closer look at the Romance languages that historically form the Adriatic cultural circle, while also showing their representation in certain Italian schools in the observed area. In this context, the focus will also be on the Italian language, the official language of selected schools in the Kvarner and Istria regions, which is relevant to our research.

Keywords: northern Adriatic, Istriot, Venetian, Istro-Romanian, Italian

Barbara Poslek, mag. comm.
Hrvatsko katoličko sveučilište
bposlek98@gmail.com

dr. sc. **Krešimir Dabo**
Institut za istraživanje migracije
kresimir.dabo@imin.hr

Ivana Schildenfeld, mag. rel. publ.
Sveučilište Algebra Bernays
ivana.schildenfeld@bernays.hr

Koliko generacija Z zna o hrvatskoj nematerijalnoj baštini na UNESCO-ovim listama?

Očuvanje i prezentiranje kulturne baštine postaje sve izazovnije uslijed sveprisutne kulturne homogenizacije i globalizacije, a osobito je zahtjevno aktivirati interes pripadnika mlađih generacija o tradicijskom nasljeđu. Stoga je cilj ovoga rada analizirati informiranost generacije Z, kao formativne generacije koja oblikuje društvene i tržišne trendove i kretanja, upravo o hrvatskoj nematerijalnoj kulturnoj baštini na UNESCO-ovim listama te otvoriti prostor za daljnje istraživanje mogućnosti adekvatnijeg komuniciranja i predstavljanja tih dobara pripadnicima te ciljane javnosti. S tom svrhom, anketnim upitnikom, nastojala se procijeniti razina informiranosti te skupine o nematerijalnoj baštini te ulozi UNESCO-a i Ministarstva kulture i medija Republike Hrvatske u zaštiti te baštine kao i ispitati stavove o zastupljenosti baštinskih tema u obrazovnom sustavu i medijima.

Rezultati empirijskog istraživanja pokazuju da, iako generacija Z prepoznaje važnost očuvanja kulturne baštine, nije dovoljno informirana o njezinim specifičnostima. Također je utvrđeno da postoji potreba za poboljšanjem pristupa baštini u obrazovnom sustavu i promociji putem medijskih kanala.

Zaključno, rezultati istraživanja mogu poslužiti za oblikovanje smjernica za razvoj novih strategija komunikacije kulturne baštine, ali i njezine implementacije u obrazovne procese, što bi potencijalno omogućilo značajniju razinu informiranosti i angažiranost mladih u prepoznavanju, očuvanju i predstavljanju hrvatske nematerijalne baštine.

Ključne riječi: hrvatska nematerijalna baština, UNESCO, generacija Z, nacionalni identitet, mediji

Barbara Poslek, mag. comm.
Catholic University of Croatia
bposlek98@gmail.com

Krešimir Dabo, PhD
Institute for Migration Research
kresimir.dabo@imin.hr

Ivana Schildenfeld, mag. rel. publ.
University Algebra Bernays
ivana.schildenfeld@bernays.hr

How much does Generation Z know about Croatia's intangible heritage on UNESCO lists?

The preservation and presentation of cultural heritage is becoming increasingly challenging due to ubiquitous cultural homogenization and globalization, and it is particularly demanding to activate the interest of members of the younger generations in traditional heritage. Therefore, the aim of this paper is to analyse the awareness of Generation Z, as a formative generation that shapes social and market trends and movements, precisely about Croatia's intangible cultural heritage on the UNESCO lists, and to open space for further research into the possibility of more adequate communication and presentation of these goods to the members of this target audience. With this purpose, a questionnaire was used to assess the level of awareness of this group about intangible heritage and the role of UNESCO and the Ministry of Culture and Media of the Republic of Croatia in the protection of this heritage, as well as to examine attitudes about the representation of heritage topics in the educational system and the media.

The results of empirical research show that, although Generation Z recognizes the importance of preserving cultural heritage, it is not sufficiently informed about its specifics. It was also determined that there is a need to improve access to heritage in the educational system and promotion through media channels.

In conclusion, the results of the research can be used to shape guidelines for the development of new strategies of communication of cultural heritage, but also its implementation in educational processes, which would potentially enable a significant level of information and engagement of young people in the recognition, preservation and presentation of Croatian intangible heritage.

Keywords: Croatian intangible heritage, UNESCO, Generation Z, national identity, media

dr. sc. **Anamarija Delić**

Ekonomski fakultet u Osijeku

anamarija.delic@efos.hr

dr. sc. **Sunčica Oberman Peterka**

Ekonomski fakultet u Osijeku

suncica.oberman.peterka@efos.hr

Javni prijevoz u raskoraku između potreba stanovnika ruralnih područja i održivih rješenja

Povezanost ruralnih područja s urbanim središtima jedan je od preduvjeta održivosti ruralnih zajednica, njezina ekonomska razvoja, ali i zadržavanja stanovništva u ruralnim područjima. Dostupnost javnog prijevoza kao i učestalost linija prema ruralnim područjima pozitivno djeluje na smanjenje socijalne isključenosti ruralnih područja, smanjuje migracije stanovništva iz ruralnih u urbana područja, a indirektno djeluje i na razvoj ruralnog turizama. Stanovnici ruralnih područja ovise o javnom prijevozu, no s druge se strane prijevoznici fokusiraju na profitabilne linije i održivost. U raskoraku između održivosti i profitabilnosti poslovanja prijevoznika te potreba stanovnika ruralnih područja stanovnici ruralnih područja osmislili su različita alternativna rješenja i modele. Cilj je rada istražiti alternativna rješenja kojima se pokušava nadomjestiti nedostupnost ili nedovoljna učestalost javnog prijevoza. Kako bi se odgovorilo na postavljeno istraživačko pitanje, provedeno je istraživanje među korisnicima javnog prijevoza u Osječko-baranjskoj županiji, a stavovi i razmišljanja o održivim modelima prikupljeni su kroz fokus grupe s načelnicima općina ruralnih područja Osječko-baranjske županije. Rezultati istraživanja pokazuju kako se s vremenom stanovnici ruralnih područja sve manje oslanjaju na linijski prijevoz, a u budućnosti se žele fokusirati na alternativna i održiva rješenja.

Ključne riječi: javni linijski prijevoz, ruralna područja, održivost

Anamarija Delić, PhD

Faculty of Economics in Osijek

anamarija.delic@efos.hr

Sunčica Oberman Peterka, PhD

Faculty of Economics in Osijek

suncica.oberman.peterka@efos.hr

Public transport in the gap between the needs of the rural population and sustainable solutions

Abstract: The connection of rural areas to urban centres is one of the prerequisites for the future viability of rural communities, their economic development, but also for the population to remain in rural areas. The availability of public transport and the frequency of connections to rural areas have a positive effect on reducing the social exclusion of rural areas, reducing the migration of the population from the countryside to the cities and an indirect effect on the development of rural tourism. Rural residents rely on public transport, but on the other hand, transport companies focus on profitable routes and sustainability. Given the discrepancy between the sustainability and profitability of transport companies' operations and the needs of rural residents, rural residents have developed various alternative solutions and models. The aim of this paper is to investigate alternative solutions that attempt to compensate for the unavailability or inadequate frequency of public transportation. To answer the research question, a survey was conducted among public transport users in Osijek-Baranja County, and attitudes and thoughts on sustainable models were collected in focus groups with mayors of municipalities in rural areas of Osijek-Baranja County. The results of the research show that the residents of rural areas are becoming less and less dependent on regular transportation over time and want to focus on alternative and sustainable solutions in the future.

Keywords: public transportation, rural areas, sustainability

dr. sc. **Maja Vizjak**

Institut za istraživanje migracija

maja.vizjak@imin.hr

dr. sc. **Vlatka Dugački**

Leksikografski zavod „Miroslav Krleža”

vlatka.dugacki@lzmh.hr

Žene u medicini – od malobrojnih do mnogobrojnih

Povijest medicine je duga i revolucionarna što se tiče znanosti, no to se ne može reći za sudjelovanje žena u medicini. Istražujući povijest medicine, vidljivo je da su se zahvale doprinosima u medicini uglavnom i u većini priklanjale muškarcima, dok je žensko ime među istaknutim liječnicima bila rijetka pojava. Ulazak žena u medicinu na hrvatskim prostorima počeo se dešavati tek početkom 20. st., masovnije od 1960-ih, da bi se 1990-ih izjednačio broj liječnika i liječnica. Unatoč činjenici da žene danas čine dominantan udio zaposlenih u području medicinskih znanosti u Hrvatskoj, njihov utjecaj na vodećim pozicijama još uvijek zaostaje. Cilj je ovoga rada dati povijesni pregled razvoja ljudskih resursa u sustavu zdravstva s naglaskom na žene, utemeljen na metodama analize i sinteze te statističkoj metodi, težeći potaknuti dijalog o važnosti promicanja žena u medicinskim znanostima, istraživanju izazova s kojima se suočavaju, potičući postavljanje odgovarajućih stručnjakinja liječnica s njihovim vještinama na odgovarajuće radno mjesto u svrhu ostvarivanja ciljeva zdravstvenog sustava, čime bi se poboljšale dostupnost, učinkovitost, sigurnost, otpornost i održivost zdravstvenoga sustava te unaprijedile koordinacija i integracija svih dijelova zdravstvene zaštite. Analiza i planiranje ljudskih resursa u sustavu zdravstva s naglaskom na žene temeljni je alat kojim se osigurava dostupnost kvalitetne zdravstvene zaštite čime izravno utječe na zdravstveno stanje stanovništva, ali i na osiguranje održivosti zdravstvenoga sustava. Medicina ima za cilj pomoći pacijentima, a nedvojbeno je da se briga o pacijentima obogaćuje uključivanjem žena u najviši stupanj medicine.

Ključne riječi: povijest medicine, žene u medicini, statistika ljudskih resursa u zdravstvu, omjer zastupljenosti liječnika i liječnica, omjer specijalizacija prema spolu

dr. sc. **Maja Vizjak**

Institute for Migration Research

maja.vizjak@imin.hr

dr. sc. **Vlatka Dugački**

The Miroslav Krleža Institute of Lexicography

vlatka.dugacki@izmkn.hr

Women in medicine – From few to many

The history of medicine is long and revolutionary in terms of science, but the same cannot be said for the participation of women in medicine. Researching the history of medicine reveals that acknowledgments for contributions in medicine have predominantly and mostly gone to men, while the presence of women among prominent physicians was a rare occurrence. The entry of women into medicine in Croatian territories began only at the start of the 20th century, becoming more significant from the 1960s, and by the 1990s, the number of male and female physicians was equalized. Despite the fact that women today constitute a dominant share of those employed in the field of medical sciences in Croatia, their influence in leading positions still lags behind. The aim of this paper is to provide a historical overview of the development of human resources in the healthcare system with an emphasis on women, based on methods of analysis and synthesis, as well as statistical methods, striving to encourage dialogue on the importance of promoting women in medical sciences, investigating the challenges they face, and advocating for the placement of appropriate female medical professionals with their skills in suitable positions to achieve healthcare system goals. This would improve the accessibility, efficiency, safety, resilience, and sustainability of the healthcare system, as well as enhance the coordination and integration of all parts of healthcare. The analysis and planning of human resources in the healthcare system with an emphasis on women is a fundamental tool to ensure the availability of quality healthcare, which directly impacts the health status of the population and ensures the sustainability of the healthcare system. Medicine aims to help patients and there is no doubt that patient care is enriched by the inclusion of women in the highest level of medicine.

Keywords: history of medicine, women in medicine, healthcare human resources statistics, ratio of male to female physicians, gender ratio in medical specialties

Marta Ferdebar

marta.ferdebar2@gmail.com

Sekuritizacija migracija uoči izbora za Europski parlament 2024.: uloga desnih političkih skupina u oblikovanju migracijskih politika

Sekuritizacija migracija postala je središnja tema europskog političkog diskursa, osobito u kontekstu izbora za Europski parlament 2024. godine. Ovaj rad istražuje kako su desne političke grupe u Europskom parlamentu, uključujući Europske konzervativce i reformiste (ECR), Identitet i demokraciju (ID) te, u nekim slučajevima, Europsku pučku stranku (EPP), strateški uokvirile migracije, posebno prisilne i neregularne migracije, kao sigurnosnu prijetnju za Europsku uniju. Analizom političke retorike kampanja, sadržaja manifesta i ključnih javnih izjava uoči izbora rad ističe namjerno korištenje jezika sekuritizacije s ciljem pridobivanja biračke podrške kroz apeliranje na javnu zabrinutost oko migracija. Istraživanje pokazuje da ovi politički akteri sve više naglašavaju narative o zaštiti granica, nacionalnom suverenitetu i percipiranim rizicima koje migracije predstavljaju za socio-ekonomsku stabilnost i kulturni identitet država članica EU-a. Kroz diskurzivnu analizu stranačkih manifesta i govora studija prikazuje kako su migracije povezane sa širim strahovima vezanim uz terorizam, kriminal i ekonomsku nesigurnost. Desničarski blokovi, posebice ECR i ID, stavili su naglasak na ove teme zagovaranjem strože kontrole granica, reforme azilnih politika pa čak i zaustavljanjem prisilnih migracijskih tokova u Europsku uniju. S druge je strane EPP, iako je više centristički orijentiran, ponekad također usvojio pristup sekuritizacije, osobito kada se radi o neregularnim migracijama, često se priklanjajući pozivima za jače mehanizme provedbe. Ovaj rad doprinosi sve većoj literaturi o politizaciji migracija i njezinoj ulozi u oblikovanju budućnosti europske integracije. Analizom migracija, sigurnosti i izbornih politika istraživanje pokazuje načine na koje desno orijentirani akteri u Europskom parlamentu koriste migracije kao glavno izborno pitanje u sve više polariziranom političkom okruženju.

Ključne riječi: sekuritizacija migracija, Europski parlament, izbori, migracijska politika

Marta Ferdebar

marta.ferdebar2@gmail.com

Securitization of Migration ahead of the 2024 European Parliament Elections: The Role of Right-wing Political Groups in Shaping Migration Policies

The securitisation of migration has become a central topic of the European political discourse, especially in the context of the elections for the European Parliament in 2024. This paper explores how right-wing political groups in the European Parliament, including the European Conservatives and Reformists (ECR), Identity and Democracy (ID) and also, in some cases, the European People's Party (EPP), have strategically framed migration, particularly forced and irregular migration, as a security threat to the European Union. By analysing the political rhetoric of the campaigns, the content of the manifestos and key public statements before the elections, the paper highlights the deliberate use of the language of securitisation with the aim of gaining voter support by appealing to public concerns about migration. The research shows that these political actors are increasingly emphasising narratives about border protection, national sovereignty and the perceived risks that migration poses to the socio-economic stability and cultural identity of EU member states. Through a discursive analysis of party manifestos and speeches, the study shows how migration is linked to broader fears related to terrorism, crime and economic insecurity. Right-wing blocs, especially ECR and ID, emphasised these topics by advocating stricter border control, reform of asylum policies, and even stopping forced migration flows to the European Union. On the other hand, although the EPP is more centrist in orientation, it has sometimes also adopted a securitisation approach, especially when it comes to irregular migration, often siding with calls for stronger enforcement mechanisms. This paper contributes to the growing literature on the politicisation of migration and its role in shaping the future of European integration. By analysing migration, security and electoral policies, the research shows the ways in which right-wing actors in the European Parliament use migration as a major electoral issue in an increasingly polarised political environment.

Keywords: securitization of migration, European Parliament, elections, migration policy

dr. sc. **Nives Fuchs**
Institut za antropologiju
nives.fuchs@inantro.hr

Vršnjačko zlostavljanje etničkih manjina i mladih useljenika – pregled metoda intervencije

U posljednjih nekoliko desetljeća sve je veća svijest o vršnjačkom zlostavljanju (*bullying*) i njegovim posljedicama, pa tako bilježimo i porast broja istraživanja ove problematike. S obzirom na intenzitet suvremenih migracija u Europi (prema Eurostatu je 2023. bilo 27,3 milijuna ljudi tj. 6,1 % osoba čije je državljanstvo izvan EU-a), među kojima su djeca i mladi koji se po dolasku u novu državu uključuju u školski sustav, zabilježeni su i slučajevi vršnjačkog zlostavljanja vjerskih i etničkih manjina od strane domicilnih školskih kolega. Rezultati istraživanja prevalencije nasilničkog ponašanja prema religijskim i etničkim skupinama često su nekonzistentni, a razlike u nalazima tumače se različitim utjecajem društvenog i školskog okruženja kao i s obzirom na način provođenja vršnjačkog nasilja. S ciljem preciznijeg utvrđivanja i boljeg razumijevanja okidača nasilničkog ponašanja među djecom i mladima posebno su se uspješnim pokazala višedisciplinarna istraživanja koja su, uz utvrđivanje prevalencije, obuhvatila brojne rizične i zaštitne čimbenike te razlike u ponašanju i ishodima povezanim s vršnjačkim zlostavljanjem u tim populacijama. Ona su, među ostalim, pokazala da su žrtve vršnjačkog nasilja temeljenog na predrasudama izložene većem riziku za lošije zdravlje te težem i sporijem procesu akulturacije i asimilacije u novo društvo. Uzimajući u obzir ove nalaze, mnogi programi i intervencije protiv vršnjačkog zlostavljanja implementirani su u školama kao obrazovnim okruženjima važnim za poboljšanje prosocijalnih odnosa među vršnjacima. Intervencije su imale dva metodološka oblika; univerzalni i fokusirani, a uključivale su podučavanje društvenih vještina i kognitivno-bihevioralne intervencije. Univerzalne intervencije imaju sustavan pristup i osmišljene su tako da uključe cijelu školsku populaciju, umjesto da ciljaju na određene kategorije nasilnika ili žrtava. Fokusirane intervencije puno su specifičnije i uključuju pojedince uključene u nasilničko ponašanje (nasilnike, žrtve, promatrače).

Ovo predavanje predstavlja pregled metoda koje se koriste u intervenciji protiv vršnjačkog nasilja temeljenog na predrasudama prema useljenicima školske dobi.

Ključne riječi: vršnjačko zlostavljanje, djeca i mladi, etnička pripadnost, imigracija, intervencija

Nives Fuchs, PhD

Institute for anthropological research

nives.fuchs@inantro.hr

Peer bullying of ethnic minorities and young immigrants – an overview of intervention methods

Over the last decades, there has been an increasing awareness of peer abuse (bullying) and its consequences, and consequently an increase in the number of studies on this topic. Given the intensity of contemporary migrations in Europe (EUROSTAT states for 2023 that 6.1% of the population had citizenship outside the EU), among whom are children and young people who upon arrival in a new country join the school system, cases of bullying of immigrants with regard to religion and ethnicity by local schoolmates were recorded. The results of research on the prevalence of violent behaviour directed at religious and ethnic groups are often inconsistent, and differences in findings are explained by the different influence of the social and school environment, as well as with regard to the manner in which violent behaviour is carried out. Multidisciplinary research that has focused on researching risk and protective factors, differences in behaviour and outcomes related to bullying, has proven to be particularly successful in identifying and better understanding the triggers of violent behaviour among children and youth. They showed that victims of peer violence based on prejudice are exposed to a greater risk of impaired health and to a more difficult and slower process of acculturation and assimilation into the new society.

Considering these findings, many anti-bullying programmes and interventions have been implemented in schools, educational settings important for improving pro-social peer relationships. The interventions had two methodological forms; universal and focused, and included teaching social skills and cognitive-behavioural interventions. Universal interventions take a systematic approach and are designed to include the entire school population, rather than targeting specific categories of bullies or victims. Focused interventions are much more specific and involve individuals involved in bullying behaviour (bullies, victims, bystanders).

This lecture presents an overview of the methods used in the intervention against peer violence based on prejudices against school-age immigrants.

Keywords: peer abuse, children and youth, ethnicity, immigration, intervention

dr. sc. **Darko Gavrilović**
Institut za istraživanje migracija
darko.gavrilovic@imin.hr

Politika regionalne stabilnosti i nacionalne manjine: perspektive i izazovi za Hrvate u Srbiji i Srbe u Hrvatskoj

Ovaj rad analizira utjecaj politike regionalne stabilnosti i procesa pomirenja na položaj Hrvata u Srbiji i Srba u Hrvatskoj s posebnim fokusom na izazove i mogućnosti unutar političkog i društvenog konteksta postkonfliktnih odnosa. Uspoređujući dinamike manjinskih prava i političkog uključivanja u obje zemlje, rad istražuje kako povijesni sukobi, tranzicijski procesi te međunarodne inicijative oblikuju suvremeni položaj ovih manjinskih zajednica. Komparativnom analizom političkih i kulturnih aspekata manjinske zaštite studija ispituje ulogu regionalnih politika u promicanju manjinskih prava i očuvanju njihova kulturnog identiteta. Također, istražuje se utjecaj Europske unije i međunarodne zajednice na procese integracije i pomirenja te postavlja pitanje dugoročne održivosti takvih politika u suočavanju s novim društvenim izazovima.

Ključne riječi: Hrvati u Srbiji, Srbi u Hrvatskoj, politika regionalne stabilnosti, nacionalne manjine, pomirenje

Darko Gavrilović, PhD
Institute for Migration Research
darko.gavrilovic@imin.hr

Regional stability policy and national minorities: Perspectives and challenges for Croats in Serbia and Serbs in Croatia

This paper analyses the impact of regional stability policies and reconciliation processes on the position of Croats in Serbia and Serbs in Croatia, with a specific focus on the challenges and opportunities within the political and social contexts of post-conflict relations. By comparing the dynamics of minority rights and political inclusion in both countries, the paper explores how historical conflicts, transitional processes, and international initiatives shape the contemporary status of these minority communities. Through a comparative analysis of the political and cultural aspects of minority protection, the study examines the role of regional policies in promoting minority rights and preserving their cultural identity. Furthermore, the influence of the European Union and the international community on integration and reconciliation processes is assessed, raising the question of the long-term sustainability of such policies in addressing new societal challenges.

Keywords: Croats in Serbia, Serbs in Croatia, regional stability policy, national minorities, reconciliation

Lucija Klun, doktorandica
ISIM ZRC SAZU
lucija.klun@zrc-sazu.si

dr. sc. **Jure Gombač**
ISIM ZRC SAZU, Univerza v Novi Gorici
jure.gombac@zrc-sazu.si

„Pretežko je”. Posledice politik „preprečevanja z odvracanjem”, „oboroženih pokrajin”, „pushbackov” in „migrantskih smeti” na hrvaško-slovensko-italijanski meji.

„Pretežko je” je bilo izrečeno v pogovoru z enim od irregularnih migrantov v taborišču Lipa, ki je opisoval svoj „Game” in prijetje s strani policije pri prečkanju Krasa na slovensko-italijanski meji pri Trstu ter nasilni „pushback” nazaj v Bosno in Hercegovino. Kras je periferija na periferiji Evrope, zato ne preseneča, da tam že leta potekajo številne poti, ki jih danes poznamo pod skupnim imenom „Balkanska migrantska pot”. Po njej „ljudje na poti” uresničujejo avtonomijo migracij, poskušajo ostati korak pred brutalnim mejnim režimom EU da bi dosegli svoj cilj nekje na globalnem severu.

Sama kraška pokrajina je idealna za tako imenovano politiko „preprečevanja z odvracanjem”, saj je redko poseljena in zaraščena. Zelo malo ljudi dejansko opazi „ljudi na poti”, ki jih tja usmerjajo dejanja hrvaške in slovenske policije. S to politiko je povezana tudi „oborožitev” narave, saj so panelne ograje in rezilna žica prisotni le okoli mejnih prehodov in v njihovi neposredni bližini, medtem ko so nevarnejši deli meje brez nadzora in t. i. tehničnih sredstev, tako da so prehodi meje tam še vedno mogoči. „Ljudi na poti” lokalne skupnosti zaznajo zlasti takrat, ko se njihovo število poveča ali pa zaradi ekstremnih vremenskih razmer ali izčrpanosti in jih pogosto prijavijo policiji, ki se nato često posluži nezakonito prakso „pushbackov”, prisilnih skupinskih deportacij iz Italije, Slovenije in Hrvaške v Bosno in Hercegovino. To dokazujejo številna osebna pričevanja in dokumenti, najdeni v Bihaću in Veliki Kladuši, ter poročila skupin, kot je Mreža za spremljanje nasilja na meji (BVMN) itd.

V tem prispevku bodo predstavljene ugotovitve našega terenskega dela na Krasu v septembru 2023. Opravili smo vrsto intervjujev s „pushbacked” „ljudmi na poti” v Bihaću in okoliških formalnih in neformalnih taboriščih ter v mestih Ljubljana in Trst, se pogovarjali s člani lokalnih skupnosti v različnih vaseh in deležniki, kot so policija, civilna zaščita, župani. Prehodili smo več poti in izdelali tipologijo različnih vrst tamkajšnjih ad hoc taborišč. Prav tako smo proti-kartirali „oborožene” pokrajine in se „pogovarjali” z zapuščenimi „migrantskimi smetmi” na poti, da bi razumeli strukture moči militariziranega mejnega režima EU.

Ključne besede: irregularni migrant_ke, Balkanska pot, Preprečevanje z odvracanjem, „pushbacki”, Mejni režim Evropske unije, materialna kultura

Lucija Klun, PhD student
ZRC SAZU, Slovenian Migration Institute
lucija.klun@zrc-sazu.si

Jure Gombač, PhD
ZRC SAZU, Slovenian Migration Institute / University of Nova Gorica
jure.gombac@zrc-sazu.si

“It is too hard”: Consequences of “prevention through deterrence”, “weaponised landscapes”, “pushbacks” and “migrant garbage” policies on the Croatian – Slovenian – Italian border

The remark “it is too hard” was taken during an interview with one of the irregular migrants in the Lipa camp describing his “game” and apprehension by the Police when crossing the Karst region at the Slovenian-Italian border near Trieste and the “pushback” to Bosnia and Hercegovina. The Karst region is a periphery on the periphery of Europe, so it comes as no surprise that many routes, which we recognise today under the common name of the “Balkan migrant route” had been running through there for years. Through it, “people on the move” pursue autonomy of migration, trying to stay one step ahead of the EU's brutal border regime, and reach their final destination somewhere in the global north.

The Karst landscape itself is ideal for the so-called policy of “prevention through deterrence”, because it is sparsely populated and overgrown. Very few people actually notice “people on the move”, which are funnelled through in spite of the Croatian and Slovenian police. The “weaponisation” of nature also goes hand in hand with this policy, as panel fencing and Concertina razor wire are present only around the border crossings and in their near vicinity while more dangerous parts of the border are left unattended so border crossings there are still possible. “People on the move” who are being detected by the local communities, especially when their numbers increase or because of extreme weather conditions or exhaustion, are often being reported to the police which often used the illegal practice of “pushbacks”, forced group deportations from Italy, Slovenia, Croatia to Bosnia and Herzegovina. This is evidenced by numerous personal accounts and documents found in Bihać and Velika Kladuša, and the reports of the groups such as Border Violence Monitoring Network (BVMN) etc.

In this paper, the findings of our fieldwork in the Karst region during September 2023 will be presented. We conducted a series of interviews with “people on the move” who were “pushed back” in Bihać and surrounding formal and informal camps and in the cities of Ljubljana and Trieste, talked to members of local communities in different villages and stakeholders such as the police, civil protection, mayors, walked several routes and made a typology of the different types of ad hoc camps there. We also counter-mapped weaponised landscapes and “chatted” with abandoned “migrant garbage” along the way in order to understand the structures of power and authority of the EU militarized border regime.

Keywords: irregular migrants, the “Balkan route”, prevention through deterrence, pushbacks, EU border regime, material culture

dr. sc. **Vera Graovac Matassi**

Odjel za geografiju Sveučilišta u Zadru

vgraovac@unizd.hr

Pere Stipić

perestipi3@gmail.com

Suvremena emigracija iz Hrvatske u Njemačku – temeljni uzroci iseljavanja i mogućnost povratka

Nakon pristupanja Hrvatske Europskoj uniji 2013. godine uslijedio je značajan val emigracije u druge zemlje EU-a pri čemu je najveći dio iseljenika emigrirao u Njemačku. Trend iseljavanja u Njemačku nije vezan isključivo uz novije migracije. Naime, važnije iseljavanje iz Hrvatske u Njemačku započelo je početkom 1960-ih i suvremeni obrasci iseljavanja uglavnom su nastavak postojećih, posebice s obzirom na činjenicu da u Njemačkoj već postoji znatan hrvatski iseljenički kontingent. Tijekom posljednjega međupopisnog razdoblja (2011. – 2021.) iz Hrvatske se iselilo 288 844 osobe, pri čemu se gotovo 64 % preselilo u zemlje EU-a, a od ukupnog broja iseljenih u EU njih 69,3 % nastanilo se u Njemačkoj.

Emigracija stanovništva u navedenom razdoblju nije imala negativan učinak samo na ukupan broj stanovnika Hrvatske nego i na dobni sastav stanovništva. Od ukupnog broja emigranata čak ih je 53 % bilo u dobi od 20 do 44 godine, a ta je dobna skupina ključna za rast stanovništva i za tržište rada. U konačnici između 2011. i 2021. godine ukupna populacija Hrvatske smanjila se za 9,6 %, dok je populacija u dobnoj skupini od 20 do 44 godine zabilježila još veći pad (–17,2 %). Odlazak te dobne skupine rezultirao je manjkom radne snage čime se hrvatsko gospodarstvo pojedinim sektorima počelo značajno oslanjati na uvoz strane radne snage.

Ovaj rad analizira suvremenu emigraciju iz Hrvatske u Njemačku oslanjajući se na službene podatke o emigraciji iz Hrvatske te na rezultate *online* ankete provedene u lipnju i srpnju 2024. godine. Anketa, koja je obuhvatila 460 ispitanika koji su emigrirali iz Hrvatske u Njemačku, usmjerena je na prepoznavanje glavnih potisnih i privlačnih čimbenika koji su utjecali na odluku o emigraciji, socio-ekonomski status ispitanika prije odlaska te njihove namjere u vezi s mogućim povratkom u Hrvatsku. U radu su također istaknute usporedbe s prethodnim, sličnim anketama.

Ključne riječi: emigracija, Hrvatska, Njemačka, potisni čimbenici, privlačni čimbenici

Vera Graovac Matassi, PhD

University of Zadar, Department of Geography

vgraovac@unizd.hr

Pere Stipić

perestipi3@gmail.com

Contemporary emigration from Croatia to Germany – the underlying causes of emigration and the possibility of return

After Croatia's accession to the EU in 2013, a significant wave of emigration to other EU countries followed, with Germany emerging as the most popular destination. This trend, however, is not new; emigration from Croatia to Germany began in the early 1960s, and recent patterns largely continue these longstanding trends, supported by the substantial Croatian diaspora already established in Germany. During the last intercensal period (2011–2021), 288,844 people left Croatia, with nearly 64.0% migrating to EU countries, of which 69.3% settled in Germany.

This emigration has not only reduced Croatia's overall population but has also altered its age structure. Of those who emigrated during this period, 53.0% were aged 20–44, a demographic critical to both population growth and the labour market. Consequently, between 2011 and 2021, Croatia's total population declined by 9.6%, while the population within the 20–44 age group saw a steeper decline of 17.2%. The exodus of this age group has led to a labour shortage, increasing the Croatian economy's reliance on foreign-born workers.

This paper examines recent emigration from Croatia to Germany, drawing on official migration statistics and data from an online survey conducted between June and July 2024. The survey, which included 460 respondents who had emigrated from Croatia to Germany, focused on identifying the main push and pull factors driving emigration, the respondents' socio-economic status prior to leaving, and their intentions regarding a potential return to Croatia. Comparisons with previous, similar surveys are also highlighted in the analysis.

Keywords: emigration, Croatia, Germany, push factors, pull factors

dr. sc. **Simona Kuti**
Institut za istraživanje migracija
simona.kuti@imin.hr

dr. sc. **Margareta Gregurović**
Institut za istraživanje migracija
margareta.gregurovic@imin.hr

dr. sc. **Snježana Gregurović**
Institut za istraživanje migracija
snjezana.gregurovic@imin.hr

dr. sc. **Sonja Podgorelec**
Institut za istraživanje migracija
sonja.podgorelec@imin.hr

dr. sc. **Sanja Klempić Bogadi**
Institut za istraživanje migracija
sanja.klempic@imin.hr

dr. sc. **Saša Božić**
Odjel za sociologiju Sveučilišta u Zadru
sbozic@unizd.hr

Nesigurni putevi: migrantski radnici i javnopolitičke praznine u Hrvatskoj

Ulazak Hrvatske u EU rezultirao je povećanim stopama iseljavanja i manjkovima radne snage na domaćem tržištu rada. Istodobno, stope su useljavanja u porastu, postupno premještajući izvor migrantske radne snage iz susjednih zemalja u zemlje južne i jugoistočne Azije. Hrvatska bilježi potražnju za zapošljavanjem stranih radnika u gotovo svim sektorima, a posebice u građevinarstvu, turizmu, ugostiteljstvu i poljoprivredi te prerađivačkoj industriji, prometu i trgovini. Ako se tempo doseljavanja strane radne snage u Hrvatsku nastavi kao u protekle tri godine, projekcije pokazuju da će do 2030. svaki četvrti radnik biti strani državljanin. Cilj je ovog rada dati uvid u imigraciju stranih radnika u Hrvatsku te analizirati proces njihova zapošljavanja, ističući ograničenja i izazove koji proizlaze iz zakonodavnog okvira i na temelju iskustava dionika uključenih u ovaj proces. Studija se temelji na kvalitativnim (polustrukturiranim) intervjuima s predstavnicima državne i javne uprave, poslodavcima, agencijama za zapošljavanje, strukovnim udrugama i sindikatima kao i sa samim stranim radnicima u sklopu projekta „Hrvatska kao imigracijska zemlja: povijesne i suvremene perspektive” koji je u tijeku. Preliminarni rezultati istraživanja pokazuju da proces selekcije i zapošljavanja radnika migranata može biti zamršen – posebno za one kojima je potrebna viza za ulazak u Hrvatsku, prvenstveno zbog dugotrajnih i hiperbirokratskih procedura, nejasnih i nedefiniranih uvjeta zapošljavanja kao i nedostatka kontrole nad poslodavcima i agencijama za posredovanje pri zapošljavanju. To dovodi do prekarnog statusa migrantskih radnika u Hrvatskoj što utječe na njihove izgleda za integraciju i kvalitetu života. Rad također razmatra preporuke sudionika istraživanja za unaprjeđenje procesa zapošljavanja stranih radnika koje su prvenstveno usmjerene na usklađivanje zakonodavnog okvira s povećanim useljavanjem, potrebu definiranja (novih) migracijskih i integracijskih politika te prijedloge za racionalizaciju postupka reguliranja rada i boravka iz perspektive poslodavaca i migrantskih radnika.

Ključne riječi: migrantski radnici, tržište rada, zakonodavni okvir i javne politike, prekarnost, Hrvatska

Simona Kuti, PhD

Institute for Migration Research

simona.kuti@imin.hr

Margareta Gregurović, PhD

Institute for Migration Research

margareta.gregurovic@imin.hr

Snježana Gregurović, PhD

Institute for Migration Research

snjezana.gregurovic@imin.hr

Sonja Podgorelec, PhD

Institute for Migration Research

sonja.podgorelec@imin.hr

Sanja Klempić Bogadi, PhD

Institute for Migration Research

sanja.klempic@imin.hr

Saša Božić, PhD

University of Zadar, Department of Sociology

sbozic@unizd.hr

Precarious pathways: migrant workers and policy gaps in Croatia

Croatia's accession to the EU resulted in increased emigration rates and workforce shortages in the domestic labour market. Simultaneously, immigration rates are on the rise, gradually shifting the source of the migrant labour force from the neighbouring countries to the countries of South and South-East Asia. Croatia has a demand for foreign workers' employment in almost all sectors, especially in construction, tourism, hospitality, and agriculture, as well as processing industries, transportation, and trade. If the pace of foreign workforce immigration to Croatia continues as in the past three years, projections indicate that, by 2030, every fourth worker will be a foreign national. This paper aims to provide insight into immigration of foreign workers to Croatia and to analyse the process of their employment, highlighting limitations and challenges stemming from the legislative framework and based on the experiences of stakeholders included in this process.

The study is based on qualitative (semi-structured) interviews with representatives of state and public administration, employers, employment agencies, professional associations and trade unions, as well as foreign workers themselves as part of the ongoing project "Croatia as a Country of Immigration: Historical and Contemporary Perspectives".

Preliminary findings indicate that the selection process and recruitment of migrant workers can be intricate – especially for those who require a visa to enter Croatia, primarily due to prolonged and hyper-bureaucratic procedures, unclear and undefined employment conditions as well as lack of control over the employers and employment mediation agencies. This leads to a precarious status of migrant workers in Croatia which affects their integration prospects and quality of life. The study also discusses research participants' recommendations for improving processes of employment of foreign workers which are primarily focused on aligning the legislative framework with increased immigration, the need for defining (new) migration and integration policies, and proposals for streamlining the procedure for regulating work and stay from both the employers' and migrant workers' perspectives.

Keywords: migrant workers, labour market, legislative framework and public policies, precarity, Croatia

dr. sc. **Marina Guzovski**

Libertas međunarodno sveučilište

mguzovski@libertas.hr

Izazovi i prilike strateškog marketinga u integracijskim procesima

Proces integracije stranih radnika u društvo zahtijeva holistički pristup i aktivno sudjelovanje doseljenika (stranaca), državnih tijela, lokalne samouprave i civilnog društva. Ovaj znanstveni rad bavi se pitanjima strateških marketinških aktivnosti koje za cilj imaju podizanje javne svijesti o stranim radnicima i potrebi njihove integracije kroz smanjenje ksenofobije, predrasuda i smanjenje negativnih odnosa. Jedan je od ciljeva migracijske politike kontinuirano i proaktivno djelovanje medijskih i javnih kampanja kojima bi se ostvarili pozitivni učinci tih procesa. Ovaj rad ima za cilj ispitati mogu li i u kojoj mjeri različiti strateški marketinški pristupi kroz informativne i edukativne kampanje, kulturne aktivnosti, razumijevanje različitosti i vrijednosti, radionice i multikulturalna događanja i drugo utjecati na stavove, percepciju i očekivanja lokalnog stanovništva, smanjiti predrasude i stvoriti pozitivno zajedničko okruženje za život i rad. U radu su prikazani rezultati provedenog istraživanja o stavovima i percepciji lokalnog stanovništva o stranim radnicima i njihovoj integraciji u lokalnu zajednicu, aktivnostima koje se provode, očekivanjima i iskustvima lokalnog stanovništva. Na temelju provedenog istraživanja dane su preporuke za daljnje marketinške aktivnosti koje bi potaknule integracijske procese.

Ključne riječi: strateški marketing, marketinške kampanje, stavovi, percepcija, holistički pristup

Marina Guzovski, PhD

Libertas International University

mguzovski@libertas.hr

Challenges and opportunities of strategic marketing in integration processes

The process of integration of foreign workers into society requires a holistic approach and active participation of immigrants (foreigners), state bodies, local self-government and civil society. This scientific paper deals with issues of strategic marketing activities aimed at raising public awareness of foreign workers and the need for their integration through the reduction of xenophobia, prejudice and negative relations. One of the goals of the migration policy is the continuous and proactive action of media and public campaigns that would achieve the positive effects of these processes. This work aims to examine whether and to what extent different strategic marketing approaches through informative and educational campaigns, cultural activities, understanding diversity and values through workshops and multicultural events and other can influence the attitudes, perception and expectations of the local population, reduce prejudices and create positive common environment for living and working? The paper presents the results of the conducted research on the attitudes and perceptions of the local population about foreign workers and their integration into the local community, the activities that are carried out, the expectations and experiences of the local population. Based on the conducted research, recommendations were given for further marketing activities that would encourage integration processes.

Keywords: strategic marketing, marketing campaigns, attitudes, perception, holistic approach

Domagoj Hajduković, univ. spec.
Filozofski fakultet u Osijeku
dhajdukovic@gmail.com

dr. sc. **Igor Josipović**
Filozofski fakultet u Osijeku
ijosipovic@ffos.hr

Utjecaj njemačke zajednice na razvoj Osijeka u drugoj polovici 19. stoljeća

Autori u radu analiziraju utjecaj njemačke narodne zajednice na razvoj Osijeka u drugoj polovici 19. stoljeća, posebno na njegov društveni i politički život. Analiziran je period od ukidanja kmetstva u Banskoj Hrvatskoj 1848. godine do početka 20. stoljeća. Tada je primjetno povećanje migracijskih valova prema urbanim središtima u cijeloj Banskoj Hrvatskoj, pa tako i prema Osijeku. U periodu druge polovice 19. stoljeća Osijek bilježi ubrzani demografski i gospodarski razvoj. Postaje ishodište migracija, privlačeći Nijemce, Mađare, Slovake, Čehe, Židove itd., te postaje središte obrtničke i industrijske proizvodnje. Njemačka narodna zajednica ostavila je veliki trag na povijesni razvoj Osijeka, a njihov se utjecaj posebno osjetio na gospodarskom i političkom životu Osijeka u promatranom razdoblju. U radu se pratilo kretanje udjela njemačkog stanovništva u ukupnoj populaciji grada na temelju popisa stanovništva 1856. godine, 1869. godine, 1880. godine, 1890. godine i 1900. godine. Prikazalo se koliko je njihov utjecaj bio (ne)srazmjeran udjelu u ukupnoj populaciji, pogotovo na politički život grada.

Ključne riječi: Osijek, povijest, 19. stoljeće, Nijemci, demografija

Domagoj Hajduković, univ. spec.

Filozofski fakultet u Osijeku

dhajdukovic@gmail.com

Igor Josipović, PhD

Faculty of Humanities and Social Sciences (Osijek)

ijosipovic@ffos.hr

Influence of the German community on the development of Osijek in the second half of 19th century

The authors analyse the influence of the ethnic German community on the development of the city of Osijek in the second half of 19th century, with an emphasis on political and social developments in the period between the abolition of serfdom in Banska Hrvatska (Croatian for being administered by the ban) (1848) and the beginning of the 20th century. This was a period of notable intensification of migratory influx to the urban areas in the whole of Banska Hrvatska, including Osijek. In the second half of 19th century, Osijek is subject to rapid demographic growth, attracting immigration of many ethnicities including Germans, Hungarians, Slovaks, Czechs, Jews etc., while at the same time becoming a centre of craft and industrial production. The German community has marked the historical development of Osijek, especially its socio-economic and political life. The article follows changes in the percentage of German citizens in the overall population of Osijek based on the censuses conducted in 1856, 1869, 1880, 1890 and 1900. It demonstrates the (un)proportionality between the influence of the German community and their share in the overall population, especially on political life of the city.

Keywords: Osijek, history, 19th century, Germans, demography

dr. sc. **Mirela Holy**
Sveučilište VERN'
mirela.holy@vern.hr

dr. sc. **Marija Geiger Zeman**
Institut društvenih znanosti „Ivo Pilar”
marija.geigerzeman@pilar.hr

Povezanost migracija i klimatskih promjena: analiza sadržaja hrvatskih masmedijskih i znanstvenih članaka

Klimatske promjene najveća su globalna prijetnja današnjice. S eskalacijom klimatskih promjena intenziviraju se klimatske migracije pa znanstvenici, istraživači i novinari sve intenzivnije obrađuju temu klimatskih migracija (Piguet, Pécout i de Guchteneire 2011; White 2011; Hastrup i Fog Olwig 2012; Gómez 2013; Wodon i sur. 2014; Svjetska banka 2018; Behrman i Kent 2022). Na temelju saznanja iz prethodno spomenutih izvora utvrđeno je da su klimatske promjene već sad jedan od ključnih faktora koji utječu na migracijske tokove, no u Hrvatskoj je tema klimatskih migracija relativno slabo zastupljena u masmedijima i znanstvenim člancima. Razlozi za takvo stanje mogu uključivati manji interes javnosti, nedostatak specijaliziranih novinara i istraživača kao i političke prioritete koji ne prepoznaju ovu problematiku kao urgentnu. Veća medijska i znanstvena prisutnost teme klimatskih migracija važna je za uspješnu realizaciju politika uz pomoć kojih se produbljuje razumijevanje klimatskih migracija i smanjuju moguće tenzije između domicilnog stanovništva i migranata, odnosno osigurava se pravovremeno djelovanje i prilagodba boljem upravljanju migracijskim tokovima. Ovaj rad istražuje i analizira prisutnost teme klimatskih migracija u masmedijskim i znanstvenim člancima u Hrvatskoj te uspoređuje obradu te teme u Hrvatskoj s drugim zemljama Europske unije. Istraživanje će biti provedeno metodom kvantitativne i kvalitativne analize sadržaja članaka koje tematiziraju klimatske migracije, a koje su objavljene u digitalnim ekstenzijama dnevnih novina, Jutarnjeg i Večernjeg lista, te u znanstvenim člancima objavljenima u Hrčak bazi u razdoblju od jeseni 2015. pa zaključno do srpnja 2024. godine. Analitička matrica uključit će broj i temu članaka, njihovu vrijednosnu orijentaciju prema klimatskim migracijama odnosno analizu sentimenata autora članaka prema temi klimatskih migracija. Rezultati istraživanja bit će iskorišteni za definiranje preporuka za migracijske politike.

Ključne riječi: klimatske promjene, klimatske migracije, masmediji, znanost, Hrvatska

Mirela Holy, PhD
VERN' University
mirela.holy@vern.hr

Marija Geiger Zeman, PhD
Ivo Pilar Institute of Social Sciences
marija.geigerzeman@pilar.hr

The connection between migration and climate change: An analysis of Croatian mass media and scientific articles

Climate change, the most significant global threat of our time, is escalating and intensifying climate migrations. This urgency prompts scientists, researchers, and journalists to increasingly address the topic of climate migration (Piguet, Pécoud, and de Guchteneire, 2011; White, 2011; Hastrup and Fog Olwig, 2012; Gómez, 2013; Wodon et al., 2014; World Bank, 2018; Behrman and Kent, 2022). The findings from the sources above have established that climate change is already a key factor influencing migration flows. However, in Croatia, the topic of climate migration is relatively underrepresented in mass media and scientific articles. The reasons for this may include lower public interest, a lack of specialized journalists and researchers, as well as political priorities that do not recognize this issue as urgent. However, increasing the media and scientific presence on the topic of climate migration can lead to a deeper understanding of climate migrations, foster public awareness, and reduce potential tensions between the local population and migrants, ensuring timely action and adaptation for better management of migration flows. This paper investigates and analyses the presence of the topic of climate migration in Croatian mass media and scientific articles and compares the treatment of this topic in Croatia with other European Union (EU) countries. The research will be conducted using quantitative and qualitative content analysis of articles on the topic of climate migration published in the digital extensions of the daily newspapers *Jutarnji list* and *Večernji list*, as well as in scientific articles published in the Hrčak database from autumn 2015 to July 2024. The analytical matrix will include the number and topic of articles, their value orientation towards climate migration, and an analysis of the authors' sentiments towards the topic of climate migration. The research results will be used to define recommendations for migration policies, offering hope for a more sustainable future.

Keywords: climate change, climate migration, mass media, science, Croatia

Damir Josipovič, PhD
Institute for Ethnic Issues
damir.josipovic@guest.arnes.si

Areas of traditional presence of Croats in Slovenia and Slovenes in Croatia: Ethnic transitivity and intransitivity in the Slovenian-Croatian border area

The article discusses the constitution of the Slovenian-Croatian border area, which is primarily about the interpenetration of Slovenian and Croatian ethnic space. The border as such is the result of historical development, and in fact, it was only with such a specific development that the border became the spatial distinction between Slovenian and Croatian ethnicities. The process of shaping ethnicity and both nations was very complex and went through phases of convergence and divergence. In this paper, the process of ethnicity is seen as a process of continuous and dynamic differentiation and delimitation of groups and individuals, which has not been completed.

The process of ethnicity as such is not definite or unchanging, but relational, and therefore, the process of constant interaction between the border population. Their interactions indicate the ways in which ethnic identity is formed, changed, or established in the form of a constant process of cross-border exchange.

It is precisely these exchanges, such as migrations and cross-border weddings, that establish the border area as the multidimensional space par excellence. Depending on specific factors, the population can change or retain ethnic identity when migrating or marrying across borders. This forms the census data, which are often the basis for recognizing the diverse collective rights of ethnic groups, relative and subject to variability. Moreover, they need to be considered through the prism of group-agreed identifications with the aim of a continuous and permanent process of demarcation between individuals, groups, and communities. The Slovenian-Croatian border and the border area itself can be divided into several sectors. The border in each of them assumes a different function and its ethnic transitivity or intransitivity is carried out in a different manner. This depends on the degree of development of the "embankment of competing meanings". The paper presents the results of a project on ethnic vitality in the Slovenian-Croatian border area.

Keywords: Croatian-Slovenian Border Space, Slovenian-Croatian Boundary, cross-border cooperation, cross-border marriages, transiable and intransiable ethnicity

dr. sc. **Katica Jurčević**

Institut za istraživanje migracija

katica.jurcevic@imin.hr

dr. sc. **Krešimir Bušić**

Institut za istraživanje migracija

kresimir.busic@imin.hr

dr. sc. **Sonja Podgorelec**

Institut za istraživanje migracija

sonja.podgorelec@imin.hr

Zagreb – grad dolaska

Posljednja dva stoljeća porast mobilnosti stanovništva svijeta usko je povezan s modernizacijskim socio-povijesnim procesima koji su izrazito utjecali i na ubranu urbanizaciju, posebice na rast velikih naselja. Socijalni geografi ističu urbanizaciju kao „najmasovniji proces suvremenoga čovječanstva” (Friganović 1990: 234). Ti procesi u Europi, poglavito započeti tijekom industrijalizacije, nisu zaobišli ni prostor hrvatskih zemalja uključujući i glavno integracijsko i urbano središte grad Zagreb. Rad se bavi utjecajem porasta mobilnosti stanovništva, posebice na globalnoj razini do koje dolazi posljednjih desetljeća 21. stoljeća odnosno utjecajem globalnih i lokalnih migracija na razvoj i promjene urbanog okoliša na primjeru grada Zagreba kao glavnog gravitacijskog središta u Republici Hrvatskoj. Analiziraju se procesi koji su formirali *gradove dolaska* unutar prostora Europske unije, pa tako i grad Zagreb. U esencijalnom smislu istraživanja rad se fokusira na utjecaj prostorne pokretljivosti stanovništva, kako u bližoj prošlosti tako još i više na okupljanje stanovništva u granicama grada ili u njihovim rubnim zonama. Pritom, migracije se promatraju kao sastavni dio povijesnih procesa koji u značajnoj mjeri oblikuje novu urbanu stvarnost te mijenjaju urbani okoliš. Ubrzano suvremeno doseljavanje novog stanovništva, pretežno doseljenika iz trećih zemalja, utječe na stare i nove društvene i gospodarske strukture jednako u EU-u i RH, tj. gradu Zagrebu. Stoga, vodeće globalne urbane jezgre kao gradovi dolaska zahtijevaju kontinuirano promišljanje i planiranje od strane društvenih aktera i gradskih uprava, uzimajući u obzir geopolitičke i ekonomske čimbenike koji i u postindustrijskom i/ili postmodernom dobu nisu izgubili na značenju (Wilson 2022).

Ključne riječi: Zagreb, grad, migracije, prostor, stanovništvo

Katica Jurčević, PhD

Institute for Migration Research

katica.jurcevic@imin.hr

Krešimir Bušić, PhD

Institute for Migration Research

kresimir.busic@imin.hr

Sonja Podgorelec, PhD

Institute for Migration Research

sonja.podgorelec@imin.hr

Zagreb – city of arrival

The increase in the mobility of the global population over the last two centuries is closely linked to socio-historical, modernization processes, which have significantly impacted rapid urbanization, especially the growth of large settlements. Social geographers emphasize urbanization as “the most massive process of modern humanity” (Friganović, 1990, 234). These processes in Europe, particularly initiated during industrialization, did not bypass the Croatian lands, including the main integrative and urban centre, the City of Zagreb. This paper examines the impact of increasing population mobility, particularly on a global scale over the past few decades of the 21st century, and the effects of global and local migration on the development and changes in the urban environment, using the City of Zagreb as the main gravitational centre in the Republic of Croatia. The paper analyses the processes that have shaped *cities of arrival* within the European Union, including the City of Zagreb. Essentially, the research focuses on the impact of population spatial mobility both in the recent past and, even more so, on the gathering of populations within the city boundaries or its peripheral areas. Migration is observed as an integral part of historical processes that significantly shape the new urban reality and alter the urban environment. The rapid contemporary immigration of new populations, predominantly migrants from third countries, affects both old and new social and economic structures in the EU and the Republic of Croatia, i.e. the City of Zagreb. Therefore, leading global urban hubs as cities of arrival requires continuous reflection and planning by social actors and city administrations, taking into account geopolitical and economic factors that have not lost their significance even in the post-industrial and/or post-modern era. (Wilson, 2022)

Keywords: Zagreb, city, migration, space, population

dr. sc. **Tado Jurić**

Hrvatsko katoličko sveučilište

tado.juric@unicath.hr

Nova migracijska, integracijska i demografska politika Hrvatske: preporuke „tehničkih” i strukturnih mjera

Hrvatsko društvo ne uspijeva razviti populacijsku politiku koja bi depopulaciju i emigraciju, ako ne posve uklonila, onda barem učinila „podnošljivom”. S obzirom na to da je hrvatsko društvo malobrojno, rizik takva neuspjeha veći je nego u društvima s brojnijom populacijom. Pri tome se odnos hrvatskog društva prema demografiji, a naročito prema njezinu migracijskom aspektu suočava s tri „tradicionalne” teškoće. Prva je nedostatak potrebne i relevantne dokumentacije (nedostaju migracijska i integracijska strategija), druga je nedovoljna istraženost demografskih i migracijskih fenomena (kao i pogrešna statistika), a treća nedostatak političke volje. Nadasve, ne postoji niti vizija niti strategija koja bi jasno i sustavno uključila imigrante u hrvatsko društvo s jedne strane te s druge pripremila društvo za tektonske društvene promjene vezane uz politiku multikulturalizma (koja je zapravo službena politika Hrvatske). Naime, useljavanje kakvu svjedoči Hrvatska najintenzivnije je u cijelom EU-u (u relativnom omjeru). Istodobno Hrvatska ima najliberalniji pristup imigraciji u cijelom EU-u. Multikulturalizam pak ne jamči integracijske učinke kakve se očekivalo. Danas su već dijelom njegove „klasične” bilance getoizacija i usporedna društva, stvaranje rodbinskih mreža isključivo unutar pojedinih doselidbenih skupina, otpor jezičnoj „standardizaciji” i srodni fenomeni. Rad za razliku od iskazivanja dobrih želja i namjera, koje prevladavaju u političkom narativu, nudi konkretna provedbena rješenja za aktualnu migracijsku, integracijsku i demografsku krizu. Predložene mjere su podijeljene na socio-ekonomske, političke i integracijske. Cilj im je postavljanje temelja za razvoj politika i strategija aktualnoj i budućim vladama, kojima osim već poznatih demografskih izazova vezanih uz demografsko iscrpljivanje Hrvatske predstoji rješavati i brojne konfliktne zahtjeve većinskog stanovništva i novonastajućih društvenih grupa, ali i polarizaciju unutar samog hrvatskog društva povezanu s ovim procesima.

Ključne riječi: demografske mjere, integracija, multikulturalizam, migracije, depopulacija

Tado Jurić, PhD
Catholic University of Croatia
tado.juric@unicath.hr

Croatia's new migration, integration and demographic policy: Demographic measures

Croatian society fails to develop a population policy that would make depopulation and emigration, if not completely eliminated, then at least “tolerable”. Given that Croatian society is small, the risk of such a failure is greater than in societies with a larger population. At the same time, Croatian society's attitude towards demography, and especially towards its migration aspect, faces three “traditional” difficulties. The first is the lack of necessary and relevant documentation (migration and integration strategies are missing), the second is insufficient research into demographic and migration phenomena (as well as incorrect statistics), and the third is the lack of political will. Above all, there is neither a vision nor a strategy that would, on the one hand, clearly and systematically include immigrants in Croatian society and, on the other hand, prepare society for tectonic social changes related to the policy of multiculturalism (which is actually the official policy of Croatia). Namely, the immigration witnessed in Croatia is the most intense in the entire EU (in relative terms). At the same time, Croatia has the most liberal approach to immigration in the entire EU. Multiculturalism, on the other hand, does not guarantee the expected integration effects. Today, ghettoization and comparative societies, the creation of kinship networks exclusively within individual immigrant groups, resistance to linguistic “standardization” and related phenomena are already part of its “classical” balance sheets. Unlike expressing good wishes and intentions, which prevail in the political narrative, the paper offers concrete implementation solutions for the current migration, integration and demographic crisis. The proposed measures are divided into socio-economic, political and integration measures. Their goal is to lay the foundations for the development of policies and strategies for the current and future governments, which, in addition to the already known demographic challenges related to the demographic depletion of Croatia, must resolve numerous conflicting demands of the majority population and newly emerging social groups, as well as the polarization within Croatian society itself associated with these processes.

Keywords: demographic measures, integration, multiculturalism, migration, depopulation

dr. sc. **Vera Klopčič**

Inštitut za etične in regionalne študije

vera.klopcic@guest.arnes.si

Status i prava nacionalnih i etničkih manjina u Sloveniji

Ustav Republike Slovenije spominje samo talijansku i mađarsku nacionalnu manjinu te romsku zajednicu kao nositelje posebnih kolektivnih manjinskih prava iako podatci o nacionalnoj strukturi u Sloveniji odražavaju heterogeniju etničku strukturu. Slovenija je 2024. usvojila Zakon o kulturnim pravima nacionalnih zajednica naroda bivše Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije koji žive u Sloveniji. Prema predlagačima zakona ključno je rješenje zakonskog akta realizacija kulturnih programa i projekata pripadnika nacionalnih zajednica naroda bivšeg SFRJ-a. Zakonom je predviđeno da se financiranje ili sufinanciranje kulturnih projekata i programa pripadnika nacionalnih zajednica naroda bivšeg SFRJ-a prenosi s Javnog fonda za kulturne djelatnosti na Ministarstvo kulture putem javnih poziva ili javnih natječaja. Drugo je ključno rješenje da Vladin Savjet za pitanja nacionalnih zajednica pripadnika naroda bivšeg SFRJ-a dobije status stalnog Vladinog savjetodavnog tijela. Novo Vladino savjetodavno tijelo tako bi nastalo preoblikovanjem sadašnjeg Savjeta usporedno s osnivanjem još dva Vladina savjetodavna tijela, a to su Savjet za Slovence po svijetu i Savjet za Slovence u inozemstvu. Rasprava se prije donošenja zakona najviše vodila oko amandmana na članak 5. koji su predložile koalicijske stranke. Novi članak 5. nalaže Ministarstvu prosvjete da omogući djeci pripadnicima naroda bivšeg SFRJ-a učenje materinskog jezika i kulture u osnovnoj i srednjoj školi. Donošenjem ovog zakona Slovenija je potvrdila diferencirani pristup uređenju statusa i prava pripadnika jednog kruga manjina koje žive u Sloveniji. Autorica postavlja pitanja o opravdanosti i utemeljenosti takvog pristupa zaštiti manjina i otvara dileme o različitim mogućnostima uređenja zaštite manjina, koje bi se zasnivale na zajedničkim osnovama.

Ključne riječi: nacionalne manjine, Slovenija, kulturna prava, jezik, obrazovanje

Vera Klopčič, PhD

Institute for Ethnic and Regional Studies

vera.klopacic@guest.arnes.si

Title of the Presentation: Status and rights of national and ethnic minorities in Slovenia

The Constitution of the Republic of Slovenia mentions only the Italian and Hungarian national minorities and the Roma community as holders of special collective minority rights, although data on the ethnic structure in Slovenia reflect a more heterogeneous ethnic structure. In 2024, Slovenia adopted a law on Cultural Rights of National Communities of the Nations of the Former Socialist Federal Republic of Yugoslavia in the Republic of Slovenia. According to the proposers of the law, the key solution of the legal act is the realization of cultural programmes and projects of members of the national communities of the nations of the former SFRY. The law envisages that the financing or co-financing of cultural projects and programmes of members of the national communities of the nations of the former SFRY will be transferred from the public fund for cultural activities to the Ministry of Culture through public appeals or public tenders. Another key solution is that the government council for issues of national communities belonging to the nations of the former SFRY will be given the status of a permanent government consultative body. The new government consultative body would thus be created by reshaping the current council in parallel with the establishment of two other government consultative bodies, namely, the council for Slovenians around the world and the council for Slovenians abroad. The debate before the adoption of the law mostly revolved around the amendment to Article 5, which was proposed by the coalition parties. The new Article 5 instructs the Ministry of Education to enable children belonging to the nations of the former SFRY to learn their mother tongue and culture in primary and secondary schools. With the adoption of this law, Slovenia confirmed a fragmented approach to regulating the status and rights of members of one scope of minorities living in Slovenia. The author addresses questions about the validity of such an approach to the protection of minorities and opens up dilemmas about different possibilities for regulating the protection of minorities on a common basis.

Keywords: National minorities, Slovenia, cultural rights, language, education

dr. sc. **Marina Perić Kaselj**
Institut za istraživanje migracija
marina.peric@imin.hr

dr. sc. **Danijel Knežević**
Sveučilište Algebra
danijel.knezevic@algebra.hr

Povratne migracije: na primjeru Hrvata iz Švicarske

U radu se govori o Hrvatima iz Hrvatske i Bosne i Hercegovine koji su iseljavali i živjeli u Švicarskoj, a zatim se vratili u Hrvatsku ili Bosnu i Hercegovinu. Kvalitativnom metodologijom putem dubinskih polustrukturiranih intervjua rekonstruiran je proces povratničke migracije uz usporedbu dvaju odnosno triju društvenih prostora: države rođenja, države iseljavanja i države useljavanja. Korištena je transnacionalna paradigma u tumačenju migracijskog povratničkog iskustva kako bi se prikazala složenost višestrukih društvenih veza unutar, izvan i kroz prožimanje ovih prostora.

Ključne riječi: povratne migracije, iseljavanje, Hrvatska, Bosna i Hercegovina, Švicarska

Marina Perić Kaselj, PhD
Institute for Migration Research
marina.peric@imin.hr

Danijel Knežević, PhD
Algebra University
danijel.knezevic@algebra.hr

Return migration on the example of Croats from Switzerland

The paper talks about Croats from Croatia and Bosnia and Herzegovina who emigrated and lived in Switzerland, and who returned to Croatia or Bosnia and Herzegovina. Using the qualitative methodology of in-depth semi-structured interviews, the process of returnee migration was reconstructed by comparing two or three social spaces: the country of birth, the country of emigration and the country of immigration. A transnational paradigm has been used in interpreting the migratory returnee experience to show the complexity of multiple social connections within, outside, and through the permeation of these spaces.

Keywords: return migration, emigration, Croatia, Bosnia and Herzegovina, Switzerland

dr. sc. **Rona Bušljeta Kardum**

Fakultet hrvatskih studija Sveučilišta u Zagrebu

rbusljeta@fhs.hr

dr. sc. **Monika Komušanac**

Fakultet hrvatskih studija Sveučilišta u Zagrebu

mkomusana@fhs.hr

dr. sc. **Antonia Ordulj**

Fakultet hrvatskih studija Sveučilišta u Zagrebu

aordulj@fhs.hr

Integracija stranaca na tržištu rada i obrazovanje – usporedna analiza odabranih europskih država

Proces integracije, a u okviru toga uključivanje stranaca na tržište rada jedan je od zajedničkih izazova velikoga broja europskih država. Iako ne postoji jedinstveni europski model integracije stranih radnika, dokumenti i preporuke europskih institucija nerijetko ističu važnost obrazovanja kao jednoga od ključnih elemenata integracije. U ovome radu pojam obrazovanja promatrat će se uzimajući u obzir važnost učenja jezika zemlje primateljice kao i mogućnosti sudjelovanja u programima obrazovanja koji nude prekvalifikaciju i/ili dokvalifikaciju za strane radnike s obzirom na to da su oba elementa temeljni preduvjeti učinkovitom uključivanju stranih radnika na tržište rada. Prema podacima iz 2023. godine na području Europske unije živjelo je ukupno 27,3 milijuna državljana trećih zemalja koji su činili 6 % ukupnoga stanovništva (Europska komisija 2024). Budući da se politike tržišta rada i migracijske politike razlikuju na području Europske unije, u radu će se metodom studije slučaja na odabranim državama Europe usporediti načini te izdvojiti temeljna načela integracije stranaca na tržište rada. U Hrvatsku je od 2020. do 2022. godine uselilo gotovo 98 tisuća stranih državljana od čega 20 % iz Azije (DZS 2023). S obzirom na jačanje imigracijskih trendova i naznake zamjene klasičnoga bazena radne snage izdvojeni zaključci mogu poslužiti kao smjernice za kreiranje uspješnijega procesa uključivanja stranih radnika na tržište rada u svrhu gospodarskoga i društvenoga razvoja Hrvatske.

Ključne riječi: integracija, migracijski procesi, obrazovanje, strani radnici, tržište rada

Rona Bušljeta Kardum, PhD

University of Zagreb, Faculty of Croatian Studies

rbusljeta@fhs.hr

Monika Komušanac, PhD

University of Zagreb, Faculty of Croatian Studies

mkomusana@fhs.hr

Antonia Ordulj, PhD

University of Zagreb, Faculty of Croatian Studies

aordulj@fhs.hr

Integration of foreigners in the labour market and education – a comparative analysis of selected European countries

The process of integration and, within that, the inclusion of foreigners in the labour market, is one of the common challenges of a large number of European countries. Although there is no single European model for the integration of foreign workers, documents and recommendations of European institutions often emphasize the importance of education as one of the key elements of integration. In this paper, the concept of education will be observed, taking into account the importance of learning the language of the receiving country as well as the possibility of participating in education programmes offering retraining for foreign workers, since both elements are fundamental prerequisites for the effective inclusion of foreign workers in the labour market. According to data for the year 2023, a total of 27.3 million citizens of third countries lived in the territory of the European Union, which constituted 6% of the total population (European Commission, 2024). Since labour market policies and migration policies differ in the European Union, the paper will use the method of case studies on selected European countries to compare methods and highlight the fundamental principles of integration of foreigners into the labour market. Almost 98 thousand foreign citizens immigrated to Croatia from 2020 to 2022, with 20% coming from Asia (DZS, 2023). With regard to the strengthening of immigration trends and indications of the replacement of the traditional labour force pool, the isolated conclusions can serve as guidelines for creating a more successful process of including foreign workers in the labour market for the purpose of economic and social development of Croatia.

Keywords: integration, migration processes, education, foreign workers, labour market

dr. sc. **Vlaho Kovačević**
Filozofski fakultet u Splitu
vkovacevic@ffst.hr

Krunoslav Malenica
Filozofski fakultet u Splitu
kmalenica@ffst.hr

dr. sc. **Goran Kardum**
Filozofski fakultet u Splitu
gkardum@ffst.hr

Suvremeno umnažanje identiteta kao posljedica slabljenja etničke i religijske pripadnosti

Život čovjeka u zapadnim društvima 21. stoljeća pokazuje manji stupanj etničke i religijske identifikacije i/ili pripadnosti. Društvene transformacije vidljive su u svakodnevnom životu, kulturi, sportu ali i u stručnoj i znanstvenoj literaturi koja koristi ključnu riječ identitet pokušavajući objasniti s različitim teorijama identitet pojedinca. Riječ je o procesu koji prekida s tradicionalnim shvaćanjem monolitnosti kulture te promatra kulturu kao aktivni moralni princip odgovornosti za svijet. Cilj je ovog rada istražiti na koji se način tumači identitet te koje su teorije najučestalije i na koji je način pojam identiteta povezan s drugim pojmovima. Kako bi pokušali odgovoriti na postavljeni cilj, koristit ćemo metodologiju sustavnog pregleda baza podataka Scopus, WoS i PsycInfo u koracima predviđenim PRISMA protokolom. Usporedit ćemo prikladnim tehnikama podatkovne znanosti kretanja u korištenju ključne riječi identitet i srodnih pojmova kroz drugu polovicu 20. stoljeća i u prvom kvartalu 21. stoljeća. Kvantitativna analiza korištenja pojma identiteta u navedenim bazama kroz vrijeme, pokazuje sve veću učestalost ali i istovremenu fragmentarnost pojma identiteta. Analiza korespondencije identiteta s drugim ključnim riječima korištenim u znanstvenim i stručnim radovima pokazuje veći broj grupiranja pojmova koji se mogu objasniti s faktorima višeg reda. Navedeni rezultati raspravljani su u kontekstu društvenog života koji je posredovan medijima, globalnim marketingom, međunarodnim putovanjima te globalno umreženim medijskim i komunikacijskim sustavima. Etnička i religijska identifikacija i pripadnost razlomljena je meta identitetima koji su međusobno udaljeni i izmiješani, tj. slobodno plutaju otisnuti od vremena, mjesta, povijesti i tradicija.

Ključne riječi: socijalna distanca, etnička i religijska pripadnost, sustavni pregled, potrošačka kultura, identitet

Vlaho Kovačević, PhD

Faculty of Humanities and Social Sciences in Split

vkovacevic@ffst.hr

Krunoslav Malenica

Faculty of Humanities and Social Sciences in Split

kmalenica@ffst.hr

Goran Kardum, PhD

Faculty of Humanities and Social Sciences in Split

gkardum@ffst.hr

Contemporary identity multiplication as a consequence of weaker ethnic and religious affiliation

Western societies of the 21st century include a lower degree of ethnic and religious identification and/or affiliation. Social transformations can be seen in everyday life, culture, sports, and professional and scientific literature where the keyword identity is used to explain individual identity through different theories. This process breaks with the traditional understanding of the monolithic nature of culture and views culture as an active moral principle of responsibility for society. This paper aims to investigate how identity is interpreted, which theories are most common, and how this term is connected to other terms. Therefore, the research methodology includes a systematic review of the Scopus, WoS, and PsycInfo databases following the steps from the PRISMA protocol. Appropriate data science tools are used to compare the trends and increased frequencies in the usage of the identity and related terms in the second half of the 20th century and the first quarter of the 21st century. A quantitative analysis of the use of the term identity in the mentioned databases over time shows the increasing frequency and fragmentary nature of the term. The correspondence analysis of identity and other keywords used in scientific and professional papers shows a greater number of groupings of terms that can be explained with higher-order factors. The results are discussed in the context of social life mediated by the media, global marketing, international travel, and globally networked media and communication systems. Ethnic and religious identification and affiliation are fragmented into mutually distant and mixed meta-identities that are free-floating, untouched by time, place, history, and traditions.

Keywords: social distance, ethnic and religious affiliation, systematic review, consumer culture, identity

dr. sc. **Silvia Letavajová**
Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre
sletavajova@ukf.sk

dr. sc. **Sandra Kralj Vukšić**
Slovački centar za kulturu Našice

Dinamika migracije iz Rumunjske, Srbije i Ukrajine u Slovačku u kontekstu statističkih podataka

Predstavljena studija bavi se suvremenim migracijama u Slovačkoj, koje problematizira u kontekstu dostupnih statističkih podataka. Posebno se fokusira na dolazak i prisutnost migranata podrijetlom iz Rumunjske, Srbije i Ukrajine, koji trenutačno čine najbrojnije skupine migranata u Slovačkoj. U uvodnom dijelu analizira povijesna i teorijska ishodišta migracija, pristupa teorijama migracija, uzrocima i posljedicama migracija, procesima akulturacije koji nastaju kao posljedica migracija. Objašnjava disproporcije uzrokovane različitom uporabom osnovnih pojmova o migracijama. Slijedi opis migracijske situacije u Slovačkoj i njezin razvoj u posljednjim desetljećima, posebice od ulaska zemlje u Europsku uniju. Donosi pregled zakonskih uvjeta za dolazak i boravak stranaca u Slovačkoj te usporedbu situacije s drugim europskim zemljama. Središnji dio rada usmjeren je na migrante iz Ukrajine, Srbije i Rumunjske. Analizira dinamiku razvoja ovih skupina migranata, koje karakterizira prije svega prema osnovnim socijalnim i demografskim pokazateljima, vrsti boravka i razlogu dolaska u zemlju odredišta (radna migracija – zapošljavanje, poduzetništvo, mobilnost znanja, spajanje obitelji, izbjeglička situacija, ilegalna (neregularna) migracija i dr.). Rad se detaljno bavi radnim migracijama, fokusira se na teritorijalnu rasprostranjenost ove vrste migranata, kvalificirane i nekvalificirane radne migrante, njihovu klasifikaciju poslova, obrazovanje, dob, spol i vrstu zanimanja. Također se bavi procesima integracije i akulturacije, uključujući aktivnosti službenih organizacija, udruga te formalnih i neformalnih migrantskih zajednica. Osnovni je metodološki postupak na kojem se temelji rad analiza podataka statističkih baza podataka. To uglavnom uključuje baze podataka statističkog ureda Europske unije – Eurostata, istraživanja javnog mnijenja provedenog od strane Europskog parlamenta u zemljama članicama Europske unije pod nazivom Eurobarometar, podatke Statističkog ureda Slovačke Republike, statistike iz Ureda za migracije Ministarstva unutarnjih poslova Slovačke Republike, godišnjake Ureda granične policije i policije za strance ili Ureda za rad, socijalna i obiteljska pitanja, Ministarstva školstva Slovačke Republike ili podatke Međunarodne organizacije za migracije (IOM). U radu su korišteni i nalazi vlastitih istraživanja na području migracija, kao i podatci iz sekundarnih izvora – znanstvene literature.

Ključne riječi: migracija, Slovačka, Rumunji, Srbi, Ukrajinci, radna migracija, studenti, statistički podatci

Silvia Letavajová, PhD

Constantine the Philosopher University in Nitra

sletavajova@ukf.sk

Sandra Kralj Vukšić, PhD

Slovak Cultural Center Našice

Dynamics of migration from Romania, Serbia and Ukraine to Slovakia in the context of statistical data

The presented study deals with the issue of modern migrations in Slovakia, which is clarified in the context of available statistical data. It particularly focuses on the arrival and presence of migrants originating from Ukraine, Serbia and Romania, who currently belong to the most numerous groups of migrants in Slovakia. In the introductory part, the text analyses the historical and theoretical origins of migration, approaches migration theories, causes and consequences of migration, acculturation processes that arise as a result of migration. It explains the disproportions caused by the ambiguous use of basic terms about migration. It describes the migration situation in Slovakia and its development in recent decades, especially since the country's entry into the European Union. It monitors the legislative conditions for the arrival and stay of foreigners in Slovakia and compares the situation with other European countries. The core of the paper focuses on migrants from Ukraine, Serbia and Romania. It analyses the dynamics of the development of these groups of migrants, which it characterizes mainly according to basic social and demographic indicators, type of stay and reason for coming to the destination country (labour migration – employment, entrepreneurship, knowledge mobility, family reunification, refugee situation, illegal (irregular) migration and others). The study discusses labour migration in detail; it is focused on the territorial distribution of this type of migrants, qualified and unqualified labour migrants, their job classification, education, age, gender and type of profession. The study also addresses integration and acculturation processes, including the activities of official organizations, associations and formal and informal migrant communities. The basic methodological procedure on which the paper is based is the analysis of statistical database data. These mainly include databases of the statistics bureau of the European Union – Eurostat, public opinion polls carried out by the European Parliament in the member countries of the European Union under the name Eurobarometer, data from the Statistical Office of the Slovak Republic, statistics from the Migration Office of the Ministry of the Interior of the Slovak Republic, the annual records of the Border and Foreigners' Police Office or the Office for Labour, Social and Family Affairs, the Ministry of Education of the Slovak Republic or data from the International Organization for Migration (IOM). The paper also uses the findings of the author's own research in the field of migration, as well as data from secondary sources – scientific literature.

Keywords: migration, Slovakia, Serbs, Ukrainians, Romanians

dr. sc. **Wolffy Krašić**

Fakultet hrvatskih studija Sveučilišta u Zagrebu

wkrasic@fhs.hr

O položaju hrvatskih manjinskih zajednica u Austriji i Mađarskoj te kontaktima sa Socijalističkom Republikom Hrvatskom početkom 1970-ih godina

O autohtonim hrvatskim zajednicama u Austriji i Mađarskoj postoji znatna znanstvena literatura. No, njezin velik dio otpada na razdoblje do raspada Austro-Ugarske Monarhije, a posebno su slabo zastupljeni radovi koji se odnose na vremenski odsječak 1945. – 1990. kada je Hrvatska bila u sastavu komunističke Jugoslavije. Proces decentralizacije potonje državne zajednice, koji je dobio na zamahu u drugoj polovici 1960-ih godina ispoljio se donekle i na polju vanjske politike, odnosno jugoslavenske su republike dobile ograničenu mogućnost za autonomno nastupanje prema inozemstvu. To se, kada je riječ o Socijalističkoj Republici Hrvatskoj (SRH), očitovalo i po pitanju uspostavljanja snažnijih veza s hrvatskim iseljenicima i pripadnicima hrvatskih autohtonih zajednica u susjednim državama. U odnosu na institucije vlasti SRH, Matica iseljenika Hrvatske (MiH), utemeljena 1951. godine, još je ranije uspostavila kontakte s organizacijama i društvima nekih od spomenutih skupina hrvatskoga naroda izvan matičnog etničkog područja. U potonjem razdoblju došlo je do vrhunca hrvatskoga nacionalno-liberalnog pokreta, popularno zvanog Hrvatsko proljeće, kojega je karakterizirao proces reafirmacije hrvatskog nacionalnog identiteta, a što se očitovalo i u interesu za Hrvate u drugim jugoslavenskim republikama, iseljeništvu te susjednim zemljama, u prvome redu zbog želje za očuvanjem njihova nacionalnog identiteta.

Cilj je ovoga istraživanja na temelju nekoliko izvora različite provenijencije djelomično skicirati koji su bili temeljni problemi koji su opterećivali hrvatsku zajednicu u Austriji i Mađarskoj te kako su se prema njima postavljale hrvatske republičke vlasti kao i neke druge institucije, u prvome redu MiH. K tome, bit će korištena i serija članaka iz časopisa *Hrvatsko sveučilište* o hrvatskim manjinskim zajednicama u okolnim državama iz pera novinara Mladena Kušeca, koji je uređivao radijsku emisiju Hrvati u susjednim zemljama. Pri tome valja kazati da je zbog uređivanja spomenute emisije kao i članaka Kušec bio sankcioniran u valu represije koji je uslijedio nakon nasilnog okončanja Hrvatskog proljeća koncem 1971. godine.

Ključne riječi: hrvatske manjinske zajednice, Austrija, Mađarska, Socijalistička Republika Hrvatska, identitet, Hrvatsko proljeće

Wolfy Krašić, PhD

University of Zagreb, Faculty of Croatian Studies

wkrasic@fhs.hr

On the position of Croatian minority communities in Austria and Hungary and contacts with the Socialist Republic of Croatia in the early 1970s

There is extensive academic literature on the autochthonous Croatian communities in Austria and Hungary. However, much of it relates to the period up to the collapse of the Austro-Hungarian Empire, and works relating to the period 1945-1990, when Croatia was part of communist Yugoslavia, are particularly scarce. The process of decentralization of the latter state union, which gained momentum in the second half of the 1960s, manifested itself to a certain extent in the field of foreign policy, i.e. the Yugoslav republics were given a limited opportunity for autonomous activity abroad. As far as the Socialist Republic of Croatia (*Socijalistička Republika Hrvatska*, SRH) was concerned, this was also evident in the issue of establishing stronger relations with Croatian emigrants and members of Croatian autochthonous communities in neighbouring countries. The Heritage Foundation of Croatia (*Matica iseljenika Hrvatska*, MiH), founded in 1951, had already established contacts with organizations and societies of some of the aforementioned groups of the Croatian people outside their native ethnic area. In the latter period, the peak of the Croatian National Liberal Movement, popularly known as the Croatian Spring, was characterized by the process of affirmation of Croatian national identity, which also manifested itself in the interest of Croats in other Yugoslav republics, emigration and neighbouring countries, mainly due to the desire to preserve their national identity.

The aim of this research is to partially outline, based on several sources of different origin, what were the fundamental problems that burdened the Croatian community in Austria and Hungary and how the SRH authorities as well as some other institutions, especially the MiH, reacted to them. In addition, a series of articles from the magazine *Hrvatsko sveučilište* about Croatian minority communities in the surrounding countries, written by the journalist Mladen Kušec, who edited the radio programme Croats in Neighbouring Countries, will be used. At the same time, it must be said that Kušec was punished for editing the said programme as well as for the articles in the wave of repression that followed the violent end of the Croatian Spring at the end of 1971.

Keywords: Croatian minority communities, Austria, Hungary, Socialist Republic of Croatia, identity, Croatian Spring

dr. sc. **Siniša Kušić**
Filozofski fakultet Sveučilišta u Rijeci
skusic@uniri.hr

dr. sc. **Marko Turk**
Institut za istraživanje migracija
marko.turk@imin.hr

(Ne)prepoznatljivost mikro kvalifikacija na hrvatskom tržištu rada: perspektive poslodavaca

Posljednjih nekoliko godina rasprave o mikro kvalifikacijama zauzimaju važno mjesto u diskursu obrazovnih politika i politika tržišta rada na razini Europske unije. Njihovo aktualiziranje u državama članicama posebno je potaknuto Preporukom Vijeće EU-a o europskom pristupu mikro kvalifikacijama za cjeloživotno učenje i zapošljivost (2022). Preporuka ih određuje kao ključni alat za modernizaciju obrazovnih sustava i prilagodbu obrazovanja (odraslih) potrebama dinamičnog tržišta rada. Za razliku od tradicionalnih obrazovnih programa mikro kvalifikacije odlikuje fleksibilnost, kratko trajanje te usmjerenost na specifična znanja i vještine. Ovakvi programi smatraju se posebno korisnima u industrijama koje se brzo razvijaju te u kojima postoji česta potreba za usvajanjem novih znanja i vještina.

Unatoč tome što ih *policy* agende pozicioniraju u vrh svojih prioriteta, izostala su istraživanja o razini informiranosti, razumijevanju i prepoznatljivosti mikro kvalifikacija od strane poslodavaca, kao ključnih dionika tržišta rada.

Cilj je ovoga istraživanja kod poslodavaca u Hrvatskoj ispitati: 1) razinu informiranosti, 2) razumijevanja mikro kvalifikacija kao obrazovnog i tržišnog alata te 3) poimanje njihove relevantnosti u odnosu na kvalifikacije tradicionalnih obrazovnih programa.

Istraživanje će se provesti na prigodnom uzorku poslodavaca u RH putem 4 fokus grupe, u kojima će sudjelovati između 7 i 10 sudionika istraživanja iz različitih sektora tržišta rada. Heterogenost sudionika postizat će se u odnosu na varijable područja tržišta rada, veličine radne organizacije, radnog mjesta, razine obrazovanja te godina radnog iskustva.

Vodič s pitanjima za provedbu fokus grupa bit će podijeljen u tri tematske skupine usklađene s tri razine definiranog cilja istraživanja.

Budući da je riječ o prvom te ujedno i pilot istraživanju u RH, rezultati će osim za kreiranje obuhvatnijeg nacionalnog istraživanja na reprezentativnom uzorku poslodavaca poslužiti i za podizanje svijesti o važnosti mikro kvalifikacija na tržištu rada kao i za (su)kreiranje obrazovnih politika te usmjeravanje razvoja praksi u kreiranju programa za stjecanje specifičnih vrsta mikro kvalifikacija.

Ključne riječi: europske obrazovne politike, politike tržišta rada, obrazovanje odraslih, mikro kvalifikacije, poslodavci

Napomena: Istraživanje se provodi u suradnji s Hrvatskom udrugom poslodavaca.

Siniša Kušić, PhD

University of Rijeka, Faculty of Humanities and Social Sciences

skusic@uniri.hr

Marko Turk, PhD

Institute for Migration Research

marko.turk@imin.hr

(Un)recognizability of micro-credentials within the Croatian labour market: Employers' perspectives

In recent years, discussions about micro-credentials have taken a significant place in the discourse on educational and labour market policies at the European Union level. Their importance in member states has been particularly driven by the EU Council Recommendation on the European approach to micro-credentials for lifelong learning and employability (2022). The Recommendation defines them as a crucial tool for modernising educational systems and adapting (adult) education to the needs of a dynamic labour market. Unlike traditional (academic) educational programmes, micro-credentials are characterised by flexibility, short duration, and a focus on specific knowledge and skills. These programmes benefit rapidly developing industries that frequently demand new knowledge and skills.

Even though policy agendas prioritise them, research on the level of awareness, understanding, and recognition of micro-credentials by employers as key stakeholders in the labour market still needs to be carried out.

This research aims to examine 1) the level of awareness, 2) the understanding of the concept of micro-credentials, and 3) the perception of their relevance compared to qualifications from traditional (academic) educational programmes among employers in Croatia.

The research will be conducted on a convenience sample of employers in Croatia. Four focus groups will be carried out, each consisting of 7 to 10 participants from various labour market sectors. The heterogeneity of participants will be achieved based on variables such as labour market sector, size of the organisation, job position, level of education, and years of work experience.

The guide with questions for conducting the focus groups will be divided into three thematic groups aligned with the three levels of the defined research goal.

Since this is the first pilot study in Croatia, the results will help create a more comprehensive national survey on a representative sample of employers and raise awareness of the importance of micro-credentials within the labour market. In addition, the findings will provide a unique opportunity for Croatian employers to co-create educational policies and guide the development of practices in designing programmes for acquiring specific types of micro-credentials, thereby empowering them to shape the future of their workforce.

Keywords: European educational policies, labour market policies, adult education, micro-credentials, employers

dr. sc. **Elizabeta Mađarević**

emadarevic@gmail.com

Povijesni razvoj kulturnih ratova na zapadu i njihova reprodukcija u politici imigracije

Masovna imigracija na zapadu od 1990-ih razlikuje se od migracija prije i nakon Drugog svjetskog rata kako u Europi, tako i u SAD-u. Osim što je imigracija na zapadu postala pretežno azilna i trajna, ona je postala politički obojena, a migracijska politika nije više izraz nacionalnog konsenzusa kao u danima gastarbajterske imigracije. Iako je kulturni rat od kasnih 1970-ih ponajviše utjecao na politike izvan područja migracija, poput obrazovne ili zdravstvene politike, danas kulturni rat zahvaća i područje migracija što često nije nimalo evidentno. Stoga rad pojašnjava sam pojam kulturnog rata, njegove glavne odrednice i povijesni razvoj, ali i njegove pojavne razlike između SAD-a i Europe te uspostavlja vezu između kulturnih ratova i masovne imigracije. Ta veza nije jasna na prvi pogled, ali se u suvremenim pokretima progresivne ljevice ona jasno locira. Pojmovi „ljevice” i „desnica” ipak su izgubili značenje jer u ekonomskoj politici i ljevica i desnica zauzimaju isto neoliberalno stajalište dok se s ideološke strane sve više razlikuju populistički/suverenisti i kozmopoliti/globalisti. Slično, u mnogim pitanjima postoji određena razlika između „ljevice” i „desnice”, ali se u politikama identiteta po pitanju imigracije također skoro pa ne razaznaje. Pri tome veliku ulogu igra i politička korektnost koja je postala glavno sredstvo denuncijacije političkih neistomišljenika. Cilj je rada istražiti na koji su način početak, trajanje i rezultati kulturnog rata na zapadu obilježili diskurs o migracijama te kakva je moguća posljedica kulturnih ratova na masovnu imigraciju, ali i na budući razvoj zapadne civilizacije.

Ključne riječi: kulturni rat, imigracija, identitet, politička korektnost, zapadna civilizacija

Elizabeta Mađarević, PhD

emadarevic@gmail.com

Historical development of culture wars in the West and their reproduction in the immigration policy

Mass immigration in the West from the 1990s is different than the immigration before and after the Second World War, both in Europe and in the United States. Unlike during the *Gastarbeiter* era, immigration to the West has now become permanent and consists mostly of asylum immigration, but also politically coloured policy without national consensus. Although the culture war has influenced many policies since late 1970s, for instance education and health policies, today the culture wars penetrate into the immigration policy as well, which is mostly not evident at all. This paper therefore explains the notion of culture war, its main traits and historical development, and the main differences between the US and Europe, thus establishing a link between culture wars and mass immigration. This connection is not clear at first, however, it can be fully traced in the contemporary movements of the progressive left. The notions of the left and right have lost their meaning because both the left and the right in the economic policy maintain the same neoliberal standing, but from the ideological point of view there is a difference between populists/sovereignists and cosmopolitans/globalists. Similarly, in many aspects, there are differences between the left and the right, but in identity politics, in the field of immigration, there are just a few. Political correctness has played a huge role as the main means of political denunciation. The most important goal of this paper is to open research about how the culture war in the West has, from its beginnings, influenced the migration narrative and what might be the consequence of that on mass immigration, but also on further development of Western civilization.

Keywords: culture war, immigration, identity, political correctness, Western civilization

Jana Kapeter, doktorandica
Talent Delivery Lead, Intellias Hrvatska d. o. o.
jana.kapeter@intellias.com

dr. sc. **Ana Malnar**
Institut za istraživanje migracija
ana.malnar@imin.hr

„Otvoreni za preseljenje” kao indikator migracijskih aspiracija – istraživanje podataka s LinkedIn-a u Hrvatskoj

Ovo istraživanje bavi se međunarodnim migracijskim aspiracijama hrvatskih profesionalaca kroz paradigmu gravitacijskog modela migracije, koristeći podatke s LinkedIn-a kao primarni izvor. Gravitacijski model, koji predviđa migracijske tokove na temelju ekonomske veličine, populacije i geografske blizine, primjenjuje se za procjenu kako strukturni čimbenici oblikuju spremnost korisnika iz Hrvatske na preseljenje. Analizirajući LinkedIn profile i ponašanje u potrazi za poslom, istraživanje analizira kako čimbenici poput ekonomske snage zemalja odredišta, veličine populacije i udaljenosti od Hrvatske utječu na migracijske aspiracije. Istraživanje smješta te nalaze unutar socioloških teorija migracija s naglaskom na strukturne ograničavajuće čimbenike koji utječu na mobilnost. Također analizira kako digitalne platforme poput LinkedIn-a odražavaju širi kontekst te pružaju uvid u trendove profesionalne mobilnosti. Rezultati doprinose boljem razumijevanju migracijskih aspiracija kvantificirajući utjecaj geografskih i ekonomskih čimbenika, nudeći perspektivu u stvarnom vremenu o trendovima preseljenja hrvatskih profesionalaca. Istraživanje zaključuje o implikacijama za migracijsku politiku i strategije digitalnog tržišta rada, naglašavajući važnost korištenja podataka u stvarnom vremenu za učinkovitije upravljanje migracijskim tokovima.

Ključne riječi: migracijske aspiracije, LinkedIn, Hrvatska

Jana Kapeter, PhD student
Talent Delivery Lead, Intellias Hrvatska d. o. o.
jana.kapeter@intellias.com

Ana Malnar, PhD
Institute for Migration Research
ana.malnar@imin.hr

“Open to relocate” as indicator of migration aspiration – research on Croatian LinkedIn data

This research examines the international migration aspirations of Croatian professionals through the lens of the gravity model of migration, using LinkedIn data as a primary source. The gravity model, which predicts migration flows based on economic size, population, and geographic proximity, is applied to assess how these structural factors shape Croatian users' readiness to relocate. By analysing LinkedIn profiles and job search behaviour, the research investigates how factors such as the economic strength of destination countries, population size, and distance from Croatia influence migration aspirations. The study explores how these variables create attractive or deterrent forces that impact migration decisions, revealing patterns in Croatian professionals' preferences for relocation.

The research situates these findings within sociological theories of migration, focusing on the structural constraints that influence mobility. It explores how digital platforms like LinkedIn reflect these broader contexts and provide insights into professional mobility trends. The results contribute to a better understanding of migration aspirations by quantifying the impact of geographic and economic factors, offering a real time, data-driven perspective on Croatian professionals' relocation trends. The study concludes with implications for migration policy and digital labour market strategies, emphasizing the importance of utilizing real-time digital data to manage migration flows more effectively.

Keywords: migration aspirations, LinkedIn data, Croatia

dr. sc. **Ivan Benaković**

Katolički bogoslovni fakultet u Đakovu Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku

ivan.benakovicc@gmail.com

dr. sc. **Anđelo Maly**

Katolički bogoslovni fakultet Sveučilišta u Zagrebu

andelo.maly@kbf.unizg.hr

Biblijske slike migracije

Židovski narod, kako je opisan u Bibliji, narod je migracija. Migracije su složeno pitanje koje utječe na mnoge dijelove društvenog života, uključujući rad i gospodarstvo, politiku zaštite okoliša, identitet i kulturu te ulogu zakona. Migracije su neraskidivo isprepletene s religijom na mnogim razinama. Ne samo da migracija utječe na religiju nego i religija može dodatno potaknuti migracije. Migracije, kao društveni fenomen i ljudska drama, omogućuju mnogim vjerskim zajednicama sudjelovanje i teološko promišljanje o istima na jedinstven i dubok način. Migracije izgnanika u Bibliji prisutne su u cijeloj biblijskoj literaturi. Od edenskog vrta do Egipta i Mezopotamije biblijski ljudi i pojedinci proživjeli su brojne migracije. Ovdje želimo prikazati neke migracije u Bibliji kako bismo identificirali teološke elemente današnjih migracija kao što su sloboda, strah, gostoljubivost i slično.

Ključne riječi: migracije, Biblija, izgnanstvo, sloboda, strah, gostoprimstvo

Ivan Benaković, PhD

University of Josip Juraj Strossmayer in Osijek, Catholic Faculty of Theology in Đakovo

ivan.benakovicc@gmail.com

Anđelo Maly, PhD

University of Zagreb, Catholic Faculty of Theology

andelo.maly@kbf.unizg.hr

Images of migration in the Bible

The Jewish people, as described in the Bible, are a people of migration. Migration is a complex issue that affects many parts of social life, including work and the economy, environmental policy, identity and culture, and the role of the law. Migration is inextricably intertwined with religion on many levels. Not only does migration have an impact religion, but religion additionally can promotes migration. Migration, as a social phenomenon and a human drama, enables many faith communities to participate and reflect theologically in a unique and profound way. Exile migrations in the Bible are prevalent throughout biblical literature. From the Garden of Eden to Egypt and Mesopotamia, biblical people and individuals have undergone numerous sorts of migration. Here, we represent some of migration in the Bible in order to identify theological components for present-day migration, such as freedom, fear, hospitality, and so on.

Keywords: migration, Bible, Exile, freedom, fear, hospitality

dr. sc. **Marinko Marić**

Studij Povijest Jadrana i Mediterana Sveučilišta u Dubrovniku

marinko.maric@unidu.hr

Etnička slika doseljenika u Trebinje nakon austro-ugarske okupacije 1878. godine

Cilj je izlaganja analizirati i osvijetliti etničku sliku doseljenika u Trebinje nakon austro-ugarske okupacije 1878. godine. Trebinje je tada postalo administrativno i vojno središte jugoistočne Hercegovine. Naime, dolaskom velikog broja austro-ugarskih vojnika na ovo granično područje, s tad neprijateljskom Crnom Gorom, pojavila se potreba i za pratećim civilnim osobljem koje je tu potrebu prepoznalo i u velikom se broju doselilo na područje Trebinja i okolice. Doseljenici su dolazili iz Austrije, Italije, Češke te ostalih etnikuma, sastavnica tadašnje Austro-Ugarske Monarhije. Među doseljenicima je bio i znatan broj Hrvata s čitavog hrvatskog ozemlja, a prevladavali su oni s dubrovačkog područja. Trebinje je i kroz povijest bilo vrlo važno političko, gospodarsko i crkveno središte. Primjerice, Trebinjska je biskupija najstarija biskupija na području današnje Bosne i Hercegovine. Osnovana je u 10. stoljeću o čemu svjedoči najstariji arhivski dokument Državnog arhiva u Dubrovniku – bula pape Benedikta VIII. iz 1022. godine.

Izlaganje se temelji na multidisciplinarnoj analizi povijesno-demografskih podataka, povijesnih dokumenata, rezultata popisa stanovništva, crkvenih matica i drugih relevantnih izvora. Analiziran je sastav doseljeničke populacije, njihovo podrijetlo, motivi za doseljavanje te njihov utjecaj na društveno-ekonomski razvoj grada. Izlaganje će se također fokusirati na ekonomske i političke čimbenike i okolnosti koji su utjecali na doseljavanje pripadnika različitih etničkih skupina s područja čitave Monarhije u Trebinje. Kroz komparativnu analizu s drugim gradovima u okruženju istraživanje će nastojati utvrditi specifičnosti procesa doseljavanja u Trebinje. Također, pokušat će se utvrditi kako su novi doseljenici utjecali na postojeću etničku strukturu grada i kakve su bile posljedice tih promjena za društveni i kulturni život Trebinja. Kroz analizu privlačnih čimbenika migracija istražuje se kako su političke, ekonomske i socijalne promjene utjecale na migracijske tokove prema Trebinju te kako su tekli procesi adaptacije i integracije novih doseljenika u postojeću zajednicu.

Ključne riječi: Trebinje, etnička slika, doseljenici, stanovništvo, Austro-Ugarska

Marinko Marić, PhD

University of Dubrovnik, History of the Adriatic and of the Mediterranean

marinko.maric@unidu.hr

The ethnic image of immigrants to Trebinje after the Austro-Hungarian occupation of 1878

The aim of this presentation is to analyse and illuminate the ethnic picture of immigrants to Trebinje after the Austro-Hungarian occupation in 1878. Trebinje then became the administrative and military centre of southeastern Herzegovina. Namely, with the arrival of a large number of Austro-Hungarian soldiers to this border area, with then-hostile Montenegro, the need arose for accompanying civilian personnel, who recognized this need and immigrated to the Trebinje area and its surroundings in large numbers. Immigrants came from Austria, Italy, Czechia, and other ethnic groups, components of the then Austro-Hungarian Monarchy. Among the immigrants, there was also a significant number of Croats from the entire Croatian territory, and those from the Dubrovnik area prevailed. Throughout history, Trebinje has been a very important political, economic, and ecclesiastical centre. For example, the Trebinje diocese is the oldest diocese in the territory of present-day Bosnia and Herzegovina, founded in the 10th century, as evidenced by the oldest archival document of the State Archive in Dubrovnik – the bull of Pope Benedict VIII from 1022.

The presentation is based on a multidisciplinary analysis of historical and demographic data, historical documents, census results, church records, and other relevant sources. The composition of the immigrant population, their origin, motives for immigration, and their impact on the socio-economic development of the city were analysed. The presentation will also focus on the economic and political factors and circumstances that influenced the immigration of members of different ethnic groups from the entire Monarchy to Trebinje. Through a comparative analysis with other cities in the region, the research will try to determine the specificities of the immigration process in Trebinje. It will also try to determine how the new immigrants influenced the existing ethnic structure of the city and what the consequences of these changes were for the social and cultural life of Trebinje. Through an analysis of the attractive factors of migration, the research examines how political, economic, and social changes influenced migration flows to Trebinje and how the processes of adaptation and integration of new immigrants into the existing community took place.

Keywords: Trebinje, ethnic image, immigrants, population, Austria-Hungary

Darko Marinac
damarina@inet.hr

Upravljanje budućnošću – slučaj Hrvatska: geopolitičko razmeđe, rat u Europi, migracije, nove tehnologije, klimatske promjene

Ljudi su oduvijek na racionalne i neracionalne načine željeli prijeći granice sve kraće sadašnjosti. Tako je P. L. M. de Maupertuis u 18. st. rekao kako ljudski um osim opažanja ima sposobnosti pamćenja i predviđanja. Predviđanje se na zapadu najznačajnije razvijalo u okviru futurologije, čiji je otac O. K. Flechtheim. Europska komisija formira mrežu strateških predviđanja u okviru ESPAS-a, i Zajednički istraživački centar u sinergiji država članica, a RH treba biti regionalni povjerenik.

Upravljanje budućnošću, strateškim predviđanjem osnova je strateškog planiranja. U predviđanju u međunarodnim odnosima i unutar države možemo razdvojiti statičke (situacijske) i dinamičke (promjenljive) faktore. U statičke faktore ubrajamo geoprostornu analizu, kulturu i identitet, utjecaje svjetskih sila, prilagodbu saveza i partnera na krize, geopolitička nadmetanja, rasap međunarodnog prava, regionalne odnose, povijest strateške kulture i dr. Dinamički faktori budućnosti mogu biti: rat u Europi i sukobi geopolitičkih previranja, klimatske promjene, revolucionarne (disruptivne) tehnologije, nedostatak resursa, održivi razvoj, energetska sigurnost, politički sustav i povjerenje u institucije (korupcija), umreženost nedržavnih aktera, produkti informacijskog doba i razvoj medija, demografija i depopulacija, različiti oblici migracija i integracije, nove ideologije, ekstenzije sloboda i sl.

Strateško predviđanje, prognoziranje te izvjesnosti prikazani su metodologijom principa i razvojem sposobnosti. Princip procesnosti s idejnom i provedbenom elastičnošću i princip sveobuhvatnosti uz interdisciplinarni, interaktivan i integrativni pristup trebaju se prožimati. Za djelovanje principa potrebni su sposobnost znanstvene zajednice za organiziranjem znanja (skupova, zbornika, studija budućnosti, okruglih stolova, radnih grupa – poticanja oluja ideja i scenarija), savjetovanja i zahvaćanje javnih znanja kao otvorenih izvora uz poticanje produkcije strateških znanja iz područja strateškog predviđanja. Neizostavne su i sposobnosti društvene i političke zajednice do izvršne vlasti, za vrednovanje znanja (trendova, procesa i evolucija) u isporuci javnih politika i sigurnosti kao javnog dobra. To omogućava uključivost svih stvaraoca znanja i javnosti. Snaženje strateške kulture, u nadilaženju novih sigurnosnih izazova u budućnosti, nije potpuno ostvarivo bez strateškog komuniciranja i javnog razumijevanja.

Autor ima ambiciju zagovarati, pozivati i izazvati stručnu, akademsku i znanstvenu zajednicu na organiziranje istraživanja, metoda i analiza, te organizacije, institucije i političke aktere na organiziranje i prihvaćanje nalaza metoda i organiziranog znanja strateškog predviđanja. Cilj je u dinamičnom vremenu, razumijevanje međunarodnog okoliša u „reljefnoj budućnosti” te sposobnošću djelovanja korištenjem prilika i izazova, dosizanje nacionalnih, savezničkih i partnerskih ciljeva s NATO-om i EU-om.

Ključne riječi: futurologija, upravljanje budućnošću, strateška predviđanja, predviđanja u međunarodnim odnosima, indikatori promjena

Darko Marinac
damarina@inet.hr

Managing the future – the case of Croatia: Geopolitical crossroads, war in the future Europe, migration, new technologies, climate change

People have always wanted to cross borders in rational and irrational ways, of the ever shorter present. Thus, P.-L.M. de Maupertius, in the 18th century, said the human mind, besides perceiving, has the ability to remember and foresee. The most important development in the West was within the framework of futurology, whose father is O. K. Flechtheim. The European Commission is setting up a strategic foresight network within ESPAS, and the Joint Strategic Foresight Network, research centre through a synergy of member states, and the Republic of Croatia should be the regional commissioner.

Managing the future through strategic foresight is the basis of strategic planning. In international relations and within the country, we can separate the static (situational) and dynamic (variable) factors. Static factors include geospatial analysis, culture and identity, the influences of world powers, the adaptation of alliances and crises, geopolitical competitions, the breakdown of international law, regional relations, history, strategic culture, etc. Dynamic factors of the future can be Europe and the conflicts of geopolitical turmoil, climate change, disruptive technologies, resource scarcity, sustainable development, energy security, political system and trust in institutions (corruption), networking of non-state actors, products of the information age and media development, demography and depopulation, various forms of migration and integration, new ideologies, extensions of freedoms, etc.

Strategic foresight forecasting and certainty are presented by the methodology of principles and the development of capabilities. The principle of processability with conceptual and implementation elasticity and the principle of comprehensiveness with an interdisciplinary interactive and integrative approach should be intertwined. The functioning of the principle requires the ability of the scientific community to organize knowledge as gatherings, proceedings, future studies, roundtables, working groups (encouraging brainstorming and scenarios), counselling and involvement of public knowledge as open sources while encouraging the production of strategic knowledge in the field of strategic foresight. The capabilities of the social and political community to the executive are also indispensable for evaluating knowledge (trends processes and evolution) in the delivery of public policies and security as a public good. This enables the inclusion of all knowledge creators and the public. Strengthening the strategic culture in overcoming new security challenges in the future is not fully achievable without strategic communication and public understanding.

The author has the ambition to advocate, invite and challenge the professional, academic and scientific community to organize research, methods and analyses, as well as organizations, institutions and political actors to organize and accept the findings of methods and organized knowledge on strategic foresight. The goal is understanding, in these dynamic times, the international environment in a “future full of reliefs”, and the ability to act by seizing opportunities and challenges, achieving national, allied and partnership goals, with NATO and the EU.

Keywords: futurology, future management, strategic foresight, predictions in international relations, change indicators

Arijana Marjanović, mag. educ. soc.
Hrvatsko katoličko sveučilište
arijanamarjanovic0@gmail.com

Uloga kibernetičkog prostora u povratnim migracijama u Republiku Hrvatsku

Posljednjih godina dolazi do blagog porasta povratnih migracija u Republiku Hrvatsku. Mnoge obitelji, ali i pojedinci odlučuju se vratiti u svoju zemlju gdje su rođeni, odrasli ili odakle potječu njihovi predci. Postoje razni privlačni faktori koji ih potiču na povratak u domovinu, ali postoje i potisni faktori, odnosno oni zbog kojih napuštaju stranu zemlju u kojoj trenutačno žive. Tijekom svojeg života u dijaspori mnogi ostaju povezani sa svojim obiteljima u Hrvatskoj, kulturom i identitetom. Nisu povezani samo povremenim posjetima u Republiku Hrvatsku i druženjima s Hrvatima u zemlji boravišta nego i tijekom cijelog boravka u stranoj zemlji. Ono što ih najviše povezuje jest kibernetički prostor koji je zapravo i novi društveni prostor. Tamo komuniciraju sa svojom obitelji i prijateljima koji žive u Hrvatskoj putem društvenih mreža, prate hrvatske aktualnosti putem hrvatskih medija, povezuju se i upoznaju s Hrvatima u Facebook grupama. Koriste se raznim alatima i mogućnostima kako bi i dalje jednim dijelom bili prisutni u svojoj zemlji. Taj proces naziva se transnacionalizam, a kibernetički prostor je onaj koji taj proces omogućuje. Također, mnogim povratnicima on predstavlja niz privlačnih faktora zbog kojih donose odluku da se vrate u Hrvatsku. Stoga je cilj istraživanja pomoću dubinskog (polustrukturiranog) intervjua utvrditi razloge povratka sugovornika u Republiku Hrvatsku te kojim su se medijima i društvenim mrežama najčešće koristili kako bi ostali informirani i povezani s Hrvatskom. Nadalje, ispitati kako je održavanje kibernetičkih društvenih odnosa utjecalo na njihove odluke o povratku. I za kraj, koja je uloga kibernetičkog prostora u povratnim migracijama u RH. Do sudionika istraživanja dolazi se metodom snježne grude.

Ključne riječi: dijaspora, povratne migracije, identitet, transnacionalizam, kibernetički prostor

Arijana Marjanović, mag. educ. soc.
Catholic University of Croatia
arijanamarjanovic0@gmail.com

The role of cyberspace in return migration to the Republic of Croatia

In recent years, there has been a slight increase in return migration to the Republic of Croatia. Many families, as well as individuals, are deciding to return to their homeland where they were born, grew up, or where their ancestors came from. Various attractive factors (pull factors) encourage them to return to their homeland, however there are also push factors, meaning those enticing them leave the foreign country where they currently live. During their time in the diaspora, many remain connected with their families in Croatia, as well as with the culture and identity. They are not only connected through occasional visits to the Republic of Croatia and gatherings with Croatians in their country of residence, but throughout their entire stay in a foreign country. What connects them the most is cyberspace, which is actually a new social space. There, they communicate with their family and friends living in Croatia via social networks, they follow Croatian current events through Croatian media, as well as connect with and meet other Croatians in Facebook groups. They use various tools and opportunities to remain present in their country to some extent. This process is called transnationalism, and cyberspace is what enables this process. Furthermore, for many returnees, it represents a range of attractive factors that influence their decision to return to Croatia. Therefore, the goal of the research, using in-depth (semi-structured) interviews, is to determine the reasons for the interviewees' return to the Republic of Croatia and which media and social networks they used most frequently to stay informed and connected with Croatia, as well as to examine how maintaining cyber social relationships influenced their decisions to return. Finally, an additional goal is to examine the role of cyberspace in return migration to the Republic of Croatia. Participants in the research are reached using the snowball sampling method.

Keywords: diaspora, return migration, identity, transnationalism, cyberspace

dr. sc. **Irena Martinović Klarić**
Institut za istraživanje migracija
irena.martinovic.klaric@imin.hr

Razvijanje istraživačke kulture izvrsnosti kroz jačanje međunarodne mobilnosti i suradnje

Pozitivni aspekti internacionalizacije sveučilišta i znanstvenih instituta uključuju brojne prednosti kao što su povećanje znanja, jačanje konkurentnosti i reputacije institucije te privlačenje i zadržavanje vrhunskih stručnjaka. Međunarodna mobilnost i suradnja pružaju brojne koristi istraživačima, primjerice omogućuju pristup infrastrukturi, opremi, arhivima i lokacijama za terenski rad koji nisu dostupni u njihovim matičnim institucijama ili državama. Također pružaju priliku za stjecanje novih znanja i vještina, učenje o drukčijim istraživačkim kulturama, širenje profesionalnih mreža, povećanje međunarodne vidljivosti i pokretanje novih suradnji. Na institucionalnoj razini međunarodna suradnja omogućuje okrupnjavanje istraživačkih grupa, opreme, infrastrukture i financijskih resursa koji su potrebni za rješavanje složenijih globalnih znanstvenih izazova što u konačnici može dovesti do značajnih znanstvenih otkrića. Međutim, internacionalizacija nije bez izazova posebice u današnjem turbulentnom geopolitičkom okruženju. Razlike u istraživačkoj kulturi, specifični pristupi istraživanju i pitanja intelektualnog vlasništva mogu predstavljati prepreke. Stoga uzajamno povjerenje, zajednički istraživački ciljevi i prihvaćanje istih vrijednosti – poput očuvanja akademskih sloboda te istraživačke čestitosti i odgovorne provedbe istraživanja – ostaju temeljni preduvjet za uspostavu i provedbu međunarodnih znanstvenih suradnji. U ovome plenarnom izlaganju osvrnut ću se na pozitivne aspekte istraživačke kulture koji mogu doprinijeti jačoj internacionalizaciji našeg istraživačko-inovacijskog sustava te unaprijediti znanstveni, ekonomski i društveni utjecaj javno financiranih istraživanja u Hrvatskoj i šire.

Irena Martinović Klarić, PhD
Institute for Migration Research
irena.martinovic.klaric@imin.hr

Cultivating a Research Culture of Excellence: Harnessing the Power of International Mobility and Collaboration

Positive aspects of the internationalization of research-performing organizations include multiple advantages, such as building knowledge capacity, increasing competitiveness and reputation, and attracting and retaining top talent, which further enhances institutional knowledge and competitiveness. For individual researchers, international mobility and collaboration offer several benefits, including access to infrastructure, equipment, archives, and fieldwork sites not available at their home institutions or countries. They also provide opportunities to acquire new knowledge and skills, learn about different research cultures, expand professional networks, increase international visibility, and initiate new collaborations. Following this rationale, one may argue that international collaborations enable the pooling of expertise, equipment, infrastructure, and financial resources to address more complex global scientific challenges, potentially leading to groundbreaking findings and research outputs with more significant impact. However, the rules for international collaboration are rapidly changing in today's turbulent geopolitical landscape, and various risks associated with internationalization need to be carefully considered, such as issues related to intellectual property and different research cultures. Therefore, mutual trust, along with the acceptance and agreement on common goals and values—such as safeguarding academic freedom and maintaining high standards of research ethics and responsible research practices—remains a fundamental prerequisite for establishing and sustaining research partnerships. In this keynote lecture, I will specifically discuss how the positive aspects of research culture in our country can act as a steward to further promote internationalization and enhance the scientific, economic, and social impact of publicly funded research in Croatia and beyond.

dr. sc. **Ingeborg Matečić**

Ekonomski fakultet Sveučilišta u Zagrebu

imatecic@efzg.hr

Turizam kulturne baštine i društveno blagostanje: konceptualizacija interakcija i implikacija

Rad predstavlja konceptualno istraživanje odnosa između turizma kulturne baštine i društvenog blagostanja fokusirajući se na mehanizme putem kojih turizam kulturne baštine utječe na različite dimenzije društvenog blagostanja u lokalnim zajednicama. Glavni je cilj rada predstaviti konceptualni okvir koji raspravlja o složenim odnosima između turizma kulturne baštine i društvenog blagostanja koristeći multidisciplinarnu perspektivu iz studija turizma, sociologije i psihologije. Okvir identificira nekoliko ključnih dimenzija društvenog blagostanja, uključujući koheziju zajednice, povjerenje, kulturni identitet i kvalitetu života, te istražuje kako turizam kulturne baštine doprinosi ili utječe na svaku dimenziju. Sintezom teorijskih uvida i sekundarnih istraživanja rad naglašava transformativni potencijal turizma kulturne baštine u poboljšanju društvenog blagostanja uz prepoznavanje izazova i kompromisa koji su uključeni. Zaključuje predstavljanjem preporuka za kreiranje smjernica koje će pridonijeti održivom razvoju turizma koji maksimizira društvene koristi za lokalne zajednice.

Ključne riječi: turizam kulturne baštine, društveno blagostanje, lokalna zajednica

Ingeborg Matečić, PhD

University of Zagreb, Faculty of Economics and Business

imatecic@efzg.hr

Heritage tourism and social well-being: Conceptualizing interactions and implications

The paper presents a conceptual exploration of the relationship between heritage tourism and social well-being, focusing on the mechanisms through which heritage tourism influences different dimensions of social well-being in local communities. The main objective of the paper is to present a conceptual framework that discusses the complex relationships between heritage tourism and social well-being using multidisciplinary perspectives from tourism studies, sociology and psychology. The framework identifies several key dimensions of social well-being, including community cohesion, trust, cultural identity, and quality of life, and explores how heritage tourism contributes to or influences each dimension. Through a synthesis of theoretical insights and secondary research, the paper highlights the transformative potential of heritage tourism in improving social well-being while recognizing the challenges and compromises involved. It concludes by presenting the recommendations for policy creation that will contribute to the development of sustainable tourism that maximizes social benefits for host communities.

Keywords: heritage tourism, local community, social well-being

Vjekoslav Barišić, univ. mag. oec
Ekonomski fakultet Sveučilišta u Zagrebu
vbarisic@net.efzg.hr

dr. sc. **Ingeborg Matečić**
Ekonomski fakultet Sveučilišta u Zagrebu
imatecic@net.efzg.hr

Komparativna analiza konkurentnosti turističkih destinacija otoka Hvara i otoka Korčule

Postoji velik broj turističkih destinacija koje se međusobno nadmeću ostvariti što bolju konkurentsku prednost na turističkom tržištu, a zbog vrlo slične turističke ponude u samim destinacijama na Mediteranu broj je konkurenata još izraženiji. Kako bi jedna turistička destinacija što bolje iskoristila svoje resurse (od prirodnih, kulturnih, ljudskih, do infrastrukture i kapitalnih ulaganja) u odnosu na neku drugu destinaciju, ona se može okrenuti svojim komparativnim prednostima, valorizirati ih i tako postati konkurentnija na turističkom tržištu. Prema modelu Ritchieja i Croucha na konkurentnost destinacije utječe njezino mikro i makro okruženje, turistička politika, strategije, temeljni resursi kojim destinacija raspolaže, no najvažnije je koliko ih uspješno destinacija ekonomski valorizira i plasira na turističko tržište. Glavni je cilj rada pomoću modela Ritchieja i Croucha analizirati konkurentnost dviju hrvatskih otočnih destinacija, otoka Hvara i otoka Korčule, korištenjem sekundarnih podataka. Navedeni otoci odabrani su zato što dijele sličnosti: nalaze se u Dalmaciji, geografski su smješteni gotovo jedan pored drugoga, spadaju među veće hrvatske otoke, imaju slične klimatske uvjete i mogućnosti kreiranja turističke ponude, ali i razlike: nalaze se u dvije različite županije, fokusiraju se na različita emitivna turistička tržišta te imaju različite kulturne resurse. Rezultati istraživanja konkurentnosti prema Ritchiejevu i Crouchevu modelu prikazat će usporedbu konkurentnosti dviju otočnih turističkih destinacija prema zadanim kategorijama iz modela te dati smjernice za ekonomsko vrednovanje njihovih komparativnih prednosti kako bi destinacije ostvarile što bolji položaj na turističkim tržištima uz uvažavanje specifičnosti svakog otoka. Također, rad kritički analizira upotrebu Ritchiejeva i Croucheva modela u suvremenom kontekstu turističkih destinacija na Jadranu.

Ključne riječi: konkurentnost turističkih destinacija, model Ritchieja i Croucha, komparativna prednost, Hvar, Korčula

Vjekoslav Barišić, univ. mag. oec
Ekonomski fakultet Sveučilišta u Zagrebu
vbarisic@net.efzg.hr

Ingeborg Matečić, PhD
University of Zagreb, Faculty of Economics and Business
imatecic@net.efzg.hr

Comparative analysis of the competitiveness of the tourist destinations of the island of Hvar and the island of Korčula

Many tourism destinations compete to achieve the best possible competitive advantage on the tourism market, and due to the very similar tourism offer in Mediterranean destinations, the number of competitors is even more present. To make better use of its resources, including natural, cultural, and human resources, as well as infrastructure and capital investments, a tourism destination can use its comparative advantages to become more competitive in the tourism market. According to the Ritchie and Crouch Model, the competitiveness of a destination is influenced by its micro and macro environment, tourism policy, strategies, basic resources that the destination has at its disposal, nevertheless, the most important is how successfully the destination economically valorises them and places them on the tourism market. The main goal of the paper is to analyse the competitiveness of two Croatian island destinations: the island of Hvar and the island of Korčula using the Ritchie and Crouch model with existing secondary data. The mentioned islands were chosen because they share similarities: they are located in Dalmatia, they are geographically situated almost next to each other, they are among the larger Croatian islands, they have similar climatic conditions and opportunities for creating a tourism offer, but also differences: they are located in two different counties, they focus on different generating tourism markets and have different cultural resources. The research results of competitiveness according to the Ritchie and Crouch Model will show a comparison of the competitiveness of the two island tourism destinations according to the given categories from the model and provide guidelines for the economic evaluation of their comparative advantages for the destinations to achieve the best possible position in the tourism market while respecting the specificities of each island. The paper also critically analyses the use of the Ritchie and Crouch model in the contemporary context of tourism destinations on the Adriatic.

Keywords: competitiveness of tourism destinations, Ritchie and Crouch model, comparative advantage, Hvar, Korčula

Borna Mažar, doktorand

Fakultet hrvatskih studija Sveučilišta u Zagrebu,

Ministarstvo demografije i useljeništa

borna.mazar@mdu.hr, bornamazar@yahoo.com, bornamazar19@gmail.com

Usporedba mortalitetnih trendova Republike Hrvatske i odabranih susjednih država

Mortalitet, kao jedan od ključnih demografskih pokazatelja, odražava društvene, ekonomske i zdravstvene uvjete određene populacije. Ovaj rad analizira i uspoređuje trendove mortaliteta između Hrvatske i susjednih država s posebnim naglaskom na tri ključna demografska pokazatelja: opći mortalitet, infantilni mortalitet i očekivano trajanje života. Opći mortalitet pruža pregled opće zdravstvene situacije i promjena u stopama smrtnosti, dok infantilni mortalitet odražava kvalitetu zdravstvene zaštite novorođenčadi i majki. Očekivano trajanje života, s druge strane, predstavlja važan indikator koji reflektira ukupnu zdravstvenu njegu i uvjete života u različitim zemljama. Rad će koristiti podatke iz službenih izvora kao što su Eurostat i nacionalni statistički zavodi kako bi se usporedili ovi pokazatelji među zemljama. Analizirat će se dugoročni trendovi i varijacije u stopama mortaliteta kako bi se identificirali ključni obrasci i razlike između Hrvatske i drugih zemalja u regiji. Posebna pozornost posvetit će se promjenama u infantilnom mortalitetu i njegovu utjecaju na ukupne demografske obrasce kao i usporedbi očekivanog trajanja života, što može ukazivati na razlike u kvaliteti života i zdravstvenim uvjetima. Zaključno, rad će pružiti uvid u regionalne demografske izazove i doprinijeti boljem razumijevanju demografskih trendova u ovom dijelu Europe.

Ključne riječi: mortalitet, infantilni mortalitet, očekivano trajanje života, Hrvatska, demografski trendovi

Borna Mažar, PhD student

University of Zagreb, Faculty of Croatian Studies,

Ministry of Demography and Immigration

borna.mazar@mdu.hr, bornamazar@yahoo.com, bornamazar19@gmail.com

Comparison of mortality trends in the Republic of Croatia and selected neighbouring countries

Mortality, as one of the key demographic indicators, reflects the social, economic, and health conditions of a given population. This paper analyses and compares mortality trends between Croatia and neighbouring countries, with a special focus on three key demographic indicators: general mortality, infant mortality, and life expectancy. General mortality provides an overview of the overall health situation and changes in mortality rates, while infant mortality reflects the quality of healthcare for newborns and mothers. Life expectancy, on the other hand, represents an important indicator that reflects overall healthcare and living conditions in different countries. The paper will use data from official sources such as Eurostat and national statistical institutes to compare these indicators among countries. Long-term trends and variations in mortality rates will be analysed to identify key patterns and differences between Croatia and other countries in the region. Special attention will be given to changes in infant mortality and its impact on overall demographic patterns, as well as comparisons of life expectancy, which may indicate differences in quality of life and health conditions. In conclusion, the paper will provide insights into regional demographic challenges and contribute to a better understanding of demographic trends in this part of Europe.

Keywords: mortality, infant mortality, life expectancy, Croatia, demographic trends

dr. sc. **Marek Mikuš**

Institutu za socijalnu antropologiju „Max Planck”

mikus@eth.mpg.de

Zaduženost kao pokretač iseljavanja iz Hrvatske: početna analiza i moguća rješenja

Visoke stope dugoročnoga ili trajnoga iseljavanja iz Hrvatske u posljednjih nekoliko desetljeća koje su dodatno porasle u razdoblju nakon Svjetske financijske krize 2007. – 2008. prepoznate su kao značajan društveni, ekonomski i politički problem. Uz niz pokretača ovoga fenomena koje navode brojne postojeće znanstvene studije i javni diskurs pojavljuje se i skup problema oko osobnoga zaduženja, naplate dugova i ovrha, ali do sada taj odnos nije pobliže istražen. Na temelju tekućega antropološkog istraživanja duga kućanstava u Hrvatskoj od 2016. i sekundarnih podataka ovo će izlaganje predstaviti početnu kvalitativnu analizu pokretača i motivacijskih mehanizama povezanih s dugom koji su vjerojatno pridonijeli recentnom valu iseljavanja. Izlaganje će razlikovati osobnu i kolektivnu dimenziju problema i ukazati na niz konkretnih relevantnih procesa u posljednja dva desetljeća, kao što je povećanje i tržišna transformacija kreditiranja kućanstava, povećana učestalost tzv. predatorskoga kreditiranja koje dovodi do prenapuhane otplate i izvlaštenja dužnika te uspostava sustava naplate dugova i ovrha koji privilegira interese vjerovnika i industrije naplate te nudi veoma ograničene mogućnosti izlaska iz prezaduženosti. Izlaganje će nadalje razmotriti relevantne reforme u regulaciji kreditiranja stanovništva i sustavu naplate i ovrha kao i preostale probleme i mogućnosti za napredak. Pri tome će se oslanjati na modele i rješenja drugih zemalja, a posebice na skorije istraživanje o istoj problematici u usporedivome kontekstu Slovačke radi dubljega uvida u tamošnje reforme, kao što su bile liberalizacija stečaja potrošača i uvođenje sustava savjetovanja o dugu.

Marek Mikuš, PhD

Max Planck Institute for Social Anthropology

mikus@eth.mpg.de

Indebtedness as a driver of emigration from Croatia: initial analysis and possible solutions

In recent decades, high rates of long-term or permanent emigration from Croatia, which have additionally increased in the period after the Global Financial Crisis of 2007–2008, are recognized as a significant social, economic and political issue. The range of drivers of this phenomenon discussed by existing scholarship and public discourse includes also the set of issues around personal indebtedness, debt collection and debt enforcement, but so far the relationship has not been explored more closely. Based on secondary data and an ongoing anthropological research on household debt in Croatia since 2016, this talk will present an initial qualitative analysis of debt-related drivers and motivational mechanisms that likely contributed to the recent wave of emigration. It will distinguish personal and collective dimension of the problem and point to a number of concrete relevant processes in the past two decades, such as an increase and market-based transformation of household lending, the increased incidence of predatory lending leading to inflated repayment and expropriation of debtors, and the establishment of a debt collection and enforcement systems that privileges the interests of creditors and the collection industry and offers very limited pathways out of overindebtedness. The talk will further discuss the relevant reforms in the regulation of household lending and debt enforcement as well as the remaining problems and possibilities for progress. Among models and solutions adopted in other countries, the talk will draw especially on a more recent research on the same set of issues in the comparable context of Slovakia to explore more in-depth the relevant reforms there, such as the liberalization of personal bankruptcy and the introduction of a system of debt advice.

dr. sc. **Petar Mišević**
Sveučilište Sjever
petar.misevic@unin.hr

Važnost kriznog komuniciranja u uvjetima krize u organizacijama

Zbog nepredvidivosti globalnih političko-ekonomskih kriza mnoge suvremene organizacije pokušavaju prepoznati potencijalne krizne situacije prije nego što se dogode kako bi osmislile planove za njihovo rješavanje. Kriza se definira kao bilo koji djelomični ili potpuni prekid ključnih operacija organizacija koja se ogleda kroz sljedeće čimbenike: oštećenje imovine ili opreme, uništavanje okoliša ili negativne percepcije i utjecaja dionika. Krizna situacija može biti uzrokovana raznim prirodnim pojavama (požarom, potresom, poplavom) ili tehničko-tehnološkim katastrofama (ratom, kibernetičkim napadom, terorizmom, pandemijom, velikim financijskim pronevjerama i sl.), koje mogu dovesti do izvanrednih materijalnih i nematerijalnih troškova za organizaciju (od gubitka prodaje, smanjenja prihoda ili narušavanja ugleda do stečaja ili likvidacije). Većina organizacija kontinuirano provodi analizu rizika u svojem poslovanju. Pokretanjem simulacija i slučajnih varijabli s modelima rizika, kao što su tablice scenarija, upravitelj rizika može procijeniti vjerojatnost pojave prijetnje u budućnosti, najbolji i najgori mogući ishod te štetu koju bi organizacija pretrpjela u slučaju da dođe do ostvarenja prijetnje. Proces uspostavljanja plana za nastavak poslovanja u slučaju krize poznat je kao krizni menadžment koji ima značajnu ulogu u upravljanju kriznim situacijama kroz planiranje i obuku zaposlenika. S obzirom na to da kriza može nastupiti u bilo kojem trenutku, krizni menadžment koji uključuje prepoznavanje, prevenciju i upravljanje potencijalnim krizama sve više dobiva na važnosti u sferama upravljanja. Dakle, uloga je kriznog menadžmenta u upravljanju kriznim situacijama poboljšati spremnost među osobljem i tako osigurati učinkovito upravljanje izvanrednim situacijama. Cilj je osigurati da se u slučaju krize nastala šteta svede na minimum te da se organizacija što brže može vratiti u redovno stanje poslovanja. Komunikacija je važan element potpore upravljanja krizom. Zaposlenicima, kupcima, partnerima i lokalnoj zajednici daje jasne i pravovremene informacije u cilju kontrole i upravljanja izvanrednim događajima. Za uspješno održavanje kontinuiteta poslovanja i oporavak ključna je dosljedna i jasna komunikacija.

Ključne riječi: krizni menadžment, krizno komuniciranje, upravljanje kontinuitetom poslovanja

Petar Mišević, PhD
University North
petar.misevic@unin.hr

The importance of crisis communication in crisis conditions in organizations

Due to the unpredictability of global political - economics crisis, many contemporary organizations try to recognize potential crises before they even happen in order to devise plans to deal with them. A crisis is defined as any partial or complete interruption of the organization's key operations, which is reflected in the following factors: damage to property or equipment, destruction of the environment, or negative perception and influence of stakeholders. Crisis situations can be caused by natural phenomena: by fire, earthquake, flood or technical-technological disasters, war, cyber-attack, terrorism, pandemic, large financial embezzlement and etc. that can lead to extraordinary tangible and intangible costs for the organization in terms of lost sales, reduced revenue or damaged reputation to bankruptcy or liquidation. Most organizations conduct risk analysis in their operations. By running simulations and random variables with risk models, such as scenario tables, the risk manager can estimate the likelihood of a threat occurring in the future, the best and worst possible outcomes, and the damage the organization would suffer if the threat were to materialize. The process of establishing a business continuity plan in the event of a crisis is known as crisis management, which has a significant role in managing crisis situations through planning and employee training. Given that a crisis can occur at any time, crisis management, which includes the recognition, prevention and management of potential crises, is gaining more and more importance in the spheres of management. Therefore, the role of crisis management in handling crisis situations is to improve preparedness among personnel and thus ensure emergency management. The goal is to make sure that in the event of a crisis the damage caused is minimal and that the organization can return to normal business conditions as quickly as possible. Communication is an important element of crisis management support. It provides employees, customers, partners and the local community with clear and timely information in order to control and manage emergency events. Consistent and clear communication is key to successfully maintaining business continuity and recovery.

Keywords: crisis management, crisis communication, business continuity management

dr. sc. **Robert Slunjski**
Sveučilište Sjever
robert.slunjski@unin.hr

dr. sc. **Petar Mišević**
Sveučilište Sjever
petar.misevic@unin.hr

Prirodno i migracijsko kretanje stanovništva Međimurja od 1857. do 2021. godine

Stanovništvo je predmet proučavanja mnogih prirodnih i društvenih znanosti jer je ono temelj društveno-gospodarskog razvoja svake ljudske zajednice, ali je i produkt ukupnih karakteristika sredine u kojoj živi i razvija se. Prostor Međimurja stalno je naseljen, od prapovijesti do danas, no prvi precizniji i sveobuhvatniji popis stanovništva na prostoru današnje Hrvatske proveden je 1857. godine u okviru Habsburške Monarhije zbog čega i detaljnija demografska analiza Međimurja počinje s tom godinom. Nakon tog popisa do 2021. godine provedeno je još 16 popisa, od kojih posljednjih nekoliko u samostalnoj Republici Hrvatskoj. Razne povijesne prilike i zbivanja uvelike su utjecale na veliku gustoću naseljenosti i današnji sastav međimurskog stanovništva. Geografski položaj Međimurja u blizini razvijenih dijelova srednje Europe te dinamične gospodarske i političke promjene kroz povijest utjecale su na velike promjene u sastavu, strukturi i ukupnom kretanju međimurskog stanovništva te u konačnici na današnja demografska obilježja. Razdoblje od sredine 19. pa do početka 21. stoljeća obilježavaju velike demografske promjene uzrokovane različitim političkim i gospodarskim okolnostima. Negativni demografski trendovi, koji su u Hrvatskoj obilježili kraj 20. i početak 21. stoljeća, nisu zaobišli ni Međimurje. Senilizacija, nizak natalitet, prirodni pad i negativna migracijska bilanca predstavljaju alarmantan niz problema koji će, bez konkretnih mjera pronatalitetne politike, u budućnosti zasigurno demografski i gospodarski ugroziti Međimurje.

Ključne riječi: stanovništvo, Međimurje, prirodno kretanje stanovništva, migracijski saldo

dr. sc. **Robert Slunjski**

University North

robert.slunjski@unin.hr

dr. sc. **Petar Mišević**

University North

petar.misevic@unin.hr

Natural and migration changes in the population of the Međimurje region (Croatia) from 1857 to 2021

The population is a subject of study in many natural and social sciences, as it is the foundation of the socio-economic development of any human community and a product of the overall characteristics of the environment in which it exists and develops. The region of Međimurje has been continuously inhabited from prehistory to the present day. However, the first precise and comprehensive census in the territory of present-day Croatia was conducted in 1857 within the Habsburg Monarchy, which is why the detailed demographic analysis of Međimurje begins with that year. After this census, 16 more were conducted until 2021, with the last few taking place in the independent Republic of Croatia. Various historical circumstances and events significantly impacted the high population density and the current composition of Međimurje's population. The geographical position of Međimurje, close to developed parts of Central Europe, along with dynamic economic and political changes throughout history, has influenced significant changes in the composition, structure, and overall movement of Međimurje's population, ultimately shaping its current demographic characteristics. The period from the mid-19th century to the beginning of the 21st century is marked by major demographic changes caused by different political and economic circumstances. The negative demographic trends that characterized Croatia's end of the 20th and early 21st centuries did not bypass Međimurje. Aging, low birth rates, natural decline, and negative migration balance represent an alarming series of issues that, without concrete measures for a pro-natalist policy, will undoubtedly pose future demographic and economic threats to Međimurje.

Keywords: population, Međimurje, natural population change, net migration

dr. sc. **Ljubiša R. Mitrović**

Departman za sociologiju Filozofskoga fakulteta Univerzitet u Nišu

ljubisa.mitrovic@filfak.ni.ac.rs

dr. sc. **Dragana Lj. Mitrović**

Institut društvenih nauka u Beogradu

dragana.mitrovic@fpn.bg.ac.rs

Savremeni procesi spoljnih migracija kao indeks regionalnih nejednakosti u razvoju i globalizaciji tržišta rada

U savremenosti suočeni smo sa megatrendom dinamičnog uspona procesa socijalne i prostorne mobilnosti svetskog stanovništva. Motor takvih promena nalazi se u strukturalnim regionalnim nejednakostima u svetskom sistemu ali i naučno-tehnološkom napretku savremene civilizacije. Njenu protivurečnu prirodu najbolje je definisao Manuel Kastels – kao dihotomiju između hipertehnološkog napretka i socijalnog subrazvoja čovečanstva. U radu se analiziraju uzroci globalnih i regionalnih migracija u savremenom svetu sa posebnim osvrtom na Balkan i njihove implikacije po ekonomski i društveni razvoj blakanskih društava.

Ključne reči: Migracije, nejednakosti, protivurečnosti, regionalni razvoj, Balkan

Ljubiša R. Mitrović, PhD

University of Niš, Faculty of Philosophy, Department of Sociology Serbia

ljubisa.mitrovic@filfak.ni.ac.rs

Dragana Lj. Mitrović, PhD

Institute of Social Sciences, Belgrade

dragana.mitrovic@fpn.bg.ac.rs

Modern processes of external migration as an index of regional inequalities in the labour market development and globalization

In modern times, we are faced with a megatrend consisting of a dynamic rise in the process of social and spatial mobility of the world's population. The engine of such changes is found in the structural regional inequalities in the world system, but also in the scientific and technological progress of modern civilization. Its contradictory nature was best defined by Manuel Castells – as a dichotomy between hyper-technological progress and the social underdevelopment of humanity. The paper analyses the causes of global and regional migrations in the modern world with special reference to the Balkans and their implications for the economic and social development of the Balkan societies.

Keywords: migration, inequalities, contradictions, regional development, Balkans

dr. sc. **Dragan Nimac**

Institut za istraživanje migracija

dragan.nimac@imin.hr

Kulturni identitet hrvatskih otoka u vrtlogu migracijskih procesa.
Analiza sadržaja novina Slobodna Dalmacija

Brojna dosadašnja istraživanja, zajedno s relevantnim statističkim podacima o demografskim promjenama na hrvatskim otocima, ukazuju na kontinuiranu transformaciju otočnih identiteta, uključujući njihove kulturne aspekte kao i različite elemente materijalne i nematerijalne baštine. Otočni kulturni identitet oblikovali su migracijski procesi otočnog stanovništva, turistički valovi te sve izraženiji imigracijski tokovi u novije vrijeme. Ovaj rad ima za cilj istražiti ulogu tiskanih medija u prikazu i interpretaciji tih procesa, s posebnim naglaskom na kulturnu i identitetsku transformaciju koju oni uzrokuju. Konkretno, analiza sadržaja tiskovine *Slobodna Dalmacija* usmjerena je na istraživanje načina na koji se tema kulturnog identiteta medijski obrađuje, koliko je zastupljena te postoji li promišljena uređivačka politika usmjerena na isticanje i promicanje kulturnog identiteta hrvatskih otoka. Također, istražit će se na koji se način tiskani mediji bave pitanjem migracija i njihovim utjecajem na kulturni identitet otoka. S obzirom na sve veći priljev neotočne populacije, uključujući i radnike iz inozemstva, ovaj će rad analizirati prikaz novih kulturnih praksi te u kojoj mjeri se one povezuju ili suprotstavljaju tradicionalnim otočnim identitetima i praksama. Analiza neće biti ograničena samo na eksplicitne prikaze kulturno-identitetskih tema povezanih s migracijama nego će obuhvatiti i implicitne poruke te podtonove u tekstovima. Istraživanje će se fokusirati na razdoblje od siječnja do listopada 2024. godine radi utvrđivanja u kojoj mjeri, na koji način i s kojim intenzitetom novine *Slobodna Dalmacija* prate transformaciju kulturnog identiteta u svjetlu migracijskih kretanja. Također, rad će ispitati kako migracijska mobilnost stanovništva utječe na društveni i kulturni život otočnih zajednica.

Ključne riječi: kulturni identitet, otoci, migracije, *Slobodna Dalmacija*

Dragan Nimac, PhD

Institute for Migration Research

dragan.nimac@imin.hr

The cultural identity of Croatian islands in the vortex of migration processes: A content analysis of the newspaper Slobodna Dalmacija

Numerous previous studies, along with relevant statistical data on demographic changes on Croatian islands, indicate the ongoing transformation of island identities, including their cultural aspects, as well as various elements of tangible and intangible heritage. The cultural identity of the islands has been shaped by migration processes of the local island population, waves of tourism, and increasingly prominent immigration flows in recent years. This paper aims to explore the role of print media in representing and interpreting these processes, with a particular focus on the cultural and identity transformation they bring about. Specifically, the content analysis of the newspaper *Slobodna Dalmacija* is directed towards investigating how the topic of cultural identity is addressed in the media, how frequently it is covered, and whether there is a deliberate editorial policy aimed at highlighting and promoting the cultural identity of Croatian islands. Additionally, the study will examine how the printed media address the issue of migration and its impact on the cultural identity of the islands. Given the growing influx of non-island populations, including foreign workers, this paper will analyse the portrayal of new cultural practices and the extent to which they are linked to or contrasted with traditional island identities and practices. The analysis will not be limited solely to explicit depictions of cultural identity issues related to migration but will also include implicit messages and undertones present in the texts. The research will focus on the period from January to October 2024, with the aim of determining to what extent, in what manner, and with what intensity *Slobodna Dalmacija* covers the transformation of cultural identity considering migration processes. Furthermore, the paper will examine how the migratory mobility of the population affects the social and cultural life of island communities.

Keywords: cultural identity, islands, migration, *Slobodna Dalmacija*

Hrvoje Njavro, doktorand
Hrvatsko katoličko sveučilište
hrvoje.njavro@gmail.com, hnavro@unicath.hr

Prilike u Zadru i Zadarskoj nadbiskupiji između dva svjetska rata kao uzroci prisilnog egzodusa zadarskog nadbiskupa Pietra Doima Munzanija 1948. godine

Prilike u Zadru i Zadarskoj nadbiskupiji drastično su se promijenile nakon Prvog svjetskog rata. Naime, Italija je kao zemlja pobjednica zahtijevala dijelove hrvatskog teritorija koji su joj bili obećani Londonskim ugovorom iz 1915. godine. Tim ugovorom sile Antante jamčile su Italiji velike dijelove istočne jadranske obale ako se okrene protiv svojih prvotnih saveznica, Austro-Ugarske i Njemačke. Talijanske su pretenzije ipak trebale biti smanjene jer se Država Slovenaca, Hrvata i Srba, nastala od južnoslavenskih dijelova propale Austro-Ugarske, ujedinila s Kraljevinom Srbijom i Crnom Gorom, koje su također bile zemlje pobjednice, u jedinstveno Kraljevstvo Srba, Hrvata i Slovenaca. Iz tog razloga Italija nije dobila sva ona hrvatska područja koja su joj bila obećana Londonskim ugovorom.

Ipak, Rapalski ugovor iz 1920. godine dao je pravo Italiji da u svoj teritorij uključi Cres, Lošinj, Palagružu, Lastovo i Zadar. Političke promjene prouzročile su i promjene crkvenih granica. Tako je nekadašnja Zadarska nadbiskupija podijeljena na talijanski i jugoslavenski dio zbog čega se predratni zadarski nadbiskup Vinko Pulišić odrekao službe zadarskog ordinarija. Talijanski dio, koji su činili grad Zadar, župe Arbanasi i Bokanjac te kapelanija Crno-Dračevac, ujedinio se s Cresom, Lošinjom i Lastovom u novouspostavljenu Zadarsku nadbiskupiju, dok je jugoslavenskim dijelom upravljao šibenski biskup kao apostolski administrator.

Dok su Talijani imali vlast u Zadru, na čelu Zadarske nadbiskupije su se nalazili biskupi Talijani. Jedan od njih bio je Pietro Doimo Munzani, koji je upravljao Zadarskom nadbiskupijom od 1926. do 1948. godine. U ovom se predavanju i radu želi razraditi djelovanje nadbiskupa Munzanija tijekom njegove službe u Zadru te društvene i političke prilike od 1918. do 1948. godine. U tim prilikama, kao i napetim odnosima Jugoslavije i Italije, treba tražiti razlog zašto su komunističke vlasti, koje su vladale Zadrom od 1944., otežavale životne uvjete nadbiskupu talijanske nacionalnosti sa željom da ga prisile na emigraciju.

Ključne riječi: Zadarska nadbiskupija, Rapalski ugovor, Pietro Doimo Munzani, društvene i političke prilike, Italija i Jugoslavija

Hrvoje Njavro, PhD student
Catholic University of Croatia
hrvoje.njavro@gmail.com, hnavro@unicath.hr

Opportunities in Zadar and the Zadar Archdiocese between the two World Wars as the causes of the forced exodus of Zadar Archbishop Pietro Doimo Munzani in 1948

The circumstances in Zadar and the Zadar Archdiocese changed drastically after the First World War. Namely, Italy, as the victorious country, demanded parts of the Croatian territory, which were promised to it through the Treaty of London from 1915. With that treaty, the Entente powers guaranteed Italy large parts of the eastern Adriatic coast if it turned against its original allies, Austria-Hungary and Germany. However, the Italian pretensions had to be reduced, because the State of Slovenes, Croats and Serbs, formed from the South Slavic parts of the failed Austria-Hungary, united with the Kingdom of Serbia and Montenegro, which were also victorious countries, into a single Kingdom of Serbs, Croats and Slovenes. For this reason, Italy did not receive all the Croatian territories that were promised to it by the Treaty of London.

Nevertheless, the Treaty of Rapallo from 1920 gave Italy the right to include Cres, Lošinj, Palagruža, Lastovo and Zadar into its territory. Political changes also caused changes in church boundaries. Thus, the former Zadar Archdiocese was divided into the Italian and Yugoslav parts. This is why the pre-war archbishop of Zadar, Vinko Pulišić, renounced the office of Zadar's ordinary. The Italian part, which consisted of the city of Zadar, the parishes of Arbanasi and Bokanjac, and the Crno-Dračevac chaplaincy, was united with Cres, Lošinj and Lastovo into the newly established Zadar Archdiocese, while the Yugoslav part was governed by the bishop of Šibenik as an apostolic administrator.

During the time when the Italians had power in Zadar, the Zadar Archdiocese was headed by Italian bishops. One of them was Pietro Doimo Munzani, who administered the Zadar Archdiocese from 1926 to 1948. In this lecture and paper, the activities of Archbishop Munzani during his service in Zadar, as well as social and political circumstances from 1918 to 1948, will be elaborated. In these conditions, as well as the tense relations between Yugoslavia and Italy, one should look for the reason why the communist authorities, who ruled Zadar since 1944, made the living conditions of the archbishop of Italian nationality difficult, with the desire to force him to emigrate.

dr. sc. **Ana Opačić**

Studijski centar socijalnog rada Pravnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu

ana.opacic@pravo.hr

Mjerenje kulturne kompetentnosti u javnim službama na primjeru sustava socijalne skrbi

Posljednjih desetak godina u Hrvatskoj svjedočimo porastu stranog stanovništva koje pristiže uslijed prisilnih i radnih migracija. Sustav socijalne skrbi jedan je od javnih sustava koji se vrlo brzo uključio u pružanje pomoći izbjeglicama u procesu dobivanja međunarodne zaštite. Osim sustava socijalne skrbi i policije migranti prilikom rješavanja svojih statusnih pitanja vrlo brzo ulaze u druge javne sustave. Stoga bi trebalo istražiti u kojoj su mjeri stručnjaci u javnim službama kulturno kompetentni, no kulturna kompetentnost nije dostatno razmatrana u Hrvatskoj.

U radu će se prikazati rezultati istraživanja provedenog sa 195 socijalnih radnika zaposlenih u sustavu socijalne skrbi. Cilj je rada prikazati metrijska obilježja upitnika za mjerenje kulturne kompetentnosti konstruiranog za potrebe istraživanja. Validirani upitnik za mjerenje kulturne kompetentnosti u Hrvatskoj sastoji se od 17 čestica na koje ispitanici iskazuju svoje slaganje na skali od 1 do 5. Faktorskom analizom dobivena je četverofaktorska struktura upitnika pri čemu subskale definirane s prva tri faktora imaju zadovoljavajuću razinu pouzdanosti (Cronbachov alpha između 0,79 – 0,84) dok je pouzdanost posljednje subskale sa samo dvije tvrdnje vrlo niska (Cronbachov alpha 0,38). Prvi faktor označava pozitivno vrednovanje kulturnih različitosti (subskala s osam tvrdnji), drugi faktor označava komunikacijsku prilagodbu kulturnim obilježjima korisnika (subskala s tri tvrdnje), treći faktor označava suradni odnos s korisnicima u vrednovanju kulturnih prezentacija (subskala s četiri tvrdnje), dok posljednja skala od svega dvije tvrdnje označava osvještavanje osobnih pristranosti povezanih s kulturnim razlikama. Najviše su prosječne vrijednosti na prvom faktoru (kognitivna dimenzija kompetencija), dok su najniže vrijednosti na trećem faktoru (bihevioralna dimenzija kompetencija). Faktor suradni odnos s korisnicima u vrednovanju kulturnih prezentacija pozitivno korelira s dobi i duljinom radnog staža stručnjaka. Očekivano, stručnjaci koji imaju višu kulturnu kompetentnost na prva tri faktora imaju pozitivnije stavove o azilantima. Konstruiranjem i validiranjem instrumenta omogućava se daljnje istraživanje kulturne kompetentnosti u javnim službama u Hrvatskoj.

Ključne riječi: kulturna kompetentnost, izbjeglice, socijalna skrb, validacija upitnika, javne službe

Ana Opačić, PhD

University of Zagreb, Faculty of law, Social Work Study Centre

ana.opacic@pravo.hr

Measurement of cultural competence in public services on the example of the social welfare system

In the last 10 years, we have witnessed an increase in the migrant population arriving in Croatia as a result of forced and labour migrations. The social welfare system is one of the public systems that quickly became involved in providing assistance to refugees in the process of obtaining international protection. In addition to the social welfare system and the police, when solving their status issues, migrants very quickly enter other public systems. Therefore, it should be investigated to what extent experts in public services are culturally competent. However, cultural competence is not sufficiently considered in Croatia.

The paper will present the results of research conducted with 195 social workers employed in the social welfare system. The aim of the paper is to present the metric characteristics of the questionnaire for measuring cultural competence constructed for research purposes. The validated questionnaire for measuring cultural competence in Croatia consists of 17 items to which respondents express their agreement on a scale from 1 to 5. Factor analysis resulted in a four-factor structure, with the subscales defined by the first three factors having a satisfactory level of reliability (Cronbach's alpha between 0.79 – 0.84), while the reliability of the last subscale with only two statements is very low (Cronbach's alpha 0.38). The first factor indicates a positive evaluation of cultural differences (subscale with eight statements); the second factor indicates adaptation in communication to the cultural characteristics of the user (subscale with three statements); the third factor indicates a cooperative relation with users in the evaluation of cultural presentations (subscale with four statements), while the last scale of only two statements indicates awareness of personal biases related to cultural differences. The highest average values are on the first factor (cognitive dimension of competencies), while the lowest values are on the third factor (behavioural dimension of competencies). The factor of collaborative relation with users in the evaluation of cultural presentations is positively correlated with the age and length of professional work. As expected, experts who have higher cultural competency on the first three factors have more positive attitudes about asylum seekers. Constructing and validating the instrument enables further research on cultural competency in public services in Croatia.

Keywords: cultural competency, refugees, social welfare, questionnaire validation, public services

dr. sc. **Olga Orlić**

Institut za etnologiju i folkloristiku

olga@ief.hr

Stari i novi pomorci. Transformacije radnih migracija pomoraca

Narodna poslovice *Kruh sa sedam kora* najčešće se povezuje sa zanimanjem pomoraca, iako se može odnositi na bilo koji težak i mukotrpan posao. Karijere kapetana i pomoraca tradicionalni su izbor dijela stanovništva u pomorskim krajevima. Sve do nedavno bile su obilježene specifičnim oblikom radnih migracija čija se dinamika odvijala izmjenom razdoblja boravaka na brodu i na kopnu. I to je zanimanje pod utjecajem neoliberalnog načina poslovanja, ali i zbog razvoja tehnologije doživjelo značajne promjene. Pomorci starije generacije i članovi obitelji takvih pomoraca koje sam imala prilike intervjuirati na otoku Korčuli tijekom 2024. godine u okviru projekta „Etnografije otočnosti – otočne baštine i okolišne budućnosti kao okosnice razvoja otočnih zajednica” (BAŠOTOK) više su puta kao bitnu isticali razliku između svojih iskustva i iskustva novije generacije pomoraca. Otok Korčula bio je u prošlosti poznat po brodogradnji i pomorcima, a sve do relativno nedavno na otoku je uspješno poslovalo poduzeće specijalizirano za transport hlađenih tereta. Nakon odlaska *Mediteranske plovidbe* u stečaj 2012. godine, korčulanski pomorci u većoj su se mjeri počeli oslanjati na međunarodna broderska poduzeća i njihov način poslovanja. I dok su se pojedini sugovornici u istraživanju vrlo dobro snašli i u tim novim vodama, drugima je životni stil pomoraca ostao samo gorko-slatka epizoda iz životopisa. I jedni i drugi snažno iskazuju svoj identitet pomorca, a transformacije koje su zahvatile njihovu profesiju percipiraju na višestruk način. Zbog toga sugovornici u ovom istraživanju smatraju da je važno zabilježiti naracije i sjećanja te starije generacije pomoraca jer je tadašnji životni stil pomoraca na drugačiji način oblikovao njihov profesionalni identitet i živote njihovih obitelji pa i lokalne zajednice. U ovom ću radu analizirati naracije tzv. starije generacije pomoraca s otoka Korčule s posebnim fokusom na njihove stavove o transformacijama koje su zahvatile to zanimanje.

Ključne riječi: pomorci, radne migracije, identitet pomorca, život pomoraca, otok Korčula

Olga Orlić, PhD

Institut za etnologiju i folkloristiku

olga@ief.hr

Old and new generations of seafarers: Transformations of seafarer labour migration

The folk proverb *Bread with seven crusts* is most often associated with the occupation of seafarer, although it can refer to any difficult and painstaking work. Careers of captains and seafarers are a traditional choice of a part of a maritime regions' population. Until recently they have been characterized by a specific form of labour migration, the dynamics of which have been alternated by longer on board and off board periods. Under the influence of the neoliberal manner of conducting business, as well as of technology development, this profession has undergone significant changes. Seafarers of the older generation and their family members, interviewed on the Island of Korčula during 2024 as a part of the project "Ethnographies of Islands - Island Heritage and Environmental Future as Backbone of Island Communities' Development" (BAŠOTOK), have repeatedly emphasized the difference between their experiences and the experiences of the new generation of seafarers. The Island of Korčula was known for shipbuilding and seafarers and, until recently, a company specialized in refrigerated cargo transportation was conducting successful business operations there. After *Meditranska plovidba* went bankrupt in 2012, Korčula seafarers started to increasingly rely on international shipping companies and their manners of conducting business. As a result, some interlocutors engaged in the research adapted to this new situation, while to others, the seafarer lifestyle remains only as a bittersweet episode in their resumes. Both groups strongly express their occupational identity and perceive transformations that have affected their profession in multiple ways. The majority of interlocutors consider documenting narratives and memories of the older seafarers' generation very important because their specific lifestyle shaped differently not only their professional identities and lives of their families, but their local communities as well. This paper analyses the narratives of so-called older seafarers' generations from the Island of Korčula, with a special focus on their attitudes and experiences concerning transformations that have been affecting this profession.

Keywords: seafarers, labour migration, seafarers' identity, seafarers' life, Island of Korčula

dr. sc. **Morena Paulišić**

Fakultet ekonomije i turizma „Dr. Mijo Mirković” Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli

morena.paulisic@unipu.hr

Marija Čičić, studentica

Medicinski fakultet Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli

Fluktuacija u zdravstvenoj ustanovi – preporuke mogućih intervencija u radno okruženje

Fluktuacija osoblja kritičan je izazov s kojim se suočavaju zdravstvene ustanove, a utječe na učinkovitost, zadovoljstvo uslugom i kontinuitet skrbi koje mogu osigurati i organizacijsku stabilnost te opstojnost uopće. Visoke stope fluktuacije ne samo da ometaju proces rada, izazivaju nezadovoljstvo zaposlenika, utječu na mentalno zdravlje zaposlenika i opću dobrobit, stvaraju disbalans života i rada nego u konačnosti doprinose i povećanju troškova ustanova, smanjuju zadovoljstvo pacijenata i dr. Razumijevanje trenutačnog stanja fluktuacije osoblja u medicinskim ustanovama ključno je za razumijevanje temeljnih uzroka i mogućih učinkovitih strategija za ublažavanje njezina utjecaja. Rad daje pregled prevladavajuće situacije u vezi s fluktuacijom osoblja u jednoj zdravstvenoj ustanovi u Republici Hrvatskoj te ima za cilj identificirati i analizirati moguće intervencije za zadržavanje radnih mjesta zdravstvenih radnika (medicinskih sestara / tehničara) u bolničkom okruženju.

Naime, posljednjih se godina fluktuacija osoblja pojavila kao prevladavajući problem u zdravstvenim ustanovama. Javne studije pokazuju da se stope fluktuacije razlikuju u različitim zdravstvenim ustanovama s prosječnom fluktuacijom od 15 % do 30 % godišnje. Provedeno istraživanje pokazalo je da je 74,1 % zaposlenika *nezadovoljno organizacijom rada te bi mijenjali radno mjesto ako bi im se za to pružila prilika*. Nadalje, važno je istaknuti da kod medicinskih sestara/tehničara 94,6% ispitanika *ne smatra da je nemogućnost napredovanja na poslu uzrok fluktuacije*. Navedeni pokazatelji nameću razmatranja intervencija u radno okruženje preporučene temeljem istraživanja na terenu (poboljšanje radnih uvjeta, timski rad i podrška i dr.) i moguće intervencije temeljem provedenih deskriptivnih istraživanja (suočavanje sa stresom, dodatno osoblje, socijalna podrška i dr.) u radno okruženje kao važan element promišljanja budućeg rada zdravstvenih ustanova. Važno je istaknuti da gotovo polovina ispitanika razmatra prihvaćanje rada u sestrinstvu izvan Republike Hrvatske i intervencije zdravstvenih institucija moraju biti brze i usmjerene na rješavanje potreba zaposlenika.

Ključne riječi: zdravstvene ustanove, medicinske sestre/tehničari, zadržavanje, fluktuacija, radno okruženje

Morena Paulišić, PhD

Juraj Dobrila University of Pula, Faculty of Economics and Tourism “Dr. Mijo Mirković”

morena.paulisic@unipu.hr

Marija Čičić, student

Juraj Dobrila University of Pula, Faculty of Medicine

Turnover in a health care institution – recommendations for possible interventions in the work environment

Staff turnover is a critical challenge faced by healthcare institutions, which affects efficiency, service satisfaction, and continuity of care, and it can ensure organizational stability and sustainability in general. High turnover rates disrupt the work process, cause employee dissatisfaction, affect employee mental health and general well-being, create a life-work imbalance, ultimately contributing to increasing institution costs, reducing patient satisfaction, etc. Understanding the current state of staff turnover in medical institutions is essential to understand the underlying causes and possible effective strategies to mitigate its impact. The paper provides an overview of the prevailing situation concerning staff turnover in a healthcare institution in the Republic of Croatia. It aims to identify and analyse possible interventions to retain the jobs of healthcare workers (nurses/technicians) in the hospital environment. Namely, staff turnover has emerged as a prevalent problem in healthcare institutions in recent years. Public studies show that turnover rates vary among healthcare facilities, with average turnover ranging from 15% to 30% per year. The research showed that *74.1% of employees are dissatisfied with their work organization and would change their workplace if given the opportunity.*

Furthermore, it is essential to point out that *94.6% of respondents do not think that the inability to advance at work is the cause of turnover among nurses/technicians.* The above indicators require considering interventions in the working environment based on research in the field (improvement of working conditions, teamwork, and support, etc.) and possible interventions based on conducted descriptive research (dealing with stress, additional staff, social support, etc.) environment as an essential element of thinking about the future operations of health institutions. It is important to point out that almost half of the respondents are considering accepting work in nursing outside the Republic of Croatia, and the interventions by health institutions must be quick and focused on solving the needs of employees.

Keywords: health institutions, nurses/technicians, retention, turnover, work environment

Marina Pavletić, doktorandica

Prirodoslovno-matematički fakultet Sveučilišta u Zagrebu

mpavletic7@gmail.com

Hrvatska dijaspora u Sjedinjenim Američkim Državama: analiza podataka popisa stanovništva

Hrvatska dijaspora u Sjedinjenim Američkim Državama procjenjuje se na više od 1,2 milijuna ljudi. Iako je među manjim iseljeničkim skupinama u SAD-u, daleko je najveća među hrvatskim dijasporama. Ova će prezentacija koristiti podatke popisa stanovništva SAD-a (Census) kako bi pokazala koliko se dobro hrvatska dijaspora prilagodila novoj domovini. Jedan je od ključnih pokazatelja dobro integrirane imigrantske skupine u novo društvo njezina razina političkog sudjelovanja. Objavljena istraživanja pokazuju jaku korelaciju između socioekonomskog statusa imigranata i razine njihove političke uključenosti. Obrazovanje, razina prihoda i zanimanje važni su pokazatelji građanskog angažmana i političkog sudjelovanja imigranata u novom društvu.

Međutim, nijedan nedavno objavljen rad nije pobliže istraživao ponašanje hrvatske dijaspore u političkoj areni Sjedinjenih Američkih Država. Stoga će se zaključci ove prezentacije temeljiti na dostupnim podacima popisa stanovništva.

Grafičkim metodama analizirat će se socioekonomski podatci, a geografskim kartama ilustrirati prostorna rasprostranjenost hrvatskih useljenika u SAD-u. Dodatno, usporedna analiza podataka hrvatske dijaspore sa stanovništvom SAD-a omogućit će uvid u stupanj integracije i prilagodbe hrvatske zajednice u novoj domovini.

Ključne riječi: hrvatska dijaspora, integracija, politička participacija, imigranti, socioekonomski status

Marina Pavletić, PhD student
University of Zagreb, Faculty of Science
mpavletic7@gmail.com

Croatian diaspora in the United States of America: An analysis of census data

The Croatian diaspora in the United States is estimated to comprise 1.2 million people. Although it is among the smaller immigrant groups in the United States, it is by far the largest among Croatian diasporas. This presentation will use US Census data to show how well the Croatian diaspora has adjusted to its new homeland.

One key indicator of a well-integrated immigrant group into the new society is its level of political participation. Published research shows a strong correlation between the socioeconomic status of immigrants and their level of political involvement. Education, income level, and occupation are significant indicators of immigrants' civic engagement and political participation in the new society.

However, no recently published papers have closely examined the behaviour of the Croatian diaspora in the United States political arena. Therefore, conclusions will be based on the available census data.

Graphical methods will be used to analyse socioeconomic data, and geographic maps will illustrate the spatial distribution of Croatian immigrants in the United States.

Additionally, a comparative data analysis of the Croatian diaspora with the US population will provide insight into the level of integration and adjustment of the Croatian community in their new homeland.

Keywords: Croatian diaspora, integration, political participation, immigrants, socioeconomic status

dr. sc. **Antonio Pehar**

Središnji ured za međunarodne odnose i održivi razvoj Sveučilišta u Zagrebu

apehar@unizg.hr

Osnovne značajke migracijskih procesa u Bosni i Hercegovini od državnog osamostaljenja s posebnim osvrtom na migraciju hrvatskog stanovništva

Negativni je saldo već dugo temeljna značajka migracija na prostoru Bosne i Hercegovine, a one imaju važnu kulturno-povijesnu ulogu i uzrok su ekonomskih i demografskih promjena u društvu. Najveća migracijska kretanja u samostalnoj državi Bosni i Hercegovini zabilježena su u prvoj polovici 1990-ih godina, i to su bile prisilne migracije izazvane ratnim događanjima, pa je u razdoblju do 1995. godine državu napustilo više od milijun stanovnika. U drugoj polovici 1990-ih nastavljen je emigracija obilježena spajanjem obitelji, ali i zbog lošeg ekonomskog stanja i političke nestabilnosti u zemlji. Taj se trend nastavio i u prva dva desetljeća 21. stoljeća. O intenzitetu migracije iz BiH svjedoči udio dijaspore od oko 50 % u ukupnoj populaciji zemlje. Osim jake migracije s prostora BiH intenzivne su i unutarnje migracije stanovništva koje su pridonijele regionalnim razlikama i prouzročile nastanak egzodusnih i koncentracijskih područja unutar regija. U radu se identificiraju glavni emigracijski trendovi kao i glavni pokretači i razlozi odlaska građana iz BiH. Analizom podataka vitalne statistike analiziraju se učinci migracija. Predstavljene su i aspiracije građana prema odlasku iz BiH kroz analizu emigracijskih namjera stanovništva. Identificiraju se najjači čimbenici socioekonomskog okruženja i postkonfliktnog utjecaja u društvu. Navedene su strateške smjernice koje mogu poslužiti kreatorima politike i svim relevantnim institucijama te pojedincima u njihovim nastojanjima kreacije okruženja koja će destimulirati odlazak iz BiH. Najnepovoljniju demografsku perspektivu imaju Hrvati u BiH čiji se broj između popisa stanovništva 1991. i 2013. godine smanjio za 216 000, odnosno 28,4 %, a takav se trend smanjenja nastavlja. Utjecaj političkih elita i uloga Europske unije predmeti su analize utjecaja na iseljavanje Hrvata iz BiH. Ovakve negativne trendove za Hrvate u BiH koji su uzrokovani nemogućnošću zapošljavanja, teškoćama u postizanju kulturne ravnopravnosti i osjećajem političke neravnopravnosti hrvatskog naroda zbog političkog ustroja države moguće je zaustaviti hitnom provedbom odgovarajuće razvojne i populacijske politike.

Ključne riječi: Bosna i Hercegovina, migracije, stanovništvo, demografija, Hrvati

Antonio Pehar, PhD

University of Zagreb,

Central Department for International Relations and Sustainable Development

apehar@unizg.hr

Basic characteristics of the migration processes in Bosnia and Herzegovina since independence, with special reference to the migration of the Croatian population

The negative balance has long been a fundamental feature of migrations in Bosnia and Herzegovina, which have an important cultural and historical role and are the cause of economic and demographic changes in society. The largest migration movements in the independent state of Bosnia and Herzegovina were recorded in the first half of the 1990s, and these were forced migrations caused by war events, consequently, in the period up to 1995, more than a million inhabitants left the country. In the second half of the 1990s, emigration marked by family reunification continued, but also due to the poor economic situation and political instability in the country, and that trend continued in the first two decades of the 21st century. The intensity of migration from Bosnia and Herzegovina is evidenced by the diaspora's share of about 50% in the total population of the country. In addition to strong migration from the territory of Bosnia and Herzegovina, internal population migrations are also intense, which contributed to regional differences and caused the emergence of exodus and concentration areas within the regions. The paper identifies the main emigration trends as well as the main drivers and reasons for the departure of citizens from Bosnia and Herzegovina. An analysis of vital statistical data reveals the effects of migration. Citizens' aspirations towards leaving Bosnia and Herzegovina were also presented through an analysis of the emigration intentions of the population. The strongest factors of the socioeconomic environment and post-conflict influence in society are identified. Strategic guidelines are listed that can serve policy makers, but also all relevant institutions and individuals in their efforts to create an environment that will discourage departure from Bosnia and Herzegovina. The Croats in Bosnia and Herzegovina have the most unfavourable demographic outlook, whose number decreased by 216,000, or 28.4%, between the 1991 and 2013 censuses, and this downward trend continues. The influence of political elites and the role of the European Union is the subject of analysis of the impact on emigration of Croats from Bosnia and Herzegovina. Such negative trends for Croats in Bosnia and Herzegovina caused by the impossibility of employment, difficulties in achieving cultural equality and the feeling of political inequality of the Croatian people due to the political structure of the country can be stopped by the urgent implementation of an appropriate development and population policy.

Keywords: Bosnia and Herzegovina, migration, population, demography, Croats

dr. sc. **Mirjane Pejić Bach**

Ekonomski fakultet Sveučilišta u Zagrebu

mpejic@efzg.hr

Desetljeće migracija: Istraživanje trendova i obrazaca u zemljama EU15 i ostalim zemljama EU-a

Migracija je dominantan trend u gospodarstvima zemalja EU-a zbog starenja populacije i drugih gorućih demografskih problema. Ovo predavanje istražuje kako znanost odgovara na mnoštvo aspekata migracija desetogodišnjom analizom migracijskih trendova u Europi uspoređujući zemlje iz skupine EU15 i ostale zemlje EU-a. Koristeći se Scopusom za prikupljanje podataka i VosViewerom za vizualizaciju mreže, studija ističe ključne istraživačke teme, obrasce i promjene u akademskom fokusu te tako pruža uvid u migracijske dinamike i njihove regionalne razlike.

Mirjane Pejić Bach, PhD

University of Zagreb, Faculty of Economics and Business

mpejic@efzg.hr

A Decade of Migration: Exploring Trends and Patterns in EU15 and Other EU Countries

Migration is a dominant trend in the economies of EU countries due to population ageing and other burning demographic issues. This lecture explores how science responds to the plethora of migration aspects with a decade-long analysis of migration trends in Europe, comparing EU15 and other EU countries. Using Scopus for data collection and VosViewer for network visualization, the study highlights key research themes, patterns, and shifts in academic focus, providing insights into migration dynamics and their regional differences.

dr. sc. **Ana Perinić Lewis**

Institut za istraživanje migracija

ana.perinic.lewis@imin.hr

dr. sc. **Tomislav Oroz**

Odjel za etnologiju i antropologiju Sveučilišta u Zadru

toroz@unizd.hr

Novi Hvarani – doći, ostati i postati otočanim

Migracijska kretanja na hrvatskim otocima obilježena su kontinuiranim iseljavanjem, ali posljednjih godina pojavljuju se i novi doseljenici. Čimbenici koji pokreću suvremene migracije su želje za određenim mjestom, iskustvom, osjećajem i načinom preuzimanja kontrole nad životom kako bi se ostvarila poželjna ili izbjegla nepoželjna budućnost (Colins 2018). Otoci su čest izbor novih doseljenika u potrazi za boljom kvalitetom života, ispunjenijim i drukčijim načinom života, poželjnim životnim stilovima, većom autonomijom i slobodom izbora. Otočna naselja dodatno privlače doseljenike u potrazi za osjećajem pripadnosti i izgradnjom privrženosti mjestu i bliskoj zajednici. U ovome izlaganju prikazat će se rezultati istraživanja suvremenih otočnih migracija na otoku Hvaru kroz dvije skupine novih otočana koji su doselili iz drugih dijelova Hrvatske i inozemstva: doseljenici (bračni i radni doseljenici, doseljenici potomci otočana) i migranti životnih stilova. Većina ovih doseljenika imala je prethodna migracijska iskustva, a prije odluke o trajnom preseljenju na otok povremeno su boravili ondje kao turisti ili radnici. Istražene su razlike između domaćih i inozemnih doseljenika te doseljenika u ruralna i urbana otočna naselja s obzirom na migracijske motive, mijene životnog ciklusa ili životnog stila te stvaranje osjećaja mjesta i doma na otoku. Analizirane su naracije doseljenika o integraciji u otočne zajednice te negativni (društvene i ekonomske razlike, „doseljeničke enklave“) i pozitivni učinci (društveni, ekonomski i kulturni kapital, revitalizacijski i transformacijski doseljenički potencijal) suvremenih migracija na otok i otočane.

Ključne riječi: migracije, novi otočani, doseljenici, migranti životnog stila, otok Hvar

Ana Perinić Lewis, PhD

Institute for Migration Research

ana.perinic.lewis@imin.hr

Tomislav Oroz, PhD

University of Zadar, Department of Ethnology and Anthropology

toroz@unizd.hr

New residents of Hvar – Coming, staying and becoming an islander

Migration patterns on Croatian islands are characterized by continuous emigration; however, in recent years, there has also been an influx of newcomers arriving on these islands. The factors driving contemporary migration include the desire for a particular place, experience, feeling, and a way of taking control over life to achieve or avoid a(n) (un)desirable future (Colins 2018). Islands are a common choice for migrants seeking a better quality of life, more fulfilling and different way of life, preferred lifestyles, greater autonomy, and freedom of choice. Island settlements further attract newcomers who are seeking a sense of belonging and the opportunity to form attachments to a place and a close-knit community. This presentation will show the results of research on recent island immigration on the island of Hvar, focusing on two groups of new islanders who have immigrated from other parts of Croatia and from abroad: immigrants or settlers (marital, working migrants and migrants who are descendants of islanders) and lifestyle migrants. Most of these newcomers had previous migration experiences, and before deciding on permanent relocation to the island, they had spent time on the island as tourists or workers. The research explores differences between domestic and foreign settlers, as well as between newcomers in rural and urban island settlements, regarding migration motives, changes in life cycle or lifestyle, and the creation of a sense of place and home on the island. The narratives of immigrants about their integration into island communities are analysed, along with the negative (social and economic disparities, “immigrant enclaves”) and positive impacts (social, economic, and cultural capital, revitalization, and transformation potential of newcomers) of contemporary migrations on the island and its inhabitants.

Keywords: migrations, new islanders, settlers, lifestyle migrants, island of Hvar

dr. sc. **Davor Perkov**

Libertas međunarodno sveučilište

dperkov@libertas.hr

Kim Zošak, univ. mag. oec.

Sveučilište VERN'

Analiza odabranih aspekata ženskog stila vođenja u hrvatskim poduzećima

U radu se daje pregled literature o ženskom stilu vođenja. Ovaj termin se često koristi za opisivanje liderskog pristupa koji uključuje empatiju, prijateljski odnos, kolegijalnost, načela transformacijskog stila, interaktivnost, demokratičnost i participaciju. Brži razvoj poslovnih karijera žena i ravnopravna zastupljenost na rukovodećim pozicijama pod značajnim je utjecajem tradicionalnih rodno uvjetovanih stereotipova i predrasuda o ženama te njihovim sposobnostima i interesima. Problem je istraživanja nedostatak spoznaja o današnjim stilovima vođenja žena i posljedičnog utjecaja na zaposlenike te stereotip da su u odnosu na muškarce žene manje učinkovite i manje prikladne za vođenje poduzeća. Cilj je rada objasniti rezultate kvantitativnog istraživanja percepcije zaposlenika o stilovima svojih nadređenih liderica u hrvatskim poduzećima. U svrhu prikupljanja primarnih podataka provedeno je empirijsko istraživanje na uzorku od 150 zaposlenika hrvatskih malih, srednjih i velikih poduzeća. Zaposlenici su svoje liderice ocjenjivali kroz pet odabranih aspekata vođenja: modeliranje, nadahnjivanje, iniciranje procesa, motiviranje i razvijanje odnosa. Ovaj je rad pokazao da žene koje vode velika poduzeća intenzivnije i češće primjenjuju navedene aspekte vođenja nego one u srednjim i malim. Doprinos rada ogleda se u dubljem razumijevanju važnosti veze između različitih aspekata vođenja i uspješnosti žena na vodećim pozicijama te u saznanju da rezultati empirijskog istraživanja nisu pokazali statistički značajnije razlike u ocjenama između muških i ženskih ispitanika.

Ključne riječi: iniciranje procesa, modeliranje, motiviranje, nadahnjivanje, razvijanje odnosa, ženski stil vođenja

Davor Perkov, PhD
Libertas International University
dperkov@libertas.hr

Kim Zošak, univ. mag. oec.
VERN' University

Analysis of selected aspects of women's leadership style in Croatian organizations

The paper provides an overview of the literature on women's leadership style. This term is often used to describe a leadership approach that includes empathy, friendship, collegiality, transformational style principles, interactivity, democracy and participation. The faster development of women's business careers and more equal representation in managerial positions is significantly influenced by traditional gender-based stereotypes and prejudices about women and their abilities and interests. The research problem (gap) is the lack of knowledge about today's leadership styles of women and the consequent impact on employees, as well as the stereotype that, compared to men, women are less efficient and less suitable for running an organization. The aim of the paper is to explain the results of quantitative research on the perception of employees about the styles of their superior female leaders in Croatian organizations. In order to collect primary data, an empirical study was conducted on a sample of 150 employees of Croatian small, medium and large organizations. They evaluated their female leaders through five selected aspects of leadership: modelling, inspiring, initiating processes, motivating and developing relationships. This paper showed that women who lead large organizations apply the mentioned aspects of leadership more intensively and more often than those in medium and small ones. The contribution of the paper is reflected in a deeper understanding of the importance of the connection between different aspects of leadership and the success of women in leadership positions, i.e. in the knowledge that the results of empirical research did not show statistically significant differences in ratings between male and female respondents.

Keywords: process initiation, modelling, motivating, inspiring, developing relationships, female leadership style

dr. sc. **Ivan Perkov**

Fakultet hrvatskih studija Sveučilišta u Zagrebu

iperkov@fhs.hr

Nikola Švenda, mag. soc.

Gimnazija Lucijana Vranjanina u Zagrebu

Strani taksisti i dostavljači u Zagrebu – kvalitativno sociološko istraživanje

U ovom će se izlaganju predstaviti rezultati kvalitativnoga empirijskoga istraživanja provedenog tijekom 2024. među stranim radnicima u zagrebačkim taksi i dostavnim službama. Potrebe za hranom i kretanjem osnovne su ljudske potrebe, a poslovi povezani s njihovim zadovoljavanjem doživjeli su velike promjene u minulom razdoblju. Naime, budući da su poslovi prijevoza i dostave relativno slabo plaćeni, domicilno stanovništvo sve ih manje želi pa se pojavljuje potreba za stranom radnom snagom. U Hrvatsku su tako u posljednjih nekoliko godina doselili desetci tisuća ljudi iz kulturološki i geografski udaljenih zemalja, ponajviše iz Indije i Nepala i zaposlili se, u velikom broju, baš na tim poslovima. Danas strani radnici čine značajan udio taksi vozača i dostavljača u glavnom gradu što, između ostaloga, donosi sasvim novu dinamiku u poslovno zagušen i problematičan zagrebački prometni sustav. S obzirom na to da doseljavanje velikog broja ljudi u malom razdoblju nosi brojne sigurnosne rizike i integracijske izazove, u izlaganju se nudi migracijski teorijski okvir i pregled dostupnih podataka te znanstvenih i stručnih radova. Iznosi se i teza da je useljavanje stranih radnika u Hrvatsku u posljednjem razdoblju provedeno neplanski, štoviše stihijski, na štetu, kako domaćeg stanovništva, tako i stranih radnika. Ciljana je skupina odabrana zbog njihove brojnosti i činjenice da su u svakodnevnom kontaktu s domaćim stanovništvom za razliku od stranih radnika koji rade na poslovima koji su manje povezani s korisnicima. Odabrana je kvalitativna metodologija koja uključuje intervjuiranje i promatranje jer se radi o novoj istraživačkoj temi i ciljanoj skupini koja je relativno teško dostupna za istraživanje, kako zbog potencijalnog nepovjerenja, tako i zbog jezične barijere. Ciljevi istraživanja bili su ustanoviti motive i načine dolaska stranih radnika u Hrvatsku, njihovo zadovoljstvo poslom, hranom, smještajem i ukupnom kvalitetom života te njihove kratkoročne i srednjoročne životne planove. Osim toga, postavljena su pitanja o učestalosti kontakta s obitelji, uključenosti u grupe prijatelja i kolega te o društvenom životu i poznavanju različitih propisa.

Ključne riječi: strani radnici, Zagreb, radne migracije, taksi, dostavne službe

Ivan Perkov, PhD

University of Zagreb, Faculty of Croatian Studies

iperkov@fhs.hr

Nikola Švenda, mag. soc.

Lucijan Vranjanin High School in Zagreb

Foreign taxi drivers and delivery drivers in Zagreb – qualitative sociological research

This paper presents the results of a qualitative empirical research conducted in 2024 among foreign workers in Zagreb's taxi and delivery services. The need for food and movement is a basic human need, and the jobs associated with satisfying this need have changed significantly in recent times. As transport and delivery jobs are relatively low paid, there is fewer interest from the local population for working in this areas, resulting in a need for foreign labour. Tens of thousands of people from culturally and geographically distant countries, especially from India and Nepal, have immigrated to Croatia in recent years and have found work in large numbers in precisely these professions. Today, foreign workers make up a significant proportion of taxi and delivery drivers in the capital, which, among other things, brings a completely new dynamic to the overburdened and problematic Zagreb transport system. Recognising that the influx of large numbers of people in a short period of time brings with it numerous security risks and integration challenges, the presentation provides a migration theory framework and an overview of available data and academic and professional papers. Furthermore, it is argued that the recent influx of foreign labour to Croatia is unplanned and rather spontaneous, to the detriment of both the local population and foreign workers. The target group was selected due to their number and the fact that they are in daily contact with the local population, unlike foreign workers who work in professions that are less connected to the users. A qualitative methodology that includes interviewing and observation was chosen because it is a new research topic and a target group that is relatively difficult to reach for research, both due to potential mistrust and the language barrier. The objectives of the research were to establish the motives and methods of arrival of foreign workers in Croatia, their satisfaction with work, food, accommodation and overall quality of life, as well as their short- and medium-term life plans. In addition, questions were asked about the frequency of contact with family, inclusion with friends and colleagues, social life and knowledge of various regulations.

Keywords: foreign workers, Zagreb, labour migration, taxi, delivery services

dr. sc. **Ivana Petrović**
Filozofski fakultet u Splitu
ipetrovic@ffst.hr

Etnolingvistička vitalnost i demografski profil hrvatske iseljeničke zajednice u Kanadi

Ovaj rad ispituje demografske značajke hrvatske iseljeničke zajednice u Kanadi kao jednog od pokazatelja etnolingvističke vitalnosti te manjinske zajednice u širem multietničkom i multikulturnom kontekstu. Komparativnom analizom podataka iz posljednjih šest popisa stanovništva Kanade (1996., 2001., 2006., 2011., 2016. i 2021.) u pogledu apsolutnog broja, dobne strukture i prostornog rasporeda stanovništva hrvatskog podrijetla te poznavanja i upotrebe hrvatskog jezika u kućanstvu želi se doći do spoznaja o demografskim promjenama i njihovu utjecaju na očuvanje jezika i kulturnog identiteta zajednice. Prema Gilesu, Bourhis i Tayloru (1977) stabilnost manjinske zajednice i njezina jezika može se ocijeniti analizom etnolingvističke vitalnosti. Etnolingvistička vitalnost predstavlja sposobnost određene grupe da opstane kao prepoznatljiv entitet u okruženju s drugim grupama (Giles et al. 1977: 308). Visoka etnolingvistička vitalnost znači da zajednica uspješno održava svoj jezik i identitet u širem društvenom kontekstu. S druge strane, niska etnolingvistička vitalnost sugerira da zajednica ne uspijeva očuvati svoj jezik, što, u konačnici, može dovesti do zamjene jezika odnosno do preuzimanja dominantnog jezika društvene sredine u kojoj djeluje. Za procjenu etnolingvističke vitalnosti ključne su tri varijable: demografska, statusna i varijabla institucionalne podrške. Usredotočujući se na analizu demografskih osobitosti hrvatske iseljeničke zajednice u Kanadi kao pokazatelja etnolingvističke vitalnosti, istražuju se promjene u veličini, dobnoj strukturi i razmještanju stanovništva hrvatskog podrijetla. Također, proučavaju se dostupni popisni podaci o hrvatskom jeziku kako bi se ispitali trendovi i razmotrila njegova uloga i perspektiva u očuvanju hrvatskog identiteta, kulturnoj transmisiji i jačanju kohezije zajednice.

Ključne riječi: etnolingvistička vitalnost, Hrvati u Kanadi, popis stanovništva Kanade, očuvanje jezika, zamjena jezika

Ivana Petrović, PhD

Faculty of Humanities and Social Sciences in Split

ipetrovic@ffst.hr

Ethnolinguistic vitality and the demographic profile of the Croatian community in Canada

This paper examines the demographic characteristics of the Croatian community in Canada as an indicator of the ethnolinguistic vitality of this minority community within a wider multicultural and multiethnic context. Through a comparative analysis of data from the last six Canadian censuses (1996, 2001, 2006, 2011, 2016, and 2021) concerning the total number, age distribution, and geographical representation of people of Croatian origin, as well as the knowledge and use of the Croatian language within households, the study aims to gain insights into demographic changes and their impact on the preservation of the language and cultural identity of the community. According to Giles, Bourhis, and Taylor (1977), the stability of a minority community and its language can be assessed by analysing ethnolinguistic vitality. Ethnolinguistic vitality represents a group's ability to maintain its distinctiveness within a setting that includes other groups (Giles et al. 1977: 308). High ethnolinguistic vitality indicates that the community successfully maintains its language and identity within a broader social context. Conversely, low ethnolinguistic vitality suggests that the community fails to preserve its language, which can ultimately lead to language shift or the adoption of the dominant language of the society. Demographic, status, and institutional support variables are three key variables for assessing ethnolinguistic vitality. This study focuses on analysing the demographic characteristics of the Croatian diaspora in Canada as an indicator of ethnolinguistic vitality, investigating changes in the size, age structure, and distribution of the Croatian-origin population. Additionally, it examines available census data on the Croatian language to explore trends and consider its role and prospects in preserving Croatian identity, facilitating cultural transmission, and strengthening community cohesion.

Keywords: ethnolinguistic vitality, Croats in Canada, Canadian census, language maintenance, language shift

dr. sc. **Dubravka Petrović Štefanac**

Institut za istraživanje migracija

dubravka.petrovic@imin.hr

dr. sc. **Zoran Turza**

Hrvatsko katoličko sveučilište

zoran.turza@unicath.hr

Cjelovita ekologija i migracije: uloga Katoličke Crkve u odgovoru na klimatske izazove

Predikcije migracijskih tokova uzrokovanih klimatskim promjenama, bilo prema pesimističnim ili optimističnim scenarijima, ukazuju na njihov značajan porast, kako globalno, tako i na europskoj razini. Razvijanje svijesti o nužnosti promjena na makro, mezo i mikrorazinama te poduzimanje konkretnih aktivnosti ključno je za jačanje napora u smjeru ublažavanja klimatskih promjena. U društvenim okvirima koji su obilježeni kršćanskom tradicijom crkveni autoriteti mogu odigrati važnu ulogu u poticanju vjernika na angažman oko klimatskih pitanja. Međutim, postavlja se pitanje postoje li unutar kršćanske tradicije koncepti koji mogu motivirati na očuvanje planeta Zemlje te u kojoj mjeri oni utječu na ponašanje kršćana. Ovo izlaganje usmjereno je na analizu razvoja crkvenog nauka unutar Katoličke Crkve, koji je dosegao vrhunac s konceptom „cjelovite ekologije” predstavljenim u enciklici pape Franje Laudato si’ O brizi za zajednički dom (2015.). Iako istraživanja tako pokazuju, ne postoji značajna povezanost između religijske pripadnosti i održivih životnih stilova usmjerenih ublažavanju klimatskih promjena. Može se uočiti da se unutar Katoličke Crkve odvija proces razvoja nauka, u kojem briga za planet Zemlju postaje integralan dio katoličkog vjerničkog identiteta. Primjeri dobre prakse upućuju na mogućnost da će se ovaj konceptualni razvoj crkvenog nauka u nadolazećem razdoblju odraziti i na praktično djelovanje katolika. Time bi katolici, posebice u zemljama gdje čine većinu stanovništva, mogli predstavljati značajan potencijal za učinkovitije suočavanje s klimatskim promjenama, a time i s migracijama izazvanim njihovim posljedicama.

Ključne riječi: migracije, klimatske promjene, papa Franjo, cjelovita ekologija

Dubravka Petrović Štefanac, PhD
Institute for Migration Research
dubravka.petrovic@imin.hr

Zoran Turza, PhD
Hrvatsko katoličko sveučilište
zoran.turza@unicath.hr

Integral ecology and migration: The role of the Catholic Church in responding to climate challenges

Predictions of migration flows caused by climate change, whether based on pessimistic or optimistic scenarios, indicate a significant increase globally and within Europe. Raising awareness of the necessity for change at the macro, meso, and micro levels and taking concrete action is crucial for strengthening efforts to mitigate climate change. In societies shaped by Christian tradition, church authorities can be essential in encouraging believers to engage with climate-related issues. However, the question arises: are there concepts within the Christian tradition that can motivate the preservation of planet Earth, and to what extent do they influence Christian behaviour? This presentation analyses the development of Church teaching within the Catholic Church, culminating in the concept of "integral ecology" presented in Pope Francis' encyclical *Laudato si'*: On Care for Our Common Home (2015). Although research shows no significant correlation between religious affiliation and sustainable lifestyles to mitigate climate change, there is evidence of an ongoing process within the Catholic Church, wherein concern for the planet is becoming an integral part of Catholic identity. Examples of good practice suggest that this conceptual development in Church teaching may translate into practical action by Catholics in the coming period. In this manner, Catholics, especially in countries where they form the majority of the population, could represent a significant potential for more effective engagement with climate change and, consequently, with migrations caused by its effects.

Keywords: migrations, climate changes, Pope Francis, integral ecology

dr. sc. **Vello Pettai**

Europski centar za manjinska pitanja – Flensburg

pettai@ecmi.de

Proširenje EU-a i nacionalne manjine: Lekcije iz prošlosti i izazovi za budućnost

Izlaganje Vello Pettajaja istražuje odnos između proširenja EU-a i zaštite nacionalnih manjina. Osvrće se na povijesne pouke prošlih proširenja, posebno na integraciju manjinskih skupina u novim državama članicama. Pettai ističe uspjehe i nedostatke u promicanju manjinskih prava i jačanju društvene kohezije. Okrećući se prema budućnosti, raspravlja o izazovima koji i dalje postoje poput usklađivanja nacionalnoga suvereniteta s normama EU-a te o ulozi EU-a koja evolviraju u rješavanju manjinskih pitanja u kontekstu promjenjivih političkih okolnosti. U izlaganju se ističe potreba za kontinuiranim naporima u zaštiti manjinskih prava u procesu proširenja.

Vello Pettai, PhD

European Centre for Minority Issues – Flensburg

pettai@ecmi.de

EU Enlargement and National Minorities: Lessons from the Past and Challenges for the Future

Vello Pettai's presentation explores the relationship between EU enlargement and the protection of national minorities. He reflects on the historical lessons learned from previous enlargements, particularly the integration of minority groups within new member states. Pettai highlights both successes and shortcomings in promoting minority rights and fostering social cohesion. Looking to the future, he discusses the challenges that persist, such as balancing national sovereignty with EU norms, and the evolving role of the EU in addressing minority issues amidst changing political landscapes. The presentation underscores the need for continued efforts in safeguarding minority rights in the enlargement process.

dr. sc. **Martina Plantak**
DOBA Fakulteta
martina.plantak@doba.si

Transformacija manjinskih zajednica: utjecaj novih migranata na kulturne i ekonomske dinamike u Sloveniji i Hrvatskoj

Ovo istraživanje ispituje utjecaj novih migranata na kulturnu i ekonomsku dinamiku Slovenije i Hrvatske, analizirano kroz prizmu teorije svakodnevnog nacionalizma. Fokusirajući se na komparativni pristup, studija istražuje kako dvije zemlje s kontrastnim migracijskim iskustvima – Slovenija kao destinacija za migrante i Hrvatska kao zemlja nedavne emigracije – svjedoče transformaciji svojih manjinskih zajednica. Razlike u migracijskim iskustvima između tih dviju zemalja pružaju priliku za detaljno ispitivanje kako novi migranti oblikuju postojeće manjinske zajednice u svakom od tih konteksta.

U Sloveniji dolazak migranata utječe na manjinske zajednice koje su već prisutne, poput Hrvata, Srba i Bošnjaka, koji također nemaju službeni manjinski status. Migranti iz drugih dijelova svijeta, uključujući azijske i afričke regije, donose nove kulturne prakse i izazove za integraciju. Rad koristi teorije kulturne adaptacije i socijalne kohezije kako bi se razumjelo kako se te manjinske zajednice prilagođavaju novim uvjetima i kako se mijenja njihov društveni status i kulturni identitet u svjetlu novih migracijskih tokova.

Komparativna analiza Slovenije i Hrvatske nudi uvid u to kako različite migracijske pozicije i povijesna iskustva oblikuju kulturne i ekonomske promjene. Ova analiza pruža smjernice za razvoj politika koje podržavaju ravnotežu i uključivost.

Ključne riječi: manjine, migracije, Slovenija, Hrvatska, integracija

Martina Plantak, PhD
DOBA Business School
martina.plantak@doba.si

Transformation of minority communities: The impact of new migrants on cultural and economic dynamics in Slovenia and Croatia

This research investigates the impact of new migrants on the cultural and economic dynamics of Slovenia and Croatia, analysed through the lens of everyday nationalism theory. Focusing on a comparative approach, the study explores how two countries with contrasting migration experiences – Slovenia as a destination for migrants and Croatia as a country of recent emigration – witness the transformation of their minority communities.

In Slovenia, the arrival of migrants affects minority communities that are already present, such as Croats, Serbs, and Bosniaks, but also do not have official minority status. Migrants from other parts of the world, including Asian and African regions, bring new cultural practices and challenges for integration. The paper employs theories of cultural adaptation and social cohesion to understand how these minority communities adapt to new conditions and how their social status and cultural identity change in light of new migration flows.

The comparative analysis of Slovenia and Croatia offers insights into how different migration positions and historical experiences shape cultural and economic changes. This analysis provides guidelines for the development of policies that support balance and inclusivity.

Keywords: minorities, migration, Slovenia, Croatia, integration

dr. sc. **Nenad Pokos**
Institut društvenih znanosti „Ivo Pilar”
nenad.pokos@pilar.hr

Juraj Pokos, univ. mag. oec
jura.pokos@gmail.com

Kretanje broja Hrvata 2011. – 2023. u izabranim državama zapadne i sjeverne Europe

Iako su stanovnici Hrvatske zbog ekonomskih razloga počeli iseljavati u pojedine europske države još krajem 19. te početkom 20. stoljeća, što se nastavilo i kasnijih desetljeća prošlog stoljeća, smatra se kako je emigracijski val posljednjih desetak godina najintenzivniji do sada. Kako bi se barem donekle prikazala silina tog vala, u radu je prikazano kretanje broja hrvatskih državljana prema službenim statističkim podacima država u koje su ponajviše iseljavali nakon ulaska Hrvatske u članstvo Europske unije 2013. Određeni nedostatak predstavlja činjenica da najveći broj država prikazuje broj svojih stanovnika prema državljanstvu, stoga je među hrvatskim državljanima određen broj osoba koje nisu doselile samo iz Hrvatske nego i iz drugih država, ponajprije Bosne i Hercegovine. Osim toga, u broj hrvatskih državljana uključen je i stanovit broj osoba rođenih u tim zemljama, odnosno dio njih nikad nije živio u Hrvatskoj. Kretanje broja hrvatskih državljana prikazano je za Njemačku, Austriju, Švicarsku, Irsku, Švedsku, Norvešku i Dansku, a neke su države morale biti izostavljene jer njihove statističke službe ne prikazuju broj stranih državljana kao ni narodnosnu pripadnost svojih stanovnika ili njihovu državu rođenja. Prikazani podatci pokazuju drastičan brojčani porast hrvatskih državljana u promatranim državama, čemu je glavni razlog njihovo intenzivno doseljavanje od 2013. i nadalje. Tako je između 2011. i 2023. broj hrvatskih državljana u Njemačkoj povećan s 223 000 na 434 000 ili za 94,6 %. U Austriji je u istom razdoblju njihov broj povećan za tri četvrtine te ih je 2023. po prvi puta zabilježeno više od 100 000. Broj hrvatskih državljana u Švicarskoj blago je opadao između 2011. i 2021. da bi tek nakon toga počeo rasti zbog toga što je ta država tek 1. siječnja 2022. otvorila svoje tržište rada za hrvatske državljanke. Ukupno je u sedam analiziranih država 2011. živjelo 321 000 hrvatskih državljana, a 2023. već njih 607 000 ili 89 % više.

Ključne riječi: Hrvatska, migracije, stanovništvo, iseljavanje, Europa

Nenad Pokos, PhD

Ivo Pilar Institute of Social Sciences

nenad.pokos@pilar.hr

Juraj Pokos, univ. mag. oec

jura.pokos@gmail.com

Trends in the number of Croats 2011 – 2023 in selected countries of western and northern Europe

Although the inhabitants of Croatia started emigrating to certain European countries for economic reasons at the end of the 19th and the beginning of the 20th century, with continuity in the later decades of the last century, it is considered that the emigration wave of the last ten years is the most intense so far. In order to show, at least to some extent, the strength of that wave, the paper shows the movement of the number of Croatian citizens according to the official statistical data of the countries to which they mostly emigrated after Croatia joined the European Union in 2013. A certain drawback is the fact that the largest number of countries record the number of their inhabitants according to citizenship, and therefore, among Croatian citizens, there is a certain number of people who immigrated not only from Croatia but also from other countries, primarily Bosnia and Herzegovina. In addition, the number of Croatian citizens includes a certain number of people born in those countries, which means some of them have never lived in Croatia. The data shows the migration of Croatian citizens to Germany, Austria, Switzerland, Ireland, Sweden, Norway and Denmark. Some countries were excluded due to unavailable statistics on foreign citizens, nationality, or birth country. The data presented indicate a significant rise in the number of Croatian citizens in the observed countries, primarily due to their extensive immigration since 2013. The number of Croatian citizens in Germany rose by 94.6%, going from 223 to 434 thousand between 2011 and 2023. In Austria, in the same period, their number increased by three quarters, and in 2023, more than one hundred thousand were recorded for the first time. The number of Croatian citizens in Switzerland saw a small decline from 2011 to 2021, but began to rise again once the country opened its labour market to them on 1 January 2022. In 2011, there were 321,000 Croatian citizens living in the seven countries analysed. By 2023, this number grew to 607,000, representing an 89% growth.

Keywords: Croatia, migrations, population, emigration, Europe

dr. sc. **Jadranka Polović**

Libertas međunarodno sveučilište

jpolovic@libertas.hr, jadrankapolovic13@gmail.com

Islamska radikalizacija u Europi: izazovi i strategije za sigurnost i stabilnost

Sigurnosni aspekt migracijske krize jedan je od najvećih izazova za države članice EU-a. Osobitu pozornost privlači širenje radikalnih islamističkih ideja i vjerske propagande jer su ideje globalnog džihada sve prihvatljivije mladim muslimanima u zapadnoj Europi. Okvirno, od 2017. godine migracije su prestale biti isključivo humanitarno pitanje i zbog niza sigurnosnih izazova postale su pitanje nacionalne i globalne sigurnosti.

Radikalizacija je kompleksan društveni fenomen koji uključuje proces usvajanja ekstremnih stavova, vrijednosti i uvjerenja koji mogu dovesti do nasilnog ponašanja ili podrške nasilnim ideologijama. U kontekstu globalnog terorizma i političkog ekstremizma radikalizacija predstavlja ozbiljan izazov za društvenu stabilnost, što zahtijeva analizu ključnih aspekata:

1. **Radikalizacija kao odgovor na međunarodne sukobe:** Sukobi, poput onog na Bliskom istoku, često služe kao emocionalni i ideološki poticaj za pojedince sklone radikalizaciji. Napadi nožem, iako jednostavni, ali smrtonosni oblici nasilja, predstavljaju simboličan način izražavanja ideološke lojalnosti ili frustracije zbog međunarodnih događaja.
2. **Povezanost s islamističkim ekstremizmom:** Mnogi napadi nožem nose obilježja islamističke ideologije. IS i slične skupine koriste propagandu kako bi motivirale pojedince na nasilne akcije, ciljajući zapadne zemlje kao simbole neprijateljstva prema muslimanskom svijetu.

Statistički podatci pokazuju nagli porast napada u 2023., osobito nakon eskalacije sukoba na prostoru Gaze, što je povezano ne samo s aktivnostima organiziranih terorističkih skupina nego i sa samoradikalizacijom pojedinaca putem *online* propagande i društvenih mreža. Stoga, napadi nožem u zapadnoj Europi predstavljaju složen splet globalnih geopolitičkih okolnosti, radikalizacije pojedinaca i osjećaja socijalne isključenosti.

U tom kontekstu programi deradikalizacije postavljaju važna pitanja o tome mogu li edukativni, socijalni i psihološki aspekti takvih programa promijeniti moralne, ideološke i vjerske stavove radikaliziranih pojedinaca. Uspjeh ovih programa ovisi o brojnim čimbenicima, uključujući individualne karakteristike radikaliziranih osoba, kvalitetu sadržaja programa i društveni kontekst u kojem se primjenjuju.

Ključne riječi: islamska radikalizacija, politički ekstremizam, napadi nožem, međunarodni sukobi, društvena stabilnost, deradikalizacija

Jadranka Polović, PhD

Libertas International University

jpolovic@libertas.hr, jadrankapolovic13@gmail.com

Islamic radicalization in Europe: Challenges and strategies for security and stability

The security aspect of the migration crisis is one of the greatest challenges for EU member states. Special attention is drawn to the spread of radical Islamist ideas and religious propaganda, as the ideas of global jihad are becoming increasingly acceptable to young Muslims in Western Europe. Since around 2017, migration has ceased to be solely a humanitarian issue and, due to a range of security challenges, has become a matter of national and global security.

Radicalization is a complex social phenomenon that involves the process of adopting extreme views, values, and beliefs, which can lead to violent behaviour or support for violent ideologies. In the context of global terrorism and political extremism, radicalization poses a serious challenge to social stability, which requires an analysis of key aspects.

1. **Radicalization as a Response to International Conflicts:** Conflicts, such as those in the Middle East, often serve as an emotional and ideological catalyst for individuals prone to radicalization. Knife attacks, although simple but deadly forms of violence, represent a symbolic way of expressing ideological loyalty or frustration over international events.
2. **Connection to Islamist Extremism:** Many knife attacks bear the hallmarks of Islamist ideology. ISIS and similar groups use propaganda to motivate individuals to engage in violent actions, targeting Western countries as symbols of hostility toward the Muslim world.

Statistical data shows a sharp increase in attacks in 2023, especially after the escalation of the conflict in Gaza, which is linked not only to the activities of organized terrorist groups but also to the self-radicalization of individuals through online propaganda and social media. Therefore, knife attacks in Western Europe represent a complex web of global geopolitical conflicts, individual radicalization, and feelings of social exclusion.

In this context, de-radicalization programmes raise important questions about whether the educational, social, and psychological aspects of such programmes can change the moral, ideological, and religious beliefs of radicalized individuals. The success of these programmes depends on numerous factors, including the individual characteristics of the radicalized persons, the quality of the programme's content, and the social context in which they are implemented.

Keywords: Islamic radicalization, political extremism, knife attacks, international conflicts, social stability, de-radicalization

dr. sc. **Kristina Posavec**
Institut za istraživanje migracija
kristina.posavec@imin.hr

dr. sc. **Ana Malnar**
Institut za istraživanje migracija
ana.malnar@imin.hr

dr. sc. **Natasha Kathleen Ružić**
Institut za istraživanje migracija
natasha.ruzic@imin.hr

Rodna perspektiva u online komunikaciji: analiza diskursa u Facebook grupama žena u inozemstvu

Društvene mreže postale su dio ljudske svakodnevice te se koriste u različitim segmentima života: u privatne svrhe za održavanja društvenih odnosa, sklapanja prijateljstva i veza, u poslovne svrhe za promociju, marketing, prodaju te u znanstvene svrhe za diseminaciju istraživačkih projekta i rezultata istraživanja, ali i kao baze podataka za provedbu istraživanja. U današnje vrijeme društvene mreže pomažu u stvaranju *online* zajednica koje okupljaju ljude oko raznovrsnih interesa te služe kao svojevrsni sustavi pomoći i podrške. Odjel za ekonomska i socijalna pitanja Ujedinjenih naroda u izvještaju pod nazivom „Žene i međunarodne migracije” naglašava važnost povećanog razumijevanja situacije žena migrantica čija je svrha pružiti osnovu za formuliranje politika i programa koji promiču njihovu jednakost s muškarcima migrantima i koji štite njihovu dobrobit. Istraživanja su pokazala da postoje razlike u temama o kojima se raspravlja na društvenim mrežama unutar različitih zajednica. Facebook je najpozitivnije ocijenjena platforma za traženje poslova dok žene ocjenjuju sve društvene medijske platforme pozitivnije nego muškarci (Minor 2019). Prema podacima priopćenja Migracije stanovništva Republike Hrvatske u 2022. Državnog zavoda za statistiku iz Hrvatske je u inozemstvo odselilo 46 287 osoba od čega su 17 653 žene. Cilj istraživanja bio je provesti analizu diskursa unutar grupa na društvenim mrežama koje su namijenjene ženama iz Hrvatske i okolnih zemalja (Srbije te Bosne i Hercegovine), a žive u inozemstvu. Istraživačka pitanja usmjerena su na analizu komunikacijskih obrazaca i tema koje se pojavljuju u grupama namijenjenim ženama na društvenim mrežama. Cilj je istražiti može li članstvo u tim grupama pružiti podršku ženama koje žive i rade u inozemstvu te kako to doprinosi njihovu osobnom i profesionalnom razvoju. Istraživanje je provedeno na društvenoj mreži Facebook gdje su analizirane privatne grupe iz Irske, Italije, Belgije i Luksemburga.

Ključne riječi: društvene mreže, migracija, online komunikacija, žene, Facebook

Kristina Posavec, PhD
Institute for Migration Research
kristina.posavec@imin.hr

Ana Malnar, PhD
Institute for Migration Research
ana.malnar@imin.hr

Natasha Kathleen Ružić, PhD
Institute for Migration Research
natasha.ruzic@imin.hr

Gender perspective in online communication: Discourse analysis in Facebook groups of women abroad

Social networks have become a part of daily life and are used in various segments, for personal purposes, to maintain social relationships, make new friendships and connections, for business purposes like promotion, marketing, and sales, and for scientific purposes for disseminating research projects and results, as well as serving as databases for conducting research. Nowadays, social networks help create online communities that bring people together around diverse interests and serve as systems of support and assistance. The United Nations Department of Economic and Social Affairs, in its report titled *Women and International Migration*, emphasizes the importance of increased understanding of the situation of women migrants. The aim is to provide a basis for formulating policies and programmes that promote their equality with male migrants and protect their well-being. Research (Minor, 2019) has shown that there are differences in the topics discussed on social networks within various communities and that Facebook is the most positively rated platform for job searching, while women rate all social media platforms more positively than men. According to data from the Croatian Bureau of Statistics and Migration of Population of the Republic of Croatia, in 2022, 46,287 people emigrated from Croatia, including 17,653 women. The aim of this research was to conduct a discourse analysis within social network groups intended for women from Croatia and neighbouring countries (Serbia and Bosnia and Herzegovina) living abroad. The research questions focused on analysing communication patterns and themes that appear in groups intended for women on social networks. The goal is to investigate whether membership in these groups can provide support to women living and working abroad and how it contributes to their personal and professional development. The research was conducted on the social network Facebook, where private groups from Ireland, Italy, Belgium, and Luxembourg were analysed.

Keywords: social networks, migration, online communication, women, Facebook

Lidija Pranjić

lidija.pranjic1310@gmail.com

Ksenija Milošević

ksenijam479@gmail.com

Doprinosi zastupnika odnosno posrednika u osiguranju ostvarivanju ciljeva održivog razvoja u Republici Hrvatskoj

Ciljevi održivog razvoja (engl. *Sustainable Development Goals, SDR*) utvrđeni su Programom održivog razvoja do 2030. koji su Ujedinjeni narodi usvojili u rujnu 2015. Slijedom navedenog dokumenta Europska komisija u godinama koje su uslijedile donijela je cijeli niz propisa kojima je uspostavila okvir održivog razvoja na svim razinama društva u Europskoj uniji od kojih su najznačajniji Akcijski plan o financiranju održivog rasta (2018.), Europski zeleni dogovor (2019.) i Strategija financiranja prijelaza na održivo gospodarstvo (2021.).

Za potrebe reguliranja pravila održivog poslovanja u financijskom sektoru koncem 2019. godine stupila je na snagu *Uredba (EU) 2019/2088 o objavama povezanim s održivosti u sektoru financijskih usluga* (dalje: SFDR), a u srpnju 2020. godine *Uredba (EU) 2020/852 o uspostavi okvira za olakšavanje održivih ulaganja* (dalje: Taksonomija).

Obveznici su primjene SFDR-a i Taksonomije, između ostalih, i zastupnici odnosno posrednici u osiguranju. Navedenim propisima zastupnicima odnosno posrednicima u osiguranju nameću se dodatne obveze koje su isti dužni primjenjivati s ciljem uspostave pravila održivog poslovanja i ostvarivanja ciljeva održivog razvoja. Registar ovlaštenih zastupnika u osiguranju, brokera u osiguranju i/ili reosiguranju i sporednih posrednika u Republici Hrvatskoj vodi HANFA.

Ključne riječi: ciljevi održivog razvoja, zastupnici, posrednici, osiguranje, SFDR, taksonomija

Lidija Pranjić

lidija.pranjic1310@gmail.com

Ksenija Milošević

ksenijam479@gmail.com

Contributions of representatives or intermediaries in insurance to the achievement of sustainable development goals in the Republic of Croatia

The Sustainable Development Goals (SDG) were determined by the Sustainable Development Programme until 2030, which was adopted by the United Nations in September 2015. Following the aforementioned document, the European Commission, in the years that followed, passed a series of regulations that established the framework for sustainable development at all levels of society in the European Union, among which the most significant were the Action Plan on Financing Sustainable Growth (2018), the European Green Deal (2019) and the Strategy for Financing the Transition to a Sustainable Economy (2021). For the purposes of regulating the rules of sustainable business in the financial sector, Regulation (EU) 2019/2088 on sustainability-related disclosures in the financial services sector (hereinafter: SFDR) entered into force at the end of 2019, and in July 2020, Regulation (EU) 2020/852 on the establishment of a framework to facilitate sustainable investment (hereinafter: Taxonomy).

Those obliged to apply the SFDR and the Taxonomy are, among others, insurance intermediaries. The aforementioned regulations impose additional obligations on insurance intermediaries, which they must apply with the aim of establishing sustainable business rules and achieving sustainable development goals. The register of authorized insurance intermediaries in the Republic of Croatia is maintained by HANFA.

Keywords: sustainable developments goals, representatives, intermediaries, insurance, SFDR, taxonomy

dr. sc. **Francesco Privitera**

Odjel za političke i društvene znanosti Sveučilišta u Bologni

francesco.privitera@unibo.it

21. stoljeće u pokretu: Migracije i identitet u globalnoj perspektivi

Izlaganje Francesca Privitera istražuje složenost migracija u 21. stoljeću ističući njihov utjecaj na identitet u globaliziranome svijetu. Raspravlja o tome kako povećani migracijski tokovi preoblikuju nacionalne identitete, kulturnu dinamiku i društvene strukture. Privitera analizira izazove integracije, fluidnost identiteta u višekulturnome kontekstu te napetosti koje proizlaze iz globalne mobilnosti. Njegova analiza ističe međusobno djelovanje migracija, globalizacije i transformacije identiteta te naglašava potrebu za novim okvirima s kojima bi se moglo odgovoriti na promjenjive izazove u suvremenome društvu.

Francesco Privitera, PhD

University of Bologna, Department of Political and Social Sciences

francesco.privitera@unibo.it

21st Century in Motion: Migration and Identity in a Global Perspective

Francesco Privitera's presentation examines the complexities of migration in the 21st century, focusing on its impact on identity in a globalized world. He discusses how increasing migration flows reshape national identities, cultural dynamics, and social structures. Privitera explores the challenges of integration, the fluidity of identity in a multicultural context, and the tensions that arise from global mobility. His analysis highlights the interplay between migration, globalization, and identity transformation, stressing the need for new frameworks to address these evolving issues in contemporary society.

dr. sc. **Sandra Šokčević**
Libertas međunarodno sveučilište
ssokcevic@libertas.hr

dr. sc. **Andreja Rudančić**
Libertas međunarodno sveučilište
arudancic@libertas.hr

Boris Savić
Libertas međunarodno sveučilište

Ključni aspekti održivosti u gradovima Europske unije

Upravljanje održivim gradovima u prvom je redu odgovoran zadatak za gradske uprave koji ima za cilj uskladiti funkcioniranje i potrebe grada i njegovih stanovnika s višim ciljevima održivog razvoja sukladno zaštiti okoliša i borbe protiv klimatskih promjena te s druge strane financiranja tranzicije za pametne i zelene tehnologije. U skladu s tim u ovom se radu fokus istraživanja pored teorijskih postavki vezanih uz urbanu održivost stavlja na strateške odrednice Europske unije o održivom razvoju kao i na politike i financijske instrumente kojima se europskim gradovima omogućuje brža i kvalitetna tranzicija. Posebnost istraživanja odnosi se na usporednu analizu pametne održivosti glavnih gradova Unije prema SSC standardima kojima se rangiraju gradovi na temelju četrdeset i jednog odabranog pokazatelja. Primjenjivi rezultati istraživanja proizlaze iz provedene *benchmarking* usporedne analize glavnih gradova Europske unije s pametnog i održivog aspekta. Analiza daje početne vrijednosti četrdeset i jednog indikatora koji se putem poveznica mogu u svakom trenutku ažurirati i time dobiti rang promatranih gradova u realnom vremenu.

Ključne riječi: politike održivog razvoja EU, indikatori održivosti, održivi gradovi

Sandra Šokčević, PhD

International University Libertas

ssokcevic@libertas.hr

Andreja Rudančić, PhD

International University Libertas

arudancic@libertas.hr

Boris Savić

International University Libertas

Key aspects of sustainability in European Union cities

Managing sustainable cities is, first of all, a responsible task for city administrations, which aims to harmonize the functioning and needs of the city and its inhabitants with the higher goals of sustainable development in accordance with environmental protection and the fight against climate change, and on the other hand, financing the transition for smart and green technologies. Accordingly, in this paper, the focus of the research, in addition to theoretical assumptions related to urban sustainability, is placed on the European Union's strategic guidelines on sustainable development, as well as on policies and financial instruments that enable European cities to make a faster and quality transition. The special focus of the research refers to the comparative analysis of the smart sustainability of the capital cities of the European Union according to the SSC standards, which ranks cities based on forty-one selected indicators. The applicable research results derive from a benchmarking comparative analysis of the capital cities of the European Union from a smart and sustainable perspective. The analysis provides the initial values of forty-one indicators that can be updated at any time through links, thereby obtaining ranking of the observed cities in real time.

Keywords: EU Sustainable Development Policies, sustainability indicators, sustainable cities

Bruno Rukavina

bruno.rukavina.fpzg@gmail.com

Iseljništvo kao dimenzija vanjske politike Republike Hrvatske

Vanjska politika države sastoji se od različitih dimenzija djelovanja kako bi ostvarila svoje nacionalne interese u svijetu. Jedna je od važnih dimenzija tog djelovanja briga za vlastite građane izvan domovine. Što je iseljništvo (ili dijaspora) određene države veće, ono postaje sve važnija dimenzija vanjske politike i može utjecati na percepciju države. Iseljavanje s prostora današnje Republike Hrvatske događa se u ponavljajućim ciklusima kroz stoljeća, stoga je iseljništvo važna dimenzija u hrvatskoj vanjskoj politici. O veličini i posljedicama posljednjeg vala iseljavanja, nakon 2013. godine i ulaska Hrvatske u Europsku uniju, doznali smo u proljeće 2021. godine iz popisa stanovništva. Iseljništvo možemo gledati kao politički, ekonomski i kulturni most između dvije države koji može otvoriti vrata različitim međudržavnim inicijativama. U ovom radu autor će opisati važnost dijaspore i način na koji ona može pomoći prepoznatljivosti Republike Hrvatske. Rad se sastoji od tri dijela: u prvom će se opisati teorijski okvir i važnost iseljništva u međunarodnim odnosima i vanjskoj politici. Nakon toga analizirat će se hrvatsko iseljništvo s obzirom na povijesne uzroke iseljavanja, strukturu iseljništva u svijetu i zakonodavno-institucijski okvir iseljništva u Hrvatskoj. Treći dio rada prikazat će hrvatsko iseljništvo u dimenziji vanjske politike, naročito kroz meke instrumente moći međunarodnih odnosa pomoću kojih Hrvatska može graditi mostove s iseljništvom i drugim državama u kojima žive Hrvati. Rad je multidisciplinarni naravi te povezuje različite discipline društvenih znanosti poput političkih i pravnih znanosti, međunarodnih odnosa, povijesti, demografije i sociologije. Cilj je rada prikazati važnost hrvatskog iseljništva, načine na koji se s njim može povezati te iskoristiti njegov položaj u drugim državama za poboljšanje bilateralnih odnosa.

Ključne riječi: iseljništvo, dijaspora, vanjska politika, diplomacija, međunarodni odnosi, Republika Hrvatska

Bruno Rukavina

bruno.rukavina.fpzg@gmail.com

Diaspora as a dimension of the foreign policy of the Republic of Croatia

The foreign policy of a state consists of different dimensions of action in order to realize its national interests in the world. One of the important dimensions of this activity is care for its citizens outside the homeland. The larger the diaspora of a certain state, the more important it becomes in foreign policy and can influence the perception of the state. Emigration from the territory of today's Republic of Croatia has been occurring in recurring cycles throughout the centuries, therefore, the diaspora is an important dimension in Croatian foreign policy. Awareness of the size and consequences of the last wave of emigration, after 2013 and Croatia's entry into the European Union, was made evident in the spring of 2021 with the population census. The diaspora can be looked upon as a political, economic and cultural bridge between two states that can open the door to various interstate initiatives. In this paper, the author will describe the importance of the diaspora and how it can help the recognizability of the Republic of Croatia. The paper consists of three parts: the first will describe the theoretical framework and the importance of the diaspora in international relations and foreign policy. After that, the Croatian diaspora will be analysed through the historical causes of emigration, the structure of the diaspora in the world and the legislative and institutional framework of the diaspora in Croatia. The third part of the paper describes the Croatian diaspora in the dimension of foreign policy, especially through the soft power instruments of international relations with which Croatia can build bridges with the diaspora and other countries where Croats live. The paper is multidisciplinary in nature, and connects different disciplines of social sciences, such as political and legal sciences, international relations, history, demography and sociology. The goal of the paper is to underscore the importance of the Croatian diaspora, the manners in which it is possible to connect with them, and to use their position in other countries to improve bilateral relations.

Keywords: emigration/diaspora, foreign policy, diplomacy, international relations, Republic of Croatia

dr. sc. **Nikola Šimunić**

Institut za istraživanje migracija

nikola.simunic@imin.hr

dr. sc. **Monika Komušanac**

Fakultet hrvatskih studija Sveučilišta u Zagrebu

mkomusana@fhs.unizg.hr

Suvremene prostorno-demografske varijacije fertiliteta u Hrvatskoj na lokalnoj i regionalnoj razini (2011. – 2021.)

Stopa ukupnog fertiliteta (TFR) najprikladniji je pokazatelj razine rodnosti određenih područja, a označava prosječan broj djece koju će roditi žena uz uvjet da preživi svoje reproduktivne godine (od 15 do 49 godina starosti). Te žene čine tzv. fertilni kontingent u ukupnoj ženskoj populaciji. TFR se dobiva zbrajanjem specifičnih stopa fertiliteta prema dobi (ASFR).

U demografiji je opće uvriježeno pravilo da je za zamjenu neke populacije potreban TFR od 2,10 i više, a sve niži TFR u (uglavnom) razvijenijim zemljama rezultat je smanjenog broja živorođene djece s jedne strane te odgađanja rađanja s druge strane. U tom smislu u Europi se TFR spustio ispod zamjenske razine (2,1) još sredinom 1970-ih, a u Hrvatskoj i nešto ranije (1968.).

U ovom radu autori su istražili kretanje (2011. – 2021.), prostornu distribuciju i obilježja fertiliteta na lokalnoj (gradovi i općine) i regionalnoj (županije) razini. Korištene su statističko-matematičke demografske metode u kombinaciji s analizama u GIS okruženju. Izračunati su TFR, ASFR prema dobnim skupinama te je izvršena dekompozicija TFR-a da bi se dobio uvid u relativnu strukturu fertiliteta.

Fertilni kontingent je smanjen (2011. – 2021.) za 17,63 % dok je broj živorođenih smanjen za 11,37 %. Zanimljivo, u istom su razdoblju sve županije zabilježile povećanje TFR-a, a među gradovima i općinama 65,59 % njih zabilježilo je povećanje TFR-a, a 34,41 % smanjenje.

Razumijevanje prostorne distribucije fertiliteta poslužit će kvalitetnijem i preciznijem adresiranju Strategije demografske revitalizacije RH do 2033. na lokalnoj i regionalnoj razini.

Ključne riječi: ASFR, GIS, gradovi i općine, prostorna demografija, TFR, županije

Nikola Šimunić, PhD
Institute for Migration Research
nikola.simunic@imin.hr

Monika Komušanac, PhD
University of Zagreb, Faculty of Croatian Studies
mkomusana@fhs.unizg.hr

Contemporary spatial-demographic variations in fertility in Croatia at local and regional levels (2011-2021)

The Total Fertility Rate (TFR) is the most appropriate indicator of the birth level in specific areas, representing the average number of children a woman will have, assuming she survives through her reproductive years (ages 15 to 49). These women constitute the so-called fertile contingent within the overall female population. TFR is calculated by summing the Age-Specific Fertility Rates (ASFR).

In demography, it is a generally accepted rule that a TFR of 2.10 or higher is required for the replacement of a population. Lower TFR in (mainly) developed countries results from fewer live births on one hand, and the postponement of childbirth on the other. In this context, TFR in Europe fell below the replacement level (2.1) in the mid-1970s, and in Croatia even earlier (1968).

In this study, the authors investigated the trends (2011-2021), spatial distribution, and characteristics of fertility at local (cities and municipalities) and regional (counties) levels. Statistical-mathematical demographic methods were used in combination with GIS environment analyses. TFR and ASFR by age groups were calculated, and TFR was decomposed to gain insight into the relative structure of fertility.

The fertile contingent decreased (2011-2021) by 17.63%, while the number of live births decreased by 11.37%. Interestingly, during the same period, all counties recorded an increase in TFR, and among cities and municipalities, 65.59% recorded an increase in TFR, while 34.41% recorded a decrease.

Understanding the spatial distribution of fertility will contribute to better and more precise addressing of the Croatian Demographic Revitalization Strategy until 2033 at local and regional levels.

Keywords: ASFR, GIS, towns and municipalities, spatial demography, TFR, counties

dr. sc. **Nikola Šimunić**
Institut za istraživanje migracija
nikola.simunic@imin.hr

dr. sc. **Ivo Turk**
Institut društvenih znanosti „Ivo Pilar”
ivo.turk@pilar.hr

dr. sc. **Rebeka Mesarić Žabčić**
Institut društvenih znanosti „Ivo Pilar”
rebeka.mesariczabcic@pilar.hr

Mehanička komponenta recentne demografske dinamike stanovništva gradova i općina Republike Hrvatske (2011. – 2021.)

Migracije su stanovništva, pored prirodne promjene (bioreprodukcije), mehanička odrednica (i sastavnica) demografske dinamike u određenom prostoru. Migracijska je bilanca razlika između broja doseljenih (imigracija) i broja odseljenih (emigracija), a čini mehaničku sastavnicu općeg kretanja stanovništva. U kombinaciji s prirodnom sastavnicom determinira porast, stagnaciju ili pad ukupnog broja stanovnika. Na temelju odnosa spomenutih sastavnica kretanja stanovništva izrađuje se tipologija općeg kretanja stanovništva da bi se dobio jasniji uvid u demografsku dinamiku stanovništva.

Autori su, na temelju podataka zadnjih dvaju Popisa stanovništva (2011. i 2021.), koristeći kombinaciju statističko-demografskih i GIS metoda, a iz udjela prirodne promjene u ukupnoj demografskoj dinamici stanovništva, izračunali migracijsku bilancu gradova i općina u Republici Hrvatskoj (2011. – 2021.) te izvršili tipologiju općeg kretanja stanovništva.

Analizom je dobivena ukupna negativna migracijska bilanca u posljednjem desetogodišnjem razdoblju (2011. – 2021.) koja iznosi –292 832 osobe, što je značajno odstupanje od službene statistike prema kojoj negativna migracijska bilanca iznosi –113 889 osoba. Prevladava E4 tip općeg kretanja stanovništva koji karakterizira trend *izumiranja* (77,88 % općina i gradova). Među gradovima i općinama koji *izumiru* kod gotovo četvrtine (24,25 %) njih negativna migracijska bilanca determinira negativnu demografsku bilancu stanovništva. Čak 86,87 % hrvatskih gradova i općina zabilježilo je negativnu migracijsku bilancu (2011. – 2021.), s tim da je samo Zagreb izgubio mehaničkim putem u 10 godina stanovništvo veličine grada Sinja ili Vukovara. *Obnova imigracijom* (I2 tip) prisutna je kod tek 11 gradova i općina (1,98 %), što dodatno potvrđuje intenzitet iseljavanja iz Hrvatske u posljednjem međupopisnom razdoblju (2011. – 2021.).

Ključne riječi: GIS, gradovi i općine, migracijska bilanca, prostorna demografija, tipologija općeg kretanja stanovništva.

Nikola Šimunić, PhD
Institute for Migration Research
nikola.simunic@imin.hr

Ivo Turk, PhD
Ivo Pilar Institute of Social Sciences
ivo.turk@pilar.hr

Rebeka Mesarić Žabčić, PhD
Ivo Pilar Institute of Social Sciences
rebeka.mesariczabcic@pilar.hr

The mechanical component of the recent demographic dynamics of the population of cities and municipalities in the Republic of Croatia (2011–2021)

Population migration, alongside natural change (bioreproduction), is a mechanical determinant (and component) of demographic dynamics in a specific area. The migration balance is the difference between the number of immigrants (immigration) and the number of emigrants (emigration), forming the mechanical component of the overall population change. Combined with the natural component, it determines the increase, stagnation, or decline of the total population. A typology of overall population movement is created based on the relationship between these components to gain a clearer insight into the demographic dynamics of the population.

Using data from the last two Censuses (2011 and 2021), the authors, through a combination of statistical-demographic and GIS methods, and based on the share of natural change in the overall demographic dynamics of the population, calculated the migration balance of cities and municipalities in the Republic of Croatia (2011–2021) and performed a typology of overall population change.

The analysis revealed an overall negative migration balance in the last ten-year period (2011–2021) amounting to -292,832 persons, a significant deviation from the official statistics, which reported a negative migration balance of -113,889 persons. The predominant type of overall population change is E4, characterized by a trend of *extinction* (77.88% of municipalities and cities). Among the cities and municipalities experiencing *extinction*, in almost a quarter (24.25%) of them, the negative migration balance determines the negative demographic balance of the population. A total of 86.87% of Croatian cities and municipalities recorded a negative migration balance (2011–2021), with Zagreb alone having lost a population equivalent to the size of the city of Sinj or Vukovar through mechanical means in ten years. *Immigration renewal* (type I2) is present in only 11 cities and municipalities (1.98%), further confirming the intensity of emigration from Croatia in the last intercensal period (2011–2021).

Keywords: GIS, cities and municipalities, migration balance, spatial demography, typology of overall population change

dr. sc. **Tatjana Škarić-Jurić**
Institut za antropologiju
tatjana.skaric-juric@inantro.hr

***Od „zdravog migranta” do useljeničke populacije lošijeg zdravlja:
integrirani podatci kao temelj zdravstvenih politika***

Pojam „migranti” koristi se za predstavljanje heterogene skupine ljudi koji se razlikuju s obzirom na duljinu boravka, razloge migracije i pravni status te koji se stoga suočavaju s vrlo specifičnim izazovima i različitim iskustvima. Naime, migranti su različite životne dobi, potječu iz širokog kruga država, a migrirali su iz raznih razloga – od bijega od rata i progona te prisilnog raseljavanja zbog ekoloških katastrofa do dobrovoljne migracije u potrazi za zaradom i općenito boljim radnim i životnim perspektivama. Unatoč fenomenu „zdravog migranta” (Kwak 2018) – koji upućuje na bolje zamijećeno zdravlje novopridošlica od građana društva domaćina iste dobi – zbog stresa prilagodbe za dugoročne migrante s vremenom situacija postaje suprotna. Istraživanja, naime, pokazuju da je imigrantska populacija izložena ozbiljnim zdravstvenim rizicima: od mentalnog zdravlja i ukupnih zdravstvenih ishoda do samoprocjene zdravlja, posebno u starijim dobnim skupinama. Zdravlje imigrantske populacije uvelike varira ovisno o spolu, generaciji, ali i o društveno-kulturnom i gospodarskom kontekstu te integracijskim politikama zemlje primateljice. Kao potencijalno važne čimbenike vezane uz same migrante treba izdvojiti: poznavanje jezika, kulture i običaja zemlje domaćina, zdravstvenu pismenost, socioekonomski status, stupanj obrazovanja te doživljaj diskriminacije. Kako bi zdravstvene politike i prakse prema migrantima i izbjeglicama, ali i etničkim manjinama (kao imigrantima dugog trajanja) bile djelotvorne, one trebaju biti utemeljene na kvalitetnim i integriranim podacima, što u ovom trenutku nije slučaj. Zdravstveni informacijski sustavi država EU-a trebali bi sustavno prikupljati, analizirati i diseminirati podatke uz kombiniranje podataka iz više izvora te uvažavanje činjenice da je riječ o vrlo različitim skupinama ljudi. Pritom je potrebno implementirati metode koje štite privatnost te uključivati migrantske i etničke zajednice u donošenje odluka o njihovim zdravstvenim podacima. Raspolaganje kvalitetnim demografskim i zdravstvenim podacima temelj je za stvaranje zdravstvenih politika i praksi koje su istodobno uključive i bolje služe potrebama ovih osjetljivih zajednica, a time unaprjeđuju i ukupnu razinu zdravlja europskog stanovništva.

Ključne riječi: migranti, etničke manjine, zdravstveni podatci, zdravstveni informacijski sustav, EU

Tatjana Škarić-Jurić, PhD
Institute for Anthropological Research
tatjana.skaric-juric@inantro.hr

***From a “healthy migrant” to immigrant populations with poorer health:
Integrated data as a basis for health policies***

The term “migrants” is used to represent a large variety of people concerning different time frames of residence, reasons for migration and legal status and who, therefore, face very specific challenges and different experiences. Namely, migrants are of different ages, they derive from a broad list of countries, and have migrated for various reasons, from fleeing war and persecution and forced displacement due to environmental disasters to voluntary migration in search of income and generally better work and life prospects. Despite the “healthy migrant effect” (Kwak, 2018) – which states that health, in general, can be better among new arrivals than the health of host society citizens of the same age – due to the stress of adaptation, the situation becomes the opposite for long-term migrants over time. In fact, research shows that the immigrant population is exposed to serious health risks: from mental health conditions and overall health outcomes to self-perceived health, especially in older age groups. The health of the immigrant population varies greatly depending on gender, generation, but also on the socio-cultural and economic contexts and the social integration policies of the receiving country. Potentially important factors related to the migrants themselves should be singled out: proficiency of the host country’s language, culture and customs, health literacy, socio-economic status, level of education and feelings of discrimination. In order for health policies and practices towards migrants and refugees, but also ethnic minorities (as long-term immigrants), to be effective, they should be based on quality and integrated data, which is not the case at the moment. Health information systems in EU countries should systematically collect, analyse and disseminate data, combining data from multiple sources and take account of the groups’ diversity. In doing so, it is necessary to implement methods that safeguard privacy and engage migrant, and ethnic communities in decisions about their own health data. The availability of high-quality demographic and health data is the basis for creating health policies and practices that are both inclusive and better serve the needs of these vulnerable communities, thereby advancing the overall level of health of the European population.

Keywords: migrants, ethnic minorities, health data, health information system, EU

dr. sc. **Filip Škiljan**
Institutu za istraživanje migracija
filip.skiljan@imin.hr

dr. sc. **Marina Perić Kaselj**
Institutu za istraživanje migracija
marina.peric@imin.hr

dr. sc. **Krešimir Dabo**
Institutu za istraživanje migracija
kresimir.dabo@imin.hr

dr. sc. **Matijas Baković**
Institutu za istraživanje migracija
matijas.bakovic@imin.hr

dr. sc. **Marinko Vuković**
Institutu za istraživanje migracija
marinko.vukovic@imin.hr

Novljansko-dvorsko-kostajničke paralele – život uz granicu nekada i sad

Autori u tekstu donose informacije o tome kako se živjelo u pograničnom području Hrvatske i Bosne i Hercegovine od vremena nastanka dvaju naselja u kasnom srednjem vijeku i ranom novom vijeku do današnjih dana. Posebno se osvrću na period dvadesetog stoljeća i ratova koji su poharali prostor Bosanske krajine i Banije (Drugi svjetski rat i posljednji, Domovinski rat). Na temelju dokumenata i usmenih iskaza svjedoka autori istražuju kakav je bio zajednički život tih dvaju naselja u socijalizmu, odnosno koliko se promijenio način života i koliko su se promijenili međuljudski odnosi u vrijeme nakon uspostave dviju država (Hrvatske i Bosne i Hercegovine). Budući da na tome teritoriju žive sve tri nacije (Bošnjaci, Hrvati i Srbi), kompleksnost odnosa vrlo je velika, a ljudske sudbine stanovništva s obiju strana granice umnogome ovise o geopolitičkoj situaciji u jugoistočnoj Europi. Autori će kroz tekst pokušati istražiti koliko su sačuvani dobrosusjedski odnosi usprkos ratnim događanjima i zločinima koji su se tijekom dvadesetog stoljeća zbili na tome terenu.

Ključne riječi: Dvor, Novi Grad, Banija, Bosna i Hercegovina, Hrvatska, međunacionalni odnosi

Filip Škiljan, PhD
Institute for Migration Research
filip.skiljan@imin.hr

Marina Perić Kaselj, PhD
Institute for Migration Research
marina.peric@imin.hr

Krešimir Dabo, PhD
Institute for Migration Research
kresimir.dabo@imin.hr

Matijas Baković, PhD
Institute for Migration Research
matijas.bakovic@imin.hr

Marinko Vuković, PhD
Institute for Migration Research
marinko.vukovic@imin.hr

Population of the border area between Croatia and Bosnia and Herzegovina – a case study of Novi Grad and Dvor

The authors provide information in the text about life in the border area between Croatia and Bosnia and Herzegovina from the time of the founding of the two settlements in the late Middle Ages and the early modern period to the present day. They particularly focus on the twentieth century and the wars that ravaged the area of Bosanska Krajina and Banija (World War II and the recent Homeland War). Based on documents and oral testimonies of witnesses, the authors explore what the joint life of these two settlements was like during socialism, and to what extent the way of life and interpersonal relationships changed in the time after the establishment of the two states (Croatia and Bosnia and Herzegovina). Since all three nations (Bosniaks, Croats, and Serbs) live in this territory, the complexity of relationships is very high, and the human destinies of the population on both sides of the border largely depend on the geopolitical situation in Southeastern Europe. With this text, the authors will attempt to explore to what extent neighbourly relations have been preserved despite the war events and crimes that occurred in this area.

Keywords: Dvor, Novi Grad, Banija, Bosnia and Herzegovina, Croatia, interethnic relations

dr. sc. **Filip Škiljan**

Institut za istraživanje migracija

filip.skiljan@imin.hr

dr. sc. **Kristian Lewis**

Institut za hrvatski jezik

klewis@ihjj.hr

Talijani na otocima Cresu i Lošinju

Autori u radu istražuju povijest i sadašnjost talijanske nacionalne manjine na otocima Cresu i Lošinju. Do današnjih dana napisano je više radova koji se dotiču Talijana na tim dvama otocima, ali nije ciljano istraživano pitanje očuvanja identiteta, jezika i općenito zajednice Talijana na spomenutom području. Talijani su prije Drugog svjetskog rata činili većinsko stanovništvo u gradskim naseljima na Cresu i Lošinju. Bili su većina u Cresu, Osoru, Nerezinama, Belom, Velom i Malom Lošinju. Nakon Drugog svjetskog rata dolazi do masovnog iseljavanja Talijana s otoka, odnosno pojave etnomimikrije kod jednog dijela onih koji su ostali na otocima. Iseljavanja su bila legalna i ilegalna, a imovina onih koji su otišli bila je jednim dijelom konfiscirana. Zajednica Talijana u Cresu i Zajednica Talijana u Malom Lošinju uspjele su očuvati identitet Talijana u vrijeme socijalizma unatoč nastojanjima jugoslavenskih vlasti da ukinu talijanske škole i asimiliraju Talijane na tom području. Doseljavanje migranata s područja ostalih jugoslavenskih republika pospješilo je ubrzano nestajanje identiteta Talijana na otocima. Na temelju intervjua, arhivske građe i dostupne literature autori će pokušati donijeti podatke o tome na koji način danas funkcioniraju ove dvije zajednice i koliko su uspjele u očuvanju identitetskih elemenata poput talijanske nacionalnosti, venecijanske kulture i venetskog dijalekta.

Ključne riječi: Talijani, Cres, Lošinj, identitet, jezik

Filip Škiljan, PhD

Institute for Migration Research

filip.skiljan@imin.hr

Kristian Lewis, PhD

Institute for the Croatian Language

kLewis@ihjj.hr

Italians on the islands of Cres and Lošinj

The authors of this paper investigate the history and present situation of the Italian national minority on the islands of Cres and Lošinj. Several works have been written to date that deal with Italians on these two islands, however, the specific issue of preserving the identity, language, and community of Italians in the mentioned area has not been targeted. Before World War II, Italians constituted the majority population in the urban settlements of Cres and Lošinj. They formed the majority in Cres, Osor, Nerezine, Beli, Veli Lošinj and Mali Lošinj. After World War II, there was a mass emigration of Italians from the islands. Furthermore, the issue of ethnomimicry arises among some of those who remained. Emigrations were both legal and illegal, and the property of those who left was partly confiscated. The Italian Community in Cres and the Italian Community in Mali Lošinj managed to preserve the Italian identity during socialism despite the abolition of Italian schools and the Yugoslav authorities' efforts to assimilate Italians in this area. The arrival of migrants from other Yugoslav republics further accelerated the disappearance of the Italian identity on the islands. Based on interviews, archival materials, and available literature, the authors will try to provide data on the status of these two communities today. In addition, efforts will be made to present how successful they have been in preserving identity elements such as Italian nationality, Venetian culture, and the Venetian dialect.

Keywords: Italians, Cres, Lošinj, identity, language

dr. sc. **Mirko Smoljić**
Sveučilište Sjever
msmoljic@unin.hr

Demografska revitalizacija ili politička iluzija? Kritika neučinkovitosti strategija i stvarnih uzroka demografskog pada

Ovaj znanstveni rad bavi se kritičkom analizom demografskih strategija koje su razvile europske zemlje, uključujući Hrvatsku, kako bi se suočile s izazovima poput pada nataliteta, starenja stanovništva i smanjenja populacije. Unatoč donošenju brojnih zakonskih mjera, strategija i osnivanju posebnih ministarstava, kao što je Ministarstvo demografije i useljništva u Hrvatskoj, rezultati su daleko ispod očekivanja. Iako su ovi propisi i strategije često preširoki i administrativno kompleksni, njihova stvarna učinkovitost u zaustavljanju negativnih demografskih trendova ostaje upitna.

U ovom radu problematiziraju se dublji uzroci koji pridonose demografskoj krizi, poput opadanja kvalitete demokratskih procesa, rastuće korupcije, nepovjerenja u pravosudni sustav i općeg osjećaja društvene nepravde. Ti čimbenici ne samo da negativno utječu na provedbu demografskih mjera nego potkopavaju i šire društveno povjerenje, što rezultira povećanom migracijom i smanjenjem nataliteta. Pitanje koje se postavlja je mogu li propisi i zakoni sami po sebi preokrenuti demografske trendove ili je potrebna temeljita društvena i politička reforma.

Zaključci Vijeća Europske unije *Demografski izazovi – put naprijed* iz 2020. godine pružaju smjernice za europske države, pozivajući na koordinirani pristup demografskim problemima kroz integraciju socijalnih, ekonomskih i političkih mjera. Ovaj rad analizira primjere iz Hrvatske i drugih europskih zemalja kako bi se istražila njihova stvarna učinkovitost, uz naglasak na potrebu za holističkim pristupom koji uključuje reformu institucija, jačanje povjerenja u pravni i politički sustav te uklanjanje društvenih nepravdi.

Na kraju, rad predlaže konkretne korake prema učinkovitijoj demografskoj revitalizaciji koja može osigurati održivu budućnost, no samo uz uvjet dubokih institucionalnih promjena.

Ključne riječi: demografska revitalizacija, nepovjerenje u institucije, korupcija, demografske politike, društvena nepravda

Mirko Smoljić, PhD
University North
msmoljic@unin.hr

Demographic revitalization or political illusion? A critique of the ineffectiveness of strategies and the real causes of demographic decline

This scientific paper focuses on a critical analysis of demographic strategies developed by European countries, including Croatia, to address challenges such as declining birth rates, an aging population, and population decline. Despite numerous legislative measures, strategies, and the establishment of dedicated ministries, such as the Ministry of Demography and Immigration in Croatia, the results have fallen significantly short of expectations. While these regulations and strategies are often overly broad and administratively complex, their actual effectiveness in halting negative demographic trends remains questionable.

This paper explores the deeper causes contributing to the demographic crisis, such as the decline in the quality of democratic processes, rising corruption, distrust in the judiciary, and a general sense of social injustice. These factors not only negatively impact the implementation of demographic measures but also undermine broader societal trust, resulting in increased migration and a decline in birth rates. The question arises: Can regulations and laws alone reverse demographic trends, or is a profound social and political reform needed?

The conclusions of the European Union Council's "Demographic Challenges – The Way Forward" from 2020 provide guidelines for European countries, calling for a coordinated approach to demographic issues through the integration of social, economic, and political measures. This paper analyses examples from Croatia and other European countries to examine their actual effectiveness, with an emphasis on the need for a holistic approach that includes institutional reform, strengthening trust in the legal and political system, and eliminating social injustices.

Ultimately, the paper proposes concrete steps toward more effective demographic revitalization that can ensure a sustainable future, but only on the condition of profound institutional changes.

Keywords: demographic revitalization, distrust in institutions, corruption, demographic policies, social injustice

dr. sc. **Sara Soldo**

Libertas međunarodno sveučilište

ssoldo1@libertas.hr

dr. sc. **Aida Brkan-Vejzović**

Univerzitet „Džemal Bijedić” u Mostaru

aida.brkan@unmo.ba

dr. sc. **Marijana Šimić**

Vlada Županije Zapadnohercegovačke

marijanamarkota.simic@gmail.com

Gospodarski rast i demografske promjene u Bosni i Hercegovini

Ovaj rad istražuje složeni odnos između gospodarskog rasta i demografskih promjena u Bosni i Hercegovini (BiH), zemlji koja je posljednjih tridesetak godina prošla kroz značajne političke, društvene i ekonomske tranzicije. Istraživanje analizira kako su demografske promjene (posebno pad broja stanovnika, starenje i migracije) utjecale na ekonomski razvoj zemlje od završetka rata u BiH 1995. godine. Kroz analizu statističkih podataka i demografskih trendova rad ističe ključne izazove poput nedostatka radne snage, pada nataliteta i socioekonomskih posljedica emigracije mladih. Istraživanje dodatno proučava kako ti demografski čimbenici utječu na produktivnost, kapacitet radne snage i ukupnu gospodarsku održivost u BiH. Također, razmatra se uloga intervencija politika usmjerenih na preokretanje negativnih demografskih trendova, poboljšanje životnog standarda i poticanje inkluzivnog gospodarskog rasta. Od kvantitativnih modela korišten je model vektorske autoregresije (VAR) za ocjenu dinamičkih odnosa odabranih varijabli. Za procjenu kauzalnosti između specificiranih zavisnih i nezavisnih varijabli primijenjen je Grangerov test uzročnosti. Nalazi sugeriraju da, iako demografski trendovi predstavljaju ozbiljne izazove za gospodarski rast, ciljane mjere politika (posebno u području obrazovanja, reforme tržišta rada i socijalne skrbi) mogu ublažiti te utjecaje i promicati dugoročnu stabilnost. Rad naglašava važnost koordiniranih napora između vlade, međunarodnih organizacija i lokalnih zajednica u suočavanju s ekonomskim i demografskim izazovima s kojima se suočava BiH te u promicanju održivog razvoja za buduće generacije.

Ključne riječi: gospodarski rast, demografske promjene, migracije, starenje stanovništva

Sara Soldo, PhD

Libertas International University

ssoldo1@libertas.hr

Aida Brkan-Vejzović, PhD

Džemal Bijedić University of Mostar

aida.brkan@unmo.ba

Marijana Šimić, PhD

Government of West Herzegovina Canton

marijanamarkota.simic@gmail.com

Economic growth and demographic changes in Bosnia and Herzegovina

This paper explores the complex relationship between economic growth and demographic changes in Bosnia and Herzegovina (BiH), a country that has undergone significant political, social, and economic transitions over the past thirty years. The research analyses how demographic changes, particularly population decline, aging, and migration, have impacted the country's economic development since the end of the war in BiH in 1995. Through an analysis of statistical data and demographic trends, the paper highlights key challenges such as labour shortages, declining birth rates, and the socioeconomic consequences of youth emigration. The research further examines how these demographic factors affect productivity, labour force capacity, and overall economic sustainability in BiH. Additionally, it considers the role of policy interventions aimed at reversing negative demographic trends, improving living standards, and fostering inclusive economic growth. The study employs a vector autoregression (VAR) model to assess the dynamic relationships between selected variables. The Granger causality test is applied to evaluate causality between the specified dependent and independent variables. The findings suggest that, while demographic trends pose serious challenges to economic growth, targeted policy measures, particularly in the areas of education, labour market reform, and social welfare, can mitigate these effects and promote long-term stability. The paper emphasizes the importance of coordinated efforts between the government, international organizations, and local communities in addressing the economic and demographic challenges facing BiH, and in promoting sustainable development for future generations.

Keywords: economic growth, demographic changes, migration, aging population

Dinko Štetić, doktorand
Međunarodno sveučilište Libertas
dstetic@gmail.com

Utjecaj migracija na gospodarski rast u zemljama Europske unije

Ovaj rad istražuje utjecaj migracija na gospodarski rast u zemljama Europske unije (EU) analizom ekonomske i demografske dinamike. Migracije, posebno radne migracije, imaju ključnu ulogu u oblikovanju radne snage, potrošnje, investicija i tržišta rada u EU-u. U radu se primjenjuju kvantitativne metode ekonometrijske analize koristeći podatke iz Eurostata i OECD-a za razdoblje od 2000. do 2023. godine kako bi se ocijenili dugoročni i kratkoročni učinci migracijskih tokova na bruto domaći proizvod (BDP) zemalja članica.

Analiza pokazuje da migracije, kada su pravilno integrirane u tržište rada, mogu znatno doprinijeti gospodarskom rastu povećanjem ponude radne snage, posebno u sektorima s deficitom radne snage. Pritom je važna i kvalifikacijska struktura migranata. Visokokvalificirani migranti obično imaju snažniji pozitivan učinak na inovacije i produktivnost, dok nekvalificirani migranti mogu doprinijeti popunjavanju radnih mjesta u niskoplaćenim sektorima smanjujući pritisak na lokalno stanovništvo. Ipak, učinci migracija variraju među zemljama ovisno o različitim politikama integracije, institucionalnoj strukturi te gospodarskim uvjetima pojedinih država članica.

Zaključci rada naglašavaju potrebu za koordiniranim politikama unutar EU-a koje će omogućiti bolje iskorištavanje potencijala migracija za gospodarski rast. Preporuke uključuju poboljšanje politika integracije migranata, unaprjeđenje obrazovnih programa te podršku stvaranju inovativnih radnih okruženja koja će privući visokokvalificiranu radnu snagu.

Ključne riječi: migracije, gospodarski rast, Europska unija, tržište rada, integracija

Dinko Štetić, PhD student
Libertas International University
dstetic@gmail.com

Impact of migration on economic growth in EU countries

This paper investigates the impact of migration on economic growth in European Union (EU) countries through an analysis of economic and demographic dynamics. Migration, particularly labour migration, plays a crucial role in shaping the workforce, consumption, investment, and labour markets in the EU. The paper applies quantitative econometric analysis methods using data from Eurostat and the OECD for the period from 2000 to 2023 to evaluate the long-term and short-term effects of migration flows on the gross domestic product (GDP) of member states.

The analysis shows that migration, when properly integrated into the labour market, can significantly contribute to economic growth by increasing the labour supply, particularly in sectors with labour shortages. The qualification structure of migrants is also important. Highly skilled migrants tend to have a stronger positive effect on innovation and productivity, while unskilled migrants can help fill jobs in low-wage sectors, reducing pressure on the local population. However, the effects of migration vary among countries, depending on different integration policies, institutional structures, and the economic conditions of individual member states.

The paper's conclusions emphasize the need for coordinated policies within the EU that will better harness the potential of migration for economic growth. Recommendations include improving migrant integration policies, enhancing educational programmes, and supporting the creation of innovative work environments that will attract highly skilled labour.

Keywords: migration, economic growth, European Union, labour market, integration

dr. sc. **Iva Tadić**

Institut za istraživanje migracija

iva.tadic@imin.hr

Nevidljivi teret migracije: manjinski stres kod stranih radnika u Hrvatskoj

Osim životnih događaja izvor stresa mogu biti i uvjeti iz socijalne okoline. Članovi manjinskih skupina zbog svojeg društveno pripisanog podređenog statusa u društvu, i samim time otežanim ili onemogućenim pristupom raznim socijalnim i ekonomskim prilikama, doživljavaju veće količine stresnih događaja koji su posljedica njihova manjinskog položaja, odnosno jer se nalaze u socijalnim situacijama koje su znatno drukčije od onih s kojima se susreću većinske skupine.

Prema Meyerovu modelu manjinskog stresa ovaj socijalno utemeljen manjinski stres odnosi se na kroničnu i povećanu razinu stresa koju doživljavaju članovi stigmatiziranih manjinskih grupa, a uzrokovan je distalnim (objektivnim, vanjskim) i proksimalnim (subjektivnim, unutarnjim) stresorima. Manjinski stres dovodi do raznih negativnih posljedica, između ostalog do oslabljenog psihičkog i tjelesnog zdravlja, što ima sveobuhvatne posljedice na pojedinčevu kvalitetu života.

Cilj je istraživanja, koristeći postavke modela manjinskog stresa kao konceptualnog okvira, provjeriti njegovu prikladnost za objašnjenje iskustva stresa kod stranih radnika u Hrvatskoj te posljedice tog stresa na subjektivnu kvalitetu života. Istraživanje će se provesti *online* na prigodnom uzorku stranih radnika iz zemalja južne i jugoistočne Azije te sjeverne Afrike.

Rezultati će, osim za produbljivanje teorijskih znanja i daljnju validaciju Meyerova modela, biti korisni i kreatorima migracijskih i integracijskih politika i poslodavcima u Hrvatskoj u poboljšanju kvalitete života i uspješnijoj integraciji stranih radnika u Hrvatskoj.

Ključne riječi: strani radnici, manjinski stres, kvaliteta života, tjelesno zdravlje, psihičko zdravlje

Iva Tadić, PhD

Institute for Migration Research

iva.tadic@imin.hr

The invisible burden of migration: Minority stress among foreign workers in Croatia

In addition to life events, stress can also arise from conditions in the social environment. Members of minority groups, due to their socially ascribed subordinate status and the resulting limited or restricted access to various social and economic opportunities, experience higher levels of stressful events, which are a consequence of their minority position – namely, because they find themselves in social situations significantly different from those encountered by majority groups.

According to Meyer's Minority Stress Model, this socially-based minority stress refers to a chronic and heightened level of stress experienced by members of stigmatized minority groups, caused by distal (objective, external) and proximal (subjective, internal) stressors. Minority stress leads to various negative consequences, including weakened mental and physical health, which has far-reaching effects on an individual's quality of life.

The aim of this research is to use the Minority Stress Model as a conceptual framework to examine its applicability in explaining the stress experiences of foreign workers in Croatia, as well as the consequences of that stress on their subjective quality of life. The research will be conducted online on a convenience sample of foreign workers from South and Southeast Asia and North Africa.

In addition to deepening theoretical knowledge and further validating Meyer's model, the results will also be useful for policymakers in migration and integration, as well as for employers in Croatia, in improving the quality of life and facilitating the successful integration of foreign workers in Croatia.

Keywords: foreign workers, minority stress, quality of life, physical health, mental health

Martina Tarbuk, doktorandica povijesti
Fakultet hrvatskih studija Sveučilišta u Zagrebu
martarbuk@gmail.com

Zaboravljena sela Banovine na primjeru sela Deanovići

Banovina je geografska i povijesna regija smještena u središnjem dijelu Republike Hrvatske, čiji teritorij pripada administrativnoj jedinici Sisačko-moslavačke županije. Prirodne granice ove regije čine rijeke Kupa na sjeveru, Sava na istoku te Una na jugu, koja ujedno čini i prirodnu granicu Republike Hrvatske s Bosnom i Hercegovinom. Istaknuti gradovi uključuju Sisak, Petrinju, Glinu i Hrvatsku Kostajnicu. U sastavu današnje Sisačko-moslavačke županije Banovini pripadaju općine Donji Kukuruzari, Dvor, Hrvatska Dubica, Majur i Topusko. U navedenim općinama i okolo većih gradova na Banovini postoji preko stotinu sela i zaseoka, naseljenih i punih života, onih kojima prijete depopulacija, ali i onih sela koja su napuštena.

Cilj ovog rada jest najprije postaviti teorijski okvir predstavljajući temu Banovine i banovinskih sela pomoću već dostupnih izvora i stručne literature, posebno se osvrćući na podatke iz popisa stanovništva provedenog 2021. godine. U drugom dijelu rada terenskim istraživanjem, obilazeći sela i zaseoke Banovine, bit će promatrana arhitektura, infrastruktura, uvjeti i način života stanovnika banovinskog sela Deanovići. U spornom selu danas živi samo dvadeset stanovnika, a razgovarajući sa stanovnicima sela bit će ispitani uzroci depopulacije ovog sela. Kazivanja ispitanika bit će uspoređena s prikupljenom građom o kretanju stanovništva iz Državnog arhiva u Sisku i Petrinji.

Ključne riječi: Banovina, Deanovići, Sisačko-moslavačka županija, deagrarizacija, depopulacija

Martina Tarbuk, PhD Student
University of Zagreb, Faculty of Croatian Studies
martarbuk@gmail.com

Forgotten villages of Banovina: The example of Deanovići

Banovina is a geographical and historical region located in the central part of the Republic of Croatia, whose territory belongs to the administrative unit of Sisak-Moslavina County. The natural borders of this region are formed by the rivers Kupa to the north, Sava to the east, and Una to the south, which also serves as the natural border between the Republic of Croatia and Bosnia and Herzegovina. Prominent cities include Sisak, Petrinja, Glina, and Hrvatska Kostajnica. Within today's Sisak-Moslavina County, Banovina comprises the municipalities of Donji Kukuruzari, Dvor, Hrvatska Dubica, Majur, and Topusko. In these municipalities and around the major towns of Banovina, there are over a hundred villages – some inhabited and vibrant, some threatened by depopulation, while others have been abandoned.

The aim of this paper is, first, to establish a theoretical framework by presenting the topic of Banovina and its villages through available sources and academic literature, with special attention to data from the 2021 census. In the second part of the paper, through field research, including visits to the villages of Banovina, the architecture, infrastructure, living conditions, and way of life in the village of Deanovići will be observed. Today, only twenty residents live in this village, and through conversations with them, the causes of depopulation in this village will be examined. The testimonies of the interviewees will be compared with the collected data on population movements from the archives in Sisak and Petrinja.

Keywords: Banovina, Deanovići, Sisak-Moslavina County, deagrarization, depopulation

dr. sc. **Ivan Tepes**

Hrvatska matica iseljenika

ivan.tepes@matis.hr

Počeci djelovanja Zavoda za migracije i narodnosti i uloga Franje Tuđmana

Zavod za migracije i narodnosti osnovan je u svibnju 1965. godine i jedna je od ustanova preteča današnjeg Instituta za istraživanje migracija. Osnivač Zavoda bila je Matica iseljenika Hrvatske, čiji je dotadašnji Historijski odjel postao sastavnica novoosnovanog Zavoda. Matica je osigurala i prva početna financijska sredstva Zavoda te radne prostorije u svojoj zgradi, odnosno Domu iseljenika. Za prvog direktora Zavoda imenovan je Zvonimir Komarica. Svrha osnivanja Zavoda kao samostalne ustanove bio je znanstveno-istraživački rad u oblasti migracija s područja Hrvatske, pogotovo njihovo proučavanje s ekonomsko-političkog i sociološko-demografskog stanovišta. Osnivači su smatrali da je znanstvena analiza uzroka i posljedica migracija, bili oni pozitivni ili negativni, osnovni preduvjet za vođenje realistične i pravilne politike u oblasti migracija. Također su smatrali da bi Zavod kasnije trebao prerasti u Institut za povijest iseljeništva. Veliku ulogu u osnivanju Zavoda imao je Franjo Tuđman, koji je bio dužnosnik Matice iseljenika Hrvatske od 1964. do 1968. godine. U vrijeme donošenja odluke o osnivanju Zavoda Tuđman je bio predsjednik Komisije Matice iseljenika Hrvatske za historiju iseljeništva i u tom svojstvu iznio uvodno izlaganje o potrebi osnivanja Zavoda na sjednici Izvršnog odbora Matice iseljenika Hrvatske na kojoj se o tome odlučivalo 26. svibnja 1965. godine. Tuđman je u lipnju 1966. imenovan i predstavnikom Matice iseljenika Hrvatske u Savjetu Zavoda za migracije i narodnosti, koji je trebao vršiti funkciju Znanstvenog vijeća Zavoda i u čijem je radu sudjelovao sve do proljeća 1967. godine. Tada je Tuđman pasivizirao svoje djelovanje u Matici iseljenika Hrvatske, što je bila posljedica događanja koja su uslijedila nakon objave Deklaracije o nazivu i položaju hrvatskog književnog jezika te njegova izbacivanja iz Saveza komunista. Poput Tuđmana, zbog objave Deklaracije, ostavku na mjesto ravnatelja Zavoda morao je dati i njegov prvi direktor Zvonimir Komarica, a u političkim krugovima, u to vrijeme, često se propitivao i sam opstanak Zavoda.

Ključne riječi: Franjo Tuđman, Zavod za migracije i narodnosti, Matica iseljenika Hrvatske, hrvatsko iseljeništvo, migracije

Ivan Tepoš, PhD

Croatian Heritage Foundation

ivan.tepos@matis.hr

The beginnings of the Institute for Migration and Ethnic Studies and the role of Franjo Tuđman

The Institute for Migration and Ethnic Studies was founded in May 1965, and is one of the institutions that precedes today's Institute for Migration Research. The founder of the Institute for Migration and Ethnic Studies was the Croatian Heritage Foundation, whose former History Department became a component of the newly established Institute. The Croatian Heritage Foundation also provided the first initial financial resources to the Institute and work premises in its building, i.e. the Home of Croatian Emigrants. Zvonimir Komarica was appointed as the first director of the Institute. The purpose of establishing the Institute as an independent institution was scientific research in the field of migration from the territory of Croatia, especially their study from an economic, political and sociological-demographic point of view. The founders of the Institute believed that a scientific analysis of the causes and consequences of migration, whether positive or negative, is a basic prerequisite for conducting a realistic and proper migration policy. They also believed that the Institute should later grow into the Institute for the History of Emigration. Franjo Tuđman, who was an official of the Croatian Heritage Foundation from 1964 to 1968, played a major role in the establishment of the Institute. At the time of the decision on the establishment of the Institute, Tuđman was the President of the Commission of the Croatian Heritage Foundation for the History of Emigration, and from that role, he gave an introductory presentation on the need to establish the Institute at the session of the Executive Board of the Croatian Heritage Foundation, where the decision was taken on 26 May 1965. In June 1966, Tuđman was appointed a representative of the Croatian Heritage Foundation in the Council of the Institute for Migration and Ethnic Studies, which was to perform the function of the Scientific Council of the Institute, and in whose work, he participated until the spring of 1967. At that time, Tuđman passivated his activities in the Croatian Heritage Foundation, which was a consequence of the events that followed the publication of the Declaration on the Name and Status of the Croatian Literary Language and his expulsion from the League of Communists. Like Tuđman, due to the publication of the Declaration, Zvonimir Komarica had to resign from the position of director of the Institute, and in political circles at that time, the very survival of the Institute was often brought into question.

Keywords: Franjo Tuđman, Institute for Migration and Ethnic Studies, Croatian Heritage Foundation, Croatian diaspora, migration

dr. sc. **Gordana Tkalec**
Sveučilište Sjever
gtkalec@unin.hr

Kako zovemo useljenike? Leksik hrvatskih medija

Porastom broja stranih radnika u Hrvatskoj povećao se i broj medijskih objava o njima koji zrcali ne samo događanja nego i stavove društva. Medijska recepcija znatno utječe na društvenu (i obratno), a načinom opisivanja i imenovanja, odnosno odabirom riječi kojima se to čini može se iščitati kakav je stav medija i društva o pojedinom fenomenu. U radu je dan prikaz značenja bliskoznačnica kojima se najčešće imenuju migranti utvrđivanjem jezične osnovice u hrvatskim rječnicima te definiranjem nijansiranih razlika.

Na temelju ranijih istraživanja uloge jezika u konstrukciji slike migranata i analiza medijske upotrebe diskursnih strategija nominacije provedeno je istraživanje leksika kojim se koriste najčitaniji hrvatski portali (prema Reutersovu istraživanju za 2024. godinu) *Index.hr* i *24 sata* u imenovanju useljenika. Istraživanje je trajalo godinu dana, od 1. srpnja 2023. do 1. srpnja 2024., i obuhvatilo je kvantitativnu i kvalitativnu analizu medijskih objava na dva najčitanija hrvatska portala.

Cilj istraživanja bio je utvrditi jezični korpus kojim mediji imenuju migrante te medijski diskurs korištenja pojedinih izraza. Provedena je analiza leksika te kritička analiza diskursa usmjerena na analizu i interpretaciju diskursa u odnosu na aktualnu situaciju u društvu.

Kako se kroz jezik može iščitati položaj moći, u radu je istražena i prisutnost diskriminirajućih, neetičnih i neprofesionalnih elemenata u prikazu imigranata. Mediji svojom upotrebom jezika utječu na stavove i razmišljanja publike, odnosno društva, no često se zanemaruje moguća i potrebna inkluzivna uloga jezika, a potiče podjela na *nas* i *njih*.

Ključne riječi: analiza diskursa, jezik medija, leksik, medijska recepcija, migranti

Gordana Tkalec, PhD
University North
gtkalec@unin.hr

How do we call immigrants? – Vocabulary of Croatian media

With the increase in the number of foreign workers in Croatia, the number of media publications about them has also increased, reflecting not only events, but also the attitudes of society. Media reception greatly influences social reception (and vice versa), and through the manner of describing and naming, that is, the choice of words, it is possible to read what is the attitude of the media/society about a particular phenomenon. The paper presents the meaning of synonyms that are most often used to name migrants through the determination of the linguistic basis in Croatian dictionaries and the definition of nuanced differences.

On the basis of earlier research on the role of language in the construction of the image of migrants and analysis of media use of discourse strategies for naming, research on the vocabulary used by the most popular Croatian portals (according to Reuters research for the year 2024) *Index.hr* and *24.sata* online in naming immigrants was conducted. The research lasted for one year, from 1 July 2023 to 1 July 2024, and included a quantitative and qualitative analysis of media publications on the two most popular Croatian portals.

The goal of the research was to determine the linguistic corpus used by the media to name migrants and the media discourse of the use of certain expressions. An analysis of the vocabulary and a critical analysis of the discourse focused on the analysis and interpretation of the discourse in relation to the current situation in society was carried out.

As the position of power can be read through language, the paper also investigates the presence of discriminatory, unethical and unprofessional elements in the portrayal of immigrants. Through their use of language, the media influence the attitudes and thinking of the audience, i.e. society. The possible and necessary inclusive role of language is often neglected, and it encourages the division between *us* and *them*.

Keywords: discourse analysis, media language, media reception, migrants, vocabulary

Katarina Todorcev Hlača

KGZ, Središnja knjižnica Rusina i Ukrajinaca RH

katarina.todorcev@kgz.hr

Model središnjih knjižnica nacionalnih manjina u Hrvatskoj

Cilj je rada dokazati tezu da je Središnja manjinska knjižnica jedinstven model koji znatno doprinosi očuvanju jezika i kulturnog identiteta nacionalne manjine. SMK je uzajamno povezana mreža uklopljena u kompletnu infrastrukturu narodnih knjižnica Hrvatske koja koristi njezine materijalne, socijalne, pravne i ljudske resurse te je podređena praktičnom provođenju Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina. Smještanje SKM-a u jednu od narodnih knjižnica u mjestu gdje je koncentrirana nacionalna manjina ima za cilj zadovoljiti potrebe predstavnika nacionalnih manjina, stvoriti svojevrsan informacijsko-metodički centar za sve narodne knjižnice koje sudjeluju u programu, iskoristiti postojeće infrastrukturne resurse s ciljem optimizacije troškova te izbjeći getoizaciju korisnika – pripadnika nacionalne manjine.

Knjižnica je, osim što prikuplja građu na jeziku nacionalne manjine, kulturni i informacijski centar, zavičajna zbirka, mjesto za obuku i promoviranje čitateljskih navika od najranije dobi, izvor lektire za manjinske škole, mjesto za obradu i pohranjivanje izdavačke produkcije udruga i pojedinaca iz redova nacionalne manjine, muzejska zbirka koja prezentira kulturološku dimenziju nacionalne manjine u RH, arhiva podataka, poveznica između dviju kultura – manjinske i većinske.

Temelj modela je inkluzija mreže manjinskih knjižnica u Hrvatskoj, a središnja je knjižnica vrsta matične službe za knjižnice udruga nacionalnih manjina i narodne knjižnice koje u svoje projekte uključuju pripadnike nacionalnih manjina te djelotvoran instrument nadvladavanja netrpeljivosti i predrasuda pod uvjetom da je to pitanje definirano u zakonskim i podzakonskim aktima na nacionalnoj i lokalnoj razini.

Ključne riječi: Središnja manjinska knjižnica, temelj modela, pravna legislativa, višenamjenska ustanova

Katarina Todorcev Hlača

Zagreb City Libraries, Central Library of Ruthenians and Ukrainians of Croatia

katarina.todorcev@kgz.hr

The model of the Central Library of Minorities in Croatia

The aim of the presentation is to prove the thesis that the Central Library of Minorities (CLM) is a unique model that significantly contributes to the preservation of the language and cultural identity of the national minority.

The CLM is a mutually connected network incorporated into the complete infrastructure of the Croatian National Libraries, which uses its material, social, legal and human resources and is subordinated to the practical implementation of the Constitutional Law on the Rights of National Minorities.

The placement of the CLM in one of the public libraries where the national minority is concentrated had the aim of meeting the needs of the representatives of national minorities, to create a kind of information and methodology centre for all public libraries participating in the programme, and to utilize the existing infrastructure resources to optimize costs, and to avoid the ghettoization of users – members of the national minority.

Apart from collecting materials in the language of a national minority, the library is a collection of cultural and information centres, local collections, a training venue, a centre for the promotion of reading habits of the earliest age, a source of lessons for minority schools, a place for the processing and storing of publishing productions of minority associations and individuals, a museum collection that presents the cultural dimension of the national minority in the Republic of Croatia, a data archive, the link between the two cultures – the minority and the majority.

The core of the model is the inclusion of minority libraries in Croatia, and the central library is a kind of a central library service for national minorities and public libraries, which include members of national minorities into their projects, and it is an effective instrument to overcome intolerance and prejudice, provided that this is defined in the legal and subordinate legislation at the national and local level.

Keywords: Central Library of Minorities, model foundation, legal legislation, multipurpose institution

dr. sc. **Dragoljub B. Đorđević**

Mašinski fakultet Univerziteta u Nišu

brkab@junis.ni.ac.rs

dr. sc. **Dragan Todorović**

Filozofski fakultet Univerziteta u Nišu

dragan.todorovic@filfak.ni.ac.rs

Tri perioda rasejanja iz regiona i tri pesme o njima

U vremenskom rasponu od 70-ih godina minulog veka do 20-ih godina tekućeg stoleća raseljavanje stanovništva sa prostora bivše Jugoslavije i država nastalih njenim raspadom, uslovno rečeno, mogu se izdvojiti tri perioda.

Najpre klasično gastarbajterstvo koje je trajalo 70-ih i 80-ih godina, kada su naši ljudi većinom išli na rad u zapadnoevropske zemlje. Zatim dolazi iseljavanje 90-ih godina zbog ratnih sukoba, kada se trajno odlazilo, sem u zapadnoevropske zemlje, u SAD, Kanadu i Australiju. Najzad, u dve decenije 20-og veka, ulaskom Hrvatske i Slovenije u EU, kao i približavanjem ostalih država Evropskoj uniji, nastupa novi talas iseljenika, među kojima dobar, ako ne i najveći deo, čine mladi i školovani stručnjaci.

Sva tri perioda karakterišu odgovarajuće kompozicije znanih muzičara koje su vrlo popularne u dijaspori. Autori analiziraju pesme grupe *Riblja čorba* „Gastarbajterska”, „Moji su drugovi” *Bajage i instruktora* i *Bejbi Lazanjinu* kompoziciju „Rim tim tagi dim”.

Ključne reči: rasejanje iz regiona, tri perioda, „Gastarbajterska”, „Moji su drugovi”, „Rim tim tagi dim”

Dragoljub B. Đorđević, PhD

University of Niš, Faculty of Mechanical Engineering

brkab@junis.ni.ac.rs

Dragan Todorović, PhD

University of Niš, Faculty of Philosophy

dragan.todorovic@filfak.ni.ac.rs

Three migration waves from the region and three songs recounting them

From the 1970s to the 2020s, migration from the territory of the former SFRY and the states which emerged following its dissolution can, in a sense, be divided into three waves.

The first included the typical wave of *gastarbajteri* or guest workers who left the country during the 1970s and 1980s, mostly in search of work in western European countries. Then came the migration wave of the 1990s, which came about due to the war conflict, when the migration to western European countries, the USA, Canada, and Australia was permanent. Finally, in the first two decades of the 21st century came another wave of migration, which involved people who were mostly, but not exclusively, young and educated.

All three waves are described in appropriate musical numbers composed by musicians who enjoy considerable popularity in the diaspora. In the paper, the authors analyze the lyrics of the song “Gastarbajterska” composed by the band *Riblja čorba*, “Moji su drugovi” by *Bajaga i instruktori*, and *Baby Lasagna*’s number “Rim tim tagi dim”.

Keywords: migration waves in the region, three waves, “Gastarbajterska”, “Moji su drugovi”, “Rim tim tagi dim”

dr. sc. **Kristina Toplak**

ZRC SAZU Inštitut za slovensko izseljenstvo in migracije

kristina.toplak@zrc-sazu.si

Čezmejni delavci iz Slovenije in proces ponovnega vzpostavljanja meje

Delavci, ki dnevno prečkajo mejo ene države, da v drugi, praviloma sosednji državi opravijo delo, so v literaturi, zakonodaji in medijih različno poimenovani: *cross-border workers*, *commuters*, *Pendler*, *lavoratori frontaliere*, čezmejni delovni migranti, tudi delavci migranti. Dnevno prehajanje državne meje zaradi dela ter soočanje s kulturnimi in socialnimi razlikami na drugi strani meje sta sestavna dela procesa čezmejne (delovne) mobilnosti, pri čemer upoštevanje (ali neupoštevanje) pravil mobilnosti, to je sledenje navadam in zakonom, ki jih oblikujejo družbene norme in institucionalna kontrola (Fradejas-García in Salazar, 2024), pomembno vpliva na vsakdanje življenje teh delavcev.

Fizična državna meja je za čezmejne delavce iz obmejnih regij Slovenije postala z določili Schengenskega sporazuma vse bolj prehodna, manj opazna in simbolna. Sprostitev omejitev vključevanja na trg dela sosednjih ekonomij je tovrstne percepcije meje še utrdila. S ponovno vzpostavljenim nadzorom na meji leta 2015 se je začel obraten proces in sicer proces „ponovnega vzpostavljanja meje“ ali *re-bordering*, ki se je v času pandemije COVID-19 še razširil. V percepcijah mobilnih delavcev, ki so tudi v času omejitev gibanja mejo prečkali vsaj dvakrat dnevno, se je meja spremenila iz „nevidne“ v stalno in močno prezenco, tudi oviro. Fizična meja je tako postala sinonim za gnečo, čakanje, zamujanje, stres, finančne težave, nesvobodo in kršenje pravic, statičnost in nemobilnost. Fizična državna meja, ki se je (ponovno) utrdila v njihovem vsakdanu, je sprožila dvom v izbiro čezmejnega načina dela in celo vplivala na razmislek o pomenu kolektivne (regionalne, nacionalne in evropske) identitete.

Avtorica bo v prispevku predstavila nekatere ugotovitve iz raziskave o pomenu čezmejne delovne mobilnosti v vsakdanu prebivalcev obmejnega pasu na primeru delavcev iz Slovenije v Avstriji in Italiji, posebej bodo izpostavljeni vloga in pomen meje za mobilnost in kolektivno identiteto čezmejnih delavcev.

Ključne besede: čezmejni delavci, mobilnost, ponovno vzpostavljanje meje, identiteta, Slovenija

Kristina Toplak, PhD

ZRC SAZU Slovenian Migration Institute

kristina.toplak@zrc-sazu.si

Cross-border workers from Slovenia and re-bordering processes

Workers who every day cross the border of one country to work in another, usually into a neighbouring country, are referred to differently in literature, legislation and the media: cross-border workers, commuters, *Pendler*, *lavoratori frontalieri*, *čezmejni delovni migranti*, and also *delavci migranti*. The daily crossing of the national border for work and the confrontation with cultural and social differences on the other side of the border are integral parts of the cross-border (labour) mobility. Following (or subverting) the rules of mobility, i.e. following habits and laws governed by social norms and institutional control (Fradejas-García and Salazar, 2024), shapes the daily life of cross-border workers.

For cross-border workers in the Slovenian border regions, the physical state border has become increasingly transient, less tangible and symbolic with the provisions of the Schengen Agreement. The lifting of restrictions on access to the labour markets of neighbouring economies has reinforced this perception. However, with the reintroduction of border controls in 2015, the re-bordering began, which was further expanded during the COVID-19 pandemic. In the perception of many cross-border workers, who crossed the border at least twice a day also during the period of movement restrictions, the border changed from “invisible” to a constant and strong presence, even an obstacle. The physical border thus became synonymous with crowding, waiting, delay, stress, financial problems, lack of freedom and violation of rights, and immobility. The physical state border has (re-)entrenched itself in their everyday lives and even influenced their collective (regional, national and European) identity.

In the paper, the author will present some findings from research on the significance of cross-border labour mobility in the everyday life of the inhabitants of the border regions using the example of workers from Slovenia in Austria and Italy, with particular emphasis on the role and significance of the border for the mobility and collective identity of cross-border workers.

Keywords: cross-border workers, mobility, re-bordering, identity, Slovenia

Stjepan Tot

tot.stjepan@gmail.com

Imigracija u župu Brgat 1860. – 1918. godine

U izlaganju će se na temelju analize podataka iz matičnih knjiga vjenčanih i umrlih župe Brgat u Župi Dubrovačkoj pružiti prikaz imigracije u tu župu u razdoblju od 1860. do 1918. godine. Bit će analizirana mjesta podrijetla osoba koje su se vjenčale ili umrle na području Brgata, a nisu bile rođene u toj župi. Osim toga, analizirat će se i drugi relevantni demografski pokazatelji poput primjerice spolne i profesionalne strukture doseljeničkog stanovništva.

Ključne riječi: imigracija, Brgat, Župa Dubrovačka, matične knjige, povijesna demografija

Stjepan Tot

tot.stjepan@gmail.com

Immigration to Brgat parish in 1860 - 1918

In this presentation, based on an analysis of data from the marriage and death registers of the Brgat Parish in Župa dubrovačka, I will present an account of immigration to the parish between 1860 and 1910. The analysis will cover the places of origin of individuals who married or died in the Brgat area but were not born in the parish. Additionally, I will examine other relevant demographic indicators, such as the gender and occupational structure of the immigrant population.

Keywords: immigration, Brgat, Župa dubrovačka, registry books, historical demography

dr. sc. **Željko Uvanović**
neovisni istraživač
uvanovic@gmail.com

Migrant kao građanin novoga kova? O romanu Marice Bodrožić Moj bijeli mir (2014.)

Roman Marice Bodrožić *Moj bijeli mir* (2014.) kompleksno je istraživanje hrvatskog identiteta, povijesti i kulture s posebnim osvrtom na dalmatinsku regiju. Tekst osporava službenu hrvatsku državnu politiku, propituje narav hrvatskog Domovinskog rata i kritizira predodžbe o čistom hrvatskom jeziku i kulturi. Bodrožić, koja je emigrirala u Njemačku u dobi od 10 godina, u svoje pisanje unosi transnacionalnu perspektivu pod utjecajem njemačke kulture i obrazovanja, uključujući izloženost literaturi o holokaustu i protestantizmu. Roman zadire u višeznačnost dalmatinskog regionalizma, razotkriva jezičnu samogermanizaciju, socijalističku jugonostalgiju i individualistički sinkretizam. Bavi se ambivalentnošću hrvatskog identiteta, posebice u odnosu na povijesni i suvremeni kontekst Dalmacije unutar Hrvatske i bivših država. Njezin narativ dotiče se kulturne i jezične hibridnosti regije, donekle romantizira habsburške i mletačke politike te se dotiče složenog statusa Srba u Hrvatskoj. Bodrožić kritizira koncept obrambenog ili domovinskog rata kao i navodnu javnu rehabilitaciju fašizma, a ujedno ispituje narav njemačkog medijskog prikazivanja Domovinskog rata i vojne operacije Oluje. U tekstu se također promišlja povijesno i kulturno značenje valute kune, individualna i kolektivna ratna trauma te autoričina osobna borba s hrvatskim identitetom, koja je potkrijepljena njezinim iskustvima u Njemačkoj. Djelo Marice Bodrožić prožeto je humanističkom porukom koja nadilazi nacionalne okvire zalažući se za pacifizam, socijalizam i transnacionalnu individualističku perspektivu. Ona izražava čežnju za dalmatinskom domovinom koja je različita od šireg hrvatskog identiteta i bavi se temama kulturne superiornosti i nasljeđa povijesnih carstava. Roman, međutim, nije bez kontroverzi jer se ponekad čini da pogrešno shvaća ili pretjerano pojednostavljuje određene aspekte hrvatske povijesti i kulture. Autoričin prikaz hrvatskog identiteta i povijesti na trenutke je kritičan, čak i antihrvatski, ali također odražava duboku zauzetost složenošću nacionalnog identiteta i utjecajem migracija i ratova na individualna i kolektivna sjećanja.

Ključne riječi: migrant književnik, dominacija kulture zemlje domaćina, dalmatinski regionalizam, ambivalentno hrvatstvo, jugonostalgija

Željko Uvanović, PhD
independent researcher
uvanovic@gmail.com

Migrant as a citizen of a new generation? About Marica Bodrožić's novel My White Peace (2014)

Marica Bodrožić's novel *My White Peace* (2014) is a complex exploration of Croatian identity, history and culture, with a special focus on the Dalmatian region. The text challenges the official Croatian state policy, questions the nature of the Croatian Homeland War and criticizes notions of a pure Croatian language and culture. Bodrožić, who immigrated to Germany at the age of 10, brings a transnational perspective to her writing, influenced by German culture and education, including exposure to literature on the Holocaust and Protestantism. The novel delves into the ambiguity of Dalmatian regionalism, exposes her own linguistic self-Germanization, socialist Yugonostalgia and individualistic syncretism. It deals with the ambivalence of Croatian identity, especially in relation to the historical and contemporary context of Dalmatia within Croatia and former states. Bodrožić's narrative touches on the cultural and linguistic hybridity of the region, somewhat romanticizes Habsburg and Venetian politics, and touches on the complex status of Serbs in Croatia. Bodrožić criticizes the concept of defensive or homeland war as well as the alleged public rehabilitation of fascism, and at the same time, examines the nature of the German media portrayal of the Homeland War and the military operation Oluja. The text also reflects on the historical and cultural significance of the kuna currency, individual and collective war traumas, and the author's personal struggle with Croatian identity, which is supported by her experiences in Germany. Bodrožić's work is imbued with a humanistic message that transcends national boundaries, advocating pacifism, socialism and a transnational individualistic perspective. It expresses a longing for the Dalmatian homeland, which is different from the broader Croatian identity, and deals with the themes of cultural superiority and the legacy of historical empires. The novel, however, is not without controversy, as it sometimes seems to misunderstand or oversimplify certain aspects of Croatian history and culture. Bodrožić's presentation of Croatian identity and history is at times critical, even anti-Croatian, but it also reflects a deep preoccupation with the complexity of national identity and the impact of migration and wars on individual and collective memories.

Keywords: migrant writer, dominance of host country culture, Dalmatian regionalism, ambivalent Croathood, Yugonostalgia

Natalia Vedric, doktorandica
Deakin University
missvedric@gmail.com

Sumnjičeni teroristi: hrvatsko političko nasilje, političko nasilje Hrvata, australskih Hrvata i slučaj Hrvatske šestorice

Australski Hrvati politički su se organizirali kao zajednica u cilju podrške demokratske Hrvatske države tijekom sve brojnije migracije Hrvata u Australiju nakon Drugog svjetskog rata. Zamjenom Williama McMahona iz Liberalne stranke s Goughom Whitlamom iz Laburističke stranke nakon izbora 1972. godine znatno se mijenja ugled australskih Hrvata. Donedavni saveznici Liberalne stranke u borbi protiv komunizma postaju sumnjičeni kao teroristi. Slučaj Hrvatske šestorice predstavlja vrhunac takvih dojmova kad je šestero politički aktivnih australskih Hrvata uhićeno 1979. godine. Osuđeni su na deset godina zatvora zbog planiranog bombardiranja jugoslavenskih objekata u Sydneyju.

Kriminalistički sud protiv Hrvatske šestorice 1979. – 1980. godine vodio se kao najdugotrajnije suđenje u australskoj povijesti. Uspješno je otvaranje sudske istrage 2021. godine napokon omogućilo postavljanje brojnih pitanja vezanih uz dokaze krivnje Hrvatske šestorice, uz njihove dugogodišnje izjave o nevinosti prema australskom pravosuđu. U trenutku kad nova saznanja ukazuju na to da je slučaj Hrvatske šestorice jedna od najvećih nepravdi u povijesti australskog pravosuđa, slučaj je izazvao brojne medijske članke. Međutim, znanstvena analiza posljedica medijske priče o tom slučaju i njezin utjecaj na političku reputaciju australskih Hrvata ostaje neistražena.

Ova analiza popunjava prazninu spajajući dubinsko istraživanje medijskih članaka u ključnim trenucima slučaja Hrvatske šestorice s izjavama australskih Hrvata prikupljenim kroz etnografske intervjuje. Nova saznanja o posljedicama negativnih medijskih priča te antipatiji političkih tijela prema političkim organizacijama hrvatske zajednice u Australiji ukazuju na povijesne poteškoće australskih Hrvata u identificiranju svojeg etničkog i nacionalnog identiteta.

Ključne riječi: Hrvatska šestorica, australski Hrvati, nacionalni identitet, političko nasilje

Natalia Vedric, PhD student
Deakin University
missvedric@gmail.com

Troublemakers and terrorists: Croatian political violence, Australian Croatians and the case of the Croatian Six

Australian Croatians politically mobilised as a community in support for an independent Croatian State following their increased migration to Australia in the post-Second World War period. The replacement of William McMahon's Liberal Party with Gough Whitlam's Labour Party in 1972 profoundly changed the status of Croatian Australians. Croatians went from being anti-communist allies of the Liberal Party to troublemakers and terrorists. The Croatian Six case represents a pinnacle moment for these sentiments as six Croatian men were arrested in 1979, tried and then jailed for 10 years after being found guilty of planning to bomb Yugoslav-affiliated targets in Sydney.

The trial of the Croatian Six was, at the time, the longest running criminal trial in Australian history. The successful opening of a judicial review in 2021 finally allowed the questions around the evidence used to convict the Croatian Six and the professed innocence of the Croatian Six to re-enter the Australian Criminal Justice system. With new evidence still being presented showing the case as one of Australia's most shocking miscarriages of justice, the case has attracted a lot of media attention. Nevertheless, there has yet to be an extensive scholarly analysis of the impact and the media narratives connecting this case to the political legacy linked to Australian Croatians. This analysis fills that gap by combining a close reading of key media texts from important moments in the history of the Croatian Six case with first-hand community responses from second generation Australian Croatian ethnographic interviews. The result is new knowledge about how mediated negativity and political antipathy toward Croatian political organising influenced Australian Croatian attempts to collectively express their stateless (ethnic and national) Croatian identity.

Keywords: Croatian Six, Australian Croatians, national identity, political violence

dr. sc. **Velimir Veselinović**

Središnji ured za arhivsku građu Sveučilišta u Zagrebu

vveselinovic@unizg.hr

Istočno-pravoslavni bogoslovni fakultet Sveučilišta u Zagrebu 1920. – 1924.

Tema izlaganja je djelovanje Istočno-pravoslavnoga bogoslovnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu od osnivanja fakulteta 1920. do njegova ukidanja 1924. godine. Izlaganje se temelji na arhivskome gradivu pohranjenome u Rektoratu Sveučilišta u Zagrebu. Inicijator otvaranja modernoga sveučilišta bio je Josip Juraj Strossmayer. Na njegov je poticaj 1861. Hrvatski sabor donio zakonsku osnovu o Sveučilištu u Zagrebu. Već tada se na saborskim sjednicama predlagalo da se u sklopu sveučilišta osnuje pravoslavni fakultet na kojem bi studirali Srbi iz Habsburške Monarhije. O tome se tražilo mišljenje srpskoga episkopata u Srijemskim Karlovcima koji na to nije dao odgovor. Ideja se ponavlja u Hrvatskome saboru i 1873. uoči otvaranja modernoga sveučilišta u Zagrebu. Vodstvo Srpske pravoslavne crkve odgovorilo je da to pitanje zasijeca u autonomiju te o njemu može odlučivati samo Srpski crkveno-narodni sabor pred kojim se nije nikada pojavilo. Nakon stvaranja Kraljevstva Srba, Hrvata i Slovenaca u sklopu Sveučilišta u Zagrebu osnovan je Istočno-pravoslavni bogoslovni fakultet za čije velike zasluge ima Svetozar Pribićević. Na navedenom fakultetu studirali su Srbi iz Hrvatske i izbjegli Rusi nakon Oktobarske revolucije. Fakultet je službeno ukinut zbog malog broja upisanih studenata, a veliku je ulogu u ukidanju imao i raskol u Demokratskoj stranci, odnosno sukob Ljube Davidovića i Svetozara Pribićevića, koji 1924. osniva Samostalnu demokratsku stranku. Ukidanjem Fakulteta završeno je studiranje pravoslavne teologije u Zagrebu i Hrvatskoj, a posljednji pokušaj iz 1942. nije zaživio.

Ključne riječi: Istočno-pravoslavni bogoslovni fakultet, Sveučilište u Zagrebu, povijest sveučilišta, studij teologije, Srbi u Hrvatskoj, hrvatsko-srpski odnosi, ruski emigranti

Velimir Veselinović, PhD

Central Office for Archival Materials of the University of Zagreb

vveselinovic@unizg.hr

The Faculty of Eastern Orthodox Theology at the University of Zagreb from its establishment in 1920 until its abolition in 1924

In the article, the author deals with the Faculty of Eastern Orthodox Theology on the basis of archival material stored in the Rectorate of the University of Zagreb, the Records of the sessions of the Croatian Parliament and relevant literature. The Faculty of Eastern Orthodox Theology was the sixth faculty established in the history of the University of Zagreb. Initiatives for its founding, establishment, operation and position at the University, as well as its abolition, are presented. For the first time in historiography, a list of its full-time students and those who have completed their studies is included.

Keywords: Faculty of Eastern Orthodox Theology, study of theology, University of Zagreb, history of university, Croatian-Serbian relations, Serbs in Croatia, Russian emigrants

dr. sc. **Marijanca Ajša Vižintin**

ZRC SAZU Inštitut za slovensko izseljenstvo in migracije

marijanca-ajsa.vizintin@zrc-sazu.si

Kurikuli s više perspektiva koji odražavaju našu raznolikost

Djeca migranata svakodnevno se upisuju u naše škole. Međutim, školski kurikuli i nastavni materijali ne odražavaju višekulturnost i višejezičnost koje su prisutne u društvu i školama. Potrebno je kritički čitati postojeće nastavne materijale i analizirati moguće stereotipe, predrasude i primjere diskriminacije. Treba ispitati kako su manjine, imigrantske zajednice, autohtoni narodi te dominantne i većinske zajednice prikazane u školskim kurikulumima i medijima kako bi se vidjelo jesu li stereotipizirane ili njihov doprinos nacionalnoj povijesti i svjetskoj kulturi nije prepoznat. Udžbenici bi trebali biti osmišljeni i napisani tako da uključuju međukulturnu i kritičku perspektivu. Svi bi učenici trebali moći pronaći odraz svoje kulturne i životne pozadine u različitim predmetima koji se poučavaju u školama kako bi se mogli identificirati sa situacijama i likovima koji su predstavljeni. Kurikuli s više perspektiva jedan su od sedam kriterija u modelu međukulturnoga obrazovanja i oni potiču nastavnike da sastavljaju vlastite međukulturne nastavne materijale surađujući s predstavnicima migrantskih i manjinskih skupina. No nastavnici ne mogu sve sami. Pisci školskih kurikula trebali bi dodati međukulturne i inkluzivne obrazovne ciljeve, a sveučilišta bi trebala pripremiti studente, tj. buduće nastavnike, za raznolikost i obrazovanje koje je međukulturno i inkluzivno.

Marijanca Ajša Vižintin, PhD
ZRC SAZU Slovenian Migration Institute
marijanca-ajsa.vizintin@zrc-sazu.si

Multiperspective curricula that reflect our diversity

Migrant children are enrolled in our schools every day. However, school curricula and teaching materials do not reflect the multiculturalism and multilingualism present in society and in schools. It would be necessary to critically read existing teaching materials and analyse possible stereotypes, prejudices and examples of discrimination. We need to examine how minorities, immigrant communities, indigenous peoples, as well as dominant and majority communities, are portrayed in school curricula and the media to see whether they are stereotyped or not recognised for their contribution to national history or world culture. Textbooks should be designed and written to include an intercultural and critical perspective. All pupils should be able to find a reflection of their cultural and lifestyle background in the different subjects taught in schools, so that they can identify with the situations and characters presented. Multiperspective curricula is one of the seven criteria in the intercultural education model and encourages teachers to create their own intercultural teaching materials, working with representatives of migrant and minority groups. But teachers cannot do everything themselves. School curriculum writers should add intercultural and inclusive learning objectives, and universities should prepare students, i.e. future teachers, for diversity and education that is intercultural and inclusive.

dr. sc. **Danijel Vojak**

Institut društvenih znanosti „Ivo Pilar”

danijel.vojak@pilar.hr

Kultura sjećanja na romske žrtve masovnih zločina u Nezavisnoj Državi Hrvatskoj (1941. – 1945.)

Drugi svjetski rat obilježio je povijest romskog naroda u mnogim europskim zemljama te jedan dio znanstvenika upravo to ističe kao ključnu (žarišnu) točku njegove povijesti. Znatan dio Roma bio je žrtva genocidne politike nacističkog režima i njezinih zemalja saveznica za vrijeme Drugog svjetskog rata. Jedna od njih bila je Nezavisna Država Hrvatska, u kojoj su profašističke i krajnje nacionalističke ustaške vlasti provodile genocidnu politiku prema Romima. Takva ustaška genocidna politika temeljila se ponajprije na rasnim zakonskim odredbama kojim su Romi bili definirani kao nearijevci, a time su ostali bez zaštite državnih i lokalnih vlasti. Ključan dio ustaške politike prema Romima bila su provođenja masovnih ubijanja, koja su u prvom dijelu rata nerijetko bila povezana s masovnim ubijanjima srpskog stanovništva. Središnje mjesto takvih zločina nad Romima bio je jasenovački sustav logora, u kojem je većina njih bila mučena i ubijena.

Posljedica takve genocidne politike bilo je gotovo potpuno uništenje romske predratne zajednice. Nakon rata službene su državne vlasti marginalizirale kulturu sjećanja na romske žrtve. To je ustvari značilo da se nisu provodile službe komemoracije niti se sustavno podizalo spomenike na kojima su žrtve izravno navedene kao romske žrtve i sl. Postoje primjeri u kojima su se romske žrtve masovnih zločina pogrešno smatrale pripadnicima druge etničke skupine. U posljednjih nekoliko godina primijećene su promjene u službenoj (državnoj) politici kulture sjećanja na romske žrtve, a pritom je posebno važno istaknuti proaktivnu ulogu u iniciranju i organiziranju komemorativnih i drugih aktivnosti. U izlaganju ću analizirati razvoj kulture sjećanja na romske žrtve, a pritom ću se posebno usredotočiti na romske žrtve masovnih zločina.

Ključne riječi: Romi, Nezavisna Država Hrvatska, masovni zločini, Drugi svjetski rat

Danijel Vojak, PhD

Ivo Pilar Institute of Social Sciences

danijel.vojak@pilar.hr

The culture of remembrance of Roma victims of mass crimes in the Independent State of Croatia, 1941–1945

The Second World War marked the history of the Roma people in many European countries, and some researchers point out that this is the key (focal) point of their history. A significant part of the Roma was a victim of the genocidal policy of the Nazi regime and its allied countries during the Second World War. One of allied countries was the Independent State of Croatia, where the pro-fascist and ultra-nationalist Ustasha authorities carried out a genocidal policy towards them. This Ustasha genocidal policy was primarily based on racial legal provisions that defined Roma as non-Aryans, and thus left them without the legal protection of state and local authorities. A key part of the Ustasha policy towards the Roma was the implementation of mass killings, which in the first part of the war were often connected with mass killings of the Serbian population. The centre of such crimes against the Roma was the Jasenovac camp system, where most of them were tortured and killed. The consequence of this genocidal policy was the almost complete destruction of the pre-war Roma community. After the War, the official state authorities marginalized the culture of remembering Roma victims, which actually meant that no commemoration services were held, nor were monuments systematically erected in which they were directly listed (written) as Roma victims, etc. There are examples in which Roma victims of mass crimes were mistakenly considered to belong to victims of another ethnic group. In the last few years, changes have been noticed in the official (state) policy of the culture of remembrance of Roma victims, and it is particularly important to emphasize the proactive role in initiating and organizing commemorative and other activities. In my presentation, I will analyse the development of the culture of remembrance of Roma victims, and I will focus especially on those Roma victims of mass crimes.

Keywords: Roma, Independent State of Croatia, mass crimes, Second World War

dr. sc. **Lorena Vokić Kvesić**

Libertas međunarodno sveučilište

lvokic@libertas.hr

Povratničke politike Republike Hrvatske i predviđeni učinci

Migracije su sveprisutni tok svakoga društva, države, a uvjetovane su različitim motivima i razlozima. Povremene, privremene ili trajne ostavljaju posljedice na matičnu zemlju iseljenika. U 20. stoljeću migracije Hrvata bile su česte i motivirane političkim, društvenim, ekonomskim okolnostima te ratnim zbivanjima. Uspostava demokratske i neovisne Republike Hrvatske sa sobom donosi i nove povratničke politike za svoje iseljenike. Na tragu politika 21. stoljeća intenziviraju se aktivnosti Republike Hrvatske usmjerene na Hrvate izvan domovine, iseljenike. U prilog takvim politikama, strategijama i mjerama ide i pozitivan trend pojedinih europskih zemalja u posljednjih deset godina. Neke od europskih zemalja koje se ističu po povratničkim politikama su Irska, Litva, Portugal i Poljska. Uporište povratničkih politika nalazi se u negativnom trendu Europske unije koja je povezana s prosječnom starosti radnog sposobnog stanovništva koja iznosi preko 40 godina života, smanjenom broju poreznih obveznika, padu radne snage, padu nataliteta što dugoročno može dovesti i u pitanje opstojnost te prepoznatljivosti svake države Europske unije. Održavanje kulturoloških vrijednosti i povećanje nataliteta prilike su za jačanje unutarnjih snaga svake zemlje uz uspješnu provedbu povratničkih politika koje će u domovinu vratiti iseljenike, osigurati željenu revitalizaciju društva, opstanak i opstojnost naroda i pozitivan gospodarski trend te boljitak sadašnjim i budućim generacijama. U 2024. godini u Republici Hrvatskoj nakon parlamentarnih izbora, kao rezultat dugoročnih mjera za osiguranje povratka hrvatskih iseljenika, osniva se Ministarstvo demografije i useljeničtva Republike Hrvatske. Jedna je od zadaća tog ministarstva stvaranje uvjeta za povratak i useljavanje hrvatskih iseljenika. Kroz rad bit će prikazane politike i mjere Republike Hrvatske, aktivnosti za osiguranje povratka hrvatskih iseljenika u posljednjih 10 godina i učinak provedenih politika.

Ključne riječi: migracije, povratnici Hrvati, povratničke politike RH, trendovi EU-a, mjere i rezultati, društveni efekt, gospodarski efekt

Lorena Vokić Kvesić, PhD
Libertas International University
lvokic@libertas.hr

Return policies of the Republic of Croatia and expected effects

Migrations are an inevitable flow of every society and state, and they are conditioned by different motives and reasons. Occasional, temporary, or permanent, they leave consequences for the emigrant's home country. In the 20th century, migrations of Croats were frequent and motivated by political, social, and economic circumstances and war events. The establishment of the democratic and independent Republic of Croatia brings new return policies for its emigrants. Following the policies of the 21st century, the activities of the Republic of Croatia aimed at Croats abroad, emigrants, are intensifying. In support of such policies, strategies, and measures, there has also been a positive trend in certain European countries in the last ten years. Some of the European countries that stand out for their return policies are Ireland, Lithuania, Portugal, and Poland. The fulcrum of return policies is found in the negative trend of the European Union, which is connected with the average age of the working population, which is over 40 years of age, the reduced number of taxpayers, the decline in the labour force, the decline in the birth rate, which in the long run can also call into question the viability and identity of each state of the European Union. Maintaining cultural values, increasing the birth rate are opportunities for strengthening the internal forces of each country with the successful implementation of return policies that will return emigrants to their homeland and ensure the desired revitalization of society, the survival and persistence of the people and a positive economic trend, improvement for both current and future generations. In 2024, in the Republic of Croatia, after the parliamentary elections, as a result of long-term measures to ensure the return of Croatian emigrants, the Ministry of Demography and Immigration of the Republic of Croatia is established. One of the tasks of this ministry is to create conditions for the return of Croatian emigrants. The paper will present the policies and measures of the Republic of Croatia, activities to ensure the return of Croatian emigrants in the last 10 years, and the effect of implemented policies.

Keywords: migration, Croatian returnees, Croatian return policies, EU trends, measures and results, social effect, economic effect

dr. sc. **Hrvoje Volarević**

Libertas međunarodno sveučilište

hvolarevic@libertas.hr

Procjena isplativosti ugradnje kućne solarne elektrane na realnom primjeru

U članku se analizira isplativost izgradnje kućne solarne elektrane i sve prednosti koje ovakva vrsta investicije može ostvariti na realnom primjeru. Sunčana energija koja se dobiva izravnom pretvorbom iz današnje perspektive spada u alternativne oblike energije poput energije vjetra, morskih valova, biotopline te geotermalne energije. Prednost je alternativnih izvora energije u odnosu na fosilna goriva i sve druge tipove konvencionalnih energija poput nuklearne fisije u činjenici da nema štetnog utjecaja na okolinu, posebice na atmosferu i vode. Proizvodnja je sunčeve energije najpoznatija kroz primjenu solarnih fotonaponskih ćelija koje pretvaraju sunčevu svjetlost izravno u električnu energiju koja se zatim direktno transferira u elektroenergetski sustav.

Iako su alternativni izvori energije sve popularniji u današnjem suvremenom svijetu, još uvijek zbog nedostatka istraživanja i razvoja novih tehnologija te utjecaja raznih gospodarskih interesa (primarno od strane proizvođača fosilnih goriva), njihova je upotreba u suvremenoj industrijskoj civilizaciji nedostatna. No, prihvaćanje koncepta održivog razvoja na globalnoj razini podrazumijeva neutralno djelovanje ekonomskih aktivnosti na okoliš što bi trebalo potaknuti znatno veću upotrebu alternativnih odnosno obnovljivih izvora energije.

U skladu s navedenim u članku se analizira financijska isplativost ugradnje kućne solarne elektrane iz perspektive inicijalnog ulaganja u takvu vrstu investicije te planiranog povrata ulaganja u razdoblju od maksimalnih 5 godina. Očekivana korist od investicije podrazumijeva novčanu vrijednost proizvedene električne energije na godišnjoj razini uz pretpostavku svih mogućih ograničenja koja se pri tome javljaju kao što je to na primjer i geografski položaj same lokacije. Također, u razmatranje se uzimaju i druge vrste ograničenja koja uključuju različite administrativno-birokratske i tehničke prepreke zbog kojih se u praksi otežavaju ovakve vrste investicija. U takvim situacijama, bez efikasne i brze potpore odgovornih institucija kroz program sufinanciranja i adekvatne stručne pomoći, mnoge fizičke i pravne osobe neće biti u poziciji pokretanja ovakvog ili sličnog projekta što zasigurno ne garantira pretpostavke za samoodrživim razvojem lokalnog gospodarstva.

Ključne riječi: obiteljska kuća, solarna elektrana, električna energija, procjena isplativosti, održivi razvoj

Hrvoje Volarević, PhD
Libertas International University
hvolarevic@libertas.hr

Assessment of cost-effectiveness of home solar power plant installation on a real example

The article analyses the profitability of building a home solar power plant and all the advantages this type of investment can achieve on a real example. From today's perspective, solar energy obtained by direct conversion belongs to alternative forms of energy such as wind energy, sea waves, bioheat and geothermal energy. The advantage of alternative energy – compared to fossil fuels and all other types of conventional energies such as nuclear fission – is the fact that there is no harmful impact on the environment, especially on the atmosphere and water. The production of solar energy is best known through the application of solar photovoltaic cells that convert sunlight directly into electricity, which is then directly transferred to the power system.

Although alternative energy sources are becoming increasingly popular in today's modern world, their use in modern industrial civilization is still insufficient due to the lack of research and development of new technologies and the influence of various economic interests (primarily by fossil fuel producers). However, the acceptance of the concept of sustainable development at the global level implies a neutral effect of economic activities on the environment, which should encourage a significantly greater use of alternative, i.e. renewable energy sources.

In accordance with the above, this article analyses the financial profitability of installing a home solar power plant from the perspective of initial financing of this type of investment and the planned return on investment within the maximum period of 5 years. The expected benefit from the investment implies monetary value of the electricity produced on an annual basis, assuming all possible limitations that arise in this process, such as, for example, geographical position of the location itself. Other types of restrictions are also considered, which include various administrative, bureaucratic and technical obstacles that make these types of investments difficult in practice. In such situations, without efficient and quick support from responsible institutions through co-financing programmes and adequate expert assistance, many natural and legal persons will not be able to launch this or similar project, which certainly does not guarantee the prerequisites for self-sustainable development of the local economy.

Keywords: family house, solar power plant, electricity, assessment of cost-effectiveness, sustainable development

dr. sc. **Marinko Vuković**

Institut za istraživanje migracija

marinko.vukovic@imin.hr

Mikrozajednice – migracije i mijene identiteta i kulture

Usporedbom i analizom povijesnih izvora u kojima su zabilježeni podatci o migracijskim procesima, te povijesnih izvora u kojima su zabilježeni etnografski podatci o tradicijskoj kulturi nekih odabranih ruralnih mikrozajednica, pokazalo se kako postoji mnoštvo i stupnjevitost identiteta u takvim zajednicama. Postojanost i nepromjenjivost tih identiteta uvjetovana je uglavnom migracijskim i demografskim čimbenicima, a posljedično tomu opstojala je i kultura ruralnih mikrozajednica u svim njezinim pojavnim oblicima: materijalnom, društvenom i duhovnom. Za istraživanje su odabrane ruralne mikrozajednice iz slavonske Posavine, mikroregije u istočnoj Hrvatskoj uz rijeku Savu. U tim se zajednicama, u neposrednoj blizini rijeke Save, mogu lako pratiti brojni identiteti te njihove mijene uzrokovane migracijskim i demografskim procesima. Takve su mijene identiteta bile manjeg ili većeg intenziteta, što se vidi u dijelovima kulture mikrozajednica koje se motri: građevine, sprave, nošnje – materijalni oblici ili elementi kulture; svadbe, rođenja, smrti, svetkovine, poslovi – društveni oblici ili elementi kulture; jezik, religija, konfesija – duhovni oblici ili elementi kulture. Izmjena relativno homogenih i sporo mijenjajućih identiteta tih mikrozajednica, zbog imigracijskih procesa, narušavala je njihovu kulturnu dosljednost i katkada stvarala unutrašnju socijalnu napetost. Istovremeno, uslijed emigracijskih procesa i negativnih demografskih kretanja, narušavala se mogućnost održavanja identiteta odnosno kulture zajednica, a kao krajnja konzekvenca tih procesa postaje upitna i njihova biološka opstojnost.

Ključne riječi: mikrozajednica, selo, identitet, kultura, migracije, demografija, slavonska Posavina

Marinko Vuković, PhD

Institute for Migration Research

marinko.vukovic@imin.hr

Micro-communities – Migration and transformations of identity and culture

By comparing and analysing historical sources that record data on migration processes, and historical sources that record ethnographic data on the traditional culture of some selected rural micro-communities, it has been shown that there is a multiplicity and degree of identity in such communities. The stability and immutability of these identities is conditioned mainly by migration and demographic factors, and as a result, the culture of rural micro-communities in all its manifestations: material, social and spiritual. Rural micro-communities from Slavonian Posavina, a micro-region in eastern Croatia along the Sava River, were selected for the research. In these communities, in the immediate vicinity of the Sava River, numerous identities and their changes caused by migration and demographic processes can be easily traced. Such identity changes were of greater or lesser intensity, which can be seen through the parts of the culture of the micro-communities that are observed: buildings, devices, costumes – material forms or elements of culture; weddings, births, deaths, festivals, jobs – social forms or elements of culture; language, religion, confession – spiritual forms or elements of culture. The change in the relatively homogeneous and slowly changing identities of these micro-communities, due to immigration processes, disrupted their cultural consistency and sometimes created internal social tension. At the same time, as a result of emigration processes and negative demographic trends, the possibility of maintaining the identity or culture of the communities was undermined, and as a final consequence of these processes, their biological survival was brought into question.

Keywords: micro-community, village, identity, culture, migration, demography, Slavonic Posavina

dr. sc. **Andrej Ivan Nuredinović**
Institut društvenih znanosti „Ivo Pilar”
andrej.ivan.nuredinovic@pilar.hr

dr. sc. **Dino Vukušić**
Institut društvenih znanosti „Ivo Pilar”
dino.vukusic@pilar.hr

„Kriket u Zagrebu, zar to zbilja postoji?” – Studija slučaja zagrebačkog kriket kluba Zagreb Assassins

U radu su prikazani rezultati istraživanja zagrebačkog kriket kluba Zagreb Assassins. Kriket kao sport u Hrvatskoj kroz povijest gotovo da i nije postojao, izuzevši otok Vis u slučaju kojeg se radi o specifičnim povijesnim okolnostima koje su dovele do igranja kriketa. Prve naznake pojavljivanja kriket kluba u Zagrebu dogodile su se 1990-ih godina ponajprije nakon doseljavanja Hrvata iz Australije i Novog Zelanda te nekolicine povratnika iz Ujedinjenog Kraljevstva. Posljednjih godina klub Zagreb Assassins u svojim redovima ima igrače koji su u Hrvatsku došli kao inozemni radnici iz Indije i Pakistana, gdje se kriket smatra nacionalnim sportom. Nekoliko je različitih aspekta koje smo obuhvatili našim istraživanjem, jedno istraživačko pitanje odnosilo se na inicijalne motivacije za osnivanjem ovog kluba, nadalje zanimalo nas je kako proces uključivanja igrača iz drugih zemalja utječe na njihovu integraciju u šire društvo te kako oni vide ulogu sporta, odnosno kluba u procesu šire integracije u hrvatsko društvo. Također, sa sugovornicima razgovarali smo o potencijalu za razvoj kriketa u Hrvatskoj te na koji način sport može poslužiti kao kulturološki medij i prostor inkluzivnog djelovanja. Istraživanju smo pristupili kvalitativno metodom polustrukturiranih intervjua (N = 12) s članovima kluba, igračima, trenerima i samim osnivačima. Nakon intervjua provedena je tematska analiza prikupljenog empirijskog materija.

Ključne riječi: kriket, Zagreb Assassins, inkluzija, imigracija, integracija

Andrej Ivan Nuredinović, PhD
Ivo Pilar Institute of Social Sciences
andrej.ivan.nuredinovic@pilar.hr

Dino Vukušić, PhD
Ivo Pilar Institute of Social Sciences
dino.vukusic@pilar.hr

“Cricket in Zagreb, does that really exist?” – A Case Study of the Zagreb Assassins Cricket Club!

This paper presents the results of a case study on the cricket club in Zagreb called the Zagreb Assassins. Historically, cricket as a sport has been almost non-existent in Croatia, apart from the island of Vis, which had specific historical circumstances leading to the playing of cricket. The first signs of a cricket club appearing in Zagreb occurred in the 1990s, primarily due to the immigration of Croats from Australia and New Zealand, as well as a few returnees from the United Kingdom. In recent years, the Zagreb Assassins club has included players who came to Croatia as foreign workers from India and Pakistan, where cricket is considered a national sport. Several different aspects were covered in our research. One research question focused on the initial motivations for founding the club. Additionally, we were interested in how the inclusion of players from other countries affects their integration into the broader society and how they perceive the role of sport, specifically the club, in the broader process of integration into Croatian society. We also discussed with interviewees the potential for cricket development in Croatia and how the sport can serve as a cultural medium and a space for inclusive action. The research was conducted qualitatively using semi-structured interviews (N=12) with club members, players, coaches, and the founders themselves. Following the interviews, a thematic analysis was conducted of the collected empirical material.

Keywords: cricket, Zagreb Assassins, inclusion, immigration, integration

dr. sc. **Matea Zajc Petranović**

Institut za antropologiju

matea.zajc@inantro.hr

dr. sc. **Petra Rajić Šikanjić**

Institut za antropologiju

petra.rajic.sikanjic@inantro.hr

dr. sc. **Marijana Peričić Salihović**

Institut za antropologiju

marijana.pericic@inantro.hr

Migracijski procesi i populacijska struktura Hrvatske – 50 godina iskustva Instituta za antropologiju

Migracije i mobilnost stanovništva proučavaju razne znanstvene discipline pa tako i antropologija. Specifičnost je antropologije holistički pristup u istraživanju, odnosno istodobna analiza društvenih, kulturnih i bioloških obilježja koja karakteriziraju neku populaciju. Ovakvim pristupom utvrđivanja razlika u suvremenim populacijama omogućena je rekonstrukcija povijesnih zbivanja koja uključuju suvremene i drevne migracije te mobilnost stanovništva. Istraživanja akulturacijskih procesa korištenjem etnografskih, povijesnih, genealoških, socioekonomskih i lingvističkih izvora omogućavaju tumačenje demografskih, migracijskih i kulturnih promjena u ispitivanim populacijama, bez kojih bi bilo nemoguće kvalitetno interpretirati rezultate biomedicinskih i bioloških analiza.

Antropološka terenska istraživanja Instituta za antropologiju od 1970-ih do danas obuhvatila su opću populaciju, geografske izolate (otoci, planinske zajednice) i manjinske zajednice (Romi) na području Republike Hrvatske. Rezultati potvrđuju da se izolati s uspjehom mogu koristiti kao model u istraživanjima populacijske strukture korištenjem različitih bioloških obilježja (npr. biometrijski fenotipovi, genski biljezi, dinamika razvoja kompleksnih svojstava čovjeka iz cjeloživotne perspektive) i istraživanjima akulturacijskih procesa korištenjem sociokulturnih obilježja (jezik, običaji, ekonomski i politički procesi).

U ovom izlaganju dat će se pregled dosadašnjih antropoloških istraživanja i spoznaja o složenim interakcijama demografskih procesa u Republici Hrvatskoj dobivenih analizama bioloških i sociokulturnih čimbenika.

Ključne riječi: antropologija, migracije, mobilnost stanovništva, populacijska struktura, Republika Hrvatska

Matea Zajc Petranović, PhD
Institute for Anthropological Research
matea.zajc@inantro.hr

Petra Rajić Šikanjić, PhD
Institute for Anthropological Research
petra.rajic.sikanjic@inantro.hr

Marijana Peričić Salihović, PhD
Institute for Anthropological Research
marijana.pericic@inantro.hr

Migration processes and the population structure of Croatia – 50 years of experience of the Institute for Anthropological Research

Migrations and population mobility are studied by various scientific disciplines, including anthropology. The specificity of anthropology is a holistic approach to research, that is, a simultaneous analysis of social, cultural and biological features that characterize a population. This approach to determining differences in contemporary populations enables the reconstruction of historical events that include contemporary and ancient migrations and population mobility. Research of acculturation processes using ethnographic, historical, genealogy, socio-economic and linguistic sources enables the interpretation of demographic, migration and cultural changes in the studied populations, without which it would be impossible to interpret the results of biomedical and biological analyses with quality.

Anthropological field research of the Institute for Anthropological Research, conducted from the 1970s onwards, encompassed the general population, geographical isolates (islands, mountain communities) and minority communities (Roma) in the territory of the Republic of Croatia. The results confirm that the isolates can be successfully used as a model in the study of the population structure using different biological characteristics (e.g. biometric phenotypes, genetic markers, the dynamics of the development of complex human characteristics from a lifelong perspective) and in the study of the acculturation process using sociocultural characteristics (language, customs, economic and political processes).

This presentation will provide an overview of anthropological research and findings about the complex interrelationships of demographic processes in the Republic of Croatia, derived from the analyses of biological and socio-economic factors.

Keywords: anthropology, migrations, population mobility, population structure, Republic of Croatia

Morena Jerković

Fakultet hrvatskih studija Sveučilišta u Zagrebu

mjerkovi2@fhs.unizg.hr

Marija Zelić

Fakultet hrvatskih studija Sveučilišta u Zagrebu

mzelic@fhs.unizg.hr

Koncept digitalnih nomada u RH

Glavni je cilj ovog rada prikazati trenutačni položaj digitalnih nomada u Hrvatskoj uz pomoć komparativne analize postojećih službenih podataka te dobivenih informacija iz intervjua s osnivačem udruge digitalnih nomada *Be Happy Work and Travel*. Digitalni nomad definiran kao poduzetnik ili zaposlenik koji gotovo isključivo rabi digitalne tehnologije za obavljanje svojeg posla, a istodobno je neovisan i vodi život na više mjesta (prostorno i vremenski nije vezan uz jednu lokaciju), suvremeni je oblik virtualne i fluidne forme rada koja ekonomski, kulturno i turistički utječe na zemlje u koje zaposlenici dolaze. Cilj je prikazati s kojim se izazovima digitalni nomadi susreću na administrativnom planu prilikom dolaska i boravka te koliko su uopće zainteresirani za dijeljenje informacija o životu i integraciji na području Hrvatske s obzirom na brojne objavljene radove iz vremena COVID-19 pandemije koji su Hrvatsku prepoznali kao atraktivnu destinaciju za život i rad.

Ključne riječi: digitalni nomadi, identitet, kultura, migracije, udruge

Morena Jerković

University of Zagreb, Faculty of Croatian Studies

mjerkovi2@fhs.unizg.hr

Marija Zelić

University of Zagreb, Faculty of Croatian Studies

mzelic@fhs.unizg.hr

The concept of digital nomads in Croatia

The main goal of this paper is to present the current position of digital nomads in Croatia through a comparative analysis of existing official data and information obtained from an interview with the founder of the digital nomad association *Be Happy Work and Travel*. A digital nomad is defined as an entrepreneur or employee who primarily uses digital technologies to perform their work while being independent and leading a life in multiple locations (not tied to a single place spatially or temporally). This modern form of virtual and fluid work economically, culturally, and touristically influences the countries to which these employees travel. The aim is to showcase the administrative challenges digital nomads face when arriving and staying in Croatia and to explore their willingness to share information about their life and integration in the country, especially given the numerous publications during the COVID-19 pandemic that recognized Croatia as an attractive destination for living and working.

Keywords: digital nomads, identity, culture, migration, associations

dr. sc. **Nikolina Židek**
IE University Madrid
nizidek@gmail.com, nzidek@faculty.ie.edu

Živjela slobodna Hrvatska! Hrvatska politička emigracija u Francovoj Španjolskoj (1945. – 1975.)

Nakon Drugog svjetskog rata pedesetak hrvatskih katoličkih studenata stiglo je u Španjolsku na poziv međunarodne katoličke organizacije Pax Romana kao stipendisti Katoličke sveučilišne zaklade (OCAU). Ta je inicijativa bila dio nove španjolske vanjske politike čija je svrha bila prekinuti međunarodnu izolaciju i poboljšati imidž u kontekstu hladnoratovske blokovske podjele svijeta. Iako je 1945. hrvatsko poslanstvo zatvoreno, bivši kulturni ataše Srećko Dragičević bio je neslužbeni hrvatski predstavnik u Španjolskoj do 1968. Značajna uloga hrvatske emigracije u Španjolskoj ogleda se u emisijama na hrvatskom jeziku Španjolskog državnog radija koje su emitirane od siječnja 1956. do prosinca 1975., šireći propagandu protiv Titove Jugoslavije.

Djelovanje hrvatske političke emigracije u Francovoj Španjolskoj praktički je neistraženo. Osim doprinosa društvu zemlje primateljice hrvatska politička emigracija sudjelovala je u političkim aktivnostima protiv Titove Jugoslavije, a služila je i u svrhe Francove vanjske politike. Unatoč tome što nije jedno od ključnih središta iseljništva, relativno mala hrvatska zajednica u Španjolskoj služila je u mreži nekoliko svrha. Prvo, svojom uredničkom djelatnošću i radijskom komunikacijom značajno je pridonijela širenju svojih ideja i propagande. Drugo, nedostatak diplomatskih odnosa između Francove Španjolske i Titove Jugoslavije omogućio je da nekolicina hrvatskih ratnih zločinaca i vođa glavnih političkih skupina ostanu u egzilu bez straha od izručenja. Naposljetku, zajednica se po potrebi aktivirala i pomagala drugim važnijim središtima. Namjera je ovog istraživanja pokazati da je u okviru hladnog rata i antikomunističkih saveza Francova Španjolska služila kao siguran teritorij na kojem su hrvatski disidenti mogli slobodno razvijati svoje aktivnosti, a u nekim slučajevima i pružiti utočište ratnim zločincima i teroristima neprihvatljivim u drugim zapadnim zemljama. Iskustvo egzila navelo je tu skupinu (uglavnom) intelektualaca da se udruže sa svim disidentskim snagama radi postizanja zajedničkog cilja: rušenja Titova režima i obnove hrvatske neovisnosti.

Ključne riječi: hrvatska politička emigracija, Španjolska, Franco, hladni rat, Titova Jugoslavija

dr. sc. **Dražen Živić**

Institut društvenih znanosti „Ivo Pilar” – Područni centar Vukovar

drazen.zivic@pilar.hr

dr. sc. **Sandra Cvikić**

Institut društvenih znanosti „Ivo Pilar” – Područni centar Vukovar

sandra.cvikic@pilar.hr

Demografske i društvene odrednice depopulacije Hrvata u Republici Srbiji (2002. – 2022.)

Dosadašnji demografski trendovi i procesi važna su pretpostavka društvenog, ekonomskog, kulturnog i političkog položaja hrvatske manjinske zajednice u Republici Srbiji (Živić i Cvikić 2013, Živić 2014, Živić i Cvikić 2014, Živić i Turk 2020). Ujedno, aktualna demografska obilježja Hrvata u Republici Srbiji nije moguće razumjeti bez uvida u suvremene društvene i političke procese u srbijanskom društvu, koji su još uvijek bitna determinanta načina i dosegnute razine ostvarivanja manjinskih prava hrvatske zajednice. Polazeći od navedenog, ovaj rad ima dva dijela. U prvom dijelu rada na temelju javno dostupnih podataka popisne i vitalne (demografske) statistike u Republici Srbiji prikazat će se, analizirati i interpretirati aktualni trendovi u ukupnom, prirodnom i mehaničkom kretanju Hrvata u međupopisnom razdoblju 2002. – 2022. godine, s ciljem vrednovanja predznaka, veličine i strukture njihove demografske i migracijske bilance. Dodatno, demografska bilanca Hrvata u Republici Srbiji u predmetnom razdoblju stavit će se u odnos spram ukupnog i većinskog (srpskog) te drugog manjinskog stanovništva u toj zemlji. U drugom dijelu rada na temelju relevantne literature i dokumentacije analizirat će se i prikazati aktualni društveni i politički procesi u Republici Srbiji, naročito one društvene dimenzije koje se odnose na promicanje i ostvarivanje prava manjinskih zajednica u kontekstu pretprijetnih pregovora za ulazak Republike Srbije u Europsku uniju. Ukupna depopulacija koja karakterizira hrvatsku manjinsku zajednicu u Republici Srbiji u kontinuitetu od 1961. godine zabrinjavajuća je determinanta njezine demografske održivosti, a time i unaprijeđenja manjinskog položaja jer se brojnost vrlo često postavlja kao preduvjet za ostvarivanje statusa, odnosno određenih prava na kolektivnoj, a time i na individualnoj razini.

Ključne riječi: Hrvati, demografska bilanca, depopulacija, društveni procesi, Republika Srbija

Dražen Živić, PhD

Ivo Pilar Institute of Social Sciences – Regional Center Vukovar

drazen.zivic@pilar.hr

Sandra Cvikić, PhD

Ivo Pilar Institute of Social Sciences – Regional Center Vukovar

sandra.cvikic@pilar.hr

Demographic and social determinants of the depopulation of Croats in the Republic of Serbia (2002 – 2022)

The previous demographic trends and processes have become important preconditions for the social, economic, cultural, and political status of the Croatian minority in the Republic of Serbia (Živić and Cvikić, 2013; Živić, 2014; Živić and Cvikić, 2014; Živić and Turk, 2020). At the same time, the current demographic characteristics of Croats in the Republic of Serbia cannot be understood without an insight into the current social and political processes within Serbian society, which are still important determinants of the manner and extent of realized minority rights of the Croatian community. Therefore, the article is divided into two parts. In the first part, based on the publicly available census statistics in the Republic of Serbia, the current trends in the general, natural, and mechanical movement of the Croatian population in the period between the 2002 and 2022 censuses are analysed and interpreted. The aim is to assess the sign, extent, and structure of demographic and net migration. In addition, the demographic balance of Croats in the Republic of Serbia in this period is compared with the total and majority population (Serbs) and other national minorities in the country. In the second part, based on the reviewed documents and literature, the current social and political processes in the Republic of Serbia are analysed and highlighted, focusing on one social dimension – the promotion and achieved rights of national minorities during the EU accession process and negotiations in the Republic of Serbia. The general depopulation that has characterized the Croatian minority in the Republic of Serbia since 1961 raises concerns about its demographic sustainability as well as the promotion of its status as a national minority, as the size of the population determines the level of achieved minority rights at the collective level and the status at both the individual and group level.

Keywords: Croats, demographic balance, depopulation, social processes, Republic of Serbia

Vanja Zlatović

cararra.statuario@gmail.com

Značaj dualističkog ustroja Austro-Ugarske Monarhije na hrvatski i druge nacionalne identitete u Slavoniji 1867. – 1880.

Očekivanja od budućnosti Austro-Ugarske Monarhije do 1867. godine formirala su nacionalne identitete 19. stoljeća u njezinu hrvatskom dijelu, ali su ih bitno promijenila tri politička događaja: Austro-ugarska nagodba, Hrvatsko-ugarska nagodba i revizija Hrvatsko-ugarske nagodbe. Rad istražuje kako je rekonstrukcija političke arhitekture kroz ta tri događaja utjecala na Slavoniju kroz prizmu djelovanja Slovaka Janka Tombora, koji je bio saborski zastupnik 1867. – 1878., i njegovim razlazom sa Strossmayerom. Ali i ukupno stvorila nova raslojavanja, političke obrate i osobito mijene nacionalnih identiteta u Slavoniji. Usporednom metodom prikazuje i specifičnosti tih nacionalnih identiteta u odnosu na druge Zemlje krune svetog Stjepana, dakle koje su se nalazile u personalnoj uniji s Ugarskim kraljevstvom unutar Austro-Ugarske.

Ključne riječi: Strossmayer, Tombor, Narodna stranka, dualizam

Vanja Zlatović

cararra.statuario@gmail.com

Significance of the dualistic system of the Austrian-Hungarian Monarchy on Croatia and other national identities in Slavonia 1867 – 1880

The expectations from the future of the monarchy until 1867 formed the national identities of the 19th century in the Croatian part of the monarchy, but they were significantly changed by three political events: Austro-Hungarian Settlement, Croatian-Hungarian Settlement, and the revision of the Croatian-Hungarian Settlement. The paper researches how the reconstruction of the political architecture through these three events affected Slavonia through the prism of the actions of the Slovak Janko Tombor, who was a member of parliament from 1867 to 1878, and his split with Strossmayer. But also overall it created new stratifications, political turns, and especially changes in the national identities in Slavonia. Comparative method was used to present the specific characteristics of these national identities in relation to other countries of the Crown of St. Stephen, that is, which were in a personal union with the Kingdom of Hungary within Austria-Hungary.

Keywords: Strossmayer, Tombor, People's Party, dualism

Pavel Gulin Zrnić

Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu

pavel.zrnic@gmail.com

Misa, druženje, integracija: transnacionalna župna zajednica u Zagrebu

U izlaganju će se razmatrati uloga religije i religijskih praksi u oblikovanju transnacionalnih migrantskih zajednica te će se promišljati o načinu na koji one utječu na integraciju migranata u hrvatsko društvo. Izlaganje se temelji na kulturnoantropološkom istraživanju djelovanja Pastoral migranata i turista u Župi svetog Blaža u Zagrebu. Istraživanje sagledava način na koji Pastoral migranata i turista ispunjava duhovnu, ali i društvenu potrebu vjernika koje okuplja fokusirajući se na proces oblikovanja jedne etnički heterogene, dinamične i multikulturalne župne zajednice u zagrebačkom gradskom tkivu. Istraživanje postavlja pitanje o individualnim i kolektivnim značenjima koja za okupljene vjernike poprima prakticiranje katoličke vjere u novoj sredini zajedno s drugima aktivnostima u sklopu Pastoral tijekom stvaranja nove etape njihova života u Zagrebu. U konačnici, mise na engleskom jeziku i popratne aktivnosti interpretiraju se kroz istraživanje kao specifična niša za integraciju migranata zahvaljujući dijeljenju simboličkog kapitala i zajedničkog koncepta svetog što posljedično pospješuje razmjenu društvenog kapitala. Međutim, istraživanje također problematizira slojevitost integracijskih procesa putem religijskih aktivnosti ovisno o različitim referentnim skupinama migrantskih i domicilnih zajednica. Istraživanje se smješta unutar teorijskih okvira antropologije religije i antropologije migracija dajući suvremene uvide u kontekstu aktualnih migracijskih procesa u Hrvatskoj.

Ključne riječi: Pastoral migranata i turista, transnacionalna župna zajednica, integracija, Zagreb

Pavel Gulin Zrnić

University of Zagreb, Faculty of Humanities and Social Sciences

pavel.zrnic@gmail.com

Mass, gathering, integration: Transnational parish community in Zagreb

The presentation will explore the role of religion and religious practices in shaping transnational migrant communities and will reflect on how these practices influence the integration of migrants into Croatian society. The presentation is based on cultural-anthropological research on the activities of the Pastoral Care of Migrants and Tourists in the Parish of St. Blaise in Zagreb. The research examines how the Pastoral Care of Migrants and Tourists meets both the spiritual and social needs of the believers it gathers, focusing on the process of forming an ethnically heterogeneous, dynamic, and multicultural parish community within Zagreb's urban fabric. The study raises questions about the individual and collective meanings that practicing the Catholic faith in a new environment holds for the gathered believers, along with other activities within the Pastoral Care as part of creating a new chapter in their lives in Zagreb. Ultimately, the Masses in English and accompanying activities are interpreted through the research as a specific niche for migrant integration, facilitated by the sharing of symbolic capital and a common concept of the sacred, which consequently enhances the exchange of social capital. However, the research also addresses the complexity of integration processes through religious activities, depending on the different reference groups of migrant and local communities. The study is situated within the theoretical frameworks of the anthropology of religion and the anthropology of migration, providing contemporary insights in the context of current migration processes in Croatia.

Keywords: Pastoral Care of Migrants and Tourists, transnational parish community, integration, Zagreb